

HERØY KOMMUNE
HERØY KOMMUNE

MØTEINNKALLING

Utval: Komite for næring, kultur og idrett
Møtestad: Møterom I Herøy rådhus
Dato: 06.09.2017
Tid: 16:00

Melding om forfall til tlf. 70081300.

Forfall til møter i kommunale organer skal vere gyldig i hht. Lov om kommuner og fylkeskommuner § 40, nr. 1.

Varamedlemer som får tilsendt sakliste, skal ikkje møte utan nærare innkalling.

Fosnavåg, 30.08.2017

Stig Arne H. Sævik
leiar

OFFENTLEG SAKLISTE:

Saksnr	Innhold
PS 52/17	Godkjenning av innkalling og sakliste
PS 53/17	Protokoll frå førre møte
PS 54/17	Jensholmen Nord - klage etter kommunelova § 59 - klagehandsaming
PS 55/17	Tildeling av driftstilskot av kulturmidlar - 2017
PS 56/17	Søknad om kulturtilskot - eingongsinvestering/prosjekt, Frøystad Grendalag
PS 57/17	Søknad om kulturtilskot - eingongsinvestering/prosjekt, Herøy Brass
PS 58/17	Søknad om kulturmidlar - oppstartstilskot, Joyful
PS 59/17	Prosjekt 51408 - Einedalen skule - byggeprogram for gymsal / fleirbrukshall
PS 60/17	Søknad om kulturmidlar - eingongsinvesteringar/prosjekt, Frøystad bedehus
PS 61/17	U.off. §13 - Tilskot frå kommunalt næringsfond
PS 62/17	U.off. §13 - Tilskot frå kommunalt næringsfond
PS 63/17	U.off. §13 - Tilskot frå kommunalt næringsfond

PS 52/17 Godkjenning av innkalling og sakliste

PS 53/17 Protokoll frå førre møte

HERØY KOMMUNE
HERØY KOMMUNE

Utviklingsavdelinga

SAKSFRAMLEGG

Sakshandsamar:	OMR	Arkivsaknr:	2016/685
		Arkiv:	243

Utvalsaksnr	Utval	Møtedato
54/17	Komite for næring, kultur og idrett	06.09.2017

JENSHOLMEN NORD - KLAGE ETTER KOMMUNELOVA § 59 - KLAGEHANDSAMING

Tilråding:

Komite for næring, kultur og idrett opprettheld vedtaket i KN-sak 5/17 og sender saka over til fylkesmannen for lovlighetskontroll med heimel i § 59 i kommunelova.

Særutskrift:

Sindre Reite, formann i Jensholmen Nord, Bergsneset 14, 6091 Fosnavåg
Herøy næringsforum v/ Geir Idar Kvalsvik

Vedlegg

- 1 KN-sak 81/16 - Jensholmen Nord - søknad om RDA-midler - Klage over vedtak
- 2 KN-SAK 81/16 JENSHOLMEN NORD - SØKNAD OM RDA-MIDLAR
- 3 KN-sak 70/16. Søknad om RDA-midler - Jensholmen Nord
- 4 KN-sak 42/16. Søknad om RDA- midlar. Jensholmen Nord.
- 5 Søknad datert 24.09.2016
- 6 Søknad datert 10.10.2012
- 7 KN-sak5/17 - administrativ vurdering av vedtaket
- 8 HE 02-17 SAK 20-17 JENSHOLMEN NORD - RDA-MIDLAR - DRØFTING - utskrift
- 9 KN-sak 5/17
- 10 KN-sak 5/17. Jensholmen Nord - RDA midlar
- 11 KN-sak 5/17. Jensholmen Nord - klage på vedtak KN-sak 81/16

Samandrag av saka:

Jensholmen Nord har fått søknad om tilskot frå RDA-midlane innvilga, 06.02.2017, i komite for næring, kultur og idrett, KN-sak 5/17. Rådmannen har gjort ei administrativ vurdering av vedtaket som vart gjort jf. kommunalova §23 nr. 2 og saka vart sendt til kontrollutvalet for juridisk vurdering. Kontrollutvalet sende saka tilbake til Kommunestyret utan å avklare forholda som rådmannen stilte spørsmål ved.

Dette vedtaket er no påklaga av tre politiske medlemmar frå Kommunestyret som ynskjer at saka vert sendt til Fylkesmannen for ei juridisk avklaring av problemstillingane som rådmannen har stilt.

Saksopplysningar:

Jensholmen Nord v/Kåre Jensholm søkte om støtte til etablering av molo tilbake i 2012. Søknaden gjaldt på det tidspunktet både ein flytande molo og ein steinmolo.

Søkjar har frå 2012 til vedtaket i 2016 kome med ny/endra informasjon/søknadar gjennom utsending av brev og e-postar til ulike partar..

Herøy næringsforum innstilte i møte 18.03.2016 fylgjande:

Styret oppfordrer Jensholmen Nord til å arbeide med alternativ finansiering til å slutføre denne flotte båthavna. Det vert ikkje sett av midlar til dette prosjektet. Styret ser heller ikkje at dette er eit breidt nok /allmenyttig nok prosjekt å innstille RDA midlar til.

Komite for næring, kultur og idrett gjorde fylgjande vedtak 23.05.2016, sak 42/16:

Komite for næring, kultur og idrett ber om at styret i Herøy Næringsforum ser på søknaden på nytt særleg i forhold til at moloane skal vere opne for publikum og at det vert lagt til rette for funksjonshemma, for gjestebrygge, servicebygg og tanking.

Herøy næringsforum gjorde slik vurdering 30.09.2016:

Styret i Herøy Næringsforum opprettheld tidlegare innstilling på søknaden frå Jensholmen Nord.

Komite for næring, kultur og idrett gjorde fylgjande vedtak 21.11.2016, sak 70/16:

Komite for næring kultur og idrett løyver eit tilskot på kr 2.000.000,- i 2017 og kr. 2.000.000,- i 2018 til molo på Jensholmen Nord. Dette er ihht. tiltaket samfunnsutvikling / infrastruktur i Handlingsplan for 2016, mål 2.a.. Løyvinga for 2018 vert gitt med forbehold om at RDA-ordninga vert vidareført.

Etter vedtaket i komite for næring, kultur og idrett 21.11.2016 vart det oppdaga av rådmannen at det låg føre ein revidert søknad om RDA-midlar datert 24.09.2016. Det var denne som låg føre når Herøy næringsforum gjorde si innstilling 30.09.2016. Denne søknaden hadde ikkje blitt sendt til kommunen for journalføring verken før møtet i Herøy næringsforum eller før møtet i komite for næring, kultur og idrett 21.11.2016. Rådmannen hadde såleis ikkje anna val enn å påpeike dette for leiar og nestleiar i komiteen og melde saka opp på nytt, jf. kommunelova § 23 nr. 2.

Komite for næring, kultur og idrett gjorde nytt vedtak 12.12.2016, sak 81/16:
Med bakgrunn i at komiteen for næring, kultur og idrett 21.11.16 gjorde vedtak på feil søknadsgrunnlag, vert saka teken opp til ny handsaming og komiteen gjer fylgjande vedtak:

Komiteen har ingen innvending til innstillinga i Herøy Næringsforum, då retningslinjer og forvaltning av RDA-midlar er fulgt.

Vedtaket i KN-sak 81/16 vart klaga på av Jensholmen Nord v/Sindre Reite. Sindre Reite er registrert i Brønnøysundregisterert som styreleiar for Jensholmen Nord.

Komite for næring, kultur og idrett gjorde i møte 06.02.2017 slikt vedtak i klagesaka:
Komite for næring, kultur og idrett kjem klaga frå Jensholmen Nord delvis i møte.

Det vert løyvd 2 millionar av RDA midlane i 2017, til delfinansiering av flytande molo, samt asfaltering av eksisterande molo, samt til å anleggje gjestebrygge med god kapasitet.

Eit vilkår for løyvinga er at Jensholmen Nord held anlegget med molo/flytandemolo ope for almenheita, slik at alle som ynskjer det kan nytte anlegget til fiske/rekreasjon. Det er også ein føresetnad at eksisterande molo vert asfaltert og utforma slik att alle kan nytte den. Vidare føreset ein at det vert gjestebrygge, med god kapasitet på anlegget og att den kan nyttast av alle, uavhengig av medlemskap i laget.

Grunngiving, komite for næring, kultur og idrett ser att anlegget ligg svært lagleg til i leia og ynskjer å stimulere til at fleire stoppar og kjem sjøvegen til Herøy. Ei gjeste brygge her vil være eit stort pluss for fleire og fleire som nyttar båt til rekreasjon. Vidare ser vi at mange fleire fiskar frå land, tilreisande og fastbuande. Det er viktig å stimulere til trivsel i kommunen og legge til rette stadar der ein trygt mellom anna kan fiske. Etter ei samla vurdering finn ein såleis at anlegget har så stor samfunnsnytte at det kan forsvarast opp mot vedtektene for tildeling av RDA midlar. Samt at det fell inn under Handlingsplan, samfunnsutvikling/infrastruktur mål 2.a.

Rådmannen gjorde ei administrativ vurdering av vedtaket som vart lagt fram for Kommunestyret 09.03.2017.

Rådmannen viser til Kommunelova § 23 nr. 2 som seier at Administrasjonssjefen skal påse at de saker som legges fram for folkevalgte organer, er forsvarlig utredet, og at vedtak blir iverksatt. Administrasjonssjefen skal sørge for at administrasjonen drives i samsvar med lover, forskrifter og overordnede instruksjoner, og at den er gjenstand for betryggende kontroll.

Lovkommentaren til kommunelova utdypar § 23 med at *ansvaret for å påse at en sak er tilstrekkelig utredet, omfatter også eventuelle rettslige tvilsspørsmål. Administrasjonssjefen vil derfor ha plikt til å gi uttrykk for det hvis han/hun mener at det er rettslige mangler ved et forslag til vedtak eller den saksforberedelse som har gått forut for dette. Mener administrasjonssjefen at et truffet vedtak er ulovlig, vil han/hun likeledes ha plikt til å gjøre vedkommende folkevalgte organ, og eventuelt kommunestyret eller fylkestinget, oppmerksom på dette.*

...

Rådmannen vil avslutningsvis oppsummere dei problemstillingane som er drege opp i saka ovanfor.

1. *Har Sindre Reite rettsleg klageinteresse i vedtaket?*
  - a. *Dersom Sindre Reite ikkje har rettsleg klageinteresse, burde då saka vore avvist av komite for næring kultur og idrett 06.02.2017 då vilkåra for å behandle klagen ikkje var oppfylt?*
2. *Låg det føre «ny informasjon» i klagebehandlinga?*
  - a. *Er ein reforhandla pris på prosjektet å rekne som «ny informasjon»?*
  - b. *Dersom det ikkje låg førre «ny informasjon», skal vedtaket i komite for næring, kultur og idrett då vere avhengig av kven som møter på det aktuelle møtet?*
  - c. *Kan komite for næring, kultur og idrett gjere vedtak om at det skal gjerast tiltak som ikkje står i søknaden?*
3. *Er Jensholmen Nord å rekne som i «næringsdrivande verksemd» med tanke på at det her skal byggast ut molo og båtplassar skal seljast vidare?*
  - a. *Dersom Jensholmen Nord er å rekne som ei næringsdrivande verksemd vil vedtaket som vart gjort 06.02.2017, KN-sak 5/17, vere eit ugyldig vedtak då det strir i mot retningslina for bruk av RDA-midlar kap. VII nr. 6, 7 og 8?*

Eg rår til at saka vert lagt fram for kontrollutvalet for vurdering.

*Kommunestyret gjorde i møte 09.03.2017 slikt vedtak i saka:
Saka vert sendt over til kontrollutvalet.*

Kontrollutvalet i Herøy kommune gjorde i møte 22.05.2017, sak 20/17 slikt vedtak: Kontrollutvalet meiner rådmannen har gjort ei grundig saksbehandling og at det er opp til kommunestyret om å få momenta som er påpeika i denne. Juridisk vurdert.

Tre politiske medlemmar frå kommunestyret klaga vedtaket inn til Fylkesmannen for juridisk vurdering 28.08.2017:
KN - sak 5/17 Jensholmen Nord vart sendt over til Kontrollutvalet frå kommunestyret for vurdering av tre punkt som rådmannen ville ha vurdert. Kontrollutvalet svara i brev datert 22.05.2017 det er opp til kommunestyret å få punkta juridisk vurdert. Ut i frå det svaret bringer vi denne saka inn for Lovligheitskontroll etter Kommunelova § 59 for å få desse spørsmåla juridisk vurderte.

Vurdering og konklusjon:

Rådmannen viser til kommunelova § 59 som seier fylgjande

1. tre eller flere medlemmer av kommunestyret eller fylkestinget kan sammen bringe avgjørelser truffet av folkevalgt organ eller den kommunale eller fylkeskommunale administrasjon inn for departementet til kontroll av avgjørelsens lovlighet.

...

2. Krav om lovlighetskontroll framsettes for det organ som har truffet den aktuelle avgjørelse. Hvis dette opprettholder avgjørelsen, oversendes saken til departementet.

Rådmannen viser til klage datert 28.08.2017 signert av Solveig Båtsvik(Frp), Bjørn Otterlei (H) og Sigurd Nygård(H) om lovelegheitskontroll av vedtak i KN-sak 5/17. Krava i § 59 om at klagen skal vere signert tre medlemmer er oppfylt og kan såleis handsamast. Rådmannen stiller seg framleis bak dei spørsmåla som er stilt i saksutgreiinga og notatet og rår til at saka vert sendt til Fylkesmannen sidan kontrollutvalet ikkje har konkludert i saka.

Rådmannen fremjar difor saka til komite for næring, kultur og idrett som har gjort vedtaket i saka og rår til komite for næring kultur og idrett opprettheld vedtaket som er gjort og sender saka til Fylkesmannen for endeleg avgjerd med heimel i kommunelova § 59.

Fosnavåg, 29.08.2017

Olaus-Jon Kopperstad
Rådmann

Jarl Martin Møller
Avd.leiar

Sakshandsamar: Ole Magne Rotevatn

JENSHOLMEN NORD
6070 TJØRVÅG

Tjørvåg, 3.1.2016

Herøy kommune
Postboks 274
6099 Fosnavåg

KN-SAK 81/16 JENSHOLMEN NORD – SØKNAD OM RDA-MIDLAR – KLAGE OVER AVSLAG

Komite for næring, kultur og idrett i Herøy kommune ("Næringskomiteen") vedtok i møte 12.12.16 å avslå søknad frå Jensholmen Nord ("Jensholmen") om midlar til kjøp og utlegging av flytande molo i tilknytning til hamna som er under utvikling på Jensholmen Nord.

Jensholmen klagar på dette avslaget då en meiner at avslaget ikkje er sakleg grunngeven.

Kort historikk:

Jensholmen søkte i 2012 om RDA-midlar til fast og flytande molo. Det vart den gong søkt om midlar til bygging av fast molo og flytande molo. Samla kostnad var berekna til kr 10 mill og det vart søkt om dekning av 50 %. På grunn av manglande midler vart søknaden den gong satt på vent.

Søknad vart så handsama i Herøy Næringsforum ("HNF") den 18. mars 2016 med negativ innstilling. Næringskomiteen handsama søknaden 23. mai 2016 og saka vart då sendt tilbake til HNF med oppmoding om at søknaden var vurdert på nytt "*særleg i forhold til at moloane skal være opne for publikum og at det vert lagt til rette for funksjonshemma, for gjestebrygge, servicebygg og tanking*".

Frå Jensholmen si side hadde vi i perioden fra 2012 og fram til 2016 nærast ferdigstilt steinmoloen og søknaden som var utarbeid i 2012 vart derfor den 24.9.16 justert til kun å omhandle den flytande moloen kostnadsrekna til kr 4,1 mill etter at en også tok ut kostnader til asfalt og kantvern på steinmoloen.

Den justerte søknaden vart handsama i HNF den 30. September 2016 som ledd i at Næringskomiteen hadde oppmoda HNF om å vurdere søknaden på nytt. Sakshandsamar for Næringskomiteen, som for øvrig hadde innstilt negativt på søknaden, deltok på møtet i HNF kor den reviderte søknaden vart handsama. HNF avga også denne gang negativ innstilling.

Søknaden vart så handsama i Næringskomiteen den 21.11.16 kor Næringskomiteen løyvde eit tilskot til molo kr 2.000.000 i 2017 og kr 2.000.000 i 2018 til molo på

Jensholmen. Vedtaket vart mellom anna grunna i "Dette er ihht. tiltaket samfunnsutvikling / infrastruktur i Handlingsplanen for 2016, mål 2.a."

Også i dette møtet deltok kommunen sin sakshandsamar.

I etterkant av møtet den 21.11.16 gjekk leiar i Næringskomiteen, som ikkje hadde deltatt i møtet den 21.11.16, ut i Vestlandsnytt og tok til orde for at løyvinga ikkje skulle ha vorte gitt.

Utviklingsavdelinga i kommunen utarbeide så ny sak for Næringskomiteen kor det vart tilrådd at søknaden som allerede var innvilget, ikkje skulle imøtekomast! I tilrådinga er dette grunna i at: Komiteen ser ikkje at dette er eit breitt nok / almennyttig nok prosjekt å innstille RDA-midlar til.

Innstilling er altså heilt motstridande til det Næringskomiteen la vekt på då søknaden vart innvilga berre 3 veker tidlegare!

Når saka så vart handsama i Næringskomiteen sitt møte 12.12.16 vart allerede innvilga tilskott "trekt tilbake". Grunngevinga for dette var ikkje det at prosjektet ikkje var breitt nok / almennyttig nok, men at Næringskomiteen den 21.11.16 gjorde vedtak på feil søknadsgrunnlag. Det vart vist til at søknadsgrunnlaget var søknaden som var inngitt i 2012 – og altså ikkje søknaden slik den var korrigert og inngitt den 24.09.16.

Jensholmen klagar med dette på vedtaket i Næringskomiteen av 12.12.16.

For det første er det oppsiktsvekkande at Næringskomiteen i møte den 21.11.16 ikkje skal ha fått seg forelagt den justerte søknaden frå Jensholmen datert 24.09.16. Denne søknaden var handsama i HNF den 30.9.16 og kommunen sin sakshandsamar deltok under dette møte.

Når Næringskomiteen handsama saka den 21.11.16 var kommunen fullt ut kjent med den justerte søknaden frå Jensholmen og at det var denne som vart handsama i HNF 30.9.16. For det høvet at Næringskomiteen i sitt møte den 21.11.16 ikkje var forelagt den justerte søknaden frå Jensholmen, framstår dette som ein grov sakshandsamingsfeil frå kommunen si side.

Uansett framstår det som uforståeleg at administrasjonen sin representant i møtet ikkje gjorde Næringskomiteen merksam på at ein ikkje handsama siste versjon av søknaden.

Frå Jensholmen si side vil ein til ovanstående også gjere merksam på at fleire av komiteemedlemmane hadde mottatt den justerte søknaden frå Jensholmen før møtet vart halde den 21.11.16. Når ein tek omsyn til ovanstående framstår det difor som underleg at Næringskomiteen i møte den 12.12.16 kan grunnge sitt avslag med at det var gjort vedtak på feil søknadsgrunnlag.

For det andre synast avslaget å være grunngeve uten at det materielle grunnlaget for saka er handsama. Næringskomiteen grunnge sitt vedtak av 21.11.16 med "Dette er ihht tiltaket samfunnsutvikling / infrastruktur i Handlingsplanen for 2016, mål 2.a." Der er

ingen forhold ved saken 3 veker seinere som tilseir at tiltaket har endra karakter som gjer at det ikkje skal være stønadsberettiga.

Og som påpeika ovanfor har Næringskomiteen i møte den 12.12.16 avvist søknaden fordi den justerte søknaden tilsynelatande ikkje var handsama. Den einaste forskjellen på opprinnelig søknad og justert søknad er at Jensholmen i justert søknad kun søker midler til flytemolo og dermed eit mindre beløp. Formålet, grunngevinga, samsfunnsnytta, og alle dei positive effektene av tiltaket er totalt uendra mellom opprinnelig søknad og justert søknad og mellom Næringskomiteen sitt møte den 21.11.16 og møte 12.12.16. Heile prosessen med å ta saka opp igjen og grunngevinga for avslaget den 12.12.16 framstår som vilkårlig og som eit reint påskudd frå ein som ikkje deltok i møtet den 21.11.16 og som ikkje ønsker at tiltaket skal få støtte.

Ein vil avslutte med å vise til kva Næringskomiteen uttala i vedtaket den 23.5.16: *"Komiteen for næring, kultur og idrett ber om at styret i Herøy Næringsforum ser på søknaden på nytt særleg i forhold til at moloane skal være opne for publikum og at det vert lagt til rette for funksjonshemma, for gjestebrygg, servicebygg og tanking".* Dette gjeld like sterkt i dag. Den planlagte moloen og heile anlegget på Jensholmen er eit stort og samfunnsnyttig prosjekt for heile Herøy og kommunane rundt og ein viser her igjen til det som framgår av den justerte søknaden datert 24.09.16.

Ein ber om at klagenemda omgjer vedtaket fatta i Næringskomiteen 12.12.16 slik at vedtaket fra 21.11.16 vert ståande

Med venleg helsing

JENSHOLMEN NORD

 4/1-17
Sindre Reite
formann

JENSHOLMEN NORD

Jensholmen
6070 TJØRVÅG

Saksnr 2016/685	Arkiv 243	Dykkar ref	Avd /sakshandsamar DOK / HS	Dato 15.12.2016
--------------------	--------------	------------	--------------------------------	--------------------

KN-SAK 81/16 JENSHOLMEN NORD - SØKNAD OM RDA-MIDLAR

Vedlagt følger KN-sak 81/16.

Komite for næring, kultur og idrett handsama saka i møte 12.12.16 og gjorde slikt vedtak:

Med bakgrunn i at komiteen for næring, kultur og idrett 21.11.16 gjorde vedtak på feil søknadsgrunnlag, vert saka teken opp til ny handsaming og komiteen gjer fylgjande vedtak:

Komiteen har ingen innvending til innstillinga i Herøy Næringsforum, då retningslinjer og forvaltning av RDA-midlar er fulgt.

Etter retningslinjene for bruk og forvaltning av RDA-midlane og etter forvaltningslova § 28, kan vedtaket påklagast til særskild klagenemnd. Eventuell klage skal sendast Herøy kommune, Postboks 274, 6099 Fosnavåg, og klaga skal ligge føre seinast 3 veker etter at søkjaren er gjort kjend med vedtaket i saka

Hilde Bringsvor Skinnnes
e.f.

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ingen signatur

Kopi:

STIFTELSEN HERØY NÆRINGSFORUM Postboks 69 6099 FOSNAVÅG

HERØY KOMMUNE
HERØY KOMMUNE

Utviklingsavdelinga

SAKSPROTOKOLL

Sakshandsamar:	OMR	Arkivsaknr:	2016/685
		Arkiv:	243

Utvalsaksnr	Utval	Møtedato
81/16	Komite for næring, kultur og idrett	12.12.2016

JENSHOLMEN NORD - SØKNAD OM RDA-MIDLAR

Tilråding:

Komite for næring kultur og idrett kan ikkje imøtekomme søknaden. Komiteen oppfordrar Jensholmen Nord til å arbeide med alternativ finansiering for å slutføre denne båthamna. Det vert ikkje sett av midlar til dette prosjektet. Komiteen ser ikkje at dette er eit breitt nok/allmenntytig nok prosjekt å innstille RDA- midlar til.

Etter retningslinene for bruk og forvaltning av RDA-midlane og etter forvaltningslova § 28, kan vedtaket påklagast til særskild klagenemnd. Eventuell klage skal sendast Herøy kommune, Postboks 274, 6099 Fosnavåg, og klaga skal ligge føre seinast 3 veker etter at søkjaren er gjort kjend med vedtaket i saka

Særutskrift:

Jensholmen Nord
Herøy Næringsforum
Økonomiavdelinga

v/Kåre Jensholm,
v/Geir Idar Kvalsvik

6070 Tjørvåg

Møtebehandling:

Komitee for næring, kultur og idrett kom med slik ny samrøystes tilråding:

Med bakgrunn i at komiteen for næring, kultur og idrett 21.11.16 gjorde vedtak på feil søknadsgrunnlag, vert saka teken opp til ny handsaming og komiteen gjer fylgjande vedtak:

Komiteen har ingen innvending til innstillinga i Herøy Næringsforum, då retningslinjer og forvaltning av RDA-midlar er fulgt.

Etter retningslinjene for bruk og forvaltning av RDA-midlane og etter forvaltningslova § 28, kan vedtaket påklagast til særskild klagenemnd. Eventuell klage skal sendast Herøy kommune, Postboks 274, 6099 Fosnavåg, og klaga skal ligge føre seinast 3 veker etter at søkjaren er gjort kjend med vedtaket i saka

Vedtak i Komite for næring, kultur og idrett - 12.12.2016

Med bakgrunn i at komiteen for næring, kultur og idrett 21.11.16 gjorde vedtak på feil søknadsgrunnlag, vert saka teken opp til ny handsaming og komiteen gjer fylgjande vedtak:

Komiteen har ingen innvending til innstillinga i Herøy Næringsforum, då retningslinjer og forvaltning av RDA-midlar er fulgt.

Etter retningslinjene for bruk og forvaltning av RDA-midlane og etter forvaltningslova § 28, kan vedtaket påklagast til særskild klagenemnd. Eventuell klage skal sendast Herøy kommune, Postboks 274, 6099 Fosnavåg, og klaga skal ligge føre seinast 3 veker etter at søkjaren er gjort kjend med vedtaket i saka

Vedlegg

- 1 Søknad datert 24.09.2016
- 2 KN-sak 70/16, 21.11.2016
- 3 Vedk. søknad om RDA-midlar Jensholmen Nord
- 4 Søknad datert 20.01.2015

Saksopplysningar:

Jensholmen Nord søkte om støtte til etablering av molo tilbake i 2012. Søknaden gjaldt på det tidspunktet både ein flytande molo og ein steinmolo utan at det har blitt gjort vedtak om støtte. I vedtaket som vart gjort i komite for næring kultur og idrett 21.11.2016 KN-sak 70/16 vart det gjeve støtte med 2 mill i 2017 og 2mill i 2018. Søknaden som låg til grunn til komiteen er datert 10.10.2012. Den same søknaden låg til grunn ved handsaminga 23.05.2016 KN-sak 42/16.

I ettertid viser det seg at søknaden som har blitt handsama i Herøy næringsforum og innstilt negativt er basert på ei rekke brev og e-postar mellom søkar og dagleg leiar i Herøy næringsforum. Søknaden som låg til grunn ved handsaming i Herøy næringsforum går det klart fram at det er søkt om 4,1mill der 3,6mill går til flytande molo. 500.000,- til dykkerfirma for arbeid med fortøyning.

Med bakgrunn i dette har Herøy næringsforum og Komite for næring, kultur og idrett basert sine vedtak på ulikt søknadsgrunnlag.

Vurdering og konklusjon:

Med bakgrunn i at Komite for næring, kultur og idrett 21.11.2016 gjorde vedtak på feil søknadsgrunnlag vert saka meldt opp til ny handsaming.

Rådmannen kjem med tilråding i samsvar med opphavleg innstilling frå styret i Herøy Næringsforum.

Fosnavåg, 05.12.2016

Olaus-Jon Kopperstad
Rådmann

Jarl Martin Møller
Avd.leiar

Sakshandsamar: Ole Magne Rotevatn

JENSHOLMEN NORD

Jensholmen
6070 TJØRVÅG

Saksnr 2016/685	Arkiv 243	Dykkar ref	Avd /sakshandsamar DOK / BRB	Dato 25.11.2016
--------------------	--------------	------------	---------------------------------	--------------------

KN-SAK 70/16. SØKNAD OM RDA-MIDLAR - JENSHOLMEN NORD

Vedlagt følger KN-sak 70/16.

Komite for næring, kultur og idrett gjorde i møte 21.11.2016 slikt vedtak i saka:

Komite for næring kultur og idrett løyver eit tilskot på kr 2.000.000,- i 2017 og kr. 2.000.000,- i 2018 til molo på Jensholmen. Nord. Dette er ihht. tiltaket samfunnsutvikling / infrastruktur i Handlingsplan for 2016, mål 2.a.. Løyvinga for 2018 vert gitt med forbehold om at RDA-ordninga vert vidareført.

Betaling skal alltid skje etterskotsvis mot godkjend rapport og rekneskap. Det kan gjerast delutbetalingar til påløpne utgifter med inntil 75% av tilskotet. Sluttutbetaling vert utbetalt når prosjektet er avslutta og vilkåra er oppfylt med revisorgodkjend rekneskap.

Søkjaren må sjølv kontrollere at utbetalt beløp er korrekt. Feil i utbetalt beløp vil bli trekt eller etterbetalt.

Tilsagnet gjeld fram til 31.12.2018. Dersom prosjektet ikkje er ferdig og gjennomført og tilskotet ikkje utbetalt innan denne datoen går tilskotet attende til det fondet.

Krav til dokumentasjon/rekneskap/rapportering

Det skal førast spesifisert regnskap for prosjektet. Rekneskapen skal vere sett opp på ein slik måte at ein kan samanlikne med kostnadsoverslaget som er lagt til grunn for tilsagnet. Søkjaren pliktar å ta vare på rekneskapsdata og faktisk opplysingar.

Kontroll

Fylkesrevisjonen eller kommunerevisjonen kan føre kontroll med at midlane er nytta i samsvar med regelverket.

Feil bruk av midlane

Midlane skal nyttast i tråd med søknaden. Bruk av midlane i strid med retningslinene/handlingsplan vil medføre inndraging av tilsagnet og eventuelt tilbakebetaling.

Etter retningslinene for bruk og forvaltning av RDA-midlane og etter forvaltningslova § 28, kan vedtaket påklagast til særskild klagenemnd. Eventuell klage skal sendast Herøy kommune, Postboks 274, 6099 Fosnavåg, og klaga skal ligge føre seinast 3 veker etter at søkjaren er gjort kjend med vedtaket i saka

Med helsing

Brit Berge
e.f.

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ingen signatur

Utviklingsavdelinga

SAKSPROTOKOLL

Sakshandsamar:	OMR	Arkivsaknr:	2016/685
		Arkiv:	243

Utvalsaksnr	Utval	Møtedato
70/16	Komite for næring, kultur og idrett	21.11.2016

SØKNAD OM RDA-MIDLAR - JENSHOLMEN NORD

Tilråding:

Komite for næring kultur og idrett kan ikkje imøtekomme søknaden. Komiteen oppfordrar Jensholmen Nord til å arbeide med alternativ finansiering for å slutføre denne båthamna. Det vert ikkje sett av midlar til dette prosjektet. Komiteen ser heller ikkje at dette er eit breitt nok/allmennyttig nok prosjekt å innstille RDA-midlar til.

Etter retningslinene for bruk og forvaltning av RDA-midlane og etter forvaltningslova § 28, kan vedtaket påklagast til særskild klagenemnd. Eventuell klage skal sendast Herøy kommune, Postboks 274, 6099 Fosnavåg, og klaga skal ligge føre seinast 3 veker etter at søkjaren er gjort kjend med vedtaket i saka

Møtebehandling:

Brev frå Jensholmen Nord vart lagt fram i møte.
Komite for næring, kultur og idrett kom med framlegg om slik ny tilråding:

Komite for næring kultur og idrett løyver eit tilskot på kr 2.000.000,- i 2017 og kr. 2.000.000,- i 2018 til molo på Jensholmen. Nord. Dette er ihht. tiltaket samfunnsutvikling / infrastruktur i Handlingsplan for 2016, mål 2.a.. Løyvinga for 2018 vert gitt med forbehold om at RDA-ordninga vert vidareført.

Vedtak i Komite for næring, kultur og idrett - 21.11.2016

Komite for næring kultur og idrett løyver eit tilskot på kr 2.000.000,- i 2017 og kr. 2.000.000,- i 2018 til molo på Jensholmen. Nord. Dette er ihht. tiltaket samfunnsutvikling / infrastruktur i Handlingsplan for 2016, mål 2.a.. Løyvinga for 2018 vert gitt med forbehold om at RDA-ordninga vert vidareført.

Betaling skal alltid skje etterskotsvis mot godkjend rapport og rekneskap. Det kan gjerast delutbetalingar til påløpne utgifter med inntil 75% av tilskotet. Sluttutbetaling vert utbetalt når prosjektet er avslutta og vilkåra er oppfylt med revisorgodkjend rekneskap.

Søkjaren må sjølv kontrollere at utbetalt beløp er korrekt. Feil i utbetalt beløp vil bli trekt eller etterbetalt.

Tilsagnet gjeld fram til 31.12.2018. Dersom prosjektet ikkje er ferdig og gjennomført og tilskotet ikkje utbetalt innan denne datoen går tilskotet attende til det fondet.

Krav til dokumentasjon/rekneskap/rapportering

Det skal førast spesifisert regnskap for prosjektet. Rekneskapen skal vere sett opp på ein slik måte at ein kan samanlikne med kostnadsoverslaget som er lagt til grunn for tilsagnet. Søkjaren pliktar å ta vare på rekneskapsdata og faktisk opplysingar.

Kontroll

Fylkesrevisjonen eller kommunerevisjonen kan føre kontroll med at midlane er nytta i samsvar med regelverket.

Feil bruk av midlane

Midlane skal nyttast i tråd med søknaden. Bruk av midlane i strid med retningslinene/handlingsplan vil medføre inndraging av tilsagnet og eventuelt tilbakebetaling.

Etter retningslinene for bruk og forvaltning av RDA-midlane og etter forvaltningslova § 28, kan vedtaket påklagast til særskild klagenemnd. Eventuell klage skal sendast Herøy kommune, Postboks 274, 6099 Fosnavåg, og klaga skal ligge føre seinast 3 veker etter at søkjaren er gjort kjend med vedtaket i saka

Særutskrift:

Jensholmen Nord
Herøy Næringsforum
Økonomiavdelinga

v/Kåre Jensholm,
v/Geir Idar Kvalsvik

6070 Tjørnvåg

Vedlegg

- 1 SV: Spørsmål om søknad om RDA-midler
- 2 KN-sak 42/16. Søknad om RDA- midlar. Jensholmen Nord.
- 3 Søknad

Saksopplysningar:

Viser til innstilling i Herøy næringsforum 18.03.2016:

«Styret oppfordrer Jensholmen Nord til å arbeide med alternativ finansiering til å slutføre denne flotte båthavna. Det vert ikkje sett av midlar til dette prosjektet. Styret ser heller ikkje at dette er eit breidt nok /allmenyttig nok prosjekt å innstille RDA midlar til.»

Komite for næring, kultur og idrett gjorde fylgjande vedtak 23.05.2016, sak 42/16:

«Komite for næring, kultur og idrett ber om at styret i Herøy Næringsforum ser på søknaden på nytt særleg i forhold til at moloane skal vere opne for publikum og at det vert lagt til rette for funksjonshemma, for gjestebrygge, servicebygg og tanking.»

Herøy næringsforum gjorde slik vurdering 30.09.2016:

Jensholmen Nord – klage på søknad og tilbakemelding frå komite for Næring, kultur og idrett.

«Styret i Herøy Næringsforum opprettheld tidlegare innstilling på søknaden frå Jensholmen Nord.»

Administrasjonen har undersøkt saken med Møre og Romsdal fylkeskommune og fått fylgjande svar frå dei:

Det er ikkje forbudt å bruke RDA-midler til allmenyttige formål som ei småbåthamn, men: De må vurdere om det er rett bruk av statlege midlar, der målet er nærings- og samfunnsutvikling. Vil småbåthamna gje arbeidsplassar eller gjere Herøy til ein meir attraktiv stad?

Eit anna spørsmål er om tilskot er nødvendig. Det er planlagt 350 plassar til 75 000 kr per stk. Det vil gje brutto inntekter på 26,5 millionar. Moloane som det blir søkt støtte til skal koste 9 millionar. Trengs det støtte for å realisere tiltaket?

Ingen har rett på å motta RDA-midler, men det er heller ingen paragraf som forbyr Herøy å bruke pengar på eit slikt tiltak. De må gjere ei vurdering, og mitt råd er å høyre på næringslivet (Herøy næringsforum) i denne saka.

Vurdering og konklusjon:

Rådmannen kjem med tilråding i samsvar med innstillinga frå styret i Herøy Næringsforum.

Fosnavåg, 11.11.2016

Olaus-Jon Kopperstad
Rådmann

Jarl Martin Møller
Avd.leiar

Sakshandsamar: Ole Magne Rotevatn

Jensholmen Nord v/Kåre Jensholm

Saksnr
2016/685

Arkiv
243

Dykkar ref

Avd /sakshandsamar
DOK / BRB

Dato
24.05.2016

KN-SAK 42/16. SØKNAD OM RDA- MIDLAR. JENSHOLMEN NORD.

Vedlagt følger KN-sak 42/16.

Komite for næring, kultur og idrett gjorde i møte 23.05.2016 slikt vedtak i saka:

Komite for næring, kultur og idrett ber om at styret i Herøy Næringsforum ser på søknaden på nytt særleg i forhold til at moloane skal vere opne for publikum og at det vert lagt til rette for funksjonshemma, for gjestebrygge, servicebygg og tanking.

Med helsing

Brit Berge
e.f.

Kopi:
Herøy Næringsforum v/Geir Idar Kvalsvik
Økonomiavdelinga, her

Rådmannen

SAKSPROTOKOLL

Sakshandsamar:	OJK	Arkivsaknr:	2016/685
		Arkiv:	243

Utvalsaksnr	Utval	Møtedato
42/16	Komite for næring, kultur og idrett	23.05.2016

SØKNAD OM RDA- MIDLAR. JENSHOLMEN NORD.

Tilråding:

Komite for næring kultur og idrett kan ikkje imøtekome søknaden.

Komiteen oppfordrar Jensholmen Nord til å arbeide med alternativ finansiering for å slutføre denne flotte båthamna. Det vert ikkje sett av midlar til dette prosjektet. Komiteen ser heller ikkje at dette er eit breitt nok/allmennyttig nok prosjekt å innstille RDA- midlar til.

Etter retningslinene for bruk og forvaltning av RDA-midlane og etter forvaltningslova § 28, kan vedtaket påklagast til særskild klagenemnd. Eventuell klage skal sendast Herøy kommune, Postboks 274, 6099 Fosnavåg, og klaga skal ligge føre seinast 3 veker etter at søkjaren er gjort kjend med vedtaket i saka

Møtebehandling:

Komite for næring, kultur og idrett kom med slik ny tilråding:

Komite for næring, kultur og idrett ber om at styret i Herøy Næringsforum ser på søknaden på nytt særleg i forhold til at moloane skal vere opne for publikum og at det vert lagt til rette for funksjonshemma, for gjestebrygge, servicebygg og tanking.

Tilrådinga frå komiteen vart samrøystes vedteken:

Vedtak i Komite for næring, kultur og idrett - 23.05.2016

Komite for næring, kultur og idrett ber om at styret i Herøy Næringsforum ser på søknaden på nytt særleg i forhold til at moloane skal vere opne for publikum og at det vert lagt til rette for funksjonshemma, for gjestebrygge, servicebygg og tanking.

Særutskrift:

- Jensholmen Nord v/Kåre Jensholm, 6070 Tjørvåg
- Herøy Næringsforum v/Geir Idar Kvalsvik
- Økonomi, her

Vedlegg:

- Søknad

Saksopplysningar:

Styret i Herøy Næringsforum kom med slik innstilling i møtet 18.03.16:

«Styret oppfordrer Jensholmen Nord til å arbeide med alternativ finansiering til å slutføre denne flotte båthavna. Det vert ikkje sett av midlar til dette prosjektet. Styret ser heller ikkje at dette er eit breidt nok /allmenyttig nok prosjekt å innstille RDA midlar til.»

Vurdering og konklusjon:

Eg kjem med tilråding i samsvar med innstillinga frå styret i Herøy Næringsforum.

Fosnavåg, 12.05.2016

Olaus-Jon Kopperstad
Rådmann

JENSHOLMEN NORD

6070 TJØRVÅG

HERØY NÆRINGSFORUM

6090 FOSNAVÅG

Henviser til tidligere søknad/avslag Jensholmen Nord.

Søknaden er frå 2012, kostnadsoverslaget den gang var på 5 mill. kr. for steinmoloen. Den er no på det næraste ferdig, berre asfalt og brystvern mangler. Moloen er finansiert av fam. Jensholm og Jensholmen Nord. Prosjektet er ett av dei få der kostnadsoverslaget holdt sjølv etter 4 års byggetid.

Vi korrigerer søknadssummen til Herøy Næringsforum til 4,1 mill.kr. Tidligere søknad er på 5 mill. kr. Kr 900000 skal brukast til asfalt og brystvern på steinmoloen , dette blir satt på vent og vil eventuelt bli finansiert av framtidig salg av båtplasser. Desse 4,1 mill. kr til flytande molo går 3,6 mill.kr. til Astorplast og 500000 kr. til dykkerfirma for fortøyninger.

Så til avslaget , der det seiast at det ikkje er almennyttig nok. Hamna vil fullt utbygt ha 550 båtplassar. Dykkerklubben og kajakklubben har base her og har om lag 300 medlemar. I tillegg er her 50 nausteigarar som ikkje har båtplass. Altså er her 900 familier som har nytte av dette. Hvis vi rekner 3,5 personer pr. familie, så blir det 3150 personer. I tillegg kjem alle dei som vil benytte seg av gjestebrygga – den 200 meter lange flytande moloen – og dei som vil bunkre båtane sine. Og ikkje minst, alle som kan nytte den 450 meter lange moloen til fisking og rekreasjon, og det er ikkje få. Moloen blir også tilrettelagt for bevegelsehemma. Kan også nemne at Lanternen AS har om lag 100000 gjester i året, mange av desse tek seg ein spasertur for å sjå på båtane.

Den flytande moloen er eit lokalt produkt utvikla av Astorplast på Mjølstadneset og levering av denne har stor verdi for dei.

Den flytande moloen lar seg ikkje finansiere på nokon annan måte så eit eventuelt endelig avslag vil medføre at båthamna blir avslutta slik ho ligg no med ca. 60 plasser og området blir avsperra for alle unntatt naust- og båteigarar. Det blir heller ikkje tankanlegg her i framtida. Herøy kommune mister mulighetene for å få den største og kanskje finaste båthamna på Sunnmøre. Vi trur at å ha tilgang til båtplass i framtida har mykje å bety for folk som vil flytte hit. Og ikkje minst beliggenheita, innanfor ei køyretid på 30 min så bur her 40000 mennesker.

Tjørvgåg den 24/9-16

Sindre Reite, formann

Kåre Jensholm, styremedlem

JENSHOLMEN NORD

v/ Kåre Jensholm

6070 TJØRVÅG

HERØY NÆRINGSFORUM

6090 FOSNAVÅG

I retningslinene for Næringsretta midlar for regional utvikling (RDA) står det :

- 1: Handlingsplan for midlane skal være tilstrekkelig forankra i det lokale næringslivet.
- 2: Midlane skal gå til tiltak som gir varige positive effektar for regionen og næringslivet, og ta utgangspunkt i dei langsiktige utfordringane i dei aktuelle områda.
- 3: Tiltaka skal i størst mogleg grad vere i samsvar med lokale planverk for nærings- og samfunnsutvikling.
- 4: Samarbeid på tvers av regionar og kommunar er ønskelig.
- 5: Midlane kan nyttast både til bedriftsretta tiltak og til generelle tilretteleggande tiltak.
- 6: Midlane kan brukast til ei rekke tiltak innan ulike sektorar for å gjere næringslivet meir konkurransedyktig og lønsamt.
- 7: For tilretteleggande tiltak kan RDA-midlar nyttast som einaste finansieringskilde.

Som Dere er kjendt med , så planlegger eg Sunnmøres største båthamn. Denne skal være åpen for alle. Alle får eige plassen sin og selger eller gir vekk fritt, ingen har forkjøpsrett. Her er plass til om lag 350 båter. Her er godkjendt reguleringsplan.

35 v
17 x 2

Moloene er viktig i denne samanheng. Det er planlagt steinmolo frå Jensholmen og mot dei små skjera mot Røyrasundet – derfrå flytande molo mot enden av Blankholmen. På skjera er det planlagt bensin/dieselfylling. Den flytande moloen vil også fungere som gjestebrygge.

Komplett steinmolo er kostnadsrekna til om lag 4 mill. eks. mva. Flytande molo kjem på om lag 3,2 mill. eks. mva.

Eg har ein tanke om at moloene skal være offentlig tilgjengelig for alle , ikkje berre båteigarane, men alle andre. Spesielt for eldre , bevegelsehemma og rullestolbrukarar som kan kome seg midt ut i Røyrasundet for å fiske eller sjå på båttrafikken som går forbi.

Båtforeninga tek på seg kostnaden og vedlikehaldet av den flytande moloen. Dei framtidige bryggeigarane vil ta kostnaden med det flytande anlegget. Vi som familie har ikkje økonomiske fordeler av dette molo-prosjektet, vi gir fri grunn til moloen og landfesta for bryggene.

Hamna vil tilføre regionen båtplasser i lang tid framover, det bor over 40000 menneske innan en halvtimes kjøretur. For Herøy Kommune er det viktig å få folk til å flytte til og få andre til å flytte tilbake. Båtplassen kan være det som avgjer valget.

Heile hamna er kostnadsrekna til 30 million kroner, der moloane utgjør om lag 9 million.

Hamna vil styrke grunnlaget for mange bedrifter i regionen, det kan være base for salg av båter og båtutstyr og ikkje minst for Lanternen A/S, kundegrnlaget her vil øke betraktelig.

Det søkes hermed om 5 million kroner til realisering av steinmoloen. Eg er åpen for at moloen kan være kommunal eiendom, i så fall kan kanskje merverdiavgifta på 1 million sjåast bort frå.

Hvis dette innvilges, så vil alle få billegare båtplass. Grunnkostnadene må betalast uansett.

Tjørnvåg den 10. Oktober 2012.

For Jensholmen Nord

Kåre Jensholm

HERØY NÆRINGSFORUM

Ang. søknad frå Jensholmen Nord.

Dette blir Sunnmøres største og kanskje finaste småbåthamn. Søknaden går på 50 % finansiering av flytande og fast molo. Sjølve bryggene blir finansiert av medlemane 100 %. Vedlikehold av den flytande vert tatt av Jensholmen Nord.

Herøy Kommune har båt plassar å tilby til folk som vil flytte hit iallfall i dette tiåret. Hamna er godkjendt for 400 plassar.

Familien Jensholm har gitt fri grunn til moloen.

Søknaden har vore oppe i næringskomiteen i kommunen i 2013. Dei gikk inn for den, men der var då ikkje midler til disposisjon. Det har også vore sjekka i fylket om slike tiltak er støtteberettiga, det er det. Kan nemne at Sande Kommune har gitt 1,5 mill. til hamn i Haugsbygda av ei bevilgning på 4 mill.

For at hamna skal ha full funksjon, så må denne flytande moloen kome. Der er stor sjø frå båtar som går sydover.

Alle småbåteigarar i Ytre-Herøy har kommt gratis til hamnene med sine brygger etter søknad til Kystverket.

Hotellet har fått sin gjestebrygge 100 % finansiert av RDA-midler.

Kystlaget har fått 100 % finansiering på bryggene i sentrum av samme.

Runde hamn har fått sin brygge 100 % finansiert av samme.

Kvalsvik har fått 150000 til sin brygge.

Planen er at med tilskot så blir moloane åpne for publikum til fising etc. Moloane blir tilrettelagt for funksjonshemma. Den flytande blir levert av Astorplast, der blir gjestebrygge med lys og vatn. Der blir også rekkverk på eine sida.

Utan tilskot så blir arbeidet no stansa og det blir ikkje utlagt meir brygger og området blir sperra.

Totalkostnad molo-prosjekt, flytande og fast: Kr 10.000.000

Fast molo, utført til no :	Kr 5.000.000
Asfalt og kantvern fast molo, ikkje utført:	Kr 900.000
Flytande molo, Astorplast:	Kr 3.600.000
Fortøyninger, flytande:	Kr 500.000
Tilsaman :	Kr 10.000.000

Finansiering :

Familien Kåre J. - betalt	Kr 2.500.000
Jensholmen Nord - betalt	Kr 2.500.000

RDA-midler Kr 5.000.000

Alle summer inkl. mva

Total lengde moloer er over 400 meter.

Vedlikehold flytande molo blir utført av Jensholmen Nord.

All flytande innstallasjon – båtbyggene - , utenom flytande molo, blir betalt 100% av bryggeeigarane.

Hamna godkjendt for 400 plasser. På sørsida er det idag 150 plasser. Det blir Sunnmøres største hamn.

Pr. idag solgt 55 plasser, derav 4 fiskesjarker.

YX-Fosnavåg klar til å investere 2 mill. kr hvis flytande molo kjem på plass. Tipp topp moderne anlegg for vatn, bensin og diesel.

Moloane blir åpne for alminneleg ferdsel. Handikaptilpassa.

40000 mennesker innen en halvtimes kjøretur. Nok båt plasser i Herøy 10 år framover.

Rimelege båt plasser for folk flest, frå 75000 kr. Kjøper eig plassen, ingen forkjøpsretter.

Mvh Kåre Jensholm

<2094-Skisse-Hamnebasseng.pdf>

NOTAT

Til: Kommunestyret
Komite for næring, kultur og idrett

Frå: Rådmannen

Saksnr
2016/685

Arkivkode
243

Dato
09.02.2017

KN-SAK5/17 - ADMINISTRATIV VURDERING AV VEDTAKET

Rådmannen viser til Kommunelova § 23 nr. 2 som seier at *Administrasjonssjefen skal påse at de saker som legges fram for folkevalgte organer, er forsvarlig utredet, og at vedtak blir iverksatt. Administrasjonssjefen skal sørge for at administrasjonen drives i samsvar med lover, forskrifter og overordnede instruksjer, og at den er gjenstand for betryggende kontroll.*

Lovkommentaren til kommunelova utdjupar § 23 med at *ansvaret for å påse at en sak er tilstrekkelig utredet, omfatter også eventuelle rettslige tvilsspørsmål. Administrasjonssjefen vil derfor ha plikt til å gi uttrykk for det hvis han/hun mener at det er rettslige mangler ved et forslag til vedtak eller den saksforberedelse som har gått forut for dette. Mener administrasjonssjefen at et truffet vedtak er ulovlig, vil han/hun likeledes ha plikt til å gjøre vedkommende folkevalgte organ, og eventuelt kommunestyret eller fylkestinget, oppmerksom på dette.*

Bakgrunn for saka

Jensholmen Nord v/Kåre Jensholm søkte om støtte til etablering av molo tilbake i 2012. Søknaden gjaldt på det tidspunktet både ein flytande molo og ein steinmolo. Kåre Jensholm er registrert som styremedlem og kontaktperson for Jensholmen Nord på Brønnøysundregisteret. Rådmannen går ut frå at Kåre Jensholm har hatt naudsynte fullmakter til å søkje på vegne av Jensholmen Nord og har ikkje krevd dette dokumentert.

Søklar har frå 2012 til vedtaket i 2016 kome med ny/endra informasjon/søknadar gjennom utsending av brev og e-postar til ulike partar. Søknaden frå 2012 har aldri blitt registrert på www.regionalforvaltning.no slik kommune krev og eventuelle endringane er då ikkje fanga opp av kommunen sitt arkivsystem.

Herøy næringsforum innstilte i møte 18.03.2016 fylgjande:

Styret oppfordrer Jensholmen Nord til å arbeide med alternativ finansiering til å slutføre denne flotte båthavna. Det vert ikkje sett av midlar til dette prosjektet. Styret ser heller ikkje at dette er eit breidt nok /allmenyttig nok prosjekt å innstille RDA midlar til.

Komite for næring, kultur og idrett gjorde fylgjande vedtak 23.05.2016, sak 42/16:
Komite for næring, kultur og idrett ber om at styret i Herøy Næringsforum ser på søknaden på nytt særleg i forhold til at moloane skal vere opne for publikum og at det vert lagt til rette for funksjonshemma, for gjestebrygge, servicebygg og tanking.

Herøy næringsforum gjorde slik vurdering 30.09.2016:
Styret i Herøy Næringsforum opprettheld tidlegare innstilling på søknaden frå Jensholmen Nord.

Komite for næring, kultur og idrett gjorde fylgjande vedtak 21.11.2016, sak 70/16:
Komite for næring kultur og idrett løyver eit tilskot på kr 2.000.000,- i 2017 og kr. 2.000.000,- i 2018 til molo på Jensholmen. Nord. Dette er ihht. tiltaket samfunnsutvikling / infrastruktur i Handlingsplan for 2016, mål 2.a.. Løyvinga for 2018 vert gitt med forbehold om at RDA-ordninga vert vidareført.

Etter vedtaket i komite for næring, kultur og idrett 21.11.2016 vart det oppdaga av rådmannen at det låg føre ein revidert søknad om RDA-midlar datert 24.09.2016. Det var denne som låg føre når Herøy næringsforum gjorde si innstilling 30.09.2016. Denne søknaden hadde ikkje blitt sendt til kommunen for journalføring verken før møtet i Herøy næringsforum eller før møtet i komite for næring, kultur og idrett 21.11.2016. Rådmannen hadde såleis ikkje anna val enn å påpeike dette for leiar og nestleiar i komiteen og melde saka opp på nytt, jf. kommunelova § 23 nr. 2.

Komite for næring, kultur og idrett gjorde nytt vedtak 12.12.2016, sak 81/16:
*Med bakgrunn i at komiteen for næring, kultur og idrett 21.11.16 gjorde vedtak på feil søknadsgrunnlag, vert saka teken opp til ny handsaming og komiteen gjer fylgjande vedtak:
Komiteen har ingen innvending til innstillinga i Herøy Næringsforum, då retningslinjer og forvaltning av RDA-midlar er fulgt.*

Vedtaket i KN-sak 81/16 vart klaga på av Jensholmen Nord v/Sindre Reite. Sindre Reite er registrert i Brønnøysundregisterert som styreleiar for Jensholmen Nord.

Komite for næring, kultur og idrett gjorde i møte 06.02.2017 slikt vedtak i klagesaka:
Komite for næring, kultur og idrett kjem klaga frå Jensholmen Nord delvis i møte.

Det vert løyvd 2 millionar av RDA midlane i 2017, til delfinansiering av flytande molo, samt asfaltering av eksisterande molo, samt til å anleggje gjestebrygge med god kapasitet.

Eit vilkår for løyvinga er at Jensholmen Nord held anlegget med molo/flytandemolo opne for almenheita, slik at alle som ynskjer det kan nytte anlegget til fiske/rekreasjon. Det er også ein føresetnad at eksisterande molo vert asfaltert og

utforma slik att alle kan nytte den. Vidare føreset ein at det vert gjestebrygge, med god kapasitet på anlegget og att den kan nyttast av alle, uavhengig av medlemskap i laget.

Grunngiving, komite for næring, kultur og idrett ser att anlegget ligg svært lagleg til i leia og ynskjer å stimulere til at fleire stoppar og kjem sjøvegen til Herøy. Ei gjeste brygge her vil være eit stort pluss for fleire og fleire som nyttar båt til rekreasjon. Vidare ser vi at mange fleire fiskar frå land, tilreisande og fastbuande. Det er viktig å stimulere til trivsel i kommunen og legge til rette stadar der ein trygt mellom anna kan fiske. Etter ei samla vurdering finn ein såleis at anlegget har så stor samfunnsnytte at det kan forsvarast opp mot vedtektene for tildeling av RDA midlar. Samt at det fell inn under Handlingsplan, samfunnsutvikling/infrastruktur mål 2.a.

Avklaring av mynde og innstillingsrett i RDA-saker:

Rådmannen viser til k-sak 121/10 at Herøy næringsforum har fått delegert mynde til å innstille saker om RDA-midlar(nr. 9), men mynde til å gjere endeleg vedtak skulle ligge til Formannskapet(nr. 10). I same sak står det også at vedtak som vert klaga på skal til den kommunale klagenemnda(nr. 11).

I k-sak 108/15 vert det vist til at i samband med ny politisk struktur(jf. reglement for formannskap og komitear) vart mynde til handsaming av søknadar overført frå formannskapet til komite for næring, kultur og idrett.

I reglement for formannskapet og komiteane(delegasjonsreglementet) står det fylgjande:

komite for næring, kultur og idrett får på vegne av kommunestyret følgjande ansvar og mynde:

- *Gjere vedtak om tilskot frå RDA-midlar*

Etter rådmannen si vurdering er mynde til å gjere endeleg vedtak om RDA-midlar lagt til komite for næring, kultur og idrett, men det skal leggast stor vekt på innstillinga frå Herøy næringsforum i handsaminga.

Vedtaket kan klagast på og saka skal då attende til komite for næring, kultur og idrett for å vurdere om det kan vere gjort eit feil vedtak. Dersom komiteen held fast på sitt vedtak, går saka til særskilt klagenemnd(klageutvalet).

Forvaltningslova og klager

For å vurdere dei juridiske forholda i vedtaket vert det vist til forvaltningslova sine reglar for handsaming av klager.

Fvl. § 28 (vedtak som kan påklages, klageinstans)

Enkeltvedtak kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse i saken til det forvaltningsorgan (klageinstansen) som er nærmest overordnet det forvaltningsorgan som har truffet vedtaket (underinstansen).

I dette tilfellet vil *klageinstansen* vere det kommunale klageutvalet og *underinstansen* er komite for næring, kultur og idrett.

§ 32 (klagens adressat, form og innhold)

Erklæring om klage skal:

- a) *fremsettes for det forvaltningsorgan som har truffet vedtaket; dersom muntlig klage er tillatt, skal erklæringen settes opp skriftlig av vedkommende forvaltningsorgan;*
- b) *være undertegnet av klageren eller hans fullmektig eller være autentisert som fastsatt i forskrift, eller i medhold av forskrift, jf. § 15 a;*
- c) *nevne det vedtak som det klages over, og om påkrevet gi opplysninger til bedømmelse av klagerett og av om klagefrist er overholdt;*
- d) *nevne den endring som ønskes i det vedtak det klages over.*

Erklæringene bør også nevne de grunner klagen støtter seg til.

§ 33 (saksforberedelsen i klagesak)

Underinstansen skal foreta de undersøkelser klagen gir grunn til. Den kan oppheve eller endre vedtaket dersom den finner klagen begrunnet. Dersom vilkårene for å behandle klagen ikke foreligger, skal underinstansen avvise saken, jfr. dog § 31.

Klagen framsett av Jensholmen Nord/v Sindre Reite som er styreleiar/formann i laget og klagen vart levert innan klagefristen.

Etter ein kontroll av nøkkelopplysningar i Brønnøysundregisteret står det at *Styret i fellesskap* skal signere på vegne av Jensholmen Nord. Det ligg heller ikkje føre skriftleg delegering av mynde frå Styret til Sindre Reite. Klagen er såleis ikkje signert av Jensholmen Nord som er parten med rettsleg klageinteresse. Dette burde vore fanga opp ved klagehandsaminga. Dette lagt til grunn er såleis ikkje vilkåra for å handsame klagen oppfylt, jf. fv. § 32. Om dette vart fanga opp vil derfor ikkje vilkår for å behandle klagen vere oppfylt og komite for næring, kultur og idrett skal avvise saken. Dersom komite for næring, kultur og idrett meiner Sindre Reite i praksis har rettsleg klageinteresse på vegne av Jensholmen Nord kan komiteen oppheve eller endre vedtaket dersom klagen viser til forhold som ikkje var kjent på vedtakstidspunktet og kunne ført til eit anna vedtak dersom forholda var kjent.

I møtet vart det lagt fram nye tal på estimerte kostnadar knytt til prosjektet. Dersom komiteen vurderer dette som ny informasjon kan komiteen oppheve eller endre vedtaket.

Dersom det ikkje kjem fram ny informasjon verken i klagen eller i møte har ikkje komiteen høve til å endre på vedtaket.

Det var for rådmannen ingen ny informasjon i klagen som kunne ført til ei anna innstilling enn det som var tilrådd tidlegare. Rådmannen tilrådde derfor at komiteen skulle sende saka til det klageutvalet for endeleg avgjerd.

Vedtaket i forhold til handlingsplan for Herøy 2016:

Lokal handlingsplan for Herøy 2016;

1. *Å bidra til eit meir konkurransekraftig og robust næringsliv som motor for lokal og regional utvikling.*
  - a. *Kompetanseutvikling og marknadsføring*

- b. *Prosjekt for å betre befolkningsutvikling / bulyst-tiltak. Auka attraktivitet.*
  - c. *Betre tilbod av sosiale og kulturelle møteplassar.*
- 2. *Betre samfunnsutvikling, kompetanseutvikling og marknadsføring / profilering av Herøy.*
  - a. *Oppløvebasert næring / reiseliv vert prioritert å bygge opp i denne samanheng.*
  - b. *Kompetanseutvikling og marknadsføring.*
  - c. *Festivalar / spel og konferansar. Minst 5 større arrangement i 2016.*
- 3. *Styrke samferdsel / infrastruktur i Herøy.*
  - a. *Idrett / kultur og badeland.*
  - b. *Betre parkeringssituasjonen til bedriftene i Fosnavåg.*
  - c. *Ny innfartsveg til Fosnavåg.*

Rådmannen meiner tiltaket fell inn under lokal handlingsplan punkt 2. a. slik det er gjort vedtak om og har derfor ingen merknadar til det.

Vedtaket i forhold til retningsline for bruk av RDA-midlar:

III MÅL FOR MIDLANE

1. Midlane skal gå til tiltak som gir varige positive effektar for regionane og næringslivet, og ta utgangspunkt i dei langsiktige utfordringane i dei aktuelle områda.

VI RETNINGSLINER FOR BRUK

1. Retningslinjene byggjer i hovudsak på prinsippet om negativ avgrensing. Det vil seie at det som ikkje er spesifisert som forbode, er tillate så lenge det ligg innan dei ønskja måla for midlane.

3. Midlane

kan brukast til ei rekke tiltak innan ulike sektorar for å gjere næringslivet meir konkurransedyktig og lønsamt,...

5. Midlane kan brukast til investeringar i fysisk tilrettelegging for næringsverksemd, stadutvikling og liknande.

VII DIREKTE BEDRIFTSRETTA TILTAK

Bedriftsretta tiltak er direkte finansiell støtte til ei eller fleire verksemdar til målretta og avgrensa utviklingsprosjekt eller investeringstiltak

6. RDA-midlane kan finansiere inntil 50 % av total kostnadsramme for bedriftsretta tiltak

7. Bedriftsretta støtte skal ikkje vere av eit slikt omfang eller innretning at den kan oppfattast som urettmessig konkurransevridande

8. Reglane for bagatellmessig støtte seier at ei bedrift kan motta maksimalt 200 000 euro(1.785.800 NOK) over ei tre-års periode.

Rådmannen vurderer tiltaket som eit prosjekt som vil gje varige positive effektar for regionen og næringslivet og oppfyller såleis kravet i målsettinga med midlane.

I kap. VI står det at midlane kan nyttast til ei rekke tiltak så lenge det gjer næringslivet meir konkurransedyktig og lønsamt. Dette tiltaket oppfyller også dette kravet.

Midlane kan nyttast til investering i fysiske tiltak for næringslivet og prosjekt knytt til stadutvikling og attraktivitet.

Kap. VII tek opp dette med *direkte bedriftsretta tiltak* som er definert som *finansiell støtte til ei eller fleire veksemdar til målretta og avgrensa utviklingsprosjekt eller investeringstiltak*. Tiltaket som det er gjeve støtte til i KN-sak 5/17 er etter rådmannen si vurdering eit slikt tiltak og bør definerast som *direkte bedriftsretta tiltak*.

Når tiltaket er definert som *direkte bedriftsretta tiltak* slår det inn nokre krav som ikkje gjer seg gjeldande i andre saker. RDA-midlane kan maksimalt finansiere inntil 50% av eit slikt tiltak. I denne saka er det innhenta eit pristilbod på 2.994.325,- som vart lagt fram i møte. Vedtak om støtte på 2 millionar utgjer då ca. 66% og er såleis ikkje i tråd til retningslina for RDA-midlar.

Bedriftsretta støtte kan heller ikkje vere av eit slikt omfang eller innretning at den kan oppfattast som urettmessig konkurransevridande. For at støtta skal vere konkurransevridande må det vere andre verksemdar i område som tilbyr same produkt eller teneste (konkurrentar). I nærområde finn vi bla. Eggesbønes småbåtlag. Rådmannen meiner derfor at det i dette tilfellet kan vere konkurrentar i område og tilskotet kan vere urettmessig konkurransevridande.

Tilskotet som er gjeve er også over kr. 1.785.800,- som er det maksimale støttebeløpet som kan gjevast til *direkte bedriftsretta tiltak*.

Vedtakter for Jensholmen Nord, formål og vedtak:

Vedtektene for Jensholmen Nord signert 01. mai 2012 seier at *Foreningens formål er å drifte og vedlikeholde bryggeanlegg på Jensholmens nordside*.

Søknaden frå Jensholmen Nord gjeld utbygging av molo og etablering av båtplassar. Dette er ikkje i tråd med formålet til foreninga som berre skal «drifte og vedlikehalde bryggeanlegg». Spørsmålet blir derfor om Jensholmen Nord går ut over sine vedtekter og skal bygge ut og selje båtplassar der kommunen, ut frå vedtektene, ikkje veit korleis eit evt. overskot vil bli brukt. Dersom det er tilfelle at Jensholmen Nord skal bygge ut og selje båtplassar vil dei heilt klart kunne stillast spørsmål ved om dette er ei næringsdrivande verksemd og om dette vil vere eit bedriftsretta tiltak.

Vedtaket som er gjort legg strenge føringar for kva midlane kan nyttast til. Midlane skal nyttast til *delfinansiering av flytande molo, samt asfaltering av eksisterande molo, samt til å anleggje gjestebrygge med god kapasitet*.

Slik rådmannen ser det er dette delvis i tråd med søknaden. Det vert i søknaden datert 24.09.2016 søkt om 4,1 millionar til flytande molo der 3,6 mill. kr. går til Astorplast og 500.000,- til dykkerfirma for fortøyningar.

Avsluttande kommentar:

Rådmannen vil avslutningsvis oppsummere dei problemstillingane som er drege opp i saka ovanfor.

1. Har Sindre Reite rettsleg klageinteresse i vedtaket?
  - a. Dersom Sindre Reite ikkje har rettsleg klageinteresse, burde då saka vore avvist av komite for næring kultur og idrett 06.02.2017 då vilkåra for å behandle klagen ikkje var oppfylt?
2. Låg det føre «ny informasjon» i klagebehandlinga?
  - a. Er ein reforhandla pris på prosjektet å rekne som «ny informasjon»?
  - b. Dersom det ikkje låg førre «ny informasjon», skal vedtaket i komite for næring, kultur og idrett då vere avhengig av kven som møter på det aktuelle møtet?
  - c. Kan komite for næring, kultur og idrett gjere vedtak om at det skal gjerast tiltak som ikkje står i søknaden?
3. Er Jensholmen Nord å rekne som i «næringsdrivande verksemd» med tanke på at det her skal byggast ut molo og båtplassar skal seljast vidare?
  - a. Dersom Jensholmen Nord er å rekne som ei næringsdrivande verksemd vil vedtaket som vart gjort 06.02.2017, KN-sak 5/17, vere eit ugyldig vedtak då det strir i mot retningslina for bruk av RDA-midlar kap. VII nr. 6, 7 og 8?

Eg rår til at saka vert lagt fram for kontrollutvalet for vurdering.

Olaus-Jon Kopperstad
Rådmann

Ole Magne Rotevatn
Sakshandsamar

UTSKRIFT

frå

M Ø T E PROTOKOLL

Utval:	Sak nr.:	Arkiv:	Møtedato:
Kontrollutvalet i Herøy kommune	20/17	047	22.05.2017

SAK 20/17 JENSHOLMEN NORD – RDA-MIDLAR - DRØFTING

Samrøystes vedtak

Kontrollutvalet meiner rådmannen har gjort ei grundig saksbehandling og at det er opp til kommunestyret om å få momenta som er påpeika i denne, juridisk vurdert.

Vedlegg

KN-sak 5/17 JENSHOLMEN NORD – RDA-MIDLAR

Saksopplysning

Viser til vedlegg som grunnlag for drøfting av vidare handsaming i kontrollutvalet.

Kontrollutvalet hadde gjennomgang og drøfting av oversendingssaka frå kommunestyret.

Rett utskrift

Åram 23. mai.2017

Signid Torbjørnson

Konsulent

VEST KONTROLL
SEKRETARIAT FOR KONTROLLUTVAL

Utskrift: Kommunestyret – tilbakemelding jf. vedtak
KN-sak 5/17 JENSHOLMEN NORD – RDA-MIDLAR

VEST KONTROLL

6149 ÅRAM

Saksnr 2016/685	Arkiv 243	Dykkar ref	Avd /sakshandsamar UTV / OMR	Dato 14.03.2017
--------------------	--------------	------------	---------------------------------	--------------------

KN-SAK 5/17. JENSHOLMEN NORD - RDA MIDLAR

Kommunestyret gjorde i møte 09.03.2017 slikt vedtak i saka:

Saka vert sendt over til kontrollutvalet.

Møtebehandling:

Dokument lagt fram i møte:

Notat frå rådmannen i KN-sak 5/17. Administrativ vurdering av vedtaket.

Karl Petter Sortehaug stilte habilitetsspørsmål. Han er medlem av styret i Herøy næringsforum. Han går frå under handsaming av habilitet. Han vart samrøystes kjend inhabil etter KL §40, FVL §6 1. ledd bokstav e.

Saka vart drøfta. Kommunestyret vedtok mot 9 røyster å sende saka over til kontrollutvalet.

Med helsing

Brit Berge
e.f.

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ingen signatur

NOTAT

Til: Kommunestyret
Komite for næring, kultur og idrett

Frå: Rådmannen

Saksnr
2016/685

Arkivkode
243

Dato
09.02.2017

KN-SAK5/17 - ADMINISTRATIV VURDERING AV VEDTAKET

Rådmannen viser til Kommunelova § 23 nr. 2 som seier at *Administrasjonssjefen skal påse at de saker som legges fram for folkevalgte organer, er forsvarlig utredet, og at vedtak blir iverksatt. Administrasjonssjefen skal sørge for at administrasjonen drives i samsvar med lover, forskrifter og overordnede instruksjer, og at den er gjenstand for betryggende kontroll.*

Lovkommentaren til kommunelova utdjuar § 23 med at *ansvaret for å påse at en sak er tilstrekkelig utredet, omfatter også eventuelle rettslige tvilsspørsmål. Administrasjonssjefen vil derfor ha plikt til å gi uttrykk for det hvis han/hun mener at det er rettslige mangler ved et forslag til vedtak eller den saksforberedelse som har gått forut for dette. Mener administrasjonssjefen at et truffet vedtak er ulovlig, vil han/hun likeledes ha plikt til å gjøre vedkommende folkevalgte organ, og eventuelt kommunestyret eller fylkestinget, oppmerksom på dette.*

Bakgrunn for saka

Jensholmen Nord v/Kåre Jensholm søkte om støtte til etablering av molo tilbake i 2012. Søknaden gjaldt på det tidspunktet både ein flytande molo og ein steinmolo. Kåre Jensholm er registrert som styremedlem og kontaktperson for Jensholmen Nord på Brønnøysundregisteret. Rådmannen går ut frå at Kåre Jensholm har hatt naudsynte fullmakter til å søkje på vegne av Jensholmen Nord og har ikkje krevd dette dokumentert.

Søklar har frå 2012 til vedtaket i 2016 kome med ny/endra informasjon/søknadar gjennom utsending av brev og e-postar til ulike partar. Søknaden frå 2012 har aldri blitt registrert på www.regionalforvaltning.no slik kommune krev og eventuelle endringane er då ikkje fanga opp av kommunen sitt arkivsystem.

Herøy næringsforum innstilte i møte 18.03.2016 fylgjande:

Styret oppfordrer Jensholmen Nord til å arbeide med alternativ finansiering til å slutføre denne flotte båthavna. Det vert ikkje sett av midlar til dette prosjektet. Styret ser heller ikkje at dette er eit breidt nok /allmenyttig nok prosjekt å innstille RDA midlar til.

Komite for næring, kultur og idrett gjorde fylgjande vedtak 23.05.2016, sak 42/16:
Komite for næring, kultur og idrett ber om at styret i Herøy Næringsforum ser på søknaden på nytt særleg i forhold til at moloane skal vere opne for publikum og at det vert lagt til rette for funksjonshemma, for gjestebrygge, servicebygg og tanking.

Herøy næringsforum gjorde slik vurdering 30.09.2016:
Styret i Herøy Næringsforum opprettheld tidlegare innstilling på søknaden frå Jensholmen Nord.

Komite for næring, kultur og idrett gjorde fylgjande vedtak 21.11.2016, sak 70/16:
Komite for næring kultur og idrett løyver eit tilskot på kr 2.000.000,- i 2017 og kr. 2.000.000,- i 2018 til molo på Jensholmen. Nord. Dette er ihht. tiltaket samfunnsutvikling / infrastruktur i Handlingsplan for 2016, mål 2.a.. Løyvinga for 2018 vert gitt med forbehold om at RDA-ordninga vert vidareført.

Etter vedtaket i komite for næring, kultur og idrett 21.11.2016 vart det oppdaga av rådmannen at det låg føre ein revidert søknad om RDA-midlar datert 24.09.2016. Det var denne som låg føre når Herøy næringsforum gjorde si innstilling 30.09.2016. Denne søknaden hadde ikkje blitt sendt til kommunen for journalføring verken før møtet i Herøy næringsforum eller før møtet i komite for næring, kultur og idrett 21.11.2016. Rådmannen hadde såleis ikkje anna val enn å påpeike dette for leiar og nestleiar i komiteen og melde saka opp på nytt, jf. kommunelova § 23 nr. 2.

Komite for næring, kultur og idrett gjorde nytt vedtak 12.12.2016, sak 81/16:
*Med bakgrunn i at komiteen for næring, kultur og idrett 21.11.16 gjorde vedtak på feil søknadsgrunnlag, vert saka teken opp til ny handsaming og komiteen gjer fylgjande vedtak:
Komiteen har ingen innvending til innstillinga i Herøy Næringsforum, då retningslinjer og forvaltning av RDA-midlar er fulgt.*

Vedtaket i KN-sak 81/16 vart klaga på av Jensholmen Nord v/Sindre Reite. Sindre Reite er registrert i Brønnøysundregisterert som styreleiar for Jensholmen Nord.

Komite for næring, kultur og idrett gjorde i møte 06.02.2017 slikt vedtak i klagesaka:
Komite for næring, kultur og idrett kjem klaga frå Jensholmen Nord delvis i møte.

Det vert løyvd 2 millionar av RDA midlane i 2017, til delfinansiering av flytande molo, samt asfaltering av eksisterande molo, samt til å anleggje gjestebrygge med god kapasitet.

Eit vilkår for løyvinga er at Jensholmen Nord held anlegget med molo/flytandemolo ope for almenheita, slik at alle som ynskjer det kan nytte anlegget til fisking/rekreasjon. Det er også ein føresetnad at eksisterande molo vert asfaltert og

utforma slik att alle kan nytte den. Vidare føreset ein at det vert gjestebrygge, med god kapasitet på anlegget og att den kan nyttast av alle, uavhengig av medlemskap i laget.

Grunngiving, komite for næring, kultur og idrett ser att anlegget ligg svært lagleg til i leia og ynskjer å stimulere til at fleire stoppar og kjem sjøvegen til Herøy. Ei gjeste brygge her vil være eit stort pluss for fleire og fleire som nyttar båt til rekreasjon. Vidare ser vi at mange fleire fiskar frå land, tilreisande og fastbuande. Det er viktig å stimulere til trivsel i kommunen og legge til rette stadar der ein trygt mellom anna kan fiske. Etter ei samla vurdering finn ein såleis at anlegget har så stor samfunnsnytte at det kan forsvarast opp mot vedtektene for tildeling av RDA midlar. Samt at det fell inn under Handlingsplan, samfunnsutvikling/infrastruktur mål 2.a.

Avklaring av mynde og innstillingsrett i RDA-saker:

Rådmannen viser til k-sak 121/10 at Herøy næringsforum har fått delegert mynde til å innstille saker om RDA-midlar(nr. 9), men mynde til å gjere endeleg vedtak skulle ligge til Formannskapet(nr. 10). I same sak står det også at vedtak som vert klaga på skal til den kommunale klagenemnda(nr. 11).

I k-sak 108/15 vert det vist til at i samband med ny politisk struktur(jf. reglement for formannskap og komitear) vart mynde til handsaming av søknadar overført frå formannskapet til komite for næring, kultur og idrett.

I reglement for formannskapet og komiteane(delegasjonsreglementet) står det fylgjande:

komite for næring, kultur og idrett får på vegne av kommunestyret følgjande ansvar og mynde:

- *Gjere vedtak om tilskot frå RDA-midlar*

Etter rådmannen si vurdering er mynde til å gjere endeleg vedtak om RDA-midlar lagt til komite for næring, kultur og idrett, men det skal leggest stor vekt på innstillinga frå Herøy næringsforum i handsaminga.

Vedtaket kan klagast på og saka skal då attende til komite for næring, kultur og idrett for å vurdere om det kan vere gjort eit feil vedtak. Dersom komiteen held fast på sitt vedtak, går saka til særskilt klagenemnd(klageutvalet).

Forvaltningslova og klager

For å vurdere dei juridiske forholda i vedtaket vert det vist til forvaltningslova sine reglar for handsaming av klager.

Fvl. § 28 (vedtak som kan påklages, klageinstans)

Enkeltvedtak kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse i saken til det forvaltningsorgan (klageinstansen) som er nærmest overordnet det forvaltningsorgan som har truffet vedtaket (underinstansen).

I dette tilfellet vil *klageinstansen* vere det kommunale klageutvalet og *underinstansen* er komite for næring, kultur og idrett.

§ 32 (klagens adressat, form og innhold)

Erklæring om klage skal:

- a) *fremsettes for det forvaltningsorgan som har truffet vedtaket; dersom muntlig klage er tillatt, skal erklæringen settes opp skriftlig av vedkommende forvaltningsorgan;*
- b) *være undertegnet av klageren eller hans fullmektig eller være autentisert som fastsatt i forskrift, eller i medhold av forskrift, jf. § 15 a;*
- c) *nevne det vedtak som det klages over, og om påkrevet gi opplysninger til bedømmelse av klagerett og av om klagefrist er overholdt;*
- d) *nevne den endring som ønskes i det vedtak det klages over.*

Erklæringene bør også nevne de grunner klagen støtter seg til.

§ 33 (saksforberedelsen i klagesak)

Underinstansen skal foreta de undersøkelser klagen gir grunn til. Den kan oppheve eller endre vedtaket dersom den finner klagen begrunnet. Dersom vilkårene for å behandle klagen ikke foreligger, skal underinstansen avvise saken, jfr. dog § 31.

Klagen framsett av Jensholmen Nord/v Sindre Reite som er styreleiar/formann i laget og klagen vart levert innan klagefristen.

Etter ein kontroll av nøkkelopplysningar i Brønnøysundregisteret står det at *Styret i fellesskap* skal signere på vegne av Jensholmen Nord. Det ligg heller ikkje føre skriftleg delegering av mynde frå Styret til Sindre Reite. Klagen er såleis ikkje signert av Jensholmen Nord som er parten med rettsleg klageinteresse. Dette burde vore fanga opp ved klagehandsaminga. Dette lagt til grunn er såleis ikkje vilkåra for å handsame klagen oppfylt, jf. fvl. § 32. Om dette vart fanga opp vil derfor ikkje vilkår for å behandle klagen vere oppfylt og komite for næring, kultur og idrett skal avvise saken. Dersom komite for næring, kultur og idrett meiner Sindre Reite i praksis har rettsleg klageinteresse på vegne av Jensholmen Nord kan komiteen oppheve eller endre vedtaket dersom klagen viser til forhold som ikkje var kjent på vedtakstidspunktet og kunne ført til eit anna vedtak dersom forholda var kjent.

I møtet vart det lagt fram nye tal på estimerte kostnadar knytt til prosjektet. Dersom komiteen vurderer dette som ny informasjon kan komiteen oppheve eller endre vedtaket.

Dersom det ikkje kjem fram ny informasjon verken i klagen eller i møte har ikkje komiteen høve til å endre på vedtaket.

Det var for rådmannen ingen ny informasjon i klagen som kunne ført til ei anna innstilling enn det som var tilrådd tidlegare. Rådmannen tilrådde derfor at komiteen skulle sende saka til det klageutvalet for endeleg avgjerd.

Vedtaket i forhold til handlingsplan for Herøy 2016:

Lokal handlingsplan for Herøy 2016:

1. *Å bidra til eit meir konkurransekraftig og robust næringsliv som motor for lokal og regional utvikling.*
  - a. *Kompetanseutvikling og marknadsføring*

- b. Prosjekt for å betre befolkningsutvikling / bulyst-tiltak. Auka attraktivitet.
  - c. Betre tilbod av sosiale og kulturelle møteplassar.
- 2. Betre samfunnsutvikling, kompetanseutvikling og marknadsføring / profilering av Herøy.
  - a. Opplevelsebasert næring / reiseliv vert prioritert å bygge opp i denne samanheng.
  - b. Kompetanseutvikling og marknadsføring.
  - c. Festivalar / spel og konferansar. Minst 5 større arrangement i 2016.
- 3. Styrke samferdsel / infrastruktur i Herøy.
  - a. Idrett / kultur og badeland.
  - b. Betre parkeringssituasjonen til bedriftene i Fosnavåg.
  - c. Ny innfartsveg til Fosnavåg.

Rådmannen meiner tiltaket fell inn under lokal handlingsplan punkt 2. a. slik det er gjort vedtak om og har derfor ingen merknadar til det.

Vedtaket i forhold til retningsline for bruk av RDA-midlar:

III MÅL FOR MIDLANE

1. Midlane skal gå til tiltak som gir varige positive effektar for regionane og næringslivet, og ta utgangspunkt i dei langsiktige utfordringane i dei aktuelle områda.

VI RETNINGSLINER FOR BRUK

1. Retningslinjene byggjer i hovudsak på prinsippet om negativ avgrensing. Det vil seie at det som ikkje er spesifisert som forbode, er tillate så lenge det ligg innan dei ønskja måla for midlane.

3. Midlane

kan brukast til ei rekke tiltak innan ulike sektorar for å gjere næringslivet meir konkurransedyktig og lønsamt,...

5. Midlane kan brukast til investeringar i fysisk tilrettelegging for næringsverksemd, stadutvikling og liknande.

VII DIREKTE BEDRIFTSRETTE TILTAK

Bedriftsretta tiltak er direkte finansiell støtte til ei eller fleire verksemdar til målretta og avgrensa utviklingsprosjekt eller investeringstiltak

6. RDA-midlane kan finansiere inntil 50 % av total kostnadsramme for bedriftsretta tiltak

7. Bedriftsretta støtte skal ikkje vere av eit slikt omfang eller innretning at den kan oppfattast som urettmessig konkurransevridande

8. Reglane for bagatellmessig støtte seier at ei bedrift kan motta maksimalt 200 000 euro(1.785.800 NOK) over ei tre-års periode.

Rådmannen vurderer tiltaket som eit prosjekt som vil gje varige positive effektar for regionen og næringslivet og oppfyller såleis kravet i målsettinga med midlane.

I kap. VI står det at midlane kan nyttast til ei rekke tiltak så lenge det gjer næringslivet meir konkurransedyktig og lønsamt. Dette tiltaket oppfyller også dette kravet.

Midlane kan nyttast til investering i fysiske tiltak for næringslivet og prosjekt knytt til stadutvikling og attraktivitet.

Kap. VII tek opp dette med *direkte bedriftsretta tiltak* som er definert som *finansiell støtte til ei eller fleire veksemder til målretta og avgrensa utviklingsprosjekt eller investeringstiltak*. Tiltaket som det er gjeve støtte til i KN-sak 5/17 er etter rådmannen si vurdering eit slikt tiltak og bør definerast som *direkte bedriftsretta tiltak*.

Når tiltaket er definert som *direkte bedriftsretta tiltak* slår det inn nokre krav som ikkje gjer seg gjeldande i andre saker. RDA-midlane kan maksimalt finansiere inntil 50% av eit slikt tiltak. I denne saka er det innhenta eit pristilbod på 2.994.325,- som vart lagt fram i møte. Vedtak om støtte på 2 millionar utgjer då ca. 66% og er såleis ikkje i tråd til retningslina for RDA-midlar.

Bedriftsretta støtte kan heller ikkje vere av eit slikt omfang eller innretning at den kan oppfattast som urettmessig konkurransevridande. For at støtta skal vere konkurransevridande må det vere andre verksemder i område som tilbyr same produkt eller teneste (konkurrentar). I nærområde finn vi bla. Eggesbønes småbåtlag. Rådmannen meiner derfor at det i dette tilfellet kan vere konkurrentar i område og tilskotet kan vere urettmessig konkurransevridande.

Tilskotet som er gjeve er også over kr. 1.785.800,- som er det maksimale støttebeløpet som kan gjevast til *direkte bedriftsretta tiltak*.

Vedtekter for Jensholmen Nord, formål og vedtak:

Vedtektene for Jensholmen Nord signert 01. mai 2012 seier at *Foreningens formål er å drifte og vedlikeholde bryggeanlegg på Jensholmens nordside*.

Søknaden frå Jensholmen Nord gjeld utbygging av molo og etablering av båtplassar. Dette er ikkje i tråd med formålet til foreninga som berre skal «drifte og vedlikehalde bryggeanlegg». Spørsmålet blir derfor om Jensholmen Nord går ut over sine vedtekter og skal bygge ut og selje båtplassar der kommunen, ut frå vedtektene, ikkje veit korleis eit evt. overskot vil blir brukt. Dersom det er tilfelle at Jensholmen Nord skal bygge ut og selje båtplassar vil dei heilt klart kunne stillast spørsmål ved om dette er ei næringsdrivande verksemd og om dette vil vere eit bedriftsretta tiltak.

Vedtaket som er gjort legg strenge føringar for kva midlane kan nyttast til. Midlane skal nyttast til *delfinansiering av flytande molo, samt asfaltering av eksisterande molo, samt til å anleggje gjestebrygge med god kapasitet*.

Slik rådmannen ser det er dette delvis i tråd med søknaden. Det vert i søknaden datert 24.09.2016 søkt om 4,1 millionar til flytande molo der 3,6 mill. kr. går til Astorplast og 500.000,- til dykkerfirma for fortøyningar.

Avsluttande kommentar:

Rådmannen vil avslutningsvis oppsummere dei problemstillingane som er drege opp i saka ovanfor.

1. Har Sindre Reite rettsleg klageinteresse i vedtaket?
  - a. Dersom Sindre Reite ikkje har rettsleg klageinteresse, burde då saka vore avvist av komite for næring kultur og idrett 06.02.2017 då vilkåra for å behandle klagen ikkje var oppfylt?
2. Låg det føre «ny informasjon» i klagebehandlninga?
  - a. Er ein reforhandla pris på prosjektet å rekne som «ny informasjon»?
  - b. Dersom det ikkje låg førre «ny informasjon», skal vedtaket i komite for næring, kultur og idrett då vere avhengig av kven som møter på det aktuelle møtet?
  - c. Kan komite for næring, kultur og idrett gjere vedtak om at det skal gjerast tiltak som ikkje står i søknaden?
3. Er Jensholmen Nord å rekne som i «næringsdrivande verksemd» med tanke på at det her skal byggast ut molo og båtplassar skal seljast vidare?
  - a. Dersom Jensholmen Nord er å rekne som ei næringsdrivande verksemd vil vedtaket som vart gjort 06.02.2017, KN-sak 5/17, vere eit ugyldig vedtak då det strir i mot retningslina for bruk av RDA-midlar kap. VII nr. 6, 7 og 8?

Eg rår til at saka vert lagt fram for kontrollutvalet for vurdering.

Olaus-Jon Kopperstad
Rådmann

Ole Magne Rotevatn
Sakshandsamar

Fylkesmannen i Møre og Romsdal

Fosnavåg 28.08.2017

KN-SAK 5/17

KN-sak 5/17 Jensholmen Nord vart sendt over til Kontrollutvalet frå kommunestyret for vurdering av tre punkt som rådmannen ville ha vurdert. Kontrollutvalet svara i brev datert 22.05.2017 det er opp til kommunestyret å få punkta juridisk vurdert. Ut i frå det svaret bringer vi denne saka inn for Lovligheitskontroll etter KommuneLOVA § 59 for å få desse spørsmåla juridisk vurderte.

Solveig Båtsvik

Bjørn Otterlei

Sigurd Nygård

HERØY KOMMUNE
HERØY KOMMUNE

Utviklingsavdelinga

VEST KONTROLL

6149 ÅRAM

Saksnr 2016/685	Arkiv 243	Dykkar ref	Avd /sakshandsamar UTV / OMR	Dato 14.03.2017
--------------------	--------------	------------	---------------------------------	--------------------

KN-SAK 5/17. JENSHOLMEN NORD - RDA MIDLAR

Kommunestyret gjorde i møte 09.03.2017 slikt vedtak i saka:

Saka vert sendt over til kontrollutvalet.

Møtebehandling:

Dokument lagt fram i møte:

Notat frå rådmannen i KN-sak 5/17. Administrativ vurdering av vedtaket.

Karl Petter Sortehaug stilte habilitetsspørsmål. Han er medlem av styret i Herøy næringsforum. Han går frå under handsaming av habilitet.

Han vart samrøystes kjend inhabil etter KL §40, FVL §6 1. ledd bokstav e.

Saka vart drøfta. Kommunestyret vedtok mot 9 røyster å sende saka over til kontrollutvalet.

Med helsing

Brit Berge

e.f.

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ingen signatur

Sindre Reite

Bergsneset 14
6091 Fosnavåg

Saksnr
2016/685

Arkiv
243

Dykkar ref

Avd /sakshandsamar
DOK / BRB

Dato
08.02.2017

KN-SAK 5/17. JENSHOLMEN NORD - KLAGE PÅ VEDTAK KN-SAK 81/16

Vedlagt følger KN-sak 5/17.

Komite for næring, kultur og idrett gjorde i møte 06.02.2017 slikt vedtak i saka:

Komite for næring, kultur og idrett kjem klaga frå Jensholmen Nord delvis i møte.

Det vert løyvd 2 millionar av RDA midlane i 2017, til delfinansiering av flytande molo, samt asfaltering av eksisterande molo, samt til å anleggje gjestebrygge med god kapasitet.

Eit vilkår for løyvinga er at Jensholmen Nord held anlegget med molo/flytandemolo ope for almenheita, slik at alle som ynskjer det kan nytte anlegget til fising/rekreasjon. Det er også ein føresetnad at eksisterande molo vert asfaltert og utforma slik att alle kan nytte den. Vidare føreset ein at det vert gjerstebrygge, med god kapasitet på anlegget og att den kan nyttast av alle, uavhengig av medlemskap i laget.

Grunngiving, komite for næring, kultur og idrett ser att anlegget ligg svært lagleg til i leia og ynskjer å stimulere til at fleire stoppar og kjem sjøvegenf til Herøy. Ei gjeste brygge her vil være eit stort pluss for fleire og fleire som nyttar båt til rekreasjon. Vidare ser vi at mange fleire fiskar frå land, tilreisande og fastbuande. Det er viktig å stimulere til trivsel i kommunen og legge til rette stadar der ein trygt mellom anna kan fiske. Etter ei samla vurdering finn ein såleis at anlegget har så stor samfunnsnytte at det kan forsvarast opp mot vedtektene for tildeling av RDA midlar. Samt at det fell inn under Handlingsplan, samfunnsutvikling/infrastruktur mål 2.a.

Betaling skal alltid skje etterskotsvis mot godkjend rapport og rekneskap. Det kan gjerast delutbetalingar til påløpne utgifter med inntil 75% av tilskotet. Sluttutbetaling vert utbetalt når prosjektet er avslutta og vilkåra er oppfylt med revisorgodkjend rekneskap.

Søkjaren må sjølv kontrollere at utbetalt beløp er korrekt. Feil i utbetalt beløp vil bli trekt eller etterbetalt.

Tilsagnet gjeld fram til 31.12.2019. Dersom prosjektet ikkje er ferdig og gjennomført og tilskotet ikkje utbetalt innan denne datoen går tilskotet attende til det fondet.

Krav til dokumentasjon/rekneskap/rapportering

Det skal førast spesifisert regnskap for prosjektet. Rekneskapen skal vere sett opp på ein slik måte at ein kan samanlikne med kostnadsoverslaget som er lagt til grunn for tilsagnet. Søkjaren pliktar å ta vare på rekneskapsdata og faktisk opplysingar.

Kontroll

Fylkesrevisjonen eller kommunerevisjonen kan føre kontroll med at midlane er nytta i samsvar med regelverket.

Feil bruk av midlane

Midlane skal nyttast i tråd med søknaden. Bruk av midlane i strid med retningslinene/handlingsplan vil medføre inndraging av tilsagnet og eventuelt tilbakebetaling.

Etter retningslinene for bruk og forvaltning av RDA-midlane og etter forvaltningslova § 28, kan vedtaket påklagast til særskild klagenemnd. Eventuell klage skal sendast Herøy kommune, Postboks 274, 6099 Fosnavåg, og klaga skal ligge føre seinast 3 veker etter at søkjaren er gjort kjend med vedtaket i saka.

Med helsing

Brit Berge

e.f.

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ingen signatur

Kopi:

Økonomiavdelinga, her

STIFTELSEN HERØY NÆRINGSFORUM Postboks 69

6099

FOSNAVÅ

Utviklingsavdelinga

SAKSPROTOKOLL

Sakshandsamar:	OMR	Arkivsaknr:	2016/685
		Arkiv:	243

Utvalsaksnr	Utval	Møtedato
5/17	Komite for næring, kultur og idrett	06.02.2017

JENSHOLMEN NORD - KLAGE PÅ VEDTAK KN-SAK 81/16

Tilråding:

Klageutvalet kan ikkje sjå at det kjem fram vesentlege nye opplysningar i klaga i høve det som låg føre då komite for næring, kultur og idrett gjorde sitt vedtak i KN-sak 81/16 12.12.2016.

Klagen vert difor ikkje teken til følge og klageutvalet opprettheld komite for næring, kultur og idrett sitt vedtak i KN-ska 81/16.

Møtebehandling:

Rådmannen si tilråding fall mot 7 røyster.

Framlegg frå Knut J. Voldsund:

Komite for næring kultur og idrett opprettholder vedtaket fra KN-sak 81/16.

Fall mot 4 røyster.

Framlegg frå Bjarne Kvalsvik, Henry Jøsokbakke, Reidun Myrvågnes, Hilde Marie Brungot:

Komite for næring, kultur og idrett kjem klaga frå Jensholmen Nord delvis i møte.

Det vert løyvd 2 millionar av RDA midlane i 2017, til delfinansiering av flytande molo, samt asfaltering av eksisterande molo, samt til å anleggje gjestebrygge med god kapasitet.

Eit vilkår for løyvinga er at Jensholmen Nord held anlegget med molo/flytandemolo ope for almenheita, slik at alle som ynskjer det kan nytte anlegget til fising/rekreasjon. Det er også

ein føresetnad at eksisterande molo vert asfaltert og utforma slik att alle kan nytte den. Vidare føreset ein at det vert gjerstebrygge, med god kapasitet på anlegget og att den kan nyttast av alle, uavhengig av medlemskap i laget.

Grunngiving, komite for næring, kultur og idrett ser att anlegget ligg svært lagleg til i leia og ynskjer å stimulere til at fleire stoppar og kjem sjøvegenf til Herøy. Ei gjeste brygge her vil være eit stort pluss for fleire og fleire som nyttar båt til rekreasjon. Vidare ser vi at mange fleire fiskar frå land, tilreisande og fastbuande. Det er viktig å stimulere til trivsel i kommunen og legge til rette stadar der ein trygt mellom anna kan fiske. Etter ei samla vurdering finn ein såleis at anlegget har så stor samfunnsnytte at det kan forsvarast opp mot vedtektene for tildeling av RDA midlar. Samt at det fell inn under Handlingsplan, samfunnsutvikling/infrastruktur mål 2.a.

Framlegget frå Bjarne Kvalsvik, Henry Jøsokbakke, Reidun Myrvågnes, Hilde Marie Brungot vart vedteke mot 3 røyster.

Vedtak i komite for næring, kultur og idrett - 06.02.2017

Komite for næring, kultur og idrett kjem klaga frå Jensholmen Nord delvis i møte.

Det vert løyvd 2 millionar av RDA midlane i 2017, til delfinansiering av flytande molo, samt asfaltering av eksisterande molo, samt til å anleggje gjestebrygge med god kapasitet.

Eit vilkår for løyvinga er at Jensholmen Nord held anlegget med molo/flytandemolo ope for almenheita, slik at alle som ynskjer det kan nytte anlegget til fiske/rekreasjon. Det er også ein føresetnad at eksisterande molo vert asfaltert og utforma slik att alle kan nytte den. Vidare føreset ein at det vert gjerstebrygge, med god kapasitet på anlegget og att den kan nyttast av alle, uavhengig av medlemskap i laget.

Grunngiving, komite for næring, kultur og idrett ser att anlegget ligg svært lagleg til i leia og ynskjer å stimulere til at fleire stoppar og kjem sjøvegenf til Herøy. Ei gjeste brygge her vil være eit stort pluss for fleire og fleire som nyttar båt til rekreasjon. Vidare ser vi at mange fleire fiskar frå land, tilreisande og fastbuande. Det er viktig å stimulere til trivsel i kommunen og legge til rette stadar der ein trygt mellom anna kan fiske. Etter ei samla vurdering finn ein såleis at anlegget har så stor samfunnsnytte at det kan forsvarast opp mot vedtektene for tildeling av RDA midlar. Samt at det fell inn under Handlingsplan, samfunnsutvikling/infrastruktur mål 2.a.

Betaling skal alltid skje etterskotsvis mot godkjend rapport og rekneskap. Det kan gjerast delutbetalingar til påløpne utgifter med inntil 75% av tilskotet. Sluttutbetaling vert utbetalt når prosjektet er avslutta og vilkåra er oppfylt med revisorgodkjend rekneskap.

Søkjaren må sjølv kontrollere at utbetalt beløp er korrekt. Feil i utbetalt beløp vil bli trekt eller etterbetalt.

Tilsagnet gjeld fram til 31.12.2019. Dersom prosjektet ikkje er ferdig og gjennomført og tilskotet ikkje utbetalt innan denne datoen går tilskotet attende til det fondet.

Krav til dokumentasjon/rekneskap/rapportering

Det skal førast spesifisert regnskap for prosjektet. Rekneskapen skal vere sett opp på ein slik måte at ein kan samanlikne med kostnadsoverslaget som er lagt til grunn for tilsagnet. Søkjaren pliktar å ta vare på rekneskapsdata og faktisk opplysingar.

Kontroll

Fylkesrevisjonen eller kommunerevisjonen kan føre kontroll med at midlane er nytta i samsvar med regelverket.

Feil bruk av midlane

Midlane skal nyttast i tråd med søknaden. Bruk av midlane i strid med retningslinene/handlingsplan vil medføre inndraging av tilsagnet og eventuelt tilbakebetaling.

Etter retningslinene for bruk og forvaltning av RDA-midlane og etter forvaltningslova § 28, kan vedtaket påklagast til særskild klagenemnd. Eventuell klage skal sendast Herøy kommune, Postboks 274, 6099 Fosnavåg, og klaga skal ligge føre seinast 3 veker etter at søkjaren er gjort kjend med vedtaket i saka.

Særutskrift:

Sindre Reite, formann i Jensholmen Nord, Bergsneset 14, 6091 Fosnavåg
Herøy næringsforum v/ Geir Idar Kvalsvik
Økonomiavdelinga

Vedlegg

Saksopplysningar:

Komite for næring, kultur og idrett vedtok i møte 12.12.2016, KN-sak 81/16 å ikkje endre innstillinga frå Herøy næringsforum som var negativ til søknaden frå Jensholmen Nord.

Innanfor klagefristen er det sett fram ei klage datert 03.01.2017 frå formann i Jensholmen Nord, Sindre Reite. Den er motteke og journalført 04.01.2017 og er levert innanfor oppgitte klagefrist.

Klagen skal handsamast av komite for næring, kultur og idrett før eventuell oversending til klageutvalet for endeleg avgjerd.

Ved handsaming av klage på enkeltvedtak kan kommunen vurdere alle sider av saka og handsaminga er ikkje avgrensa til det klagen gjeld.

Innstillingar og vedtak for den aktuelle søknaden:

Saksnr.	Dato	Innstilling/vedtak
Herøy næringsforum	18.03.2016	<i>Det vert ikkje sett av midlar til dette prosjektet...</i>
KN-sak 42/16	23.05.2016	<i>Komite for næring, kultur og idrett ber om at styret i Herøy Næringsforum ser på søknaden på nytt...</i>
Herøy næringsforum	30.09.2016	<i>Styret i Herøy Næringsforum opprettheld tidlegare innstilling på søknaden frå Jensholmen Nord.</i>
KN-sak 70/16	21.11.2016	<i>Komite for næring kultur og idrett løyver eit tilskot på kr 2.000.000,- i 2017 og kr. 2.000.000,- i 2018 til molo på Jensholmen Nord...</i>
KN-sak 81/16	12.12.2016	<i>Komiteen har ingen innvending til innstillinga i Herøy Næringsforum, då retningslinjer og forvaltning av RDA-midlar er fulgt...</i>

Søknadsgrunnlag ved handsaminga:

I KN-sak 42/16, 23.05.2016 låg søknad datert 10.10.2012 til grunn for vedtaket.

I KN-sak 70/16, 21.11.2016 låg søknad datert 10.10.2012 til grunn for vedtaket.

I KN-sak 81/16, 12.12.2016 låg søknad datert 24.09.2016 til grunn for vedtaket.

Kort oppsummering av klagen:

1. Klagar meiner kommunen og komite-medlemmane hadde fått tilsendt revidert søknad frå Jensholmen Nord før behandling i møte 21.11.2016 og at det såleis var denne som låg til grunn for vedtaket.
2. Klagar meiner at saken ikkje har endra karakter mellom handsaminga 21.11.2016 og 12.12.2016.

Kommentar til klagen:

1. I sakspapira som vart sendt ut til medlemmane i komiteen til møtet 21.11.2016 er det søknaden frå 10.10.2012 som ligg vedlagt som søknadsgrunnlag.

2. I søknaden datert 10.10.2012 vert det søkt om støtte til både steinmolo og flytande molo.

I søknaden datert 24.09.2016 vert det søkt om støtte til flytande molo.

Reguleringsforhold på Jensholmen Nord

I dei to reguleringsplanane som omfattar Jensholmen, planid 198903 og 201301, er moloen og naustområde regulert til privat eigedom. Kommunen har ingen offentlege areal i område og tilkomst til moloen kan i praksis stengast for ålmenta dersom eigarane av småbåthamna ynskjer det.

Vurdering og konklusjon:

Klagen er levert innanfor lovbestemt frist og vilkåra for å handsame saka som klage er oppfylt.

Etter vedtaket i komite for næring, kultur og idrett 21.11.2016 vart det oppdaga av sakshandsamar i kommunen at det låg føre ein revidert søknad om RDA-midlar datert 24.09.2016. Denne søknaden hadde ikkje blitt sendt til vedkomande(eller til postmottak i kommunen for journalføring) verken før møtet i Herøy næringsforum 30.09.2016 eller før møtet i komite for næring, kultur og idrett 21.11.2016. Mottakarane av denne søknaden burde sendt den til kommunen for journalføring, men sidan søkjar verken har nytta Herøy kommune sitt postmottak eller søknadssystemet for RDA-midlar(www.regionalforvaltning.no) har ikkje dette blitt fanga opp. Administrasjonen hadde såleis ikkje anna val enn å påpeike dette for leiar og nestleiar i komiteen og melde saka opp på nytt.

Slik rådmannen ser det er vedtaket 12.12.2016 gjort på korrekt søknadsgrunnlag og vedtaket er innanfor dei gjeldande retningsliner for bruk og forvaltning av RDA-midlar.

Mynde til å gjere vedtak om tildeling av RDA-midlar ligg til det politiske skjønn så lenge retningslinene er følgt. Det er såleis ingen som har rett på å få støtte sjølv om prosjektet er i tråd med handlingsplanen for RDA-midlane.

Etter rådmannen si vurdering er det ikkje kome fram nye moment i klagen.

Rådmannen rår difor til at klagen ikkje vert teken til følgje og klageutvalet opprettheld komite for næring, kultur og idrett sitt vedtak i KN-ska 81/16.

Fosnavåg, 04.01.2017

Olaus-Jon Kopperstad
Rådmann

Jarl Martin Møller
Avd.leiar

Sakshandsamar: Ole Magne Rotevatn

Serviceforretning

SAKSFRAMLEGG

Sakshandsamar:	LU	Arkivsaknr:	2017/279
		Arkiv:	233

Utvalsaksnr	Utval	Møtedato
50/17	Komite for næring, kultur og idrett	19.06.2017
55/17	Komite for næring, kultur og idrett	06.09.2017

TILDELING AV DRIFTSTILSKOT AV KULTURMIDLAR - 2017

Møtebehandling:

Saka vert utsett til neste møte

Tilråding:

1. Kulturmidlane er fordelt på kategoriar Barn og unge, Song og musikk, Idrett etter vedlagt liste over tildeling.

- . Tilskotet vert utbetalt over post
- . Barn og unge, 14700. 4011. 231.
- . Idrett, 14700. 4011. 380.
- . Song og musikk, 14700. 4011. 377.

Tildelinga er utrekna ut frå retningslinjer for tildeling av kulturmidlar.

Særutskrift:

Søkjjarar til kulturmidlar – driftstilskot Born og unge – Idrett – Song og musikke 2016
Økonomiavdelinga - Geir Egil Olsen

Vedlegg:

- 1 kulturmidklar skjema 1born og unge 2017
- 2 kulturmidlar skjema Song og musikk.2017
- 3 kulturmidlar skjema idrett 2017

- 1 Lister over tideling, song/musikk, born/ unge og Idrett

Saksopplysningar:

Fordelingsnøkkel for driftstilskot frå kulturmidlane er:

Born og unge skal prioriterast. Der laget har medlemmar både over og under 20 år, vert også medlemmar over 20 år teke med i utrekninga, men medlemmer under 20 år vert då vekta dobbelt i forhold til medlemmar over 20 år. Organisasjonar med tradisjonelt berre medlemmar over 20 år, kan ikkje søkje om driftstilskot.

For tilskot barne- og ungdomsorganisasjonar:

Søndagsskular får ein grunnstønad på kr. 300,- og driftsstønad på kr. 30,- pr. deltakar fastsett etter frammøteliste. Det var 2 søknadar om tilskot fordelt på 67 born.

Lag som driv reint barne- og ungdomsarbeid får ein grunnstønad på kr. 1000,-. I tillegg ein driftsstønad på kr. 80,- pr. deltakar. Medlemslister skal leggest ved.

Frammøtelister kan vurderast/ godkjennast. Det var 5 søknadar i denne kategorien fordelt på 134 born og 25 vaksne.

Interkommunal verksemd kan få ein grunnstønad på kr. 400,- i tillegg ein driftsstønad på kr. 50,- for medlemmar frå Herøy. Det kom inn 1 søknad som driv interkommunal verksemt. Søkjaren har ikkje born under 20 år og får difor avslag.

Avsette midlar til barn og unge, samt interkommunal verksemt er kr. 60 000,- til fordeling, ut frå antal søknadar vert det fordelt kr. 19 330,-.

For tilskot idrett gjeld desse prinsippa:

Tilskotet vert fastsett etter medlemstal. Medlemslister skal leggest ved per 31.12. jfr. Idrettsregistreringa. Det kom inn 4 søknadar, avsett kr. 95.000,- til fordeling på totalt 819,5 medlemmar. Tildelt kr, 94 995,-.

For tilskot song og musikk gjeld desse prinsippa:

Tilskotet vert fordelt mellom søknadane slik at instrumentale grupper vert vekta i forhold til kor 5:1. For dei korpsa som har dirigentsamarbeid, skal dette tilskotet tildelast samla, og deretter delast etter dividende på talet på medlemmar. Medlemslister skal leggest ved. Det var 6 instrumentale grupper og 2 kor som søkte. Ei av dei instrumentale gruppene og eit kor har ikkje medlemmar under 20 år og får difor avslag. Fordelinga vert da på 5 instrumentale grupper og 1 kor, fordelt på 726 born og 90 vaksne. Avsett kr. 80 000,- brukt kr. 79 992.

Vurdering og konklusjon:

Kulturmidlar 2017 er fordelt ut frå retningsliner for tildeling vedteke av hovudutvalet for kultur i KU-sak 02/97 F-sak 21/06, i F-sak 63/08 og sist i F-sak 75/11.

Søknadar for Barn og unge, Idrett, Song og musikk inneheld naudsynt dokumentasjon som medlemslister, frammøtelister og budsjett.

Tiltak for barn og unge skal prioriterast. Dei innvilga søknadane har alle medlemer under 20 år.

1 søknad frå interkommunal verksemd har ikkje medlemmar under 20 år og får difor ikkje søknaden innvilga.

1 søknad frå instrumental gruppe har ikkje medlemmar under 20 år og får difor avslag.

1 søknad frå kor har ikkje medlemmar under 20 år og får difor avslag.

Fosnavåg, 29.05.2017

Olaus-Jon Kopperstad
Rådmann

Eileen Gjerde
Avd.leiar

Sakshandsamar: Lene Utseth

SØKNAD OM TILSKOT TIL KULTURFØREMÅL 2017 BORN OG UNGE									
Lag/ foreining	Born	Vaksne	Tilslutning	Møtefrek.	Tilskot til	Inntekt- 16	Utgift- 16	Tilskot 16	Tilskot 17
fx HERØY	22	0	Frikyrkja	40 pr. år	Drift			0	2760
Mulevika 4H	18	2	4H Norge	20 pr. år	Drift	11122	25916	2440	2520
Søndagsskulen i Herøy	33	0	FriBu	20 pr.år	Drift	21901	6001	0	1290
Joyful	4	2		18 pr. år	Drift	601	2848	0	1400
Herøy frikyrkje speidargruppe	68	21	Norges speiderfor	1 g. pr. vk.	Drift	76996	94595	6840	7280
Remøy Juniorlag	22	0	NLMS	12 pr.år	Drift	17941	19115	2200	2760
Miniklubb Nerlandsøy	34	0	Søndagsskulen No	14 pr.år	Drift				1320
Interkommunal verksemd:									
*Sunnmøre Tamilske Kultur Forening									AVSLAG
	201	25						11480	19330

Søndagsskular får ein grunnstønad på kr. 300,- og driftsstønad på kr. 30,- pr medlem u/ 20 år.

Barneforeiningar får ein grunnstønad på kr. 500,- og driftsstønad på kr. 50,- for medl u/ 20 år.

Lag som driv reint barne- og ungdomsarbeid får ein grunnstønad på kr. 1000,- og driftsstønad på kr. 80 for medl u/ 20 år.

Ingerkommunal verksemd kan få grunnstønad på kr. 400,-, i tillegg ein driftsstønad på kr. 50,- pr medlem frå Herøy.

Medlemmar over 20 år får ein driftsstønad på 50% av ordinær, gjeld alle kategoriane.

Frammøtelister skal/ bør leggest ved, da minimum oppmøte pr år er 3 gonger, og frammøte må synast for kvart enkelt medlem.

Det er i år totalt 9 søkjarar, men eit avslag:

*Sunnmøre Tamilske Kultur Forening har ikkje medlemmer under 20 år og søknaden vert difor ikkje innvilga.

Gr stønad+tilegg barn+tilegg voksen

$$1000+22 \times 80=2760$$

$$1000+18 \times 80+2 \times 80 / 2=2520$$

$$300+33 \times 30=1290$$

$$1000+4 \times 80+2 / 2 \times 80=1400$$

$$1000+68 \times 80+21 \times 80 / 2=7280$$

$$1000+22 \times 80=2760$$

$$300+34 \times 30=1320$$

FORDELING AV DRIFTSTILSKOT 2011 BORN OG UNGE				
Lag/ foreining	Grunnstønad	Samla ant.Medlemmar	Tildeling 2010	Tildeling 2011
Pinsemenigheiten Sion	0	0	0	0
Frøystad Søndagskule	300	26	660	1080
Moltustranda Søndagskule	300	23	720	945
Remøy Søndagskule	300	39	1280	1410
Tamilsk kvinne organisasjon	400	5	650	505
pinsemenigheiten Sion	300	40	840	1305
Mulevika 4H	1000	20	1680	2480
Herøy Frikyrkje Søndagskule	300	41	1400	1530
KG Guteklubb Herøy Frikyrkje	1000	11	640	1850
USB- Herøy Frikyrkje	1000	15	1200	2760
Tweens Grupper, herøy Frikyrkje	1000	11	960	2000
Leikong Barneforeining	500	14	0	1225
Kvalsvik Søndagskule	300	20	800	900
Sunnmøre Tamilske K.Forening	400		540	550
Herøy Kyrkje, Fredagstreffet	1000		0	1000
Herøy Kameraklubb	1000	49	0	3160
Adventura Nerlandsøy	1000	24	19800	2720
Remøy Juniorlag	1000	27	1600	2350
	11100			27770

For å kunne få kulturmidlar må søknad om tilskot vere levert innan fristen som er sett.

Kulturmidlane for born og unge er tildelt etter fordelingsnøkkel og retningslinjer vedtatt i F - 75/ 11

Søndagskular får grunnstønad på kr 300,- og driftsstønad på kr 30,-pr deltakar

Barneforeiningar får grunnstønad på kr 500,- og driftsstønad på kr 50,-pr delta

Reint barne -og ungdomsarbeid får grunnstønad på kr 1000,- og driftsstønad på kr 80 pr deltakar.

Interkommunal verksemd kan få ein grunnstønad på kr 400,- og driftsstønad på kr 50,- pr medlam frå Herøy.

Samarebeidsorgan for lag og organisasjonar kan få tilskot på inntil kr 700,-

Herøy Ungdomsråd er høyringsorgan for driftstilskot frå kulturmidlane.

SØKNAD OM TILSKOT TIL KULTURFØREMÅL 2017		SONG OG MUSIKK							
	BORN	VAKSNE	TILSLUTNING	MØTEFR.	TILSKOT TIL	INNTEKT 16	UTGIFT 16	TILSKOT 16	TILSKOT 17
Einedalen skulekorps	27x5	0	NMF	50 g pr år	Drift	151 065	193 674	10 774	13 234
Bergsøy Skulekorps	50x5	23x2,5	NMFK	7-8 t pr vk	Drift	448 749	425 654	28 730	30 144
Baluba/ Lisjefrik	66x1	5x0,5	FriBU	1 g pr 2. vk	Drift	52 076	51 516	5 926	6 715
Kvalsvik og Nerlandsøy musikkorp.	23x5	8x2,5	Korpsnett No.	80 t pr år	Drift	440 567	618 342	12 345	13 234
Jøleik skulemusikkorps	11x5	4x2,5	NMF	ca 80 t pr år	Drift	97 140	100 700	11 447	6 372
Myrvåg musikkorps	21x5	0	Korpsnett No.	1 g pr vk	Drift	128 412	152 300	10 774	10 293
Leikong blandakor									
Herøy Janitsjar									
	726	90							79992

Kulturmidlane er tildelt etter fordelingsnøkkel og retningslinjer vedtatt i F-sak 75/11

For å kunne få kulturmidlar må søknad om tilskot vere levert innan fristen som er sett.

Interkommunal verksemd får ein grunnstønad på kr 400,-

Avsette midlar til song og musikk 2016 er kr 80 000,-

Antal born i korps er vekta 5:1, vaksne 2,5, born i song/ kor er vekta 1:1, vaksne 0,5. Totalt antal vert då delt på totalt avsette midlar.

$80\ 000:816=98,03$ pr aktiv medlem

Vedlegg som manglar er etterspurt pr e-post

$$27 \times 5 \times 98,03 = 13234$$

$$50 \times 5 + 23 \times 2,5 \times 98,03 = 30144$$

$$66 \times 1 + 5 \times 0,5 \times 98,03 = 6715$$

$$23 \times 5 + 8 \times 2,5 \times 98,03 = 13234$$

$$11 \times 5 + 4 \times 2,5 \times 98,03 = 6371$$

$$21 \times 5 \times 98,03 = 10293$$

Avslag - kun medlemmar över 20 år

Avslag - kun medlemmar över 20 år

SØKNAD OM TILSKOT TIL KULTURFØREMÅL 2017 IDRETT									
NAMN / LAG	BORN	VAKSNE	TILSLUTNING	MØTEFREK.	TILSKOT TIL	INNTEKT 16	UTGIFT 16	TILSKOT 16	TILSKOT 17
Bergsøy IL	591	130	NIF	260 pr år	Drift	16572453	10430918	65 300	76 043
Moltustranda IL	38	49	NIF	1 - 4 dg pr vk	Drift	596026	928854	3644	7 245
Herøy Dykkerklubb	25	37	Norges Dykkerforb.	1,5 t. pr. vk	Drift	136416	185104	ikkje søkt	5 042
Herøy Biljardklubb	41	33	Norges biljardforb.	4-5 dg pr vk	Drift	200984	153747	ikkje søkt	6 665
	695	249							94 995

Kulturmidlane for idrett er tildelt etter fordelingsnøkkel og retningsliner vedtatt i F- sak 75/11.

For å kunne få kulturmidlar må søknad om tilskot til kulturføremål vere levert innan fristen som er sett. Der søknaden er mangelfullt utfylt eller manglar dokumentasjon, vert det gjeve ei påminning.

Interkommunal verksemd kan få ein grunnstønad på kr 400,-

Avsett midlar til idrett 2016 er kr 95. 000,-

Totalt $695 \times 1 + 249 \times 0,5 = 819,5$ medlemmar, kr 115,92 pr medl.

$$591 \times 115,92 + 130 \times 0,5 \times 115,92 = 76043$$

$$38 \times 115,92 + 49 \times 0,5 \times 115,92 = 7245$$

$$25 \times 115,92 + 37 \times 0,5 \times 115,92 = 5043$$

$$41 \times 115,92 + 33 \times 0,5 \times 115,92 = 6665$$

FORDELING AV DRIFTSTILSKOT 2010				IDRETT	
SØKJARAR	MEDLEMAR	TILDELING 09	TILDELING 10		
			Kr 85000		

Moltustranda	45				
Gurskøy IL	60				
Ulstein Omega	2				

Kulturavdelinga

SAKSFRAMLEGG

Sakshandsamar:	ENG	Arkivsaknr:	2017/1024
		Arkiv:	223

Utvalsaksnr	Utval	Møtedato
56/17	Komite for næring, kultur og idrett	06.09.2017

SØKNAD OM KULTURILSKOT - EINGONGSINVESTERING/PROSJEKT, FRØYSTAD GREN DALAG

Tilråding:

1. Frøystad Grendalag får tilsegn om tilskot på kr. 40 000 til bygging av ballbinge.
2. Tilskotet kan utbetalast når det kan leggest fram kvitteringar for gjennomført prosjekt.
3. Tilskotet skal dekkast over post 14700.4011.377 prosjektmidlar

Særutskrift:
Frøystad Grendalag v/Vidar Hungnes
Økonomileiar
Kulturleiar

Vedlegg:

Søknad om tilskot

Revidert budsjett og finansieringsplan for ballbinge

Rekneskap 2015

Årsberetning 2015 (uprenta)

Samandrag av saka:

Frøystad Grendalag søker om kr. 40 000 i tilskot til bygging av ballbinge.

Saksopplysningar:

Frøystad Grendalag er i ferd med å oppføre ballbinge på den gamle skuletomta på Frøystad, og den skal etter planen vere ferdig i veke 38. Samla kostnad er på om lag kr. 570' pluss dugnad til ein verdi av kr. 100'.

Laget har skaffa finansiering til ein samla sum på om lag kr. 470' bestående av spelemidlar, mva-kompensasjon, gåver og ein eigenandel frå laget. Vidare var målet at bingen skulle delfinansierast med sponsormidlar frå nærområdet. Men desse har sidan gitt tilbakemelding om at dei ikkje kan bidra likevel.

Vidare viser ein gjennomgang av budsjettet at kostnader til lysmaster/graving og kabling ikkje var tatt med i det opphavlege budsjettet, samt at omfanget av mva-kompensasjonen er usikker knytt til omfanget av dei statlege bevillingane.

Samla sett gjer dette at laget manglar om lag kr. 100' til finansiering av prosjektet.

Grendalag har omlag kr. 50 000 i oppsparte midlar. Dersom laget må nytte heile det oppsparte beløpet vil det få konsekvensar for etablering av isbane til vinteren, samt gapahuken som er under oppføring og ein søker difor å finne løysingar for å unngå dette.

Vurdering og konklusjon:

Søknaden frå Frøystad Grendalag oppfyller kulturmidlane sine retningslinjer for tilskot til eingongsinvesteringar/prosjekt. Om tilskotsordninga seier retningslinene blant anna:

- Maksimumsbeløp kr. 40 000,-. Dekninga skal ikkje overstige ¼ av kostnadane.
- Denne typen tilskot kan mellom anna gå til: (...) ballbingar (...)
- Før utbetaling skal det leggjast fram kvittering for gjennomført prosjekt.

Konsekvensar for folkehelse:

I lov om folkehelsearbeid er formålet beskrive slik: «*Folkehelsearbeidet skal fremme befolkningens helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold og bidra til å forebygge psykisk eller somatisk sykdom, skade eller lidelse*». Frøystad Grendalag bidreg til å oppfylle dette målet med særleg fokus på born og unge.

Konsekvensar for beredskap:

Ingen kjende.

Konsekvensar for drift:

Ingen ut over allereie vedteke budsjett for 2017.

Fosnavåg, 30.08.2017

Olaus-Jon Kopperstad
Rådmann

Jarl Martin Møller
Sektorleiar Samfunnsutvikling

Sakshandsamar: Eileen Gjerde

Herøy kommune

Rådhusgata 5

Postboks 274

6099 Fosnavåg

Telefon: 70 08 13 00

Telefaks: 70 08 13 01

E-post: postmottak@heroy.kommune.no

Hjemmeside: <http://www.heroy.kommune.no>**Kulturformål - søknad om tilskudd**

Opplysninger om søker		
Søker er:		
☐ Privatperson		
☐ Virksomhet uten organisasjonsnummer		
☒ Virksomhet med organisasjonsnummer		
Org.nr.	Forening/organisasjon	Stiftelsesår
918452990	FRØYSTAD GRENDALAG	2 005
Adresse	Postnr.	Poststed
Torvikvegen 48	6095	
E-postadresse		
vidar.hungnes@ulstein.com		
Telefon		
90960746		
Bankkonto		
3910 46 96469		
Tilknyttet fylkesorganisasjon		
Tilknyttet landsorganisasjon		
Internettadresse		

Styrets sammensetning		
Styrets leder		
Vidar Hungnes		
Adresse	Postnr.	Poststed
Torvikvegen 48	6095	Bølandet
E-postadresse		Telefon
vidar.hungnes@ulstein.com		
Kasserer		
Karete Nærø		
Adresse	Postnr.	Poststed
Frøystadtoppen 14	6095	Bølandet
E-postadresse		Telefon
karetepettersen@hotmail.com		95766665

Undergrupper		
Betegnelse undergruppe	Kontaktperson	Telefonnr.
Betegnelse undergruppe	Kontaktperson	Telefonnr.
Betegnelse undergruppe	Kontaktperson	Telefonnr.

Betegnelse undergruppe	Kontaktperson	Telefonnr.
------------------------	---------------	------------

Aktiviteter	
Foreningens/gruppens aktiviteter Isbane	Brukstid/hyppighet per år 20
Foreningens/gruppens aktiviteter Sykkeldag	Brukstid/hyppighet per år 1
Foreningens/gruppens aktiviteter Nyttårsfeiring/Fjelltur Frøystadtua	Brukstid/hyppighet per år 1
Foreningens/gruppens aktiviteter Jonsokbryllaup	Brukstid/hyppighet per år 1
Foreningens/gruppens aktiviteter Bygdafest/bli kjent med nye	Brukstid/hyppighet per år 1
Foreningens/gruppens aktiviteter Skidag/akedag	Brukstid/hyppighet per år 1
Foreningens/gruppens aktiviteter Ryddedag	Brukstid/hyppighet per år 1

Aktive medlemmer	
Aktive medlemmer	Antall
Aktive medlemmer	Antall
Aktive medlemmer	Antall
	Totalt aktive medlemmer
	0

Kommentarer

Hele krinsen Torvik, Frøystad, Skinneset, Frøystadvåg og Røyra er medlemmer. 216 husstander, men antall personer, barn og voksne har vi ikke. Vi er ca. 170 medlemmer på facebook side.

Medlemskontingent			
Medlemsgrupper	Antall	Kontingent	Beløp
			0
Medlemsgrupper	Antall	Kontingent	Beløp
			0
Medlemsgrupper	Antall	Kontingent	Beløp
			0
			Sum inntekt medlemskontingent
			0

Eiendommer/anlegg
Nåværende eiendommer/anlegg Gamle skuletomten på Frøystad. Disponerer vi.
Vedlikehold
Ev. planer om nyanlegg/rehabilitering

Søknad om tilskudd	
Tilskuddsordning Tilskot eingongsinvestering/Prosjekt	Søknadsbeløp 40 000
Tilskuddsordning	Søknadsbeløp
Tilskuddsordning	Søknadsbeløp

	Sum	40 000
--	-----	--------

Søknad

Søknad om Støtte til Ballbinge.

Hei. Viser til godkjent spelemiddelsøknad ifbm. planlagt ballbinge på Frøystad. Ballbingen blir oppført og ferdigstilt i uke 38 2017.

Vi planla ifbm. muntlige positive tilbakemeldinger fra bedrifter en viss egenkapital i prosjektet ballbinge. Vi har sendt inn søknader til alle disse, også alle bedrifter med direkte og indirekte tilknytning til Frøystad. Svaret vi nå får er nå dessverre negativt. Sparebanken Møre derimot har vært fantastiske og sponset oss med 50.000,-

i tillegg til dette er det funnet 2 avvik i kalkylen for ballbinge: Mva. kompensasjon og innkjøp av lysmastrer/graving/kabling.

Dette gjør at i kalkylen kommer vi negativt ut.

Vi har 50.000 i egenkapital som vi kan skyte inn og vi er da nede på gjenstående ca. 8000,- Ulempene med dette er at det går direkte ut over isbanen i vinter da vi må etablere ny vannkumme, samt at gapahuken som er under oppføring må stoppes. Førstnevnte ser vi på som ett alvorlig nederlag:(Gapahuken kan vi leve med. Håper vi slipper dette.

Området er som før åpent og til bruk for alle og enhver.

Vi vet at Herøy Kommune ser alt det positive som skjer her med oss her inne til det beste for hele Kommunen, og håper med dette at Dere klarer å imøtekomme vår søknad om støtte.

Mvh. Vidar Hungnes

Formann, Frøystad Grendalag

Vedlegg

Legg ved siste reviderte godkjente regnskap Frøystad Grendalag, regnskap 2015.xlsx	Ettersendes ☐ per post	
Legg ved årsberetning Årsberetning 2015.docx	Ettersendes ☐ per post	
Legg ved budsjett for inneværende år	Ettersendes ☐ per post	
Medlemslister med fødselsår	Ettersendes ☐ per post	
Andre vedlegg:		
Type vedlegg	Last opp vedlegg	Ettersendes
	Copy of Revidert budsjett og finansieringsplan for ballbinge Frøystad grendalag.pdf	☐ per post

BUDSJETT							
Kostnadstype	Materialkostnader		Arbeidskostnader		Sum kjøp	Sum MVA	Samlet kostnad
	Herav kjøp	Rabatt	Herav kjøp	Dugnad			
Bingen 12x22m. Inkl. kunstgress	282600				282600	70650	353250
Lim og tape	2500				2500	625	3125
Reise, diett	500				500	125	625
Grunnarbeid	58250			15000	58250	14562,5	72812,5
Fundament	40000			15000	40000	10000	50000
Oppfylling grusmasser	18000			8000	18000	4500	22500
Fraktkostnader			18000		18000	4500	22500
Innkjøp lys og kabler/graving*	35000						35000
						0	0
Montering kunstgress			4500	8000	4500	1125	5625
						0	0
Montering bingen			5500	16000	5500	1375	6875
Montering lys				20000		0	0
Opprydding				6000		0	0
						0	0
Administrasjon				12000		0	0
						0	0
Total kostnad				100000		107462,5	572312,5
Sum total inkl. dugnad							672312,5

* Posten vart utegløymd ifm. søknad om spelemidler

FINANSIERING						
Spelemidler						300 000
MVA-kompensasjon**						107 000
Sparebanken Møre						50 000
Innskudd Grendalaget						10 000
Innskudd Kronerulling						7 000
Søknad om tilskot Herøy kommune***						40 000
Samla tilskot/refusjon						514 000
Sum totalt manglende egenkapital						58 313

Søknadssum godkjent av fylkeskommunen

Innvilga Ca. 80% erfaringsmessig

Innvilga

Innvilga

Innvilga

** I 2016 var MVA-kompensasjonen avkorta med ca. 23 % til lag og organisasjonar. Dersom dette skjer i 2017/2018 vil det kunne medføre eit ytterligere kapitalbehov på ca. kr. 25 000.

***Søknad om tilskot til prosjekt/eingongsinvestering, Herøy kommune.

Grendalaget kan tømme konto og kan da sette inn 50.000,-

50000

Resultat mangel på gaver/støtte etter ekstra innskudd Grendalag

8312,5

NB. Denne manøveren vil stoppe gapahuk, vann til isbane, evt. lekestativ og merking av turstier

Regnskap Frøystad Grendalag 2015	
Sparebank 1.:	
Inntekter:	
På konto	3 002,00
Renteinntekter	2,00
Sum inntekter	3 004,00
Utgifter	
Omkostninger Bank	
Betalingsoppdrag	
Sum utgifter	-
Sparebanken Møre: 3910.46.96469	
Inntekter:	
Medlemskontingent (40stk. a kr 100)	4 000,00
Renteinntekter	49,00
Innskudd Fest/loddslag	14 100,00
Sum inntekter	18 149,00
Utgifter	
Isbane	-
Omkostninger Bank	25,50
Jonsokbryllaup	427,00
Rastebenkar Vardheia og Frøystadtua	2 580,00
Bygdafest	11 870,00
<i>Gavekort Årets turgåer Frøystadtur</i>	-
Sykkelløp 2015	1 638,00
Sum utgifter	16 540,50
Årets overskudd	1 608,50
Kassabeholdning inn	
Sum kasse 31.12.2014	2 837,00
Sykkelløp 2015	800,00
Kassabeholdning UT	
Jonsokbryllaup	-
Sykkelløp	114,60
Dugnad/sosialt uteområdet	180,00
	-
Sum Kassabeholdning:	3 342,40
Bank og kassabeholdning:	
Bankbeholdning: 3910.46.96469 pr. 31.12.2015	49 610,00
Sum bank og kassabeholdning 31.12.2015	52 952,40
Årets resultat	2 113,90

Kassabilag

I kasse pr. 31.12.2013

Kr. 2920,-

Dato/Sign. Toril Storvik

Dato/Sign. Vidar Hungnes

6 stk. rastebord.	2000
4 stk. 2" slange 20 meter	4000
2 stk. Strålerør	1800
Julelys LED	600
Lysstolper på Planen	35000
1stk. 40 meter kabeltrommel	
1stk. 15 meter 2"slange inkl. koblinger	

Grendalaget skal tilstrebe følgende planer.

Grendalaget passer på og holder bok på Frøystad tua

Årlig arrangement på nyttårsafta på Frøystadtua med trekking av årets turgåer

Sykkelløp

Orienteringsløp

Jonsok og Jonsokbrullaup

Bygdefest

Skidag

Isdag

Pynte juletre på Bedehuset

Kulturavdelinga

SAKSFRAMLEGG

Sakshandsamar:	ENG	Arkivsaknr:	2017/1125
		Arkiv:	233

Utvalsaksnr	Utval	Møtedato
57/17	Komite for næring, kultur og idrett	06.09.2017

SØKNAD OM KULTURILSKOT - EINGONGSINVESTERING/PROSJEKT, HERØY BRASS

Tilråding:

1. Herøy Brass får tilsegn om tilskot på inntil kr. 40 000 til kjøp av instrument.
2. Tilskotet kan utbetalast når det kan leggest fram kvitteringar for gjennomført prosjekt.
3. Tilskotet skal dekkjast over post 14700.4011.231 prosjektmidlar

Særutskrift:

Herøy Brass v/ Steffen Hasfjord
Økonomileiar
Kulturleiar

Vedlegg:

Søknad om tilskot
Finansieringsplan instrumentkjøp
Resultatrekneskap 2016
Årsmelding 2016 (uprenta)
Plan og budsjett 2017 (uprenta)
Medlemsliste (uprenta)
Rekneskap (uprenta)

Samandrag av saka:

Herøy Brass søker om tilskot på kr. 40 000 til innkjøp av instrument.

Saksopplysningar:

Korpset har ein del gamle og utslitne instrument som dei ynskjer å byte, og har som mål å kjøpe 5 instrument til ein samla pris på om lag kr. 190 000.

Finansieringsplanen viser at korpset vil bidra med kr. 120' i egne midlar. I tillegg har dei ei målsetjing om kr. 30' i sponsormidlar samt kr. 40' frå kommunen.

Resultatreknskaper for Herøy Brass viser eit overskot i drifta dei to føregåande åra.

Vurdering og konklusjon:

Søknaden frå Herøy Brass oppfyller kulturmidlane sine retningslinjer for tilskot til eingongsinvesteringar/prosjekt. Om tilskotsordninga seier retningslinjene blant anna:

- Maksimumsbeløp kr. 40 000,-. Dekninga skal ikkje overstige ¼ av kostnadane.
- Denne typen tilskot kan mellom anna gå til: (...) instrument (...)
- Før utbetaling skal det leggast fram kvittering for gjennomført prosjekt.

Konsekvensar for folkehelse:

I lov om folkehelsearbeid er formålet beskrive slik: «*Folkehelsearbeidet skal fremme befolkningens helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold og bidra til å forebygge psykisk eller somatisk sykdom, skade eller lidelse*»

Om ein tek utgangspunkt i stad- og lokalsamfunnsutvikling; er det å medvirke, møtes og kunne bruke omgjevningane ein viktig del av folkehelsearbeidet. (Kjelde: Kyrre Kvistad, folkehelsekoordinator Nord-Trøndelag fylkeskommune ifm.

Tettstedskonferansen – Stedsutvikling, folkehelse og universell utforming)

Konsekvensar for beredskap:

Ingen kjende.

Konsekvensar for drift:

Ingen ut over allereie vedteke budsjett for 2017.

Fosnavåg, 30.08.2017

Olaus-Jon Kopperstad
Rådmann

Jarl Martin Møller
Sektorleiar samfunnsutvikling

Sakshandsamar: Eileen Gjerde

Herøy kommune

Rådhusgata 5

Postboks 274

6099 Fosnavåg

Telefon: 70 08 13 00

Telefaks: 70 08 13 01

E-post: postmottak@heroy.kommune.no

Hjemmeside: <http://www.heroy.kommune.no>**Kulturformål - søknad om tilskot**

Opplysningar om søkjar		
Søkjaren er:		
☐ Privatperson		
☐ Verksemd utan organisasjonsnummer		
☒ Verksemd med organisasjonsnummer		
Org.nr.	Foreining/organisasjon	Stiftingsår
986167161	HERØY BRASS	2 001
Adresse	Postnr.	Poststad
Postboks 100	6099	FOSNAVÅG
E-postadresse		
harald@tannstad.no		
Telefon		
48282476		
Bankkonto		
3910 19 77254		
Tilknytt fylkesorganisasjon		
Norges musikkorps forbund Nordvest		
Tilknytt landsorganisasjon		
Norges musikkorps forbund		
Internettadresse		
www.heroybrass.no		

Styresamansetning		
Styrelieiar		
Harald Sætre		
Adresse	Postnr.	Poststad
Sentrum	6084	Larsnes
E-postadresse	Telefon	
harald@tannstad.no	913 18 358	
Kasserar		
Steffen Hasfjord		
Adresse	Postnr.	Poststad
Leine 30	6094	Leinøy
E-postadresse	Telefon	
steffen_hasfjord@hotmail.com	48282476	

Undergrupper		
Nemning undergruppe	Kontaktperson	Telefonnr.
Nemning undergruppe	Kontaktperson	Telefonnr.
Nemning undergruppe	Kontaktperson	Telefonnr.

Nemning undergruppe	Kontaktperson	Telefonnr.
---------------------	---------------	------------

Aktivitetar

Foreiningens/gruppene sine aktivitetar Korpsøving	Brukstid/frekvens per år 45 øvingar a 3 timer
Foreiningens/gruppene sine aktivitetar Konsertar	Brukstid/frekvens per år 5
Foreiningens/gruppene sine aktivitetar Andre speleoppdrag	Brukstid/frekvens per år 3
Foreiningens/gruppene sine aktivitetar	Brukstid/frekvens per år

Aktive medlemmer

Aktive medlemmer Under 20 år	Tal	0
Aktive medlemmer Over 20 år	Tal	29
Aktive medlemmer	Tal	
	Totalt aktive medlemmer	29

Kommentarer

Medlemskontingent

Medlemsgrupper Gruppe 1	Tal 1	Kontingent 750	Beløp 750
Medlemsgrupper Gruppe 2	Tal 28	Kontingent 1 500	Beløp 42 000
Medlemsgrupper	Tal	Kontingent	Beløp 0
			Sum inntekt medlemskontingent 42 750

Eigedommar/anlegg

Noverande eigedommar/anlegg

Ingen

Vedlikehald

Ev. planer om nyanlegg/rehabilitering

Søknad om tilskot

Type tilskot Tilskot eingongsinvestering/Prosjekt	Søknadsbeløp	40 000
Type tilskot	Søknadsbeløp	
	Sum	40 000

Søknad

Korpset har ein del gamle og utslitne instrument, som vi vil bytte ut. Vi ynskjer å kjøpe inn 1 stk. Bb Tubaer og 4. stk Bb kornettar, til ein samle pris på omlag kr 190 000,- (listepriis). For å klare dette er vi avhengige av tilskot, og storleiken på tilskota vil avgjere kor stor del av investeringa vi tek i fyrste omgang.

Med det vi veit, har Herøy Brass aldri tidlegare søkt om "Tilskot til eingongsinvesteringar" frå Herøy Kommune. Vi håper på positiv tilbakemelding.

Vedlegg		
Legg ved siste reviderte rekneskap Rekneskap 2016.xlsx	Blir ettersendt ☐ per post	
Legg ved årsmelding 02 - Årsmelding 2016.pdf	Blir ettersendt ☐ per post	
Legg ved budsjett for inneverande år 04 - Plan og budsjett 2017.pdf	Blir ettersendt ☐ per post	
Medlemslister med fødselsår Medlemsliste 2017.xlsx	Blir ettersendt ☐ per post	
Andre vedlegg:		
Type vedlegg Resultatrekneskap 2016	Last opp vedlegg 03 - Resultatrekneskap 2016.pdf	Blir ettersendt ☐ per post
Type vedlegg Finansieringsplan instrumentkj	Last opp vedlegg Finansieringsplan instrumentkjøp.pdf	Blir ettersendt ☐ per post

Resultatrekneskap 31.12.2016

Herøy Brass

Inntekter	2016	% av innt.	2015	% av innt.
Medlemskontingent	kr 41 950,00	9,1 %	kr 43 600,00	9,8 %
Eigne arrangement	kr 230 935,74	50,0 %	kr 184 250,00	41,2 %
Dugnadar	kr 28 000,00	6,1 %	kr 5 000,00	1,1 %
Speleoppdrag/gåver	kr 5 000,00	1,1 %	kr 23 000,00	5,1 %
Sponsorinntekter	kr 120 000,00	26,0 %	kr 110 000,00	24,6 %
VO-tilskot og mva.kompensasjon	kr 28 015,00	6,1 %	kr 25 881,00	5,8 %
Diverse/grasrotmidlar	kr 7 695,64	1,7 %	kr 54 569,45	12,2 %
Renteinntekter	kr 173,00	0,0 %	kr 731,00	0,2 %
Sum inntekter	kr 461 769,38	100 %	kr 447 031,45	100 %
Kostnader				
Eigne arrangement	kr 212 529,28	46,0 %	kr 93 369,30	20,9 %
Instruktør/løn	kr 122 040,00	26,4 %	kr 115 928,00	25,9 %
Notar/utstyr/instrument	kr 71 423,67	15,5 %	kr 75 668,66	16,9 %
Forsikring/Kontingent NMF	kr 13 115,00	2,8 %	kr 13 540,00	3,0 %
Annonser		0,0 %	kr 13 445,00	
Diverse	kr 18 953,30	4,1 %	kr 83 638,90	18,7 %
Gebyr/renteutgifter	kr 565,00	0,1 %	kr 569,00	0,1 %
Sum Kostnader	kr 438 626,25	95,0 %	kr 396 158,86	88,6 %
Resultat	kr 23 143,13	5,0 %	kr 50 872,59	11,4 %
IB bank	kr 115 650,80		kr 64 778,21	
Overført resultat	kr 23 143,13		kr 50 872,59	
UB bank	kr 138 793,93		kr 115 650,80	

Herav skattetrekkkonto :

kr 7 533,00

kr 7 546,00

Finansieringsplan					
Kostnadar					
	Kornettar		Tuba		
	antal	pris	antal	pris	Til saman
Investering	4	25000	1	90000	190000
Finansieringsplan					
Herøy Brass					120000
Herøy kommune					40000
Anna sponning					30000
Totalt					190000
Rest					0

Kulturavdelinga

SAKSFRAMLEGG

Sakshandsamar:	ENG	Arkivsaknr:	2016/1353
		Arkiv:	223

Utvalsaksnr	Utval	Møtedato
58/17	Komite for næring, kultur og idrett	06.09.2017

SØKNAD OM KULTURMIDLAR - OPPSTARTSTILSKOT, JOYFUL

Tilråding:

1. Herøy Frikyrkje ved «Joyful» gis tilsegn om oppstartstilskot på kr. 2 000.
2. Tilskotet vert dekt over post 14700.4011.377 Disposisjonspost

Særutskrift:
Herøy Frikyrkje
Økonomileiar
kulturleiar

Vedlegg:

Søknad om oppstartstilskot

Vedtekter for FRIBU

Medlemsliste (uprenta)

Saksopplysningar:

Herøy frikyrkje søker om oppstartstilskot til ei tenåring/ungdomsbibelgruppe med namnet «Joyful».

Målet med aktiviteten er at ungdommane skal bli kjent med Bibelen, korleis Bibelen er relevant og en rettleiar i det daglige liv både på et personlig plan og i korleis vi forhold oss til våre medmenneske. Det er gjort innkjøp av biblar (fint innbundne med namn) til kvar av ungdommane.

Det er også et mål å skape et godt sosialt fellesskap, gjennom felles måltid og sosialt samvær og aktivitetar.

Gruppa består av 4 ungdommar og to vaksne og møtes annakvar veke.

«Om Frikirken:

Frikirkens lære bygger på Guds ord (Bibelen) og den evangelisk lutherske kirkes bekjennelse. Det vil si at Frikirken tror, lærer og bekjenner at Bibelen er den eneste regel og rettesnor for tro, lære og liv.

Kirkesamfunnet består i 2016 av til sammen 81 menigheter spredt rundt om i Norge. Det er gjennom den lokale menigheten man har den daglige kontakten med Frikirken, og der møter man utfordringer og oppgaver av forskjellig art, og grupper og foreninger som prioriterer forskjellige sider av Frikirkens mange oppgaver.»
(www.frikirken.no).

Vurdering og konklusjon:

Søknaden frå Herøy frikyrkje oppfyller kulturmidlane sine retningslinjer for tilskot til oppstartingstilskot til nytt lag.

Ved tilskot til oppstartingstilskot seier retningslinjene at:

- Tilskotet skal ligge mellom kr. 2 000 og 8 000
- Tildelinga er skjønsmessig vurdert etter anslagsvis medlemstal og kor kostnadskreivjande investeringane er i starten

«Joyful» har søkt om kr. 8 000 i tilskot.

Rådmannen rår til at komiteen for næring, kultur og idrett gjev tilsegn til «Joyful» om kr. 2 000 i oppstartstilskot. Føreslått tildelingsbeløp er basert på tidligare praksis.

Konsekvensar for folkehelse:

Konsekvensar for beredskap:

Konsekvensar for drift:

Ingen ut over allereie vedteke budsjett for 2017.

Fosnavåg, 04.12.2016

Olaus-Jon Kopperstad
Rådmann

Eileen Gjerde
Avd.leiar

Sakshandsamar: Eileen Gjerde

Herøy kommune

Rådhusgata 5

Postboks 274

6099 Fosnavåg

Telefon: 70 08 13 00

Telefaks: 70 08 13 01

E-post: postmottak@heroy.kommune.no

Hjemmeside: <http://www.heroy.kommune.no>**Kulturformål - søknad om tilskudd**

Opplysninger om søker		
Søker er: ☐ Privatperson ☐ Virksomhet uten organisasjonsnummer ☒ Virksomhet med organisasjonsnummer		
Org.nr. 971369973	Forening/organisasjon DEN EVANGELISK LUTHERSKE FRIKYRKJE HERØY KYRKJELYD	Stiftelsesår
Adresse Postboks 71	Postnr. 6099	Poststed FOSNAVÅG
E-postadresse heroy@frikyrkja.no		
Telefon 70 08 78 00		
Bankkonto 6566 05 42269		
Tilknyttet fylkesorganisasjon		
Tilknyttet landsorganisasjon		
Internettadresse		

Styrets sammensetning		
Styrets leder Katrinn Kvalsund Leine		
Adresse Strandavegen 28	Postnr. 6094	Poststed Leinøy
E-postadresse katrin.kvalsund.leine@sande-mr.kommune.no		Telefon 41648354
Kasserer		
Adresse	Postnr.	Poststed
E-postadresse		Telefon

Undergrupper		
Betegnelse undergruppe	Kontaktperson	Telefonnr.
Betegnelse undergruppe	Kontaktperson	Telefonnr.
Betegnelse undergruppe	Kontaktperson	Telefonnr.
Betegnelse undergruppe	Kontaktperson	Telefonnr.

Aktiviteter	
Foreningens/gruppens aktiviteter samlinger med måltid og bibel	Brukstid/hyppighet per år 20
Foreningens/gruppens aktiviteter	Brukstid/hyppighet per år
Foreningens/gruppens aktiviteter	Brukstid/hyppighet per år
Foreningens/gruppens aktiviteter	Brukstid/hyppighet per år

Aktive medlemmer	
Aktive medlemmer Under 20 år	Antall 4
Aktive medlemmer Over 20 år	Antall 2
Aktive medlemmer	Antall
	Totalt aktive medlemmer 6
Kommentarer	

Medlemskontingent			
Medlemsgrupper	Antall	Kontingent	Beløp 0
Medlemsgrupper	Antall	Kontingent	Beløp 0
Medlemsgrupper	Antall	Kontingent	Beløp 0
			Sum inntekt medlemskontingent 0

Eiendommer/anlegg
Nåværende eiendommer/anlegg
Vedlikehold
Ev. planer om nyanlegg/rehabilitering

Søknad om tilskudd	
Tilskuddsordning Oppstarttilskot til nytt lag	Søknadsbeløp 8 000
Tilskuddsordning	Søknadsbeløp
	Sum 8 000

Søknad

Vi søker herved støtte til oppstart av en tenåring/ungdomsbibelgruppe med navnet Joyful.

Målet med gruppa er at ungdommene skal bli kjent med Bibelen, hvordan Bibelen er relevant og en veileder i det daglige liv både på et personlig plan og i hvordan vi forholder oss til våre medmennesker. Det er gjort innkjøp av bibler (fint innbundne med navn) til hver av ungdommene.

Det er også et mål å skape et godt sosialt fellesskap, gjennom felles måltider og sosialt samvær og aktiviteter. Gruppa møtes annenhver uke.

Vedlegg

Kulturformål - søknad om tilskudd

Legg ved siste reviderte godkjente regnskap		Ettersendes ☐ per post
Legg ved årsberetning		Ettersendes ☐ per post
Legg ved budsjett for inneværende år		Ettersendes ☐ per post
Medlemslister med fødselsår MedlemmerJoyful.docx		Ettersendes ☐ per post
Andre vedlegg:		
Type vedlegg	Last opp vedlegg	Ettersendes ☐ per post

VEDTEKTER FOR FRIBU vedtatt på landsmøtet 09.11.2008

§ 1 BASIS

FriBU bygger sitt arbeid på Guds Ord og Den Evangelisk Lutherske Frikirkes bekjennelse. FriBU er Den Evangelisk Lutherske Frikirkes barne- og ungdomsarbeid og vil arbeide i samsvar med denne kirkes teologiske grunnlag.

§ 2 FORMÅL

Formålet til FriBU er å bygge åpne fellesskap der barn og unge blir sett, møter Jesus og utrustes til å leve som hans etterfølgere.

§ 3 ORGANISERING

A. Lokallag

Alle barne- og ungdomslag i DELF sine menigheter regnes automatisk som medlemmer når de registrerer seg i FriBU sitt sentrale medlemsregister og oppfyller gjeldende kriterier for lag i FriBU.

Lokallagets vedtekter må være forenlig med FriBU sine vedtekter. Lokallaget krever kontingent fra sine medlemmer etter gjeldende retningslinjer. Kontingenten tilfaller lokallaget.

Barne- og ungdomslag som står fritt eller tilhører menigheter utenom DELF kan søke medlemskap i FriBU, jfr. § 1 og 2. Søknaden sendes FriBU landsstyret. Vedlagt søknaden skal sendes et eksemplar av lokallagets vedtekter.

B. Regioner

FriBU er delt inn i 5 regioner. Lokallagene innenfor hver region står fritt til hvordan de vil organisere regionsarbeidet.

Det avholdes minst en barne- og ungdomskonferanse i hver region i landsmøteperioden. BUK inviterer til drøfting av fellesarbeidet innenfor regionen, og til valg av regionsstyre eller koordinator. Regionsstyret eller koordinator velges med vararepresentanter for en periode på 3 år.

C. Frikirkens Speiderkorps

FSK er organisert som et eget speiderkorps tilknyttet NSF gjennom egen avtale. Korpsstyret, som velges av korpstinget, leder virksomheten innen FSK. Korpsstyret rapporterer til FriBU Landsstyret og arbeider innenfor de samme retningslinjer som FriBU sine øvrige lag.

D. Nasjonalt

Det daglige arbeidet til FriBU utføres av nasjonal stab som ledes av daglig leder.

§ 4 LANDSMØTET

A. Ordinært landsmøte avholdes hvert 3. år

B. Innkalling

- Landsstyret forbereder og sender ut innkalling til landsmøtet med forslag til dagsorden senest tre måneder før landsmøtet.
- Forslag til saker må være innkommet senest to måneder før landsmøtet. Dette gjelder også nominasjon av kandidater til landsstyret.
- Sakspapirer med treårsmelding, regnskapssammendrag, revisjonsberetning, forslag til handlingsplan og valgkomiteens innstilling til valg av landsstyre, sendes alle utsendinger senest en måned før landsmøtet.

C. Landsmøtets sammensetning:

Følgende møter med tale, forslags og stemmerett:

- En valgt utsending fra lokallag med mellom 5 og 50 registrerte medlemmer og to valgte utsendinger fra lokallag med over 50 registrerte medlemmer. Lokallag som sender mer enn én representant skal sende minst én representant under 26 år. Det er medlemstallene i FriBU sitt medlemsregister pr 31.12.året før Landsmøtet som legges til grunn. Alle medlemmer fra 15 år og oppover kan velges som utsendinger.
- Regioner som har regionsstyre kan sende inntil 2 representanter fra styret.

Følgende møter med tale og forslagsrett:

- Medlemmene av landsstyret.
- FSK korpsstyret kan sende inntil 2 representanter fra styret.
- Daglig leder og nasjonal stab.
- Ansatte barne- og ungdomsarbeidere i Frikirkens menigheter og regioner.

Følgende møter med talerett:

- Inntil to representanter fra Frikirkens synodestyre.
- Andre personer invitert av landsstyret.

D. Landsmøtets oppgaver:

- Kommentere og godkjenne landsstyrets treårsmelding, regnskapssammendrag og revisjonsberetning.
- Drøfte og vedta handlingsplan, inkludert økonomiske prioriteringer, for den kommende treårsperiode.
- Velge landsstyrets leder, nestleder, 5 styremedlemmer og 3 varamedlemmer for tre år.
- Velge valgkomité for neste landsmøte, bestående av en representant fra hver region, med personlige varamenn.
- Velge revisor.
- Behandle andre saker fremmet for landsmøtet.

E. Valgkomiteens arbeid

- Ved innstilling til valg av landsstyre skal valgkomiteen ivareta bredden i geografi, kjønn, alder og type arbeid.
- Ved innstilling til valg av valgkomite foreslås minst en kandidat fra hver region.

F. Ekstraordinært landsmøte

- Ekstraordinært landsmøte innkalles når landsstyret finner det nødvendig eller når 1/3 av lokallagene krever det.

§ 5 LANDSSTYRET

A. Landsstyrets sammensetning

Følgende representanter har tale- og stemmerett ved landsstyrets møter:

- Leder
- Nestleder
- 5 styremedlemmer
- 3 varamedlemmer som innkalles i prioritert rekkefølge ved forfall blant landsstyrets faste medlemmer.

Landsstyret kan fatte vedtak når minst 4 stemmeberettigede medlemmer er til stede. Ved stemmelikhet avgjør lederens dobbeltstemme.

Følgende personer har talerett på landsstyrets møter:

- Daglig leder
- En valgt stabsrepresentant
- En valgt observatør fra korpsstyret til FSK

B. Landsstyrets oppgaver

- Ser til at FriBU blir drevet etter det formål og på den basis vedtektene fastsetter, og at prioriteringer i vedtatte handlingsplan følges.
- Ansetter daglig leder.
- Utarbeider budsjett og godkjenner regnskap.
- Trekker opp langtidsplaner for arbeidet i samarbeid med nasjonal stab.
- Godkjenner ansettelses etter innstilling fra daglig leder.

C. Arbeidsutvalg

Landsstyrets leder, nestleder og daglig leder utgjør Landsstyrets arbeidsutvalg og har fullmakt til å ta avgjørelser på vegne av Landsstyret i tråd med vedtak fattet av Landsstyret. Referat fra AU sendes Landsstyret for godkjenning.

§ 6 OPPLØSNING

Dersom FriBU blir oppløst eller nedlagt tilfaller dets eiendeler Den Evangelisk Lutherske Frikirke.

§ 7 VEDTEKTSENDRINGER

Endringer i vedtektene kan bare skje med to tredjedels flertall på landsmøtet. Endringer i § 1 og § 2 må vedtas av to på hverandre følgende landsmøter for å kunne tre i kraft.

Eigedomsavdelinga

SAKSFRAMLEGG

Sakshandsamar:	RMY	Arkivsaknr:	2015/1640
		Arkiv:	614

Utvalsaksnr	Utval	Møtedato
59/17	Komite for næring, kultur og idrett	06.09.2017
25/17	Komite for oppvekst	06.09.2017
	Formannskapet	19.09.2017
	Kommunestyret	28.09.2017

PROSJEKT 51408 - EINEDALEN SKULE - BYGGEPROGRAM FOR GYMSAL / FLEIRBRUKSHALL

Tilråding:

1. Kommunestyret godkjenner byggeprogrammet for fleirbrukshall 25x 45 m. ved Einedalen skule.
2. Fleirbrukshallen vert lagt til tomta ved SFO.
3. Kommunestyret ber rådmannen om å søke prosjektet innarbeida i budsjett- og økonomiplanen for 2018-2021.
4. Plan- og byggenemnda får mandat til å gjennomføre prosjektet i samsvar med gjeldande reglement, føresett naudsynt finansiering.

Særutskrift:

Eigedomsavdelinga v/ eigedomsleiar
Økonomiavdelinga
Kommunalsjef Oppvekst
Kommunalsjef Samfunnsutvikling
Kommunalsjef Stab
Hovudverneombodet
Bergsøy idrettslag - handballgruppa

Vedlegg:

Prenta vedlegg

1. Kommunaldepartementets rettleiar for bygging av idrettshallar.
2. Prosessbeskrivelse frå Norges Handballforbund
3. Prosjekt 51408 – Einedalen skule – gymsal - byggeprogram
4. Prosjekt 51408 – Einedalen skule – fleirbrukshall - byggeprogram
5. Informasjonsbrosjyre frå leverandør av fleirbrukshallar

Uprenta vedlegg

1. K-sak 36/16
2. F-sak 198/16
3. F-sak 51/17

Samandrag av saka:

Saka gjeld godkjenning av byggeprogram for gymsal eller fleirbrukshall ved Einedalen skule og vurdering av alternativ bygging av fleirbrukshall ved Herøy kulturhus og idrettshall og gymsal ved Einedalen skule.

Saksopplysningar:

Bakgrunn

Kommunestyret vedtok i K-sak 36/16 årsplan for 2016 og gjorde i den samanheng slikt vedtak:

Kommunestyret ber om at det i løpet av 1. halvår 2016 vert lagt fram byggeprogram i ulike alternativ for fylgjande byggeprosjekt:

- *Einedalen skule – tilbygg fleirbrukshall*
- *Herøy ressurscenter*
- *Nedre Dragsund 2*
- *Bergsøy skule*
- *Fosnavåg driftsbasis*
- *Herøy kulturhus – framtidig bruk*

Formannskapet handsama byggeprogram for fleirbrukshall ved Einedalen skule i F-sak 198/16 og gjorde slikt vedtak:

«Herøy formannskap sender saka tilbake til administrasjonen og ber om ei ny vurdering på type, standard og arealbehov, med sikte på å redusere prosjektkostnaden.»

Formannskapet handsama likeins i F-sak 51/17 eit initiativ til å greie ut relokalisering av heile prosjektet til Herøy kulturhus og idrettshall og gjorde slikt vedtak:

1. *«Formannskapet viser til vedtaket i møte 20.09.2017 og ber om at dette vert utgreidd.»*

2. *Formannskapet ber vidare om at ein gymsal ved Einedalen skule og ein enkel fleirbrukshall ved Herøy kulturhus og idrettshall vert utgreidd.»*

Byggeprogram

Herøy kommune deler sine byggeprosjekt inn i fylgjande delfasar:

Byggeprosjekt			
Programfase	Prosjekteringsfase	Byggefase	Garantifase

Byggeprogrammet er det sentrale byggherredokumentet for eit byggeprosjekt og beskriv funksjonar, arealramme og andre overordna føringar for prosjektet. Byggeprogrammet er såleis eit bestillings- og styringsdokument for Herøy kommune i etterfylgjande prosjekteringsfase, byggefase og garantifase.

Byggeprogram vert utarbeida av eigedomsavdelinga som ansvarleg fagavdeling for kommunale byggeprosjekt, i samarbeid med dei aktuelle administrative og politiske interessegrupper og behovsmeldarar.

For dette prosjektet, er byggeprogrammet vurdert opp mot dei krav og råd som Kunnskapsdepartementet har utarbeida for bygging av idrettshallar og då særleg for at fleirbrukshallar skal kvalifisere til tippemidlar, sjå prenta vedlegg 1.

Likeins har vi teke omsyn til prosessomtale for planlegging og bygging av fleiridrettshallar, utarbeidd av Norges Handballforbund, Norges Basketballforbund og Norges Bandyforbund, sjå prenta vedlegg 2.

Prosjekt 51408 – Einedalen skule – gymsal / fleirbrukshall

Byggeprogrammet for Einedalen skule – gymsal/fleirbrukshall - omhandlar tre alternativ: bygging av ein gymsal for å støtte skulen sitt eige behov, sjå prenta vedlegg 3, eller bygging av ein fleirbrukshall som støtter behova for både skulen og private lag og organisasjonar. Fleirbrukshallen kan byggast i to ulike storleikar, sjå prenta vedlegg 4

Eigedomsavdelinga har utarbeidd byggeprogrammet i samarbeid med sektor oppvekst (kommunalsjef, rektor og verneombod ved Einedalen skule) og sektor Samfunnsutvikling v/ avdelingsleiar kultur. Likeins har Bergsøy idrettslag – handballgruppa – vore ein pådrivar for å bygge ein fleirbrukshall og som ein framtidig brukar difor også vore delaktig i arbeidet ved fleire høve og seinast i møte 22.08.2017.

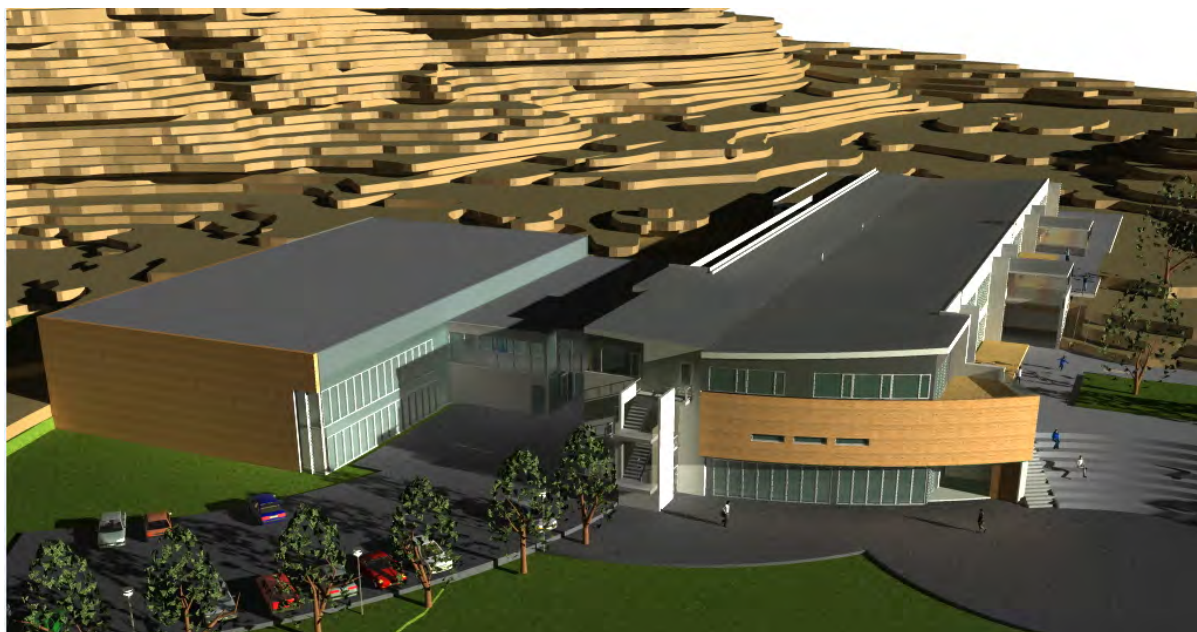
Utbyggingsalternativ 1 - gymsal 16 x 20 m.

Utbyggingsalternativ 1 omhandlar bygging av gymsal på 16 x 20 m. Gymsalen stettar skulen sitt behov, men ikkje dei behova som Bergsøy idrettslag har meldt. Gymsalen kan likevel tenkast nytta til andre og mindre plasskrevjande aktivitetar i regi av lag og organisasjonar og såleis avlaste Herøyhallen noko, utan at hallkapasiteten for handball spesielt vert løyst på dette viset.

Byggeprogrammet inneber at det vert bygd ei speleflate på 16 x 20 m. med eit tilhøyrande garderobesett for elevar, herunder også lærargarderober. I tillegg er det

lagt inn tekniske funksjonar og fellesareal for at bygget skal kunne fungere uavhengig av skulen si drift.

Gymsalen vert tilrådd plassert ved dagens personalinngang, i det same området som arkitekt skisserte ved utbygginga av Einedalen skule i 2009. Ein gymsal har så lav byggekostnad samanlikna med ein fleirbrukshall at tradisjonell byggemetodikk kan nyttast. Dermed kan ein også oppnå dei arkitektoniske krav som ein bør stille for at Einedalen skules arkitektur ikkje skal verte forringa av hallprosjektet. Ulempene ved ei slik plassering er – på same vis som for ein fleirbrukshall, sjå nedanfor - at dagslys for grupperom og arbeidsrom på base 6 og 7 vert redusert og at skulens akebakke om vinteren forsvinn.

Ovannemnde skisse illustrerer ein fullt utbygd fleirbrukshall, ikkje ein gymsal.

Utbyggingsalternativ 2 – fleirbrukshall 23 x 44 m.

Utbyggingsalternativ 2 omhandlar bygging av ein fleirbrukshall med speleflate 23 x 44 m. Fleirbrukshallen stetter både skulens behov samstundes som den er det minste alternativet for ei fullverdig handballbane.

Eigedomsavdelinga og sektor Oppvekst, herunder rektor og verneombod ved Einedalen skule, tilrår at fleirbrukshallen vert plassert i området ved SFO og peikar særleg på fylgjande moment:

- Ein fleirbrukshall bygd på tradisjonelt vis, ligg i det prisleiet formannskapet av slo i F-sak 198/16, sjå nedanfor under kostnadskalkyler. Skal ein fleirbrukshall realiserast til ein lågare kostnad, må ein nytte alternativ og billigare byggemetodikk som samstundes avgrensar prosjektet reint byggteknisk. Ein fleirbrukshall bygd med sandwich-element på stålkonstruksjon kan såleis ikkje nyttast direkte som støtte inn mot eksisterande veg eller terreng, men må sikrast gjennom etablering av støttemurar på dei aktuelle sidene.
- Ein sandwich-hall vil redusere dei arkitektoniske kvalitetane til eksisterande skulebygg. Dette kan ein kompensere gjennom fasadetiltak på hallen, eller ytterlegare ved å flytte heile hallen til den bakanforliggende SFO-tomt. På

denne måten unngår ei arkitektonisk konflikt mellom hall og eksisterande bygg.

- Plasseringa er også positiv med tanke på at Einedalen skule i løpet av eit 60-års perspektiv bør vere tilrettelagt for ei eventuell utviding av undervisningsarealet. Då er området ved personalinngang best eigna til dette, dels fordi dette er den einaste staden ein kan etablere eit tilbygg over 2 etasjar i tillegg til at arealet funksjonelt ligg nær teknisk areal, fellesareal og administrasjon.
- Einedalen skule ynskjer å samla uteaktiviteten for elevane på framsida av skulen, ved leikeapparat og ballbinge. Det areal som fleirbrukshallen vert foreslått utbygd på, er med andre ord ikkje eit uteareal skulen ynskjer å prioritere for elevane sine. Derimot ynskjer skulen å behalde arealet ved personalinngangen som aktivitetsareal for elevane på vinterstid.
- Det grusa arealet ved personalinngangen utgjer i tillegg eit kjærkome areal for ekstra parkering i samband med større arrangement ved skulen.

Forslaget inneber også nokon ulemper:

- Brukarane av hallen er skal parkere på eksisterande parkeringsplassar ved skulen. Erfaringsmessig inneber dette at brukarar køyrer til døra og parkerer langs vegen. Dette vil fyrst og fremst vere eit problem etter skuletid og på vinterstid med tanke på snørydding. Ytterlegare parkeringsplassar kan eventuelt etablerast ved hallen på eit seinare tidspunkt.
- Ein hall vil rage nærmare 10 meter over terreng, noko som kan verte dominerande. Hallen sitt dominerande inntrykk kan reduserast gjennom tilpassing av fasaden i tillegg til at eksisterande uteareal med furuskog kan nyttast for å skjerme skulen sitt uteareal delvis mot fronten av hallen.

Utbyggingsalternativ 3 – fleirbrukshall 25 x 45 m.

Utbyggingsalternativ 3 omhandlar bygging av ein fleirbrukshall med speleflate 25 x 45 m.

Dette hallalternativet er det tilrådde og normale alternativet for fleirbrukshallar i dag. Det er få eller ingen funksjonelle forskjellar samanlikna med hallen på 23 x 44 m. utover at sikkerheitssona rundt speleflata er større. Dette aukar også det samla utbyggingsarealet og den samla utbyggingskostnaden.

Tilrådinga om lokalisering er den same som for utbyggingsalternativ 2.

* * *

Ein enkel fleirbrukshall utan andre fasilitetar enn ei speleflate på 20 x 40 m. for handball, stettar ikkje krava til tippemiddelfinansiering. Det same gjeld for ein fleirbrukshall på 16 x 24 m.

* * *

Det er ikkje stilt krav om tribunefasilitetar i verken gymsal eller fleirbrukshall. Likevel er ikkje dette vurdert som det vesentlege kostnadsdrivande eller kostnadsbesparande elementet i eit hallprosjekt, men derimot ei praktisk utnytting av det arealet som er tilgjengeleg i volumet over påkravd materiallager og eit gode for hallen sin funksjon og bruk. Tribunefasilitetar er såleis tilrådd av departementet for hallar av alle storleikar og ligg inne med ein tilrådd kapasitet på 300 sitteplassar i Handballforbundet sin prosessomtale for bygging av fleirbrukshallar.

Bergsøy idrettslag - handball stiller ikkje krav om tribuneanlegg, då hallen er tenkt nytta som treningsarena. Einedalen skule har derimot meldt behov for scenefunksjonalitet til sine arrangement, noko vi har teke omsyn til gjennom eige lager for flyttbar scene i tillegg til at vi tilrår at fleirbrukshallen vert prosjektert og utbygd slik at tribune kan etablerast på seinare tidspunkt.

* * *

Vi har for alle alternativ føresett at prosjektet ikkje utløyser krav om nye parkeringsplassar, då hallen primært vert nytta av skulen i skuletida. Andre brukarar kan nytte skulens parkeringsplassar utanfor ordinær undervisningstid.

Herøy kulturhus og idrettshall - fleirbrukshall

Som eit alternativ til ein gymsal eller fleirbrukshall ved Einedalen skule, det vurdert i kva grad det er mogleg å utvide fleirbrukshalltilbodet ved Herøy kulturhus og idrettshall, jf. Formannskapet sitt vedtak i F-sak 51/17.

Ein fleirbrukshall kan støtte behova for både skulen og idrettslaget og nyttiggjere seg eksisterande parkeringsplassar og garderober. Dette reduserer arealbehovet samanlikna med ein frittstående hall, samstundes som prosjektet kan utløyse behov for ombygging av eksisterande bygg for å sikre logistikk og eventuell utvida garderebekapasitet. Samstundes har Sektor Oppvekst påpeikt at ein slik hall ikkje er ønskeleg for Einedalen skule då det vil innebere fortsatt busstransport for elevar i tillegg til at ein ikkje får nytte hallen til andre skuleaktivitetar på same måte som ein hall ved skulen vil gjere.

Det er vurdert om hallen kan plasserast mellom hovudinngangen til Kulturhuset og hovudinngangen til Sunnmørsbadet. Denne plasseringa legg best til rette for å utvikle eit godt samspel mellom eksisterande og ny hall, sikre god bruk av garderebefunksjonar og andre fellesfunksjonar (inngang, vestibyle, toalett). Samstundes medfører storleiken på hallen at hovudinngangen til kulturhuset må byggast om. Hallen vil også verte ruvande og dominerande i forhold til eksisterande veg- og parkeringsplass og hovudinngang til Sunnmørsbadet Fosnavåg. Tomta har tidlegare også vore tiltenkt eit framtidig bibliotek.

Ei alternativ lokalisering som reduserer ovannemnde ulemper, er at hallen vert plassert i forlenginga av eksisterande festsal. Ei slik plassering kan redusere det dominerande inntrykk gjennom delvis tilbakefylling av terreng mot Lisjebøvegen og avkøyrsløp til Kulturhuset. Samstundes vil ein slik hall redusere eller kanskje til og med øydelegge dagslys og funksjonalitet for Kulturskulen, som er plassert i underetasjen ut mot denne tenkte plasseringa. Dagslys på arbeidsplassen vil dermed truleg kome under Arbeidstilsynet sine krav, og kan medføre pålegg om andre lokale. I tillegg forsvinn parkeringsplassane som vert nytta, ikkje berre for tilsette, men også i samband med konsertar og framsyningar i scensalen nede. Ein

kan alltid seie at folk kan parkere på den store parkeringsplassen og gå rundt, men dette vert eit stykke å gå og dermed ei ulempe.

Dersom talet på parkeringsplassar må utvidast, kan ein enkelt utvide det området som i dag er grøntareal og utan anna funksjon enn å tappe driftsbudsjettet for midlar til grøntstell. Dersom garderobekapasiteten må utvidast, kan eksisterande teknisk areal i underetasjen på kulturhuset byggast om til nye garderobar. Dette føreset flytting av teknisk rom til nytt teknisk areal på tak til eksisterande hall eller ny fleirbrukshall.

Kostnadskalkyle

Det er utarbeidd kostnadskalkyler for dei ulike prosjekalternativa. Kalkylane byggjer på oppdaterte tal frå Norsk Prisbok, utarbeida av Norconsult AS, og basert på statistikk frå ferdigbygde prosjekt.

Kalkylane tek ikkje omsyn til eventuell prisstigning fram til byggestart.

Kalkylane må sjåast i samanheng med tilsvarande kalkyler for «enkle fleirbrukshallar».

Einedalen skule - gymsal – 16 x 20 m.	Kalkyle
Byggekostnad inkl. MVA	20 253 077,-
- MVA	3 583 615,-
Byggekostnad eks. MVA	16 668 462,-
- Tippemiddelfinansiering	0,-
Byggekostnad eks. MVA, inkl. tippemiddelfinansiering	16 668 462,-
- RDA-finansiering	0,-
Byggekostnad eks. MVA, inkl. tippemiddelfinansiering og RDA-finansiering	16 668 462,-

Einedalen skule - fleirbrukshall - 23 x 44 m.	Kalkyle
Byggekostnad inkl. MVA	63 340 500,-
- MVA	11 210 708,-
Byggekostnad eks. MVA	52 129 729,-
- Tippemiddelfinansiering	- 7 000 000,-
Byggekostnad eks. MVA, inkl. tippemiddelfinansiering	45 129 729,-
- RDA-finansiering	- 7 000 000,-
Byggekostnad eks. MVA, inkl. tippemiddelfinansiering og RDA-finansiering	38 129 729,-

Einedalen skule - fleirbrukshall - 25 x 45 m.	Kalkyle
Byggekostnad inkl. MVA	66 300 710,-
- MVA	11 734 639,-
Byggekostnad eks. MVA	54 566 071,-
- Tippemiddelfinansiering	- 10 000 000,-
Byggekostnad eks. MVA, inkl. tippemiddelfinansiering	44 566 071,-
- RDA-finansiering	- 7 000 000,-
Byggekostnad eks. MVA, inkl. tippemiddelfinansiering og RDA-finansiering	37 566 071,-

Samanlikna med førre handsaming av byggeprogram for fleirbrukshall ved Einedalen skule, så er kalkylen for ein fleirbrukshall stor 23 x 44 m på kr. 52 129 792,- eks. mva. Kalkylen på om lag kr. 42 mill. i førre runde er feil og skuldast feilkalkulering i kombinasjon med nye krav til usikkerheitsavsetning mm i Norsk Standard. Oppdaterer vi kalkylen for den største hallen, aukar kostnaden frå om lag kr. 53 mill. i september 2016 til kr. 54 566 071,- eks. mva. i august 2017 slik at differansen mellom dei to alternative fleirbrukshallane er på brutto kr. 2,4 mill.

Nettokostnaden for Herøy kommune må ta omsyn til pårekneleg spelemiddelfinansiering. Vi har i kalkylane for fleirbrukshallar føresett maksimal spelemiddelfinansiering og RDA-finansiering. Som kalkylane då viser, fører ikkje nødvendigvis kostnadsreduksjonen ved å redusere hallen frå 25 x 45 til 23 x 44 til ein netto gevinst fordi tippemiddelfinansieringa også vert redusert frå maksimalt 10 mill. til 7 mill. Ein fleirbrukshall på 25 x 45 m. er såleis kalkulert til å koste Herøy kommune om lag 0,5 mill. mindre enn for ein hall på 23 x 44 m. Dette skuldast tippemiddelfinansieringa.

Gymsal kvalifiserer verken til RDA eller tippemiddelfinansiering.

* * *

I tillegg til det som er nemnt over, er det utarbeidd kalkylar for bygging av ein fleirbrukshall ved Herøy kulturhus og idrettshall.

Herøy kulturhus og idrettshall - fleirbrukshall – 23 x 44 m.	Kalkyle
Byggekostnad inkl. MVA	51 879 514,-
- MVA	9 182 215,-
Byggekostnad eks. MVA	42 697 299,-
- Tippemiddelfinansiering	- 7 000 000,-
Byggekostnad eks. MVA, inkl. tippemiddelfinansiering	35 697 299,-
- RDA-finansiering	- 7 000 000,-
Byggekostnad eks. MVA, inkl. tippemiddelfinansiering og RDA-finansiering	28 697 299,-

Herøy kulturhus og idrettshall - fleirbrukshall – 25 x 45 m.	Kalkyle
Byggekostnad inkl. MVA	55 810 000,-
- MVA	11 162 000,-
Byggekostnad eks. MVA	44 648 000,-
- Tippemiddelfinansiering	- 10 000 000,-
Byggekostnad eks. MVA, inkl. tippemiddelfinansiering	34 648 000,-
- RDA-finansiering	- 7 000 000,-
Byggekostnad eks. MVA, inkl. tippemiddelfinansiering og RDA-finansiering	27 648 000,-

Kalkylane omfattar ikkje naudsynt ombygging av Herøy kulturhus og idrettshall. Kalkylene føreset også at garderober og anna fellesareal i Herøy kulturhus vert nytta også for den nye fleirbrukshallen.

Særleg om «enkle» fleirbrukshallar

I tillegg til ovannemde byggeprogram og kalkyler, er det innhenta kalkylar for det som har blitt omtala som «enkle» fleirbrukshallar.

Omgrepet “enkel” fleirbrukshall er ikkje dekkande for det som i realiteten er fleirbrukshallar med anna byggemetodikk enn den tradisjonelle, men som likevel stettar krava både til Teknisk forskrift og tippemiddelfinansiering, sjå prenta vedlegg 5 som eksempel.

Leverandøren i eksempelet ovanfor har samarbeidd med Norges Handballforbund om å utvikle ulike variantar og har i møte presentert ulike alternativ for hallutbygging. Alle alternativa kvalifiserer til tippemiddelfinansiering for hallar oppført i stålkonstruksjon med sandwich-element.

Fleirbrukshall – 23 x 44 m.	Kalkyle
Byggekostnad inkl. MVA	37 980 000,-
- MVA	7 596 000,-
Byggekostnad eks. MVA	30 384 000,-
- Tippemiddelfinansiering	- 7 000 000,-
Byggekostnad eks. MVA, inkl. tippemiddelfinansiering	23 384 000,-
- RDA-finansiering	- 7 000 000,-
Byggekostnad eks. MVA, inkl. tippemiddelfinansiering og RDA-finansiering	16 384 000,-

Fleirbrukshall – 25 x 45 m.	Kalkyle
Byggekostnad inkl. MVA	40 200 000,-
- MVA	8 040 000,-

Byggekostnad eks. MVA	32 160 000,-
- Tippemiddelfinansiering	- 10 000 000,-
Byggekostnad eks. MVA, inkl. tippemiddelfinansiering	22 160 000,-
- RDA-finansiering	- 7 000 000,-
Byggekostnad eks. MVA, inkl. tippemiddelfinansiering og RDA-finansiering	15 160 000,-

Som tala illustrerer, er det mogleg å bygge enklare fleirbrukshallar til ein vesentleg redusert pris samanlikna med tradisjonell byggemåte. Men byggemetoden – med prefabrikkerte sandwichelement på stålkonstruksjon – medfører ein reduksjon i arkitektonisk kvalitet, men redusert total kostnad. I tillegg medfører metoden at bygget må tilpassast tilgrensande terreng og bygg på ein anna måte enn tradisjonelle bygg. Vi viser til utgreiinga ovanfor under Einedalen skule for detaljar kring dette.

Finansiering

Finansiering av ovannemnde prosjekt varierer med type prosjekt:

Gymsal

Bygging av ein gymsal kvalifiserer ikkje til tippemiddelfinansiering eller RDA-finansiering, slik at her vert utgangspunktet kommunalt låneopptak med momsrefusjon.

Fleirbrukshall

Bygging av fleirbrukshall, kan kvalifisere til både tippemiddelfinansiering og RDA-finansiering dersom prosjektet stettar dei krava som vert stilt for dette.

Fleirbrukshall kvalifiserer også til momsrefusjon under føresetnad av at kommunen er byggherre og driftar av bygget og det er tilgjengeleg for alle, etter søknad til kommunen, utan særskilt vederlag for bruk.

Samanfatning

Samanfatningsvis er såleis tilstanden som fylgjer:

1. Ein gymsal stettar skulens behov, men stettar ikkje krava som Bergsøy idrettslag har til ein handballhall. Ein fleirbrukshall stettar både skulen og handballen sitt behov, føresett minimum 23 x 44 m. storleik på hallen.
2. Ein gymsal stettar krava til momskompensasjon medan ein fleirbrukshall også kan utløyse RDA-midlar og tippemidlar.
3. Lokaliseringa er viktigare for skulen enn for handballgruppa. Kommunalsjef Oppvekst og Einedalen skule sjølv, er klare på at eit halltilbod ved kulturhuset er mindre tilrådeleg enn ein hall ved skulen sjølv. Ein fleirbrukshall ved Einedalen vil tene skulen sitt behov for gymsal og forsamlingslokale og handballen sitt behov for ein supplerande treningsarena.
4. Ein fleirbrukshall ved Kulturhuset vil tene både skule og handball, men påfører samstundes Einedalen skule driftsmessige ulemper (m.a. skyss) som i sum talar for at hallen vert plassert ved Einedalen. Ein hall ved Kulturhuset vil også verte vanskeleg å realisere med tanke på området sitt totale arkitektoniske

uttrykk i tillegg til at ei eventuell plassering her kan øydelegge for tidlegare tenkte bibliotekplanar og eventuelt også for eksisterande kulturskulelokale dersom hallen vert plassert i forlenging av festsalen.

5. Ei kombinert løysing med bygging av gymsal ved Einedalen og ein fleirbrukshall ved kulturhuset medfører høgre totalkostnad for kommunen. I tillegg vert det allereie, isolert sett for Kulturhuset, vurdert som vanskeleg å etablere eit godt totalprosjekt her med dei økonomiske rammer som er gitt.
6. Byggemetodikk påverkar både kostnadsbiletet og lokaliseringsspørsmålet. Ein hall basert på stålkonstruksjon og sandwich-element er billegare enn ein hall bygt på tradisjonelt vis, men medfører samstundes arkitektoniske avgrensingar og utfordringar i høve plassering på tomt.

Vurdering og konklusjon:

Kapasiteten ved Herøyhallen er sprengt og ein supplerande treningsarena er viktig for idretten si vidareutvikling. Like viktig er Einedalen skule sitt behov for ein gymsal som også kan nyttast til andre aktivitetar, m.a. arrangement og avlasting for SFO.

Då fleirbrukshallar kan byggast teknisk annleis og billegare og likevel stette både tekniske krav i lov og forskrift og funksjonelle krav for tippemiddel, tilrår rådmannen at ein arbeider vidare med ein fleirbrukshall på 25 x 45 m. med dei fasilitetar som er naudsynte for maksimal tippemiddelfinansiering.

Rådmannen tilrår hallen plassert ved Einedalen skule. Ein fleirbrukshall ved Einedalen skule stettar både skulen og andre brukarar sitt behov, og då særleg handball.

Rådmannen har vurdert om lokalisering av fleirbrukshall ved Einedalen bør utsettast til ein tilbodskonkurranse er gjennomført og det ligg føre alternative tilbod på plassering ved SFO og plassering ved personalinngangen. Men dette vil auke totalkostnaden då ein for å sikre gode tilbod bør dekke tilbydarane sine kostnader med eit beløp, på same vis som ein gjorde ved prekvalifisering og val av tilbod for bygginga av sjølve skulen.

Eg har kome til at argumenta for å legge hallen til uteområdet ved SFO er så gode at eg vil tilrå denne lokaliseringa. Det er heller ikkje grunn til å tru at det vil verte særlege kostnadsforskjellar på dei to alternativa.

Tilrådinga er drøfta med Einedalen skule og Bergsøy idrettslag som er samde i tilrådinga.

Rådmannen rår kommunestyret til å godkjenne byggeprogrammet for ein fleirbrukshall ved Einedalen skule.

Dersom kommunestyret godkjenner byggeprogrammet og lokaliseringa, vil den vidare framdrifta i prosjektet avhenge av budsjettprosessen og vedtaket av budsjett- og økonomiplan for 2018 til 2021.

Fosnavåg, 08.08.2017

Olaus-Jon Kopperstad
Rådmann

Robert Myklebust
Eigedomsleiar

Sakshandsamar: Robert Myklebust

Kulturdepartementet

Veileder

Idrettshaller

Planlegging og bygging

Forord

Kulturdepartementet har i samarbeid med Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité og aktuelle særforbund utgitt en rekke publikasjoner om planlegging, bygging og drift av idrettsanlegg. Både idrettsorganisasjonene og departementet har som målsetting at anlegg skal utformes for høy utnyttelse av mange brukergrupper.

Denne veilederen dreier seg om *idrettshallen*; en hall som brukes vekselvis til mange idretter, som for eksempel badminton, basketball, bordtennis, håndball, innebandy og volleyball, og til annen fysisk aktivitet, uten spesiell klargjøring eller omgjøring med tap av brukstid mellom de ulike aktivitetene.

Idrettshallen skal gi rom for trening og konkurranser for barn og ungdom, breddeaktivitet og for undervisning. I tillegg til omtale av selve idrettshallen gis det omtale av aktivitetsarealer for idretter som i sin daglige aktivitet kan benytte rom med mindre flater og takhøyder. Dette er arealer som kan frigjøre tid i selve idrettshallen, og gi de aktuelle idrettene sin egen «base». Flere aktivitetsflater i samme anlegg gir god utnyttelse av felles fasiliteter, og gir grunnlag for et godt sosialt miljø. Det anbefales å samlokalisere idrettshall og skole.

Spesielle krav til anlegg for idrett på høyt nivå, som nasjonale eliteserier og internasjonale arrangementer, eller spesialhaller, omtales i liten grad i

denne veilederen. For planlegging og utforming av disse anleggene må det tas kontakt med de enkelte særforbundene.

Veilederen har som mål å bistå initiativtakere og tiltakshavere (bygherrer) av idrettshaller slik at de kan opptre som bedre og mer bevisste bestillere, og kunne hjelpe planleggere, prosjekterende og entreprenører med viktig informasjon vedrørende krav og anbefalinger. Veilederen er ikke ment å skulle brukes direkte som kravspesifikasjon.

Denne veilederen er en oppdatert utgave av flere tidligere veiledere om idrettshaller, den forrige utgitt i 2005. Veilederen er skrevet av Morten Roa, med støtte av medarbeidere i departementet, idrettsforbundet og aktuelle særforbund. En spesiell takk til Foreningen for Ventilasjon, Kulde og Energi, som har utarbeidet avsnittet om varme og ventilasjon.

Oslo, februar 2016

Lars Audun Granly
ekspedisjonssjef

Kulturdepartementet,
avdeling for sivilsamfunn og idrett

Innhold

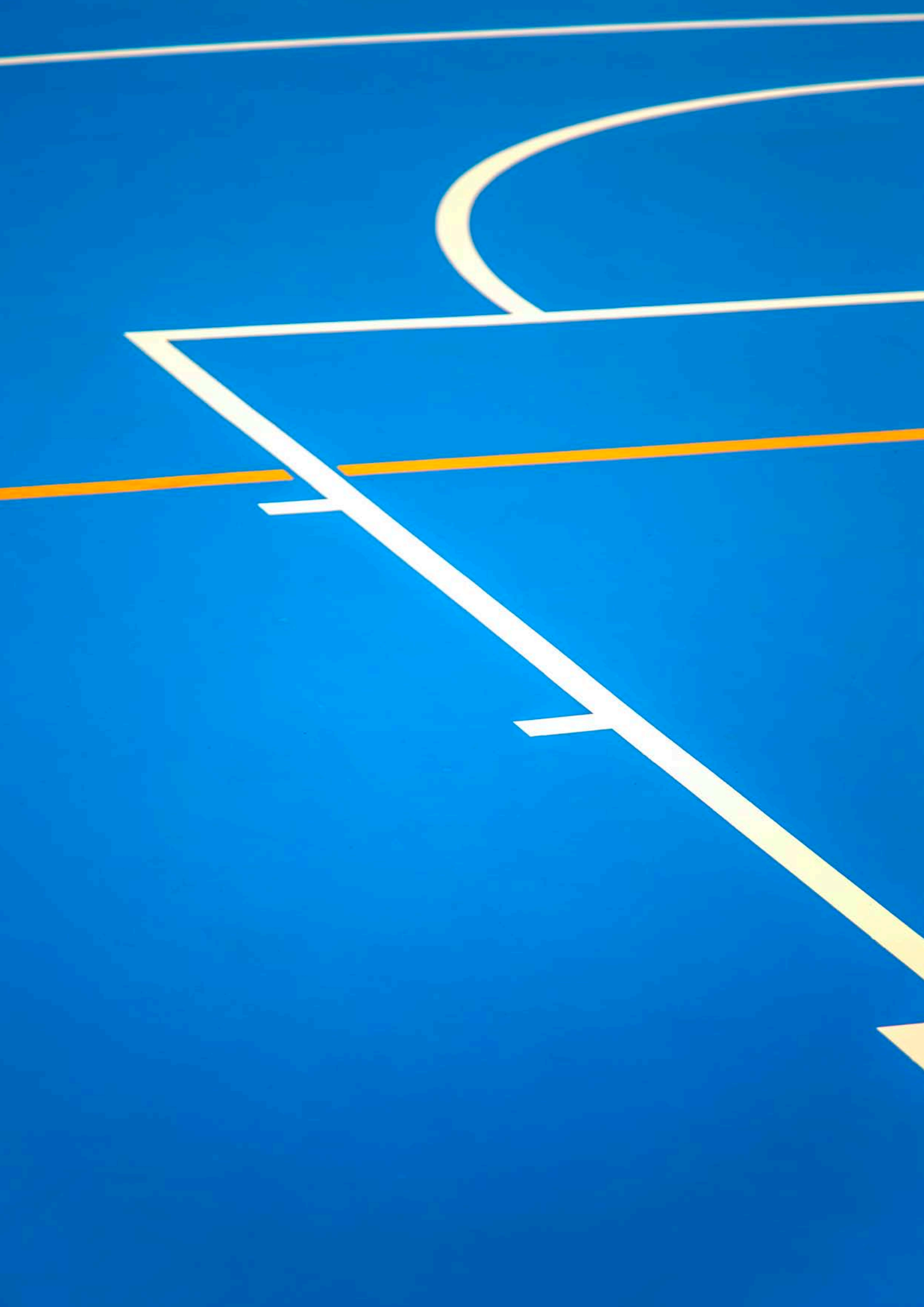
1	Målsettinger og rammebetingelser	7
1.1	Innledning	7
1.2	Målsettinger	7
1.3	Lover og forskrifter	8
1.4	Spesielt om universell utforming	9
1.5	Estetikk og miljøhensyn	9
1.6	Spillemiddelordningen	10
1.7	Reguleringsplan og byggesaksbehandling	12
1.8	Offentlige anskaffelser	12
1.9	Adkomst og parkering	12
1.10	Elforsyning, vann og avløp	13
1.11	Energiforsyning	13
2	Organisering og behovsvurdering	15
2.1	Generelt	15
2.2	Plankomité	16
2.3	Byggekomité	17
2.4	Eierformer	18
3	Romprogram	21
3.1	Generelt	21
3.2	Idrettshallen	22
3.3	Andre aktivitetsarealer	23
3.4	Servicerom for aktivitetene	26
3.5	Fellesarealer og andre bruksrom	26
3.6	Funksjonsskjema og romtilknytning	29

4 Særidrettenes krav og ønsker 31

4.1	Amerikanske idretter	31
4.2	Badminton	33
4.3	Basketball	34
4.4	Bordtennis	36
4.5	Dans	37
4.6	Friidrett	39
4.7	Gymnastikk og turn	39
4.8	Håndball	41
4.9	Innebandy	42
4.10	Kampidrett	42
4.11	Klatring	44
4.12	Volleyball	46
4.13	Sammenstilling av særidrettenes ønsker om egenskaper for gulv	47

5 Spesielle krav og råd i forbindelse med prosjektering 49

5.1	Generelt	49
5.2	Trafikksystem internt	49
5.3	Hallen	50
5.4	Utstyr i idrettshallen	60
5.5	Serviceom til idrettshallen	61
5.6	Tribuner	64
5.7	Varme- og ventilasjonsanlegg	67
5.8	Rehabilitering av idrettshaller	70

1

Målsettinger og rammebetingelser

1.1 INNLEDNING

Denne veilederen har som mål å bistå initiativtakere og tiltakshavere (bygherrer) av idrettshaller slik at de kan opptre som bedre og mer bevisste bestillere. Den er også ment som hjelp for planleggere, prosjekterende og entreprenører med informasjon om krav og anbefalinger. Det understrekes at veilederen ikke skal brukes ukritisk som kravspesifikasjon.

Med begrepet idrettshall menes i denne veilederen en hall som brukes vekselvis til ulike idrettsaktiviteter uten spesiell klargjøring eller omgjøring med tap av brukstid mellom ulike aktiviteter.

Spesialhaller, med planløsning, utforming og materialvalg for primært å tilfredsstillende en spesiell idrett som f.eks. tennishall, fotballhall eller friidretts-hall, omtales ikke i denne veilederen. For spesialhaller anbefales det å kontakte vedkommende særforbund.

Som tillegg til selve idrettshallen anbefales det å etablere lokaler for andre aktiviteter i samme anlegg. Dette kan gi rimelige lokaler og god utnyttelse av servicearealer. Det anbefales også å samlokalisere idrettshall og skole, og eventuelt å vurdere andre grupper som brukere av anlegget.

1.2 MÅLSETTINGER

1.2.1 NIFs målsettinger for anleggsutvikling

Idrettsglede for alle er norsk idretts visjon. I visjonen ligger det at alle skal få utøve idrett ut fra egne forutsetninger, ønsker og behov.

Tilgang til anlegg er et viktig grunnlag for å drive idrett. Norsk idrett har vedtatt en rekke anleggsmål. Disse finnes i Idrettspolitisk dokument (IPD), som er idrettens felles plandokument. Nåværende mål gjelder for perioden 2015–2019. Gjeldende dokument finnes på www.idrettsforbundet.no.

Mange idretter har idrettshallen som sin viktigste trenings- og konkurransearena, men ikke alle idretter trenger hele hallen. I idrettspolitisk dokument er det nedfelt en målsetting om at kapasiteten ved idrettshaller bør utvides ved bygging av tilleggsarealer for flere idretter. Mange kan klare seg med mindre rom med lavere takhøyde. Et rom på 250 kvm kan gi gode treningsarealer, og 500 kvm vil gi mange idretter et tilfredsstillende trenings- og konkurranseareal. Her kan mange aktive utfolde seg, trene og drive sin idrett, uten å legge beslag på hele hallen. Dette vil øke aktiviteten i hallen og det

vil være en kostnadseffektiv måte å fremskaffe flere aktivitetsflater. Det vil også frigjøre tid for de idretter som trenger en hel hall for å få drevet sin aktivitet. Aktivitetsflater kan for eksempel bygges over garderobedelen, eller over andre sosiale rom som en hall ofte inneholder. Å bygge i høyden er effektivt, og en øker ikke hallens fotavtrykk.

1.2.2 Hovedmål for den statlige idrettspolitikken

Siste idrettsmelding, Meld. St. 26 (2011–2012) *Den norske idrettsmodellen*, viderefører tidligere nedfelt visjon for statlig idrettspolitik: Idrett og fysisk aktivitet for alle.

Kulturdepartementet har gjennom idrettspolitikken ansvar for å legge til rette for idrett og fysisk aktivitet i form av trening eller mosjon på fritiden. På denne bakgrunn utledes følgende overordnede mål for den statlige støtten til idrettsformål:

- Alle skal ha mulighet til å drive idrett og fysisk aktivitet i form av trening og mosjon.
- Den frivillige, medlemsbaserte idretten skal sikres gode rammevilkår for å gi grunnlag for et omfattende og inkluderende aktivitetstilbud. Det legges særlig vekt på å utvikle attraktive tilbud til barn og ungdom.
- Samfunnet skal være godt tilrettelagt for egenorganisert fysisk aktivitet.
- Toppidretten skal styrkes ut fra dens rolle som identitetsskaper og dens bidrag til en positiv prestasjonskultur i det norske samfunn. Toppidrettsutøvere skal derfor gis treningsmuligheter som bidrar til prestasjoner på internasjonalt toppnivå innenfor etisk forsvarlige rammer.

Det presiseres i meldingen at anlegg og tilrettelagte områder er en viktig forutsetning for utøvelse av idrett og fysisk aktivitet, og at statens viktigste virkemiddel fortsatt skal være tilskudd til investeringer i bygging og rehabilitering av idrettsanlegg.

1.3 LOVER OG FORSKRIFTER

Ved planlegging og bygging av en idrettshall er det ulike lover og forskrifter som må følges.

Av aktuelle lover og forskrifter nevnes:

- lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven) av 27.06.2008 nr. 71, med tilhørende forskrift (TEK10);
- lov om offentlige anskaffelser av 16.07.1999, nr. 69, med tilhørende forskrift;
- lov om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne (diskriminerings- og tilgjengelighetsloven) av 21. juni 2013 nr. 61;
- lov om konkurranse mellom foretak og kontroll med foretakssammenslutninger (konkurranseloven) av 05.03.2004, nr. 12 (sist endret 19. juni 2015);
- forskrift for badeanlegg, bassengbad og badstu (sist endret 18.12.2015);
- lov om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. (arbeidsmiljøloven).

Det understrekes at denne listen ikke er utfyllende, og at det kan foreligge senere endringer i lover og forskrifter. For siste og gjeldende utgave av lover og forskrifter vises det til www.lovdata.no.

Det vises midlertid særlig til Forskrift om tekniske krav til byggverk (pr. 2015: TEK10), hvor det gis en rekke krav til byggverk:

- belastningsnormer (bl.a. vind og snølast);
- konstruksjonssikkerhet;
- sikkerhet ved brann;
- planløsning og bygningsdeler i byggverk, herunder universell utforming;
- krav til miljø og helse (inneklimate);
- krav til energibruk.

Forskriften vil bli oppdatert med jevne mellomrom. Sørg for at sist gjeldende utgave legges til grunn for prosjektering og utførelse.

Krav og bestemmelser i byggeteknisk forskrift gjelder generelt for alle byggeprosjekter. Forskriften har i liten grad spesifikke bestemmelser for idrettsanlegg. En hensikt med denne veilederen er å utdype og konkretisere forskriftskrav som er relevante for idrettshaller. Generelle byggetekniske bestemmelser blir ikke gjennomgått i denne veilederen.

Kommunene har i mange tilfelle egne bestemmelser som kan ha betydning for planleggingen. Dette må undersøkes med kommunen.

Klappsete og hånddusj.
Foto: Jenny Solem Vikra, Minsk

Forlenget dusjhode.
Foto: Jenny Solem Vikra, Minsk

1.4 SPESIELT OM UNIVERSELL UTFORMING

Universell utforming er nøkkelordet i planlegging av de fysiske omgivelser. Små og store hindringer påvirker livskvalitet og livsutfoldelse for den enkelte. Detaljer og hovedlinjer må ses i sammenheng. Universell utforming betyr generelt bedre omgivelser for alle.

Universell utforming innebærer at de fysiske omgivelsene utformes på en slik måte at de kan brukes av alle mennesker på en likestilt måte, inkludert personer med nedsatt bevegelse, syn, hørsel, forståelse, samt nedsatt toleranse for forurensning og allergifremkallende stoffer. Universell utforming oppnås ved å utforme hovedløsningen slik at det ikke er behov for tilpasning, særløsninger eller tilleggsløsninger.

Men i noen tilfeller vil det være nødvendig med spesiell tilpasning slik at anlegget er tilgjengelig for alle.

Mange mennesker med nedsatt funksjonsevne har stor nytte og glede av å drive idrettsaktiviteter. Dette

kan kreve spesiell tilrettelegging i form av materialvalg og utstyr, og behovet bør kartlegges i en tidlig fase av planleggingsprosessen.

Det vises til Kulturdepartementets veileder *Universell utforming av idretts- og nærmiljøanlegg (V-511)*.

1.5 ESTETIKK OG MILJØHENSYN

Idrettsanleggene er viktige kulturbærere. De har ofte en sentral plass i landskapet og lokalmiljøet. Idretts-haller er store bygg som har spesielle estetiske utfordringer og det anbefales sterkt at man engasjerer arkitekt til å formgi anlegget.

Idrettshallene er sterkt fokuserte signalbygg og tjener som samlingssteder for mange aktiviteter og grupper av mennesker. Det er viktig at man trives der.

En idrettshall er en stor bygning som ikke kan deles i mindre enheter. Den vil stå fram i de dimensjonene den har, og det er estetisk viktig å skape variasjon i

El-innebandy.
Foto: Jenny Solem Vikra, Minsk

de store flatene. Den må også tilpasses omgivelsene og landskapsrommet på stedet.

De viktigste miljøtemaene for et idrettshallprosjekt vil være å begrense inngrep i natur- og kulturlandskap, tilrettelegge for miljøvennlige transportløsninger, være miljøbevisst i valg av bygningsmaterialer, velge miljøriktige energikilder og planlegge miljøriktig avfallshåndtering.

Det er viktig at byggherren har et bevist forhold til disse miljøtemaene.

Estetiske og miljømessige forhold blir tillagt vekt ved forhåndsgodkjenning av idrettsanlegg og kan få betydning for om søknaden om spillemidler blir godkjent eller ikke. Ved søknad om forhåndsgodkjenning skal det foreligge redegjørelse for arkitektur- og miljøforhold i henhold til departementets skriv V-0914B og V-0915B. For idrettshaller bør det foreligge et miljøoppfølgingsprogram.

1.6 SPILLEMIDDELORDNINGEN

Tilskudd av spillemidler inngår som en del av finansieringen av praktisk talt alle idrettshaller som bygges i Norge. Kulturdepartementets bestemmelser for tilskuddsordningen, med vilkår for tilskudd, og krav til utforming av anlegg blir dermed i stor grad førende for hvordan anlegget skal planlegges og bygges.

I departementets publikasjon V-0732 *B/N Bestemmelser om tilskudd til anlegg for idrett og fysisk aktivitet / Føresegner om tilskot til anlegg for idrett og fysisk aktivitet* finnes alle bestemmelser for tilskuddsordningen. Publikasjonen revideres hvert år, og finnes på nettstedet www.idrettsanlegg.no. Bestemmelsene inneholder også de generelle reglene for tilskuddsbeløp, og maksimale tilskudd for de store anleggene. For anleggstyper eller størrelser som ikke finnes i bestemmelsene kan det tas kontakt med departementet for å undersøke mulighetene for tilskudd.

I forbindelse med søknad om spillemidler er følgende punkter viktige:

1. Anlegget må være innarbeidet i en vedtatt kommunal plan som omfatter idrett og fysisk aktivitet.
2. Anlegget skal registreres i idrettsanleggsregisteret. Dette blir normalt gjort av kommunen.
3. Eierskap til anlegget, og dermed hvem som skal stå som søker av tilskudd, må avklares. For nærmere informasjon om krav til søker av tilskudd, se bestemmelsene for tilskuddsordningen.
4. Planene for anlegget skal ha idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning før byggestart og før det kan søkes om tilskudd.
5. Eier av anlegget må ha eiendomsrett eller feste-/leierett til grunnen der anlegget skal ligge. Rett til bruk av grunn skal dokumenteres, se bestemmelsene.
6. Det må utarbeides et kostnadsoverslag som skal vedlegges søknad om tilskudd.
7. Det må utarbeides en finansieringsplan for som viser hvordan planlagte kostnader skal finansieres. Alle poster i finansieringsplanen, med unntak av søknadsbeløpet, skal dokumenteres.
8. Det må utarbeides en plan for drift av anlegget, med driftsbudsjett.

1.6.1 Spesielt om kommunal plan for idrettsanlegg

Det er et vilkår for å kunne søke om tilskudd av spillemidlene at idrettsanleggsprosjektet er innarbeidet i en kommunal plan som omfatter idrett og fysisk aktivitet.

Planene er i form og tema noe ulike i kommunene, men innarbeiding i kommunal plan må avklares med kommunen så tidlig som mulig i prosessen. Idrettsrådet har i de fleste kommuner en sentral rolle i arbeidet med planene, samler innspill fra idrettslagene og gir prioriteringer fra idrettens side. Det er viktig å holde idrettsrådet løpende orientert om planer som det arbeides med. Handlingsprogrammet i planen blir i mange kommuner rullert

hvert år, mens revisjon av planen skal gjennomføres i hver fireårs periode.

Større anlegg, som idrettshaller, skal normalt også innarbeides i en tilsvarende fylkeskommunal plan.

1.6.2 Spesielt om idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning

Det er et vilkår for å kunne søke om tilskudd fra spillemidlene at planene for anlegget har en idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning. Denne godkjenningsprosedyren gjennomføres for å sikre behovsriktige og gode idrettsfunksjonelle anlegg. Samme prosedyre for godkjenning gjelder både nybygg, rehabilitering og ombygging.

Idrettshaller må tilfredsstille de krav som stilles til mål og utforming av arealer for de idretter som det er aktuelt å utøve i anlegget. Idrettsfunksjonelle krav finnes i veiledere utarbeidet av Kulturdepartementet i samarbeid med særforbund, i egne skriv fra særforbundene og i nasjonale og internasjonale standarder. For undervisningsformål kan det foreligge egne krav.

Se også særidrettenes spesielle ønsker og krav i kapittel 4.

Idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning av planer for idrettshaller kan gjøres av kommunen, men kommunen kan også velge å sende planene til departementet for godkjenning. Denne godkjenningen skal foreligge før byggearbeidene igangsettes, og skal være dokumentert med brev og med godkjenningsstempel på tegninger som viser hva som skal bygges. Idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning har gyldighet i to år fra godkjenningsdato. Dersom byggearbeidene ikke er igangsatt innen to år er godkjenningen ikke lenger gyldig, men det kan søkes om forlengelse. Dersom planene endres skal det søkes om ny godkjenning.

Det kan være hensiktsmessig med en foreløpig gjennomgang av planene på tidlig stadium, slik at unødvendig detaljprosjektering unngås. Idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning må ikke forveksles med godkjenning av byggesak, men kommunen kan velge å se de to godkjenningene i sammenheng.

For nærmere detaljer om idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning vises det til egen veileder V-0985

B/N *Idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning* fra Kulturdepartementet.

1.6.3 Søknad om spillemidler

Søknad om spillemidler sendes inn elektronisk på skjema som finnes på www.idrettsanlegg.no. På samme nettsted finnes en brukermanual for utfylling av elektronisk søknadsskjema. Søknaden blir automatisk oversendt til kommunen. Frist for innsending av søknad varierer. Fristen blir fastsatt av den enkelte kommune og blir normalt kunngjort i god tid.

Søknaden skal vedlegges dokumentasjon som viser at krav i punktene 4–8 i pkt. 1.6 er oppfylt. For øvrig vises det til bestemmelsene for tilskuddsordningen.

1.7 REGULERINGSPLAN OG BYGGESAKSBEHANDLING

Planstatus for aktuell byggetomt må undersøkes tidligst mulig i planleggingsfasen. Dersom det f.eks. må utarbeides regulerings- eller bebyggelsesplan for området kan dette være en tidkrevende prosess. Dette må avklares med kommunen.

En vanlig byggesak må følge den prosedyren som det er lagt opp til i den kommunale byggesaksbehandlingen. Kommunenes avdeling for byggesak kjenner den formelle saksgang, og i disse etater får man informasjon og råd. En byggherre har krav på en *forhåndskonferanse* med kommunen, og for prosjekter der det er aktuelt å søke om spillemidler kan det være hensiktsmessig å be om at også den etat som håndterer disse søknadene deltar.

1.8 OFFENTLIGE ANSKAFFELSER

Lov og forskrift om offentlige anskaffelser gjelder for offentlig sektor, det vil si statlige, kommunale og fylkeskommunale myndigheter og offentligrettslige organer.

Når det gjelder bygge- og anleggskontrakter gjelder lov om offentlige anskaffelser også for andre rettssubjekter dersom det offentlige yter tilskudd på mer enn 50 % av kontraktens verdi. Det vil si at dersom et idrettslag eller en annen sammenslutning, eksempelvis et aksjeselskap, skal bygge et idrettsanlegg, skal lov og forskrift om offentlige anskaffelser følges dersom summen av offentlige tilskudd, inklusive

eventuelle spillemidler, utgjør mer enn 50 % av kostnadene.

Terskelverdier for når lov og forskrift om offentlige anskaffelse får anvendelse:

- kontrakter under kr 100 000 er unntatt;
- kontrakter med anslått verdi fra kr 100 000 til 500 000, forskriftens Del I (konkurranse kan utlyses i Doffin-basen, men anskaffelser skal uansett baseres på konkurranse);
- kontrakter med anslått verdi fra kr 500 000 til kr 44 000 000, forskriftens Del I og Del II (konkurranse med utlysing i Doffin-basen);
- kontrakter med anslått verdi over kr 44 000 000, forskriftens Del III (konkurranse med utlysing i TED-basen, den europeiske offisielle databasen for kunngjøringer).

De angitte terskelverdiene gjelder for bygge- og anleggskontrakter pr. 2015. Nærmere bestemmelser om offentlige anskaffelser finnes i lov og forskrift. Se også informasjon på www.doffin.no, hvor det blant annet finnes en brukerveiledning for Doffin-basen. Hvis man er i tvil om framgangsmåte ved innhenting av tilbud må det innhentes spesiell kompetanse.

1.9 ADKOMST OG PARKERING

Nye haller må planlegges slik at det er lett adkomst fra hovedvei, samtidig som det bør ligge til rette for at flest mulig kan benytte kollektivtransport eller sykkel. Det må anlegges sykkelparkering med god kapasitet i umiddelbar nærhet til inngangen til anlegget.

Det må planlegges parkeringsplass for busser og privatbiler. Antallet parkeringsplasser må vurderes i forhold til antall samtidige brukere som forventes. En tommelfingerregel kan være at antallet parkeringsplasser for bil, innenfor en avstand på 500 m, skal være 20 % av antallet personer i anlegget. Det største behovet for parkeringsplasser vil normalt være på kvelder og i helger. Det bør vurderes om andre parkeringsplasser i området, for eksempel ved nærliggende skoler og bedrifter, kan benyttes for å dekke behovet for parkering ved de største arrangementene i anlegget.

Parkering for bevegelseshemmede må merkes på prioriterte plasser. Det bør også merkes spesielle plasser med ladepunkt for el-kjøretøyer.

Sett av plass til sykkelparkering. Foto: Thinkstock

Parkering med ladepunkt. Foto: Thinkstock

Det må planlegges for lett adkomst til hallen for transport av utstyr og materiell.

1.10 ELFORSYNING, VANN OG AVLØP

Det må undersøkes om nærliggende strømfor- syning og vann- og avløpssystemer har tilstrekkelig kapasitet. Eventuell utbygging av disse systemene for å øke kapasiteten kan være forholdsvis kostbart.

1.11 ENERGI FORSYNING

Byggteknisk forskrift setter krav til energiforsyning. Det er blant annet ikke lenger tillatt å installere varmeinstallasjoner for fossilt brensel. Det settes krav om at store bygg (over 1000 m²) skal ha energifleksible varmesystemer og det skal tilrettelegges for bruk av lavtemperatur varmeløsninger.

Det vil være tilkoblingsplikt til fjernvarmeanlegg dersom det er slikt anlegg i området.

Etablering av energibrønn bør utredes. En idretts- hall er gjerne lokalisert til en idrettspark, som er et område hvor det ofte vil det ligge godt til rette for etablering av energibrønn. En idrettspark kan ha flere kilder til påfyll av energi. Eksempelvis vil en kunstgressbane med undervarmeanlegg, forutsatt rørsystem med flytende medium, kunne fungere som solfanger med stor kapasitet. Kunstisanlegg og kjøleanlegg i idrettshallen vil også kunne levere overskuddsvarme til en energibrønn.

2

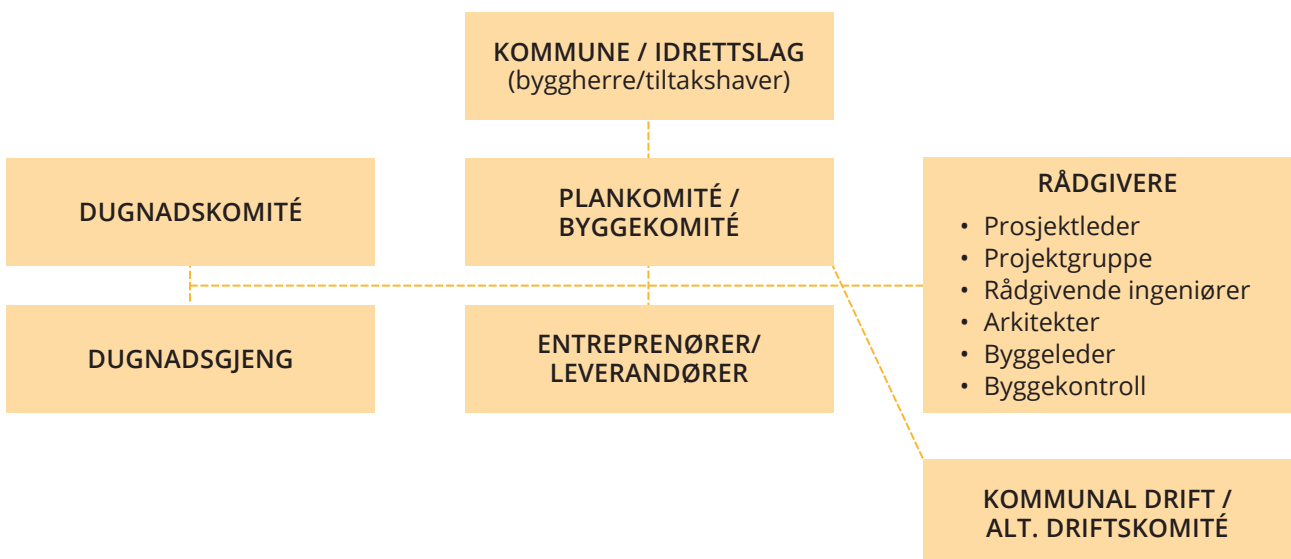
Organisering og behovsvurdering

2.1 GENERELT

Ideen om et hallprosjekt vil normalt være knyttet til et kommunalt behov, men det vil ofte være den organiserte idretten som er pådrivere for etablering av hallen. Da er man normalt avhengig av enkeltpersoner eller en mindre gruppe innen ett eller flere

idrettslag som skal organisere prosessen, og som ikke nødvendigvis har vært involvert i liknende saker tidligere. Også den aktuelle etat i kommunen kan i en slik sammenheng være ukjent med en slik prosess. Det er derfor å anbefale at man så tidlig som mulig knytter til seg profesjonelle rådgivere og søker råd hos andre som har vært gjennom prosessen.

Eksempel på organisasjon

Når det er tatt beslutning om at man skal starte en prosess med sikte på realisering av en idrettshall, må det nedsettes en komité eller arbeidsgruppe, her betegnet som plankomité, for å konkretisere prosjektet. Uavhengig av hvem som leder komitéen, bør den ha representanter fra kommunen, idretten og andre brukergrupper. Representanter fra kommune og idrett vil vanligvis ha ulik kompetanse og ulik innfallsvinkel til prosjektet. Det er viktig å komme fram til omforente løsninger i dette arbeidet

Normalt vil et slikt prosjekt, uavhengig av eierskap, være avhengig av finansiering i form av kommunale midler og spillemidler, og det vil ofte være aktuelt at det stilles kommunale garantier. Når offentlige midler er involvert på en slik måte, må både det offentlige og idrettens egne organer trekkes inn i planlegging og tilpasning av prosjektet. Prosjektet må innarbeides i de kommunale planer for idrett og fysisk aktivitet, og idrettsrådet (IR) i kommunen er en viktig medspiller i planprosessen.

2.2 PLANKOMITÉ

Arbeidet i utredningsfasen skal best mulig kartlegge behov og funksjoner man ønsker skal inngå i prosjektet. Dette skal gi grunnlag for vurdering av konsept og romprogram, og danne seg et bilde av mulige finansieringskilder for anlegget. På dette tidspunkt i prosessen skal det ikke brukes tid og ressurser på å lete etter konkrete planløsninger og svar på tekniske detaljer.

Grundig arbeid i tidligfasene i prosjektet er av stor betydning både for funksjons- og behovstilfredsstillings, for kostnader og ikke minst for senere driftskostnader. Det er ønskelig at man på et tidlig stadium går bredt ut, også når det gjelder kombinasjonsmuligheter og samarbeid med andre interesser utover de rent idrettslige. Kanskje kan også et interkommunalt prosjekt være aktuelt.

Plankomitéen må ta stilling til:

- Hvorfor** skal det bygges?
- Hvor** skal det bygges?
- Hvem** skal det bygges for?
- Hva** skal bygges?
- Hvordan** skal anlegget utformes?
- Hvilke** økonomiske rammer foreligger?

Plankomiteen bør bestå av representanter fra:

- kommune;
- idrettsrådet;
- idrettslag, eventuelt flere idrettslag;
- viktige brukergrupper innen idrett;
- eventuelt spesielle resursperson på anlegg;
- eventuelt politisk utvalg;
- eventuelt andre brukergrupper.

Plankomiteen bør ledes av en person med god erfaring fra gjennomføring av byggeprosjekter.

Oppgaver for en plankomité:

1. Dokumentere behovet for hallen, spesielt fokus på barn og unges behov, og befolkningsutvikling i området.
2. Vurdere lokalisering, egnethet av alternative tomter, eventuell tilknytning til eksisterende anlegg.
3. Samarbeide med idrettsrådet.
4. Samarbeide med kommunen. Innarbeide hallprosjektet i kommunale planer.
5. Vurdere konseptet for idrettsbruk, hvilke idretter som er aktuelle brukere, og eventuelle nye idretter som kan bli aktuelle.
6. Utarbeide foreløpig romprogram:
  - a. idrettshallen;
  - b. behovet for tilskuerplasser;
  - c. andre aktivitetsrom;
  - d. servicearealer;
  - e. utenomidrettslige aktiviteter.
7. Vurdere plan for utendørsarealer:
  - a. adkomst;
  - b. parkering;
  - c. aktivitetsarealer.
8. Vurdere eier- og driftsmodell.
9. Utarbeide foreløpig kostnadsoverslag og finansieringsplan.
10. Utarbeide foreløpig driftsplan og driftsbudsjett.
11. Utarbeide et idé- eller skisseprosjekt, inkludert eventuelle muligheter for framtidig utvidelse.
12. Forhåndskonferanse med kommunen, forberedelse for byggesaksbehandling

Foto: K. Monsen (NBBF)

13. Innstille på prosjekteringsform, eventuelt prosjekteringsteam og entreprisform. Eventuelt styre utarbeidelse av hovedprosjekt med tegninger, beskrivelse og kostnadsberegning.
14. Vurdere å engasjere prosjekterings- og byggeleder.
15. Søke om idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning dersom tilstrekkelig grunnlag (forprosjekt) er utarbeidet.
16. Fremme prosjektet til vedtak om bygging.

2.3 BYGGEKOMITÉ

Byggekomiteen skal avløse plankomiteen, eventuelt at plankomiteen fortsetter som byggekomité, supplert med spesiell bygningskyndig fagkompetanse. Det er viktig at idretten er representert i byggekomiteen. I hovedprosjektfasen får prosjektet sin endelige utforming. Dvs. at alle funksjons- og ytelseskrav (kvantitative og kvalitative egenskaper) skal være entydig formulert og gi grunnlag for detaljert uttegning og beskrivelse som ligger til grunn for anbud og senere byggemelding.

Det forutsettes at det nå er etablert et prosjekteringsteam og at man har de nødvendige vedtak for å kunne starte på prosjekteringen og finne løsninger på de funksjonelle krav og ønskemål. Med utgangspunkt i foreliggende idé- eller skisseprosjekt bør det gjøres en ny behovsvurdering for i størst mulig grad å kunne tilfredsstillende aktuelle brukergrupper. Skisseprosjektet må bearbeides, og her gis det noen generelle råd som bør ligge til grunn for dette arbeidet. Videre arbeid må baseres på vedtatt romprogram med tilhørende kostnads- og driftsanalyser

Oppgaver for en byggekomité:

1. Vurdere planene fra plankomiteen inklusive kostnadsoverslag, eventuelt revurdere planene før anbud.
2. Utarbeide fullstendig grunnlag for anbud.
3. Tilsette prosjektleder med fagkompetanse innenfor styring og ledelse av byggeprosjekter.
4. Gjennomføre forhåndskonferanse med kommunen, søke om byggetillatelse. Søknaden kan deles opp i søknad om rammetillatelse og igangsettingstillatelse.

5. Gjennomføre kontraheringsfase, innstille på entreprenør og leverandør avhengig av organisasjons- og entreprisform.
6. Opprette kontrakt etter at anbud /tilbud er vurdert og endelig vedtak om bygging foreligger. Tegne forsikringer.
7. Kontrollere at nødvendige tillatelser foreligger.
8. Holde regelmessige byggemøter i samarbeid med prosjektleder.
9. Samordne og lede en eventuell dugnadskomiteé.
10. Overvåke prosjektets framdrift og økonomi. Følge opp finansiering og løpende kapitalbehov, attestere utbetalinger, eventuelt delegere til byggeledelsen som foretar mengdekontroll, kvalitetskontroll mm.
11. Organisere ferdigbefaringer og kontroll av utførelser. Føre protokoll hvor feil og merknader dokumenteres. Idretter som blir faste brukere av anlegget bør være representert på ferdigbefaringer.
12. Sørge for ferdigattest, eventuelt midlertidig brukstillatelse, fra kommunen.
13. Sette opp endelig driftsplan og driftsbudsjett i samarbeid med framtidig drifter av anlegget.
14. Overvåke anlegget i garantiperioden. Påse at feil og merknader i henhold til ferdigbefaringsprotokoll blir utbedret. Dokumentere og rapportere feil som oppstår i garantiperioden.

2.4 EIERFORMER

2.4.1 Generelt om eierformer

Det er mulig med en eller flere ulike eierformer for en idrettshall. Det mest vanlige er at det er en kommune som eier hallen. Dette fordi hallen i de fleste tilfelle også skal benyttes til undervisningsformål og andre almenne tilbud til befolkningen i kommunen. Men det er også mange eksempler på at idrettslag bygger, eier og driver idrettshaller.

Når det skal bygges større anlegg hvor kommunen ikke skal være eier, kan det anbefales å organisere

eierskapet i et aksjeselskap (AS) eller en stiftelse. Andre selskapsformer, som f.eks. allmennaksjeselskap (ASA), ansvarlig selskap med solidarisk eller begrenset ansvar (ANS eller BA), samvirkeforetak (SA) eller kommunale foretak (KF) kan være aktuelle, men anbefales ikke dersom ikke spesielle forhold tilsier en av disse eierformene.

For de fleste anlegg vil det være aktuelt å søke om tilskudd av spillemidler. Kommuner og idrettslag og andre organisasjonsledd i NIF er generelt godkjent som søkere. Stiftelser og andre sammenslutninger (selskaper) må, for å kunne søke om tilskudd, ha vedtekter som er godkjent av Kulturdepartementet. Vedtektene må inneholde bestemmelser om at det ikke skal foretas økonomiske utdelinger til eierne, og at eierskapet til sammenslutningen, ved stiftelse og til enhver tid, skal være ivaretatt med mer enn 50 % av idrettslag eller andre organisasjonsledd i NIF og/ eller av kommuner eller fylkeskommuner.

Nærmere informasjon finnes i Kulturdepartementets publikasjonen V-0732 B/N *Bestemmelser om tilskudd til anlegg for idrett og fysisk aktivitet / Føresegner om tilskot til anlegg for idrett og fysisk aktivitet*. Her finnes også nærmere informasjon om krav til vedtekter.

2.4.2 Kommunen som eier

Det er kommunene som er eiere av de fleste idrettshaller i Norge. Det at kommunene bygger og driver idrettshaller for skolens bruk på dagtid og idrettens bruk på kveldstid og i helger har vært den tradisjonelle modellen.

Kommunene får normalt kompensasjon for betalt MVA ved oppføring av idrettsanlegg, så lenge det dreier seg om anlegg som brukes til undervisning og som uten vederlag stilles til disposisjon for aktivitet for barn, ungdom og breddeidrett i et tidsrom på minimum 10 år. Dersom kommunen leier ut anleggene i et visst omfang mot betaling, kan retten til MVA-kompensasjon falle bort.

2.4.3 Idrettslag som eier

Dersom et idrettslag skal eie og drive en idrettshall, må medlemmene være oppmerksomme på at anlegget er et aktivum som kreditorer kan kreve dekning i både gjennom utlegg og konkurs. Selv om det er én gruppe i idrettslaget som står som initiativtaker vil det være hovedlaget som er den juridiske

Foto: Norges Kampsportforbund

eier av anlegget. Det innebærer på den ene siden at eventuelle overskudd fra driften ikke kan reserveres en spesiell gruppe, men at det må forvaltes som annen, felles inntekt i laget. På den annen side vil de aktiva som andre grupper i laget har innbrakt, kunne bli brukt til dekning av gjeld som stammer fra idrettshallen. Bygging av en idrettshall innebærer en stor økonomisk satsning med dertil hørende risiko. Derfor er det ikke alltid hensiktsmessig at idrettslaget står som eier av anlegget. Men en fordel med å la idrettslaget stå som eier, er at et eventuelt overskudd fra driften av hallen i praksis neppe vil bli beskattet.

2.4.4 Aksjeselskap (AS)

Aksjeselskapsformen åpner for flere eiere (aksjonærer), slik at f.eks. flere idrettslag kan gå sammen om et hallanlegg. Representanter for idrettslagene og eventuelle andre eiere skal sitte i styret for selskapet.

Et AS kan ta opp lån ved å sette selskapets faste eiendom i pant, eller med sikkerhet i en kommunal garanti eller fra eiere. Et eventuelt overskudd av driften kan være skattepliktig, men etter en «flat» sats. Selskapet kan foreta avskrivninger på bygningsmasse og utstyr og dermed redusere det skattbare

overskuddet. Et AS vil kreve regnskapsfører, men mindre selskaper er fritatt for revisorplikt.

Et AS har begrenset gjeldsansvar, da ansvaret vil begrense seg til aksjekapitalen. Selskapets aksjekapital skal være på minimum kr 30 000. Selskapets kreditorer kan ikke kreve dekning i aksjeeiernes midler. Det vil si at det enkelte idrettslags midler er skjermet fra eventuelle krav fra kreditorer.

2.4.5 Stiftelse

Eierskapet til en idrettshall kan være organisert som en stiftelse. En stiftelse er en selveiende enhet, det vil si at når stiftelsen er opprettet, er det styret som på selvstendig grunnlag forvalter virksomheter, eiendeler og gjeld.

Dersom en stiftelse skal søke om tilskudd av spillemidler til bygging av anlegg, vil ett vilkår være at styrets medlemmer er valgt av organisasjoner som selv kan søke om spillemidler, for eksempel kommune, idrettslag eller andre sammenslutninger med vedtekter godkjent for formålet. En stiftelse må ha en grunnkapital på minimum kr 100 000. Dette er kapital som oppretterne må skyte inn i stiftelsen, og som forblir en del av stiftelsens verdier.

3

Romprogram

3.1 GENERELT

I initiativ- og idéfasen er det viktig å tenke åpent og uten for mange begrensninger. Det understrekes at romprogrammet må vurderes ut fra lokale behov, og at nåværende aktiviteter sammen med det man kan se for seg av framtidige aktiviteter må legges til grunn for planleggingen. Et nytt anlegg gir mulighet for nye aktiviteter, og det kan være gunstig å tenke aktivitet på tvers av ulike idretter.

Idrettens behov for tilrettelegging for trening og konkurranser må legges til grunn for konseptet for den aktuelle hallen. Men også behov og funksjoner for allmenn fysisk aktivitet og idrettslek er en viktig premiss. I tillegg må behovet for utenomidrettslige funksjoner vurderes. Eksempler på slike kan være sosialt treffsted og kulturelle ungdomsaktiviteter.

I et hallprosjekt kan det også tenkes innpasset andre offentlige behov innenfor sektorer som for eksempel kultur, undervisning, helse- og sosial og oppvekst. De forskjellige funksjonsområdene må vurderes både separat og i sammenheng for å se på mulige synergieffekter og fordeler av for eksempel felles infrastruktur og fellesarealer.

Med bakgrunn i arbeidet i plankomiteén og de ønsker som er kommet fram om tilrettelegging for ulike aktiviteter, utarbeides det et grovt rammeprogram for anlegget. Det er mange forhold, ikke minst av økonomisk art, som må vurderes nøye før det vil være aktuelt å komme inn på et mer detaljert romprogram.

Det kan være nødvendig med arkitektbistand på dette stadiet.

Rammeprogrammet legges fram for framtidig eier og brukere av anlegget, som sammen med prosjekterende konkluderer og godkjenner programmet. Dette er en prosess som kanskje må gjennomføres i flere omganger. Når rammeprogrammet er konkludert kan arbeidet med et mer detaljert romprogram starte.

I de påfølgende punkter omtales først og fremst de primære arealene for idrettsaktivitet og de viktigste service- og driftsarealer knyttet til disse. Det omtales også i noen grad andre arealer som kan inngå i et hallprosjekt. Dette vil imidlertid være spesifikt knyttet til det enkelte prosjekt og lokale forhold, og det vil være av begrenset verdi å gå nærmere inn på konkrete arealkrav.

3.2 IDRETTSHALLEN

Når størrelsen på en hall skal bestemmes er det viktig å vurdere det behovet som gjelder i lokalmiljøet. Ofte tas det utgangspunkt i det som gjerne betegnes som en normalhall, det vil si en hall med fri gulvflate på 25 x 45 m, som gir én spilleflate for håndball og innebandy, 20 x 40 m, foreskrevne sikkerhetssoner og plass for sekretariat utenfor sikkerhetssonene. Lokale behov kan imidlertid tilsi at det ikke er grunnlag for en hall på denne størrelsen, at hallen bør utformes for andre idretter, eller at det bør bygges en hall med to eller flere spilleflater. Hallen må dimensjoneres i forhold til de idretter og aktiviteter man ønsker skal inngå for trening og konkurranser. Det er viktig at hallen skal ha et størst mulig brukspotensial i forhold til lokale behov, og det er ikke noe mål i seg selv at alle idrettshaller skal tilpasses idrettens krav til større konkurranser. Det er i det følgende tatt utgangspunkt i «normalhallen» på 25 x 45 m.

3.2.1 Mål på aktivitetsflater

En idrettshall for trening og konkurranser for breddeidrett skal ha en fri innvendig gulvflate på minimum 25 x 45 m, med takhøyde minimum 7 m. De angitte mål gjelder *netto bruksrom*, ingen konstruksjonsdel eller fast utstyr må begrense netto rommål. Denne hallstørrelsen er fastsatt ut fra at de vanligste innendørsidrettene vil få plass til minimum én godkjent kamparena med foreskrevne sikkerhetssoner.

En idrettshall med disse målene vil gi plass til bl.a.:

- håndballbane;
- tre minihåndballbaner på tvers;
- innebandybane;
- syv badmintonbaner;
- basketball matchbane;
- tre basketball treningsbaner på tvers;
- volleyball matchbane;
- tre volleyball treningsbaner på tvers;
- ni bordtennisbaner.

En normalhall vil i tillegg være godt egnet som treningsanlegg for andre idretter og allmenn fysisk aktivitet.

Dersom det planlegges en hall med to spilleflater for håndball skal fri gulvflate være på 50 x 45 m, og en hall med tre spilleflater skal ha fri gulvflate på 75 x 45 m.

Se for øvrig særidrettens spesielle bestemmelser og ønsker i kap. 4.

3.2.2 Takhøyde

For idrettshaller legges det til grunn et generelt krav om minste fri takhøyde på 7,0 m over hele aktivitetsområdet. Flere særidretter ønsker imidlertid større takhøyde, og har krav om minimum 9 m takhøyde ved nasjonale og internasjonale konkurranser (se særidrettens spesielle ønsker og krav i kapittel 4). Ved buede takkonstruksjoner og takhøyde 7 m ved sidelinjene vil høyden midt i hallen bli større, noe som kan fungere godt for en del idretter. Men samtidig må man da vanligvis øke spennet for å få tilstrekkelig høyde ved sideveggene, avhengig av konstruksjon og utforming.

3.2.3 Tribuner

Alle idrettshaller bør ha tilskuerplasser. Selv i den enkleste treningshall vil det foregå aktiviteter som trekker en del tilskuere. En enkel tribune med tre benkerader gir plass til ca. 250 tilskuere, noe som bør være et minimum. Tilskuere skal ikke være henvist til å krysse spilleflaten for å komme til tribunen. Der det ofte er større arrangementer bør tilskueranlegg være faste. Ved mer sporadiske behov er teleskoptribuner et godt alternativ, da de til daglig frigjør arealer til aktivitet. En teleskoptribune bygger normalt 1,2–1,4 m i sammenslått tilstand. Ved spesielle anledninger kan det også installeres midlertidige tribuner. Hvor store arealer som skal avsettes til tribueanlegg må vurderes ut fra lokale behov. Nærmere omtale av tribuner, se kapittel 5.6.

Noen særforbund har spesielle krav til antall tilskuerplasser for nasjonale eliteserier og til internasjonale kamper.

3.2.4 Førstehjelp og dopingkontroll

I idrettshaller som benyttes hovedsakelig til breddeidrett vil det normalt ikke være behov for eget rom for førstehjelp og dopingkontroll. I en HMS-plan for anlegget skal det imidlertid beskrives hvordan disse funksjonene skal ivaretas.

Plass for førstehjelpsutstyr må være tydelig merket og lett tilgjengelig.

Hjertestarter bør være en selvfølge i idrettshallen.
Foto: Gry Brodshaug

Foto: Johnny Syversen

Hjertestarter bør finnes lett tilgjengelig i alle idrettshaller.

3.3 ANDRE AKTIVITETSAREALER

Det anbefales å legge inn aktivitetsarealer for flere idretter i et hallprosjekt. Aktuelle tilleggsarealer vil normalt være forholdsvis rimelige å bygge, antallet brukere av anlegget vil øke, og dermed sikre god utnyttelse av hallens fellesfunksjoner. Dette vil også gi grunnlag for et godt sosialt miljø i anlegget.

Under er nevnt en del aktiviteter som, særlig for trening, kan ha gode betingelser på aktivitetsflater i rom utformet på en felles mal og med mindre takhøyde enn selve idrettshallen.

Det nevnes også andre aktiviteter, som for eksempel klatring, skyting og gymnastikk og turn/trampoline/basistrening som vil kreve tilpassede arealer, takhøyde, og spesiell innredning.

Se nærmere omtale av de ulike særidrettens ønsker og krav i kapittel 4.

3.3.1 Felles aktivitetsflater

Egne arealer for aktiviteter som nevnt under bør vurderes når et anlegg skal planlegges. Listen er ikke utfyllende, og hvilke aktiviteter som er aktuelle må vurderes ut fra de behovene man kjenner i lokalmiljøet, og eventuelle andre aktiviteter det måtte være ønske om å legge til rette for.

Felles for flere av disse aktivitetene er at krav til rom kan være ganske like. Typisk størrelse på rom kan variere mellom 250 og 500 m², og med takhøyde 4 m. Rom kan innredes for vekselvis bruk, eller innredes spesielt for én aktivitet. Poenget er at dette kan være rom som kan ominnredes fra en aktivitet til en annen med forholdsvis enkle midler. Eksempelvis kan en dansesal og et bordtennisanlegg fungere godt i vekselvis bruk, eller ominnredes fra det ene til det andre formålet.

Foto: Carl Celius

Bordtennis

Et godt treningsanlegg for bordtennis bør ha plass til 8–10 bord, noe som krever et aktivitetsareal på 500–600 m². Mindre anlegg kan også være et godt supplement i forbindelse med en idrettshall.

Dans

En hensiktsmessig dansesal bør ha gulvflate på 250 m² med lengde på ca. 20 m. Dans kan imidlertid også ha god nytte av rom med noe mindre areal og takhøyde.

Friidrett

Trening for løp og hopp (unntatt stavsprang) kan ha gode forhold i rom med takhøyde 4 m. Dersom det skal brukes piggsko må det må tas spesielle hensyn ved valg av gulv.

Kampidretter

Kampidretter omfatter en rekke ulike grener, hvor aktiviteten foregår på matte eller i en ring. Matter og ring er kvadratiske med typisk størrelse 12 x 12 m eller noe mindre. Et treningsrom med to matter vil trenge ca. 300 m². Anbefalt takhøyde er ca. 4 m, man kan være noe mindre for matter på gulv.

Spinning

Rom for spinning kan være forholdsvis lite (50–70 m²). Takhøyde på 4 m er gunstig. Ventilasjon må vurderes spesielt.

Styrketreningsrom

Idrettshaller skal normalt ha rom for styrketrening. Størrelse og utstyr bør behovsvurderes, men rom bør ikke være mindre enn 60 m². Rom på 150–250 m² gir gode muligheter for mye aktivitet.

3.3.2 Klatrehall

Klatreanlegg deles inn i buldre- og tauanlegg. Tauanlegg kan gjerne ha buldring. Anleggene deles i tillegg inn i størrelseskategorier med krav til bl.a. areal, veggflate og bratthet. Det anbefales å ha klatreanlegg i egne rom, heller enn f.eks. på en vegg i en idrettshall. Klatring er visuelt spektakulært og må gjerne være plassert godt synlig for andre brukere.

Klatreanlegg er nærmere omtalt i veileder V-0974 B, utgitt av Kulturdepartementet i samarbeid med Norges Klatreforbund. Se også omtale i kapittel 4.

Foto: Johnny Syversen

3.3.3 Skytehall

En skytehall for luftvåpen og finkaliber vil ofte kunne greit innpasses i planene for en idrettshall, enten i en underetasje under idrettshallen, eller som tilbygg. En 25 m skytebane med 6 skiver, med areal for kulefangere, standplass, venteområde og oppholdsrom vil kreve et areal med bredde på minimum 6 m og lengde på ca. 40 m. Skytehallen bør ha egen inngang. Skytehallen skal ha egne toaletter, alternativt lett tilgang til toaletter i anleggets fellesareal.

For skytehallen stilles det en rekke krav til sikkerhetsmessig utførelse av bygning, og helt spesielle krav til ventilasjonsanlegg. Planer for en skytehall skal ha forhåndsgodkjenning fra politiet før bygging. Før anlegget tas i bruk skal det foreligge politigodkjenning av ferdig anlegg.

For nærmere detaljer vises det til nettsidene til Det Frivillige Skyttervesen. Se veileder for innendørs skytebaner for kaliber .22.

3.3.4 Turnhall / basishall turn

Idrettens basishall er definert som en treningshall for turn med permanent montert utstyr.

Basishallen har gjerne et stort utvalg av matter og skumapparater, samt nedfelt trampoline og grop fylt med fast eller løs skumgummi. Dette gjør at hallene blir et meget bra treningssted for turn og basis-trening for mange idretter.

Basishallen er primært tenkt som tilbygg til eksisterende eller nye idrettshaller, men kan også bygges som en selvstendig enhet med garderobes.

Størrelsen på basishallen beskrives gjerne i tre størrelser:

- liten, 20 x 23 m (460 m²);
- mellomstor, 23 x 30 m (690 m²);
- stor, 25 x 45 m (1125 m²).

Lengde, bredde og størrelse kan tilpasses lokale forhold. Takhøyde skal generelt være minimum 7 m. Der det skal tilrettelegges for rytmisk gymnastikk vil

kravet til takhøyde normalt være 9 m. I store turnhallene bør takhøyden uansett være minimum 9 m.

3.4 SERVICEROM FOR AKTIVITETENE

3.4.1 Garderober

Som en hovedregel bør det være to garderober med dusjrom til hver stor salenhet. Fire garderober for en normalhall vil være hensiktsmessig for en typisk ballspillhall, hvor to lag er på banen og to lag gjør seg klare til neste kamp. For en vanlig lagsgarderobe bør det beregnes 1–1,2 m² pr. person, minimum 20 m². Minimum to garderober, én for hvert kjønn, skal være tilpasset brukere i rullestol. Det skal være direkte tilgang til toalett fra hver garderobe. Toaletter bør ha tilknytning til garderobens inneskoareal.

I tillegg skal det normalt være to garderober med dusj og toalett som er beregnet på instruktører, dommere og lærere. Dette vil normalt dekke behovet for en hall med størrelse på en håndballflate. Behovet må imidlertid vurderes i hvert enkelt tilfelle, og det understrekes at idrett og skole ofte vil ha ulike behov for kapasitet og inndeling av garderober. Minimum én av disse garderobene skal være tilpasset brukere i rullestol.

3.4.2 Dusjrom

Det bør være separate dusjrom til hver garderobe. For idrettsbruk bør det beregnes ett dusjhode pr. 4 aktive, og det må legges inn noe tørkeplass med håndkleknagger ved gjennomgang til garderobe. For en vanlig lagsgarderobe bør det beregnes 0,8 m² pr. person, noe som gir et areal på 10–12 m². For skolebruk kan det være ønskelig med flere dusjhoder og dermed større areal.

3.4.3 Garderober for uteanlegg

Ligger hallen i tilknytning til uteanlegg må egne garderober spesielt for uteaktivitetene komme i tillegg til nødvendig garderobekapasitet for idrettshallen.

3.4.4 Lagerrom for idrettsmatriell

Det bør være et materialrom på minimum 30 m² pr. salenhet. Ett av materialrommene bør være på

Foto: Gry Brodshaug

40 m² med en dybde på minimum 5 m. Dette materialrommet skal plasseres i den delen av hallen hvor det største utstyret er planlagt benyttet. Skolenes og idrettslagenes behov for separate materialrom må vurderes nøye. Samlet areal for materialrom til en normalhall skal ikke være mindre enn 100 m².

Spesielle behov, som for eksempel plass for lagring og lading av elektriske rullestoler for ballspill, eller spesielt stort behov for lagerplass for bord og stoler, må vurderes å komme i tillegg.

3.5 FELLESAREALER OG ANDRE BRUKSRUM

Arealer til andre aktiviteter og funksjoner skal framgå av behovsanalysene og grad av flerfunksjon. Dette må vurderes i forbindelse med utredning av behov og konsept. I det følgende er noen av de mest vanlige funksjonene i en vanlig idrettshall omtalt.

3.5.1 Vestibyle

I et anlegg av noe størrelse bør det være en vestibyle med resepsjon som har en servicefunksjon for brukere som kommer til anlegget. Resepsjonen kan ha ulike funksjoner som f. eks. informasjonscenter, billettsalg, kiosksalg, vaktrom og kontrollrom. Størrelse må vurderes ut fra hvor mange mennesker som forventes å besøke anlegget på en vanlig dag, og hvor mange som ventes å besøke anlegget ved maksimalt store arrangementer. Det anbefales et areal i vestibyle på 0,2 m² pr. tilskuerplass ved arrangementer. Det bør ikke være mindre enn ca. 50 m² fri gulvflate. Det anbefales å innrede noen sittegrupper, men ved større arrangementer er «ståbord» mer effektiv utnyttelse av arealene. Det anbefales også å ha et vindfang på ca. 10 m² i inngangspartiet.

Også i mindre anlegg vil det være behov for å ha en funksjon for kiosksalg. Denne kan gjerne kombineres med vaktfunksjonen. Det må vurderes om det skal være en atskilt resepsjon.

3.5.2 Publikumstoalletter

For publikum i en idrettshall anbefales følgende antall toalletter i forhold til antall personer som forventes å oppholde seg i anlegget:

For menn:

- 1 WC pr. 200 menn;
- 1 urinal pr. 150 menn;
- 1 vaskeservant pr. 200 menn.

For kvinner:

- 1 WC pr. 75 kvinner;
- 1 vaskeservant pr. 200 kvinner.

For bevegelseshemmede i rullestol:

- 1 tosidig toalett, ca. 5 m²,
pr. 15 rullestolbrukere.

Det skal være minimum to toalletter, og ett for bevegelseshemmede i rullestol, alle med vaskeservant.

3.5.3 Møterom

Etter behov anbefales det å sette av plass for møterom, ett med størrelse på f.eks. 30–40 m² og ett på 15–20 m² til lagsmøter, styremøter og

Øverst: Foto: Gry Brodshaug
Nederst: God kontrast ved hver dusj plass.
Foto: Jenny Solem Vikra, Minsk

Det blir fort fullt i lagerrommet. Foto: Morten Roa

lignende. Møterommene bør planlegges for å kunne fungere som sekretariat i forbindelse med arrangementer i anlegget.

Dersom hallen brukes i skolesammenheng, bør man vurdere om det er hensiktsmessig at ett rom er på størrelse med et klasserom, ca. 60 m², eventuelt med mulighet for oppdeling med mobile skillevegger.

Møterom bør ligge i tilknytning til vestibyleområdet.

3.5.4 Sosialt rom

Det anbefales å etablere et sosialt rom i tilknytning til idrettshaller. Rommet bør være beregnet for åpen sosial aktivitet som ikke nødvendigvis er knyttet opp mot idrettsaktivitetene. Rommet bør ligge i tilknytning til, men adskilt fra, vestibyleområdet, og ha mulighet for servering. Av mulige aktiviteter som rommet bør beregnes på nevnes lagskvelder, skolefritidsordning med mulighet for lekselesing og servering, kursvirksomhet og ungdomsklubb.

3.5.5 Personalrom

Dersom det planlegges for at det skal være fast personell knyttet til driften må arbeidsmiljølovens bestemmelser for slike rom følges. Rommene må dimensjoneres etter driftsopplegget for hallen.

Aktuelle arealer kan være:

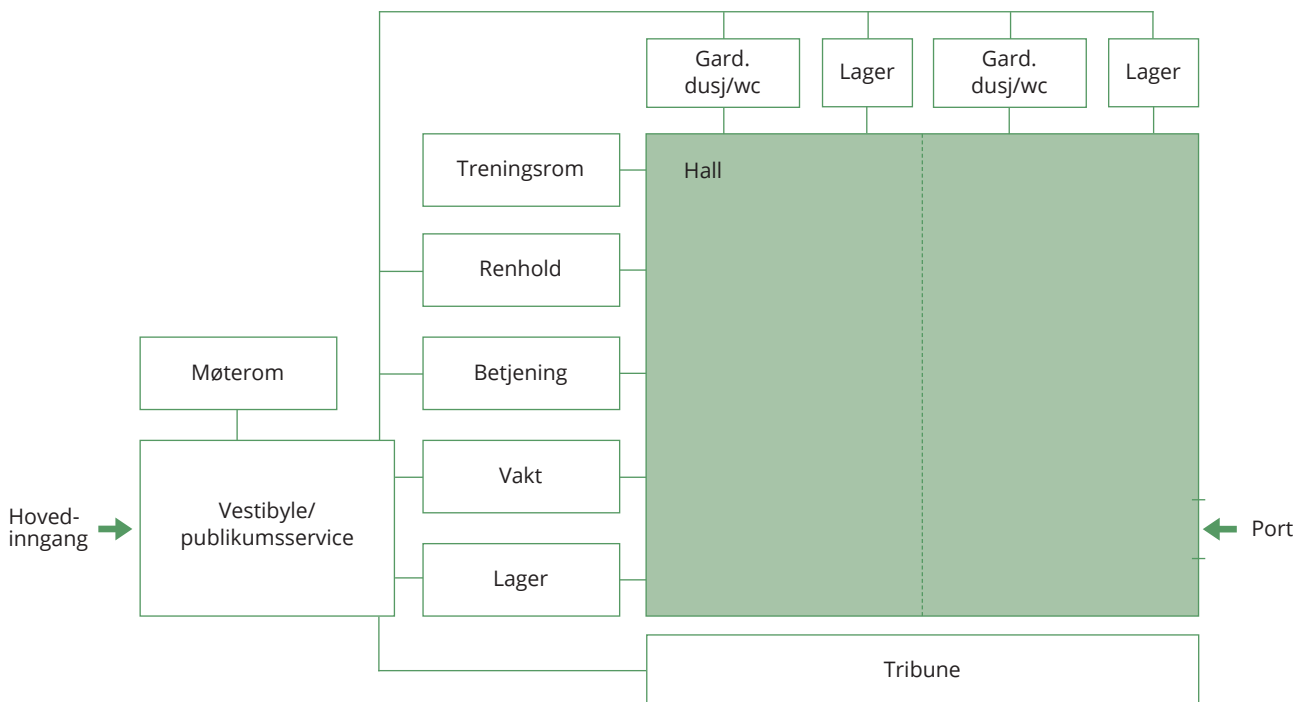
- administrasjon og kontor, 10–12 m²;
- pauserom, spiserom med minikjøkken, ca. 10 m²
- personalgarderobe med dusj og WC ca. 10 m²

3.5.6 Renholdssentral

Renholdssentralen bør ligge i direkte tilknytningen til hallen.

Størrelse på rommet bør ikke være mindre enn 10 m², med minimum bredde 2 m og takhøyde minimum 2,5 m.

Funksjonsskjema

3.5.7 Tekniske rom

Det må planlegges med tilstrekkelig plass for tekniske anlegg. Særlig ventilasjonsanlegg er arealkrevende, men det må planlegges plass også for elektrotavle, styringssystemer og vannsentral. Til en idrettshall kan det antydes et areal på 100–200 m², men fagkonsulenter må vurdere areal og plassering av tekniske rom. Driftspersonell med erfaring fra drift av idrettshaller bør konsulteres.

haller og høste erfaringer fra driftspersonellet der. Ved planlegging av store og komplekse anlegg er det viktig å gjøre en grundig jobb på dette, med henblikk på optimal arealbruk og god funksjonalitet. Dette kan ha stor betydning for investeringsbehov og driftsøkonomi.

3.6 FUNKSJONSSKJEMA OG ROMTILKNYTNING

Figuren over viser en skematisk oppstilling av de mest sentrale funksjoner og rom, samt en analyse av romtilknytning og behov for innbyrdes kontakt for hovedfunksjonene. Denne kontaktanalysen kan også inkludere flere rom og funksjoner enn de som er vist her ved at man utvider skjemaet.

I en slik analyse er det viktig at driftserfaringer trekkes inn, gjerne også ved å studere eksisterende

4

Særidrettenes krav og ønsker

4.1 AMERIKANSKE IDRETTER

4.1.1 Cheerleading

Gulvareal

Mattene som må brukes i cheerleading er 14 x 14 m for en konkurranseflate. Trening kan foregå på noe mindre flater.

Tak

Absolutt minimum er 7 m takhøyde, men optimalt 9 m, og da fri høyde under armaturer eller annet som henger ned fra taket.

Belysning

God avskjerming av sterke lyskilder er viktig, punktllys er ikke bra. Utøverne har blikket rettet oppover i kast og mottak.

Utstyr

Matter som er 2 x 14 m pr.rull, vanlig frittstående-matter som også brukes i turn. 7 ruller er ett konkurransegulv. En del klubber bruker også airtrack, trampoline og tjukkas for å trene turnelementer.

Lagerrom

Som kan ta minst 7 matteruller. Dette krever et areal på ca. 10 m² med takhøyde på minimum 2,4 m. Gjerne også plass til trampoline og tjukkas.

Musikk

Musikkanlegg med høyttalere brukes for trening.

4.1.2 Cheerdance

Dansegrener som kan bruke rom som er for dans eller kampsport.

Gulvareal

Minimum 14 x 14 m. Kan trene på parkett eller tilsvarende. Kan bruke matter dersom det er annen type gulv. Noen bruker matter uansett gulvtype.

Speil

Speil på minst én vegg.

Musikk

Musikkanlegg med høyttalere brukes for trening.

Lagerrom

Med plass til matter av type «marley-floor», sorte gummimatter. Ikke veldig stort arealbehov.

4.1.3 Ultimate (innendørs lagidrett med frisbee)

Gulvareal

Som en håndballbane.

Foto: Tone Sparby

Badminton Haugerud IF. Foto: Øystein Wiborg

Merking

Ingen krav. De bruker en målsone som de merker selv.

Tak/lys/vegger

Ingen spesielle krav.

Utstyr

Veldig beskjedent og det bringes med til trening.

4.2 BADMINTON**4.2.1 Banestørrelse**

Netto banemål er 6,10 x 13,40 m. Alle oppgitte arealer gjelder netto fri aktivitetsflate, med full takhøyde.

Det internasjonale badmintonforbundets (BWF) anbefaling for internasjonale kamper er minimum 9 m fri takhøyde over hele banen og minimum 1,5 m friareal rundt hele banen, dvs. også 1,5 m mellom parallelle baner.

For OL, VM og sluttspillet i Thomas Cup og Uber Cup stilles spesielle krav, blant annet 12 m fri takhøyde.

For alle nasjonale turneringer inkludert norske mesterskap, ønsker NBF 9 m fri høyde, men kan gi dispensasjon for lavere takhøyde.

Fra sidelinje til vegg (eller annen hindring), fra grunnlinje til vegg, og mellom parallelle baner skal det normalt være en avstand på minimum 1,5 m. Fra grunnlinje til myk skillevegg, og mellom parallelle baner, kan avstanden reduseres til 1,25 m. NBF kan gi dispensasjon for mindre avstand der hallen primært er en treningshall, ned til 1,0 m fra sidelinje og 1,3 m fra grunnlinje til vegg eller annen hindring. Dersom to baner legges med grunnlinjene mot hverandre, skal avstanden være minimum 2,0 m mellom grunnlinjene.

7 baner kan innpasses i normalhallen 25 x 45 m, mens en hall på 25 x 48,20 m kan gi plass til 9 baner.

Ved tredeling av en hall med lengde 45 m må størrelsen på de to ytre enhetene være 16,15 x 25 m for å gi optimal utnyttelse for badminton. Midtseksjonen blir da på 12,7 x 25 m. Med lydskillevegger må man eventuelt øke lengden av hallen dersom veggene skal være nede mens det spilles badminton i én av delene.

4.2.2 Gulv

I badminton foretrekkes flateelastiske eller kombielastiske gulv med begrenset friksjon og moderat deformasjon i overflaten. Badminton setter særlig krav til støtdemping, som bør være minimum 50 % for flateelastiske gulv og 55 % for kombielastiske gulv.

Badminton er avhengig av en begrenset overflatemykhet og friksjon slik at utfall og demping kan utføres med en viss glidning/vridning.

Gulvfargen må gi god kontrast til ballen, omgivelsene og til den sorte oppmerking, dvs. at helt mørke farger må unngås. En mellomgrønn matt farge passer godt for badminton.

4.2.3 Vegger

Veggene er meget viktige som kontrast under spillet. Ved siden av krav til ensfarget og matt overflate, foretrekker badminton en ikke for lys bakgrunnsfarge med refleksjonsfaktor (ρ) ned mot 0,45–0,5. En lysegrønn farge gir utmerket kontrast både til ballen og nettfargen, som vanligvis er mellombrun. Tre-farget vegg gir ofte dårlig kontrast til nettfargen og/eller ballen, og vanskeliggjør avstandsbedømmelsen.

I badminton er det ikke ønskelig med vinduer, reklameskilt eller lignende. Er slike i hallen, må de plasseres lavt slik at de ikke forstyrrer bedømmelsen. Eventuelle vinduer må kunne blendes.

4.2.4 Tak

Forbundet ønsker et matt og ikke helt hvitt tak med en refleksjonsfaktor (ρ) på ca. 0,6.

4.2.5 Belysning

I en vanlig idrettshall er det vanskelig å få optimale lysforhold for badminton. Badminton er en meget hurtig idrett som krever godt lys, og det er svært viktig at lysarmaturene ikke er blendende, da blikket er rettet oppover under store deler av spillet.

For internasjonale kamper er kravet til belysningsstyrke 750 lux. Minimumskrav er 500 lux (i bruksverdi), målt 1 m over gulvet og med jevnhet 0,7. Belysningen bør kunne dempes, til 300 lux. Lysrørarmaturer med metallraster med tilstrekkelig

dype lameller mot spilleretningen er å anbefale. Indirekte belysning kan også vurderes, og lux-tallet kan da eventuelt minskes noe. Det er også gode erfaringer med armaturer der noe av lyset også faller på taket (bedre kontrastvirkning). Lysarmaturer bør plasseres i rekker mellom parallelle baner, og ikke rett over hovedarealet. Farger og belysning må samordnes.

Ved plassering av armaturene må det tas hensyn til spilleretningen (på tvers av eller langs hallens lengderetning). For å få jevnt belyste endevegger i spilleretningen økes armaturløstet ved veggene. Merkeplan må foreligge før belysning prosjekteres.

4.2.6 Krav om festepunkter for utstyr

Gulvfaste nettstolper m/lokk bør prosjekteres for hver bane og plasseres på banens ytre sidelinje slik at stolpens innerkant følger linjens innerkant.

4.2.7 Bestemmelser og ønsker for utstyr

Det må være komplette sett med godkjente nett og nettstolper til alle baner. Nettet skal være av mørk farge med 75 mm bred hvit linning og 76 cm dypt. Nettstolpene skal være 1,55 m høye. Stolper med fot og motvekt kan også aksepteres hvis de står tilstrekkelig støtt og stabilt til å holde nettet i riktig høyde 1,524 på midten under spillet. For konkurransespill skal ingen del av foten gå inn i banen.

En dommerstol med tellekasser for hver bane inngår i utstyret for konkurransebruk. Dommerstolen må være tilpasset avstanden mellom banene. Minimumsavstand på 1,25 m er påkrevet ved turneringsspill og der det skal benyttes nettstolper med motvekt. Ved større arrangement benyttes fortrinnsvis utstyr for elektronisk anvisning.

For ytterligere informasjon vises det til spillereglene som finnes på Norges Badminton Forbunds nettsider.

4.2.8 Lagerrom

Et enkelt rom for nettstolper, dommerkrakker og tellekasser bør inngå i direkte tilknytning til hallen. Areal ca. 12–15 m².

4.2.9 Tilskuerplasser

Badminton vil normalt kreve et forholdsvis begrenset antall faste tilskuerplasser. En hall med teleskoptribuner kan være godt egnet.

4.2.10 Ønsker ved prosjektering av varme- og ventilasjonsanlegg

Plassering av ventiler og lufthastigheten er av særlig betydning for badminton. En badmintonball veier kun ca. 5 gram og har et stort «vindfang». Lufthastighet i umiddelbar nærhet av bane bør være maksimum 0,2 m pr sekund, og dette må tas hensyn til ved plassering og fordeling av ventilene. Diffus innblåsning er å foretrekke.

4.3 BASKETBALL

4.3.1 Banestørrelse

I en normalhall er det plass til én matchbane på langs. Det bør merkes opp 2 eller 3 treningsbaner på tvers avhengig av eventuelle skillevegger. For treningsbanene er det hensiktsmessig med veggmonterte plater/kurver.

Økes hallbredden til 32 m blir disse fullgode matchbaner som tilfredsstillende kravene til nødvendige sikkerhetsareal bak kortlinje. Uansett hallstørrelse bør det merkes matchbane i hallens lengderetning (for oppmerking se alternative merkeplaner).

Tillemper man regelverket ved utrustning av treningsbaner må man ikke justere på:

- avstand fra straffekastlinjene til kurv (5,80–1,20 = 4,60 til forkant av plate);
- størrelsen på det indre rektangel på bakplaten = 0,59 x 0,45 utvendig;
- spillereglens krav til utforming og plassering av kurv/nett.

4.3.2 Gulv

For basketball er det viktig å ha gulv med god flateelastisitet. Støtdemping bør være på minimum 50 %. Gulvet må gi bra feste uten å virke «trått». Parkett og enkelte «glatte» kunststoffdekker er velegnet, mens ru kunststoffdekker er mindre gode. Basketballforbundet anbefaler en friksjonskoeffisient i området 95–105.

Foto: Lars Otto Bjørnland

4.3.3 Belysning

Armaturløst utstyr rett bak kurven bør unngås.

4.3.4 Utstyr

En basketballbane må utstyres med:

- 2 sett plater og kurv med nett;
- 1 sett (2 stk.) 24-sekunders ur;
- bord og 5 stoler til sekretariat (matchbane).

I spillereglene kap. 2, er det detaljerte krav til utstyr. Disse krav må overholdes nøye da riktig utstyr og montering av dette er avgjørende for en banes brukbarhet til basketballspill.

Dersom det skal benyttes flyttbare basketballstativer (gulvstativer) i hallen, må materiellrom planlegges slik at stativene får plass, og enkelt kan flyttes inn og ut.

4.4 BORDTENNIS

4.4.1 Spilleområdet

Spilleområdet for hvert bord skal ikke være mindre enn 14 m langt, 7 m bredt og med 4 m takhøyde for VM, kontinentale mesterskap og åpne internasjonale mesterskap og for internasjonale kamper hvor ikke annet er avtalt mellom deltagende nasjoner.

Spilleområdet ved andre arrangement skal ikke være mindre enn 12 m langt, 6 m bredt og med 4 m takhøyde. Hvis det nyttes flere enn ett bord, skal disse, hvis det er mulig, være plassert side ved side og ikke etter hverandre.

Hallens størrelse bestemmes ut fra kravet til antall bord som skal benyttes til trening og konkurranser. En spesialhall for bordtennis bør ha plass til 8–12 bord, som innebærer et totalt areal på 500–600 m². I tillegg kommer lager, garderober og oppholdsrom.

4.4.2 Gulv

Bordtennis foretrekker kombielastiske gulv. Gulvet må ikke være lyst eller gi reflekser. Av hensyn til kontrasten mot ballen bør det ikke være merkinger eller forskjellige farger i gulvet. Anbefalt farge er rustrød (framboise).

4.4.3 Vegger

Det er meget viktige for bordtennis med vegger som ha god kontrast til ballen under spillet. Vegger må ha ensfarget og matt overflate, gjerne en lys blå eller lys grønn farge med refleksjonsfaktor (ρ) ned mot 0,45–0,5. Lys trefarget vegg kan gi dårlig kontrast til ballen.

Bakgrunnen må ikke ha utildekkede lyskilder eller dagslys gjennom utildekkede vinduer. Det er ikke ønskelig med vinduer.

4.4.4 Tak

Bordtennis ønsker et matt og ikke helt hvitt tak med en refleksjonsfaktor (ρ) på ca. 0,6.

4.4.5 Belysning

Bordtennis er en meget hurtig idrett som krever godt lys og at blinding unngås, da blikket i deler av spillet er rettet oppover. For internasjonale kamper er kravet til belysningsstyrke 500 lux målt 1 m over gulvet, og med jevnhet 0,7. Blanding av dagslys og kunstig belysning må unngås.

I haller der det er tilskuere i bakgrunnen skal lyset dempes i dette området i forhold til lyset i spilleområdet.

4.4.6 Utstyr

Skal hallen eller deler av denne utnyttes til bordtennis må det naturlig nok finnes bord lett tilgjengelig og det bør være et eget lagerrom for bord, nett, barrierer, dommerbord etc.

Kontakt Norges Bordtennisforbundet for nærmere råd om bord og øvrig utstyr.

4.5 DANS

4.5.1 Arealkrav

Norges Danseforbund organiserer ulike grener som: Freestyle/Disco, Performing Arts, Streetdance, Country & Western Dances, Sportsdans, Swing, Salsa og Rock'n' Roll.

Alle grener kan drives innenfor den spilleflaten som oppgis som normal for flerbruksanlegg, men optimalt ønsker danserne å trene på sportsparkett med tilgang til spill.

For dans bør gulvflaten være på minimum 200–250 kvadratmeter, men noen av danserne kan også ha nytte av rom på minimum 100 kvadratmeter. I lengderetning bør det være minimum 20 m.

I tillegg er det behov for følgende utstyr:

- speil;
- fast musikkanlegg;
- materialrom for lagring av utstyr;
- barrer (optimalt);
- tilgang til matter;
- oppheng til sikkerhetsseler fra tak;
- oppheng til turnringer fra tak.

4.5.2 Gulv

For de grenene som Norges Danseforbund organiserer vil et flateelastisk gulv, type sportsparkett være velegnet. Gulvet bør ha følgende egenskaper:

- lineær friksjon mellom 90 og 105;
- støtdempning minimum 50 %;
- deformasjon minimum 2,3 mm.

I forbindelse med konkurranser må det være tilgang for publikum til å sitte rundt danse-gulvet. Dette innebærer at gulvdekket må kunne tåle belastning med stoler utplassert rundt danse-gulvet.

Gulv for trening i scenisk dans

(Ballett, moderne dans/ samtidsdans, jazzdans o.l.)

Disse gulvene skal ha jevn og høy deformasjon, høy støtdemping og noe mykere overflate enn tradisjonell sportsparkett. Deformasjon på 3–5 mm og støtdemping på 60–65 % kan anbefales.

Foto: Carl Celius

Det bør velges et systemgulv for sport og dans med bygningsplate på underbygning som gir tilstrekkelig svikt og spenst. Gulvet må ha et toppbelegg, dansematte, spesielt tilpasset formålet (Harelquin Studio eller tilsvarende). For gulv som brukes mye, og hvor en ikke er avhengige av å kunne fjerne toppbelegget, anbefales helliming av dansematten til underlaget da det gir mer stabilitet mot slitasje, og derved lenger holdbarhet.

4.5.3 Tak

Materialvalg og farger på tak/vegger og gulv har liten betydning, men av hensyn til rotasjonsøvelsene er det viktig med god kontrast mellom vegger og tak og det er viktig med god akustikk og lydisolering med tanke på at musikk er en viktig del av idretten.

Dans krever minimum 3 m takhøyde, bortsett fra Rock'n' roll, som må ha minimum 6 m takhøyde og sportsdrill, som må ha 11 m takhøyde. Dans har også utøvere som driver med akrobatikk, og som trenger oppheng til sikkerhetsseiler og turnringer fra taket.

4.5.4 Vegger

Materialvalg og farger på tak/vegger og gulv har liten betydning, men det er viktig med god akustikk og lydisolering med tanke på at musikk er en viktig del av idretten.

Det bør være speil på en av veggene.

4.5.5 Belysning

For dans er det viktig med god belysning og avskjerming fra sterke lyskilder grunnet rotasjon og kast.

4.5.6 Varme og ventilasjon

Dans drives i stor grad med kroppskontakt med gulvflaten og det betyr at gulvet ikke bør være for kaldt. Romtemperaturen bør ligge på 17 til 20 grader. Ventilasjonen bør være god.

4.5.7 Fester for utsyr

Det bør lages mulighet for feste for barrer i forbindelse med speil. Takfester for turnringer og sikkerhetsseler.

4.5.8 Lagerrom

Låsbart skap for musikkanlegg. Plass til matter, transportable barrer og annet utstyr.

4.6 FRIIDRETT

4.6.1 Arealkrav

For friidrettsaktivitet er en idrettshall med standardmål 25 x 45 m lite egnet hvis det ikke kan legges inn følgende tilleggsareal:

Hallen utvides i bredden med ca. 5 m som gir plass for en sprintstripe i tillegg til hallarealet. Dersom det er mulig å legge inn en forlengelse på 20 m i et tilstøtende lavbygg, gir det plass for 40 m + 10 m + 13 m stoppfelt på denne sprintstripes. En tunnelforlengelse på 30 m gir plass for 60 m + stoppfelt. Dette feltet med bredde 5 m kan også utnyttes til teleskoptribuner for å øke publikumskapasiteten ved arrangement på hovedarealet.

Dersom hallen bygges med flere ballflater vil den kunne være velegnet for friidrett. En spesialhall for friidrett inngår ikke i denne veilederen, men i en slik hall kan man også tilpasse definerte områder med annet gulv egnet for andre idretter. Norges Friidrettsforbund kan være behjelpelig med råd vedrørende spesialhall for friidrett.

4.6.2 Gulv

Friidretten trenger et punktelastisk gulv med mulighet for bruk av 4 mm pigger («piggskovennlige gulv»). Dette er elastiske kunststoffdekker med minimum tykkelse på 11 mm. I en ren friidrettshall anbefales dekker med støtdemping fra 25–40 % og en verdi for glidefriksjon på minimum 110.

I en flerbrukshall må gulvet kunne kombineres med andre idretter og arrangementer. Kravet til gulvbelegg må derfor vurderes ut fra dette. Da de ulike aktivitetene krever forskjellige overflater og elastisiteter i dekket, kan en ikke helt ut oppfylle alles krav.

Den beste løsningen vil være å bygge spesialhaller for friidrett og for ballidretter uavhengig av hverandre. Det er imidlertid idrettsgulv på markedet som er egnet både for friidrett og andre idretter.

Friidrettsforbundet kan være behjelpelig med råd dersom det er aktuelt å vurdere innpassing av friidrett i idrettshallen.

4.7 GYMNASTIKK OG TURN

4.7.1 Arealkrav / planløsning

Gymnastikk og turn har fem konkurransegrener (turn menn, turn kvinner, rytmisk gymnastikk, troppsgymnastikk og gymnastikkhjul) i tillegg til breddeaktiviteter for alle aldersgrupper. Alle grener har spesielle krav til utstyr og anlegg. Alle grenene og tradisjonell gymnastikk kan drives i en normalhall, men for å drive turn er det viktig at følgende festepunkter og fast utstyr finnes i hallen:

- Fester i taket for to sett turnringer (50 cm mellom festene i hvert sett).
- Bomsystem fra taket med svingstang.
- Gulvfester i firkant for dameskranke, svingstang og ringer. Dette krever i alt tolv festepunkter / gulvhylser (400 cm avstand i lengderetningen og 550 cm i bredden).
- Ett gulvfeste for spranghest.
- Ett gulvfeste for bøylehøst.
- Ribbevegg med minimum 30 ribber.
- Fast musikkanlegg for trening til musikk.
- Materialrom for lagring av utstyr. Terskelfri adgang for mattetraller og dørhøyde minimum 220 cm (viktig ved lagring av trampoline og dynematte/tjukkas).

Det anbefales at utbygger tar kontakt med lokal gymnastikk- og turnforening for å innhente ytterligere opplysninger og ønsker om hallens utforming, utstørsbehov og lagringskapasitet for dette. Turngrop under gulvnivå med tilliggende trampoline med hydrauliske lemmer som kan kjøres opp og ned er et eksempel på tilpasning ut fra behov i den lokale turnforening. Vanlig størrelse på en grop er 4 x 6 m. Gropen må være minimum 6 m lang i forhold til retning det skal turnes i. Det er viktig med informasjon fra aktuell leverandør for detaljer om utforming.

Eksempel på trampoline med hydrauliske lemmer som kan kjøres opp og ned. Foto: Tron Lunde

4.7.2 Gulv

Gymnastikk- og turnaktiviteter har ingen spesielle krav til gulvet utover de generelle kravene til idrettsgulv, enten det er parkett eller kunststoffdekke. Punkt elastisk gulv er å foretrekke sammenlignet med kombielastisk gulv, fordi apparater som er oppmontert står stødigere på et punkt elastisk gulv. Mange øvelser vil foregå på matter og utstyr som bringes inn og ut av materialrom. Det er imidlertid viktig at det finnes et minimum av gulvfester for apparatene. Det er viktig at disse festene plasseres slik at det muliggjør en sentral plassering av et teppefelt på 14 x 18 m når apparatene er oppmontert.

4.7.3 Tak

For kastøvelser i rytmisk gymnastikk samt øvelser på trampoline og trampett er det viktig at takhøyden økes fra 7 til 9 m.

4.7.4 Vegger

Materialvalg og farger på tak/vegger og gulv har ingen betydning, men av hensyn til rotasjonsøvelser er det viktig med god kontrast mellom vegger og tak. En av veggene bør kunne gi feste og plass for ribbevegg med 30 ribber og eventuelt speil.

4.7.5 Belysning

For gymnastikk og turn er det viktig med god avskjerming av sterke lyskilder da blikket for en stor del er rettet oppover i rotasjonsøvelser og kast og mottak av redskaper.

4.7.6 Varme og ventilasjon

Gymnastikk- og turnøvelser drives ofte i kroppskontakt med gulvflaten og det betyr at gulvet må ha en behagelig temperatur. Romtemperaturen bør ligge mellom 18 og 20 grader.

4.7.7 Utstyr

Som et minimum av løst utstyr for trening, som for øvrig også er anbefalt generelt for idrettshallen, kreves:

- seks benker;
- to trekasser;
- skumapparater:
  - to skumkasser;
  - en myk saltoplint;
  - en voltpute;
- 12 små matter (skolematter), størrelse ca. 1,2 x 2 x 0,035 m);

- fire myke småmatter (med skumgummi), ca. størrelse: 1 x 2 x 0,1 m;
- to dynematter/tjukkaser, minimum 4 x 2 x 0,3 m;
- en trampett med fjærer (må kunne justere vinkel; antall fjærer min. 36);
- to springbrett;
- klasesett med erteposer, gymnastikkballer, hoppetau og rockeringer;
- airtrack (luftbane), anbefalt størrelse: 15 x 2,5 x 0,4 m.

Om løst utstyr i haller, se også punkt 5.4.4.

Dersom hallen bygges for konkurranser i en eller flere av grenene i gymnastikk og turn, vil utstyrskravet øke. Vi anbefaler å ta kontakt med den lokale turnforening og/eller Norges Gymnastikk- og Turnforbund for å innhente aktuell informasjon om utstyr.

4.7.8 Fester for utstyr

12 gulvfester for turn anbefales (etter tegning), uansett dagens behov, i en idrettshall. Dersom hallen bygges for turnkonkurranser bør det legges ned ett ekstra sett med gulvfester, slik at dame-skranke, ringstativ og svingstang kan monteres samtidig.

4.7.9 Lagerrom

Lagerrommet må legges i direkte tilknytning til gulvflaten. Lysåpningen i portåpningen må være størst mulig (minimum 2,20). I lagerrom for utstyr bør det være plass til minimum to dynematter/tjukkaser lagret på høykant, to traller for småmatter, kasser, skumapparater, springbrett og trampett. Ringstativ, skranke- og svingstangholmer etc. bør kunne festes på faste veggkroker. I samråd med lokal gymnastikk- og turnforening bør det også vurderes plass til fem m lang balansebom og trampoline i lagringsposisjon. Normalt vil det også være behov for lagring av lagets private utstyr som tau, baller, erteposer, musikk-anlegg osv.

4.8 HÅNDBALL

4.8.1 Arealkrav

I normalhallen med fri gulvflate på 25 x 45 m, anbefales det at spillebanen, 20 x 40 m, merkes med

sidelinje 3,0 m fra veggen på sekretariatsiden og 2,0 m fra veggen på motsatt side. Minste avstand skal på sekretariatsiden være 2,5 m, og på motsatt side 1,5 m. På sekretariatsiden vil dette gi plass til sekretariatsbord og innbytterbenker, og eventuelt tilskuerplasser for rullestolbrukere. På kortsidene anbefales det at banen merkes 2,5 m fra veggen på begge sider. Absolutt minste avstand skal være 2,0 m fra veggene.

Ved rehabilitering av eldre og mindre haller må gulv merkes slik at sikkerhetssoner ikke under noen omstendighet blir mindre enn 1,0 m på langsider og 2,0 m på kortsider.

Den frie takhøyden (under dragere, lysarmatur osv.) skal være minst 7 m over hele spillebanen.

4.8.2 Gulv

Håndball foretrekker kombielastiske gulv. Det foretrekkes gulv med forholdsvis lav friksjon. Gulvet må ha god støtdemping som tar hensyn til at det i håndball er mange barn og unge som skal ha gode forhold på samme gulv som forholdsvis tunge seniorspillere.

Lineær friksjon målt med pendeltest (målt i henhold til NS-EN 16837) bør ha verdier på mellom 90 og 100 (tilsvarer ca. 0,46–0,57 i tidligere brukt test for glidefriksjon). Støtdempingen for kombielastiske gulv må være på minimum 55 %. For punktelastiske gulv bør støtdempingen være ca. 40 %.

Målfeltet kan merkes med egen farge som skiller seg fra gulvfargen dersom håndball skal gis spesiell prioritet.

4.8.3 Belysning

For nye haller for breddeaktivitet kreves det en lysstyrke med bruksverdi på minst 500 lux og jevnhet 0,7.

4.8.4 Bestemmelser og ønsker for utstyr

Hallen skal være utstyrt med godkjente målbur. For funksjons- og sikkerhetskrav for håndballmål vises det til NS-EN 749. Standarden fastsetter blant annet krav til sikkerhet mot velting. Dette kan gjøres med f.eks. bolt i målstolpene med tilsvarende hull i gulvet, eller med veggfester.

Hallen må være utstyrt med tavle for anvisning av mål og spilletid, helst også utvisningstid. Dette utstyret skal ikke stå på samme side som sekretariatsbord.

I tillegg bør det finnes minihåndballmål til eventuelle minihåndballbaner, helst tre sett. Av løst utstyr bør det være 3–5 balansebrett tilgjengelig i hallen.

4.8.5 Haller for elitehåndball

For kamper i eliteseriene (kvinner og menn) gjelder andre krav, jf. NHFs arenakrav.

4.9 INNEBANDY

4.9.1 Arealkrav

Spillebanen skal være 20 x 40 m og omslutes av et vant, 0,5 m høyt, med runde hjørner radius 1,5–3,5 m. Vantet skal være godkjent av det internasjonale innebandyforbundet og merket med gyldig godkjenningstempel.

Spillebanen må ha en sikkerhetssone på minimum 2 m på alle sider. Det må gjøres plass til sekretariatsbord som skal plasseres med en sikkerhetssone på 2 m til vant/spilleflate. Den frie takhøyden skal være minimum 7 m over hele spillebanen.

4.9.2 Gulv

Innebandy ønsker at det benyttes kombielastiske gulv. Fargen på oppmerkingen skal være oransje, og linjebredden er 50 mm. Norges Bandyforbund ønsker gulv med farge som gir god kontrast til ballen, som er hvit.

4.9.3 Belysning

Samme krav som for håndball.

4.9.4 Tilskueranlegg og ønsker for andre rom

For innebandy må tribuneanlegg gi en siktelinje så lav at man ser hele spillebanen. Innebandyspillet foregår, i motsetning til andre innendørsidretter, med kølle og ball på gulvnivå.

Innebandyvantet lagres på to traller. Trallene og målburene krever totalt ca. 4 kvadratmeter lagringsplass. I nye haller må det tilrettelegges for lagring av trallene og målburene.

4.9.5 Utstyr

Hallen må være utstyrt med godkjent innebandyvant og minimum 2 godkjente målbur (1,6 m bredt, 1,15 m høyt, 0,65 m dybde nede og 0,40 m dybde oppe). Målburene skal ha målnett og droppnett.

Hallen må være utstyrt med tavle for anvisning av mål og spilletid, helst også utvisningstid. Dette utstyret skal ikke stå på samme side som sekretariatsbord.

4.10 KAMPIDRETT

4.10.1 Generelt om kampsportsanlegg

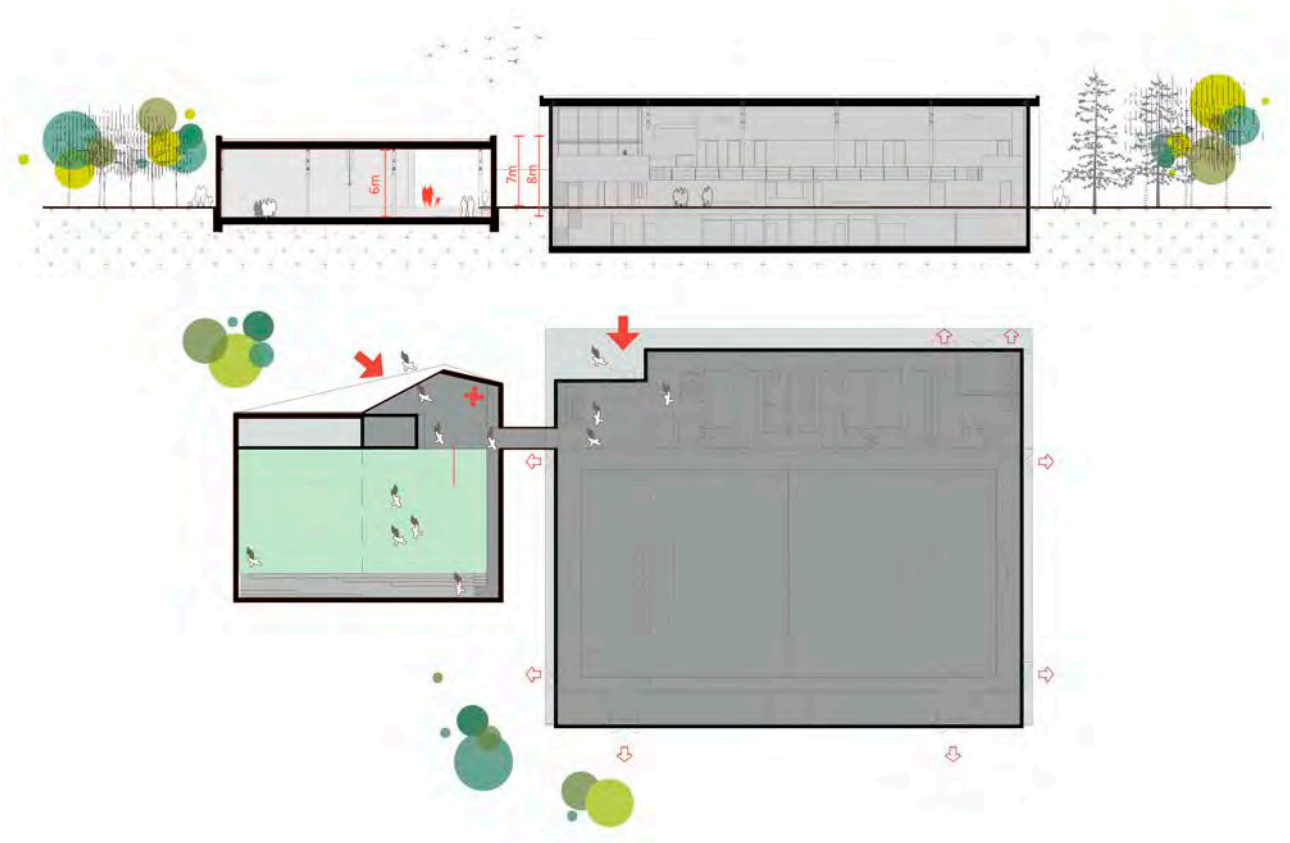
Kampsport omfatter en rekke ulike aktiviteter som har ulike krav til arealer og underlag.

I et idrettshallprosjekt kan et kampsportsanlegg innarbeides som et annekst som bygges separat, men i tilknytning til idrettshallen, eller det benyttes arealer i idrettshallbygget f.eks. i etasjen over garderobeanlegg eller i en underetasje.

Et kampsportsanlegg kan bygges med ett eller flere kampsportområder med sikkerhetssone. Områdene kan eventuelt deles med skillevegg. Ved etablering av kampsportsannekst bør det vurderes hvor stort behovet er for permanent publikumsareal.

Kampsportsanlegget skal inneholde de grunnleggende fasiliteter som kampsportareal, kontor og lagringsplass. Kostnadskrevene fasiliteter, som garderober med dusj og toalett, benyttes i det anlegget kampsportsanlegget er tilknyttet. Dette gjøres for å redusere bygge- og driftskostnader samt fremme samhandling mellom idretter.

Kampsportene krever generelt ikke veldig stor takhøyde, 3,5–4 m vil være tilstrekkelig for de fleste aktivitetene til «hverdagsbruk». Størrelse på kampsportområdet varierer, men for de fleste idrettene ligger det mellom 100 og 150 m², jf. tabellen under.

Illustrasjon: Sletvold arkitekter / Norges Kampsportforbund

4.10.2 Gulv og matter

De fleste aktivitetene foregår på matter. De ulike kampsportene har behov for ulike tykkelse, hardhet og størrelse på matter. Det finnes et utvalg av leverandører og mattetyper: puslematter, judo-/brytematter, dekke til boksing osv. Noen av idrettene kan også gjennomføre aktiviteter uten matter på gulvet.

I denne veilederen vil man ikke gå inn på de ulike idrettenes mattebehov. Valg av matter må avgjøres lokalt da det avhenger av type idrett og eventuelle kombinasjoner av idretter (samarbeid mellom flere kampsportklubber/andre idretter). Er det usikkerhet rundt valg av mattetyper, anbefales det å ta kontakt med respektive forbund.

I det omfang det er mulig anbefales det å vurdere utrullbare matter. Det kan redusere oppbevaringsbehov samt korte ned tiden som brukes på å «pusle» matter mellom ulike aktiviteter.

Som undergulv anbefales det et robust idrettsgulv som krever lite vedlikehold, f.eks. et robust punkt- elastisk dekke.

4.10.3 Fasiliteter

Anlegget kan inneholde følgende fasiliteter avhengig av hvilke idretter det er tiltenkt:

- uttrekkbar boksing/plattform
- uttrekkbare boksesekker
- uttrekkbare matter
- speilvegg
- ribbevegg

Kampsportanlegget må tilpasses de lokale forholdene og de behovene idrettene har. Kampsportforbundene har i samarbeid med Sletvold arkitekter utarbeidet konsepttegninger for en kampsportarena (se bilde).

4.10.4 Kampidretter – typiske flater

Idrett	Areal kampområde	Sikkerhetssoner	Gulv/matter/utstyr
Karate	8 x 8 m 10 x 10 m	1 m, på podium 2 m	20 mm matter
Taekwondo			
Frisparring	8 x 8 m	1 m	20 mm matte
Mønster og tradisjonell sparring	8 x 8 m	1 m	20 mm matte
Taekwondo WTF	8 x 8 m	1–2 m	
Kali	7 x 7 m		
Jujutsu	8 x 8 m	2 m	
Kendo	9 x 9 m 11 x 11 m	1,5 m	Matte 50 –100 mm på parkett
Wushu	8 x 8 m	2 m	Podium h=0,8 m
Kickboksing	8 x 8 m (gulv) 6,1 x 6,1 (ring)		20 mm matte
Boksing	6,1 x 6,1 m	0,85 m utenfor ring	
Bryting	Diameter 9 m	1,5 m, matte tot. 12 x 12 m	100 mm matte
Judo	8 x 8 m	4 m	50 mm matte

For mer detaljert informasjon vises det til egen veileder for kampidrettsanlegg.

4.11 KLATRING

Klatreanlegg deles inn i buldreanlegg og tauanlegg. Tauanlegg kan i tillegg gjerne ha buldring. Anleggene deles også inn etter størrelse med krav til bl.a. areal, veggflate og bratthet. Skal veggen brukes til konkurranser stilles det egne krav for dette. Av både idrettslige og sikkerhetsmessige grunner anbefales det å ha klatring i eget rom, men det er ikke et krav. Klatring er visuelt spektakulært og må gjerne være plassert godt synlig for andre brukere. Muligheter for videre utbygging er en fordel.

Det er viktig at utbygger, klubb og andre, tidlig i planleggingen blir enige om hvilke behov som skal dekkes. Eksempelvis krever en vegg for viderekomme

mye overheng, og dermed andre løsninger, enn en vegg for nybegynnere og kurs. Veggen må plasseres slik at den er lett å komme til uten å forstyrre annen aktivitet, egen inngang til klatreveggen kan vurderes. Konkurransesvegger for tau, i kombinasjon med noen enkle vegger og et buldreområde, gir det beste utviklingspotensialet for både idrett og andre klatreaktiviteter.

4.11.1 Tauanlegg

Klatreveggen bør i utgangspunktet få hallens største takhøyde, men unntaksvis kan andre veggflater vurderes. Tauanlegg har minimumskrav på 12–22 m bredde og 10–15 m høyde, avhengig av hvilken

Foto: Thinkstock

størrelseskategori de tilhører. I tillegg kommer egne krav til bl.a. bratthet, og sikkerhetssone rundt vegg.

Av sikkerhetsmessige årsaker er det et krav med fysisk sperre mellom klatrevegger og andre aktiviteter, minimum i form av et nett. Det skal være støtabsorberende gulv under klatrevegg og i hele sikkerhetssonen.

4.11.2 Buldrearlegg

Buldrevegger er lave klatrevegger der det klatres usikret over en tjukkass. Buldrearlegg har minimumskrav på gulvareal 50–500 m² og veggareal

120–500 m², avhengig av hvilken størrelseskategori de tilhører. Høyden skal være 4,5–5 m. I tillegg kommer egne krav til bratthet mm. Det skal være tjukkaser under all buldring og i hele sikkerhetssonen. Krav til tilgang og skjerming mot annen aktivitet er likt med tauanlegg.

4.11.3 Ytterligere informasjon

For mer detaljert informasjon vises det til egen veileder for klatreanlegg, V-0974 B, utgitt av Kulturdepartementet i samarbeid med Norges Klatreforbund. Ta kontakt med Norges Klatreforbund for spørsmål som ikke besvares av denne.

For sikkerhetskrav og prøvingsmetoder for klatreanlegg vises det til NS-EN 12572, del 1-3.

4.12 VOLLEYBALL

4.12.1 Arealkrav

Netto spilleflate for volleyball er 9 m x 18 m. Til kamper i 2. divisjon og lavere divisjoner, og til aldersbestemte klasser, er det krav om minimum 3 m friområde rundt hele banen.

For volleyball ønskes takhøyde på minimum 9 m. For nasjonale kamper i eliteserie og 1. divisjon, og til innledende kamper i E-cup, er takhøyde på minimum 9 m over hele friområdet et krav.

Norges Volleyballforbund anbefaler at det merkes opp hovedbane med internasjonale mål og tre baner på tvers til trening og spill i aldersbestemte klasser og lavere divisjoner. Plassering av banene på tvers skal midtstilles slik at det er minimum 3 m til bakveggen.

Det internasjonale regelverket fastsetter krav om 5m friområde fra sidelinjene og 8 m friområde bak baklinjene. Det totale arealet fri for hindringer er i henhold til de internasjonale krav 19 m x 34 m. Dette arealet skal innrammes av vant. Dette krav gjelder også for kamper i norsk eliteserie og 1. divisjon. I henhold til det internasjonale regelverk skal takhøyde over hele friområdet være 12,5 m. Banene merkes opp i henhold til paragraf 1.1. i de internasjonale spilleregler for volleyball. Netto spilleflate for hovedbane (området innenfor side- og baklinje) skal ha annen farge enn gulvet for øvrig. Fargevalg er avhengig av øvrige farger i hallen.

I haller med tribune på kun en langside anbefales hovedbanen merket slik at avstanden til tribunen er 6 m + plass til vant.

4.12.2 Krav til gulv

Spilletts egenart medfører meget klare krav til friksjon og støtdempning. Gulvet skal fange opp «tunge støt» ved landing og lettere støt ved fotarbeid på gulvet.

Best egnet til å møte disse krav er kombinerte konstruksjoner som forener flateelastisitet (som er særdeles viktig for volleyball) og punktelastisitet. Dernest er rene flateelastiske gulv å foretrekke.

Lineær friksjon målt med pendeltest skal ha verdier på mellom 90 og 105 (tilsvarer ca. 0,46–0,57 i tidligere brukt test for glidefriksjon). Støtdempingen for kombielastiske gulv må være på minimum 55 %, og for flateelastiske gulv minimum 50 %.

4.12.3 Tak

NVBF ønsker et matt og ikke helt hvitt tak med refleksjonsfaktor (ρ) på ca. 0,6.

4.12.4 Vegger

NVBF ønsker en matt og ikke helt hvit farge på veggene med samme refleksjonsfaktor som tak. Det er viktig at fargen er jevn og uten streker og linjer.

4.12.5 Belysning

Volleyball stiller store krav til belysning. Det skal ikke være få og sterke lyskilder, lysrør er å foretrekke. Det er viktig at blending unngås da blikket er rettet oppover under flere faser av spillet. Jevnhet, både horisontalt og vertikalt, er viktigere for volleyball enn lysstyrke.

For nye haller for breddeaktivitet kreves det en lysstyrke med bruksverdi på minst 500 lux og jevnhet 0,7.

Ved plassering av lysarmaturer må det tas hensyn til spilleretningen (på tvers av eller langs hallens lengderetning). Lysarmaturer bør ikke plasseres direkte over nettet. For å få jevnt belyste endevegger i spilleretningen økes antallet armaturer ved veggene.

For internasjonale kamper er kravet 1000-1500 lux, jevnhet 0,7 målt 1 m over gulvet. Blending skal være redusert til et minimum over nettområdet.

4.12.6 Krav om festepunkter for utstyr

Det skal være festepunkter i gulvet til montering av nettstolper, både til hovedbane og baner på tvers. Festepunktene skal være 1 m utenfor sidelinjene, langs banens midtlinje.

Fester til minivolleyball bak baklinjen på banene som er lagt på tvers, kan være montert på vegg eller festepunkter i gulvet. Festene midtstilles i forhold til banens baklinje.

4.12.7 Utstyr

NVBF har vedtatt retningslinjer og krav til utstyr som skal benyttes til volleyball. Retningslinjene fås fra NVBF.

For hver volleyballbane i hallen må det forefinnes:

- Nettoppsett/stolper i henhold til NVBFs krav.
- Nett og reservenett godkjent av det internasjonale volleyballforbundet (FIVB). For hvert nett bør det finnes en anordning for å rulle opp nettet under lagring (gir en betydelig økt levetid for nettene).

- Antenner og reserveantennene godkjent av FIVB.
- Dommerstol i henhold til NVBFs krav (høyden på plattformen der dommerne står skal kunne justeres enkelt).
- Fire flagg til linjedommere.
- Ballkasser på hjul (minimum én pr. bane).

For hovedbanen må det forefinnes vant i henhold til NVBFs spesifikasjoner (innebandyvant kan benyttes).

4.13 SAMMENSTILLING AV SÆRIDRETTEGENSKAPER OM EGENSKAPER FOR GULV

Særidrett	Type gulv				Friksjon
	Punkt-elastisk	Flate-elastisk	Kombi-elastisk	Blandings-elastisk	
Badminton		(X)	X		90–105
Basketball		X	(X)		95–105
Bordtennis		(X)	X		90–105
Dans		X			90–100
Friidrett	X				>110
Gymnastikk og turn	X				85–110
Håndball		(X)	X		90–100
Innebandy		(X)	X		90–100
Volleyball		(X)	X		90–100
Skole	X				90–105

Støtdemping, alle idretter: innenfor krav i tabell s. 54.

5

Spesielle krav og råd i forbindelse med prosjektering

5.1 GENERELT

Dette kapittelet inneholder informasjon om utforming av, og krav til, idrettshaller. Informasjonen er dels av idrettsfunksjonell og dels av teknisk art, og vil gjelde generelt for idrettshaller. Enkelte særforbund kan ha krav til utførelse, særlig for eliteidrett, som avviker fra den informasjonen som gis her.

Om det skal bygges en hall hvor én enkelt idrett skal være hovedbruker, og spesielle hensyn tas til denne idretten, må det respektive særforbundet konsulteres.

I hovedsak vektlegges idrettens krav til anlegget for bruk til trening og konkurranser, og skolars bruk til undervisning. Det anbefales at det i planleggingen

legges vekt på åpne løsninger og størst mulig grad av fleksibilitet. I en slik sammenheng er både fast og løst utstyr av stor betydning, og det blir gitt noen råd om hva som anses som normalt utstyr i en idrettshall. Bygningsdeler og utstyr må kunne skiftes ut avhengig av levetid.

5.2 TRAFIKKSYSTEM INTERNT

Trafikksystemet i en idrettshall må så langt som mulig skille mellom trafikk med utesko og innesko. Dette har stor betydning for renhold og slitasje på bygget. Se prinsippskisse.

Prinsippskisse trafikksystem (utesko - innesko område)

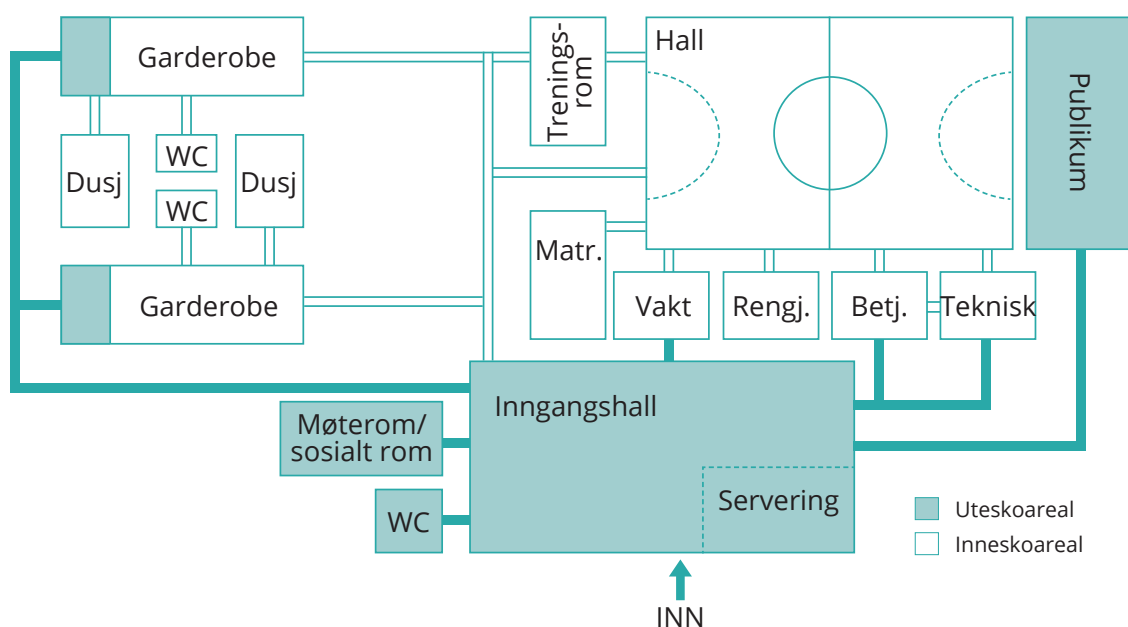
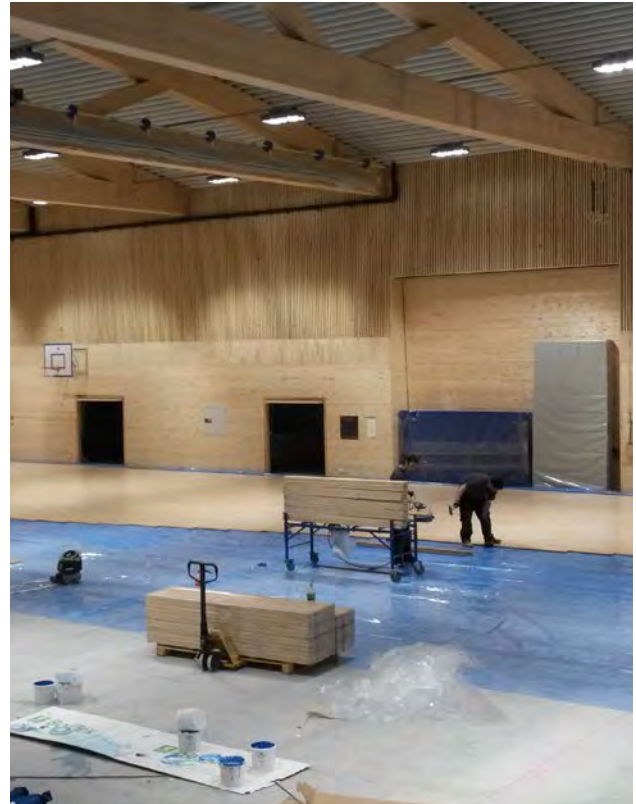

Foto: Morten Roa

Legging av kombielastisk gulv.
Foto: BOEN SPORT

5.3 HALLEN

5.3.1 Idrettsgulv

Bakgrunn

Idrettsgulvet er kanskje idrettshallens viktigste element for de aktive. Det må ha egenskaper som sikrer utøveren mot akutte skader og uheldige belastninger, det skal ha bestemte idrettsfunksjonelle egenskaper og skal kunne motstå de statiske og dynamiske belastninger som det utsettes for i bruk. Dessuten skal det være optimalt i drift med henblikk på vedlikehold, rengjøring m.m.

Krav til idrettsgulv stilles i europeisk norm, NS-EN 14904. Normen har prioritet på idrettsfunksjonelle krav til friksjon, støtdemping, deformasjon og ballrefleksjon for idretter som badminton, basketball, håndball, volleyball, five-a-side fotball og skoleidrett. Standarden setter i tillegg spesifikke bygningstekniske krav til planhet, brannkrav og grenseverdier for utslipp av skadelige stoffer.

Sintef Byggforsk har utgitt et eget byggedetaljblad 541.810 *Gulv i idrettshaller for flerbruk*, gjeldende for gulv i idrettshaller.

Kulturdepartementet har i samarbeid med aktuelle særforbund konkretisert de idrettsfunksjonelle kravene som anses som riktige for idrettsgulv i Norge. De norske kravene ligger innenfor de bestemmelser og grenseverdier som den europeiske normen setter. I tillegg har departementet fastsatt et standard konkurransegrunnlag for anskaffelse av idrettsgulv. Det er et vilkår for tilskudd av spillemidler at departementets krav til gulv følges.

Undergulv

Normalt legges idrettsgulvet på et undergulv av betong. Dersom det er stabil undergrunn kan betongdekket utføres som gulv på grunn. Utføres i henhold til byggedetaljblad 521.112. 100 mm tykk betongplate, ekstrudert polystyren justeres i henhold til ENØK-krav. Som fuktspærre legges radonsperre.

Ved mer ustabile grunnforhold må undergulvet utføres som frittstående dekke fundamentert f.eks. på peler.

Asfalt har også vært benyttet som undergulv, men betinger stabil undergrunn og godt utført grunnarbeid for å unngå setninger.

Valg av type idrettsgulv, og dermed byggehøyden på idrettsgulvet, bør bestemmes så tidlig i planleggingen at høyde på undergulv kan bestemmes i forhold til andre installasjoner i hallen.

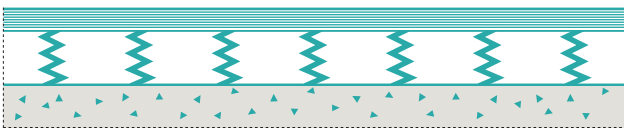
Krav til jevnhet på undergulvet må settes i forhold til type idrettsgulv. Dersom det velges en type idrettsgulv som ikke kan kompensere ujevnheter i undergulvet, må kravet til jevnhet på undergulvet være det samme som for ferdig gulv.

Idrettsgulv inndeles i fire typer:

1. **Punktlastiske gulv**, hvor en belastning (et støt) på gulvet forårsaker deformasjon på gulvet i selve støtpunktet og i området umiddelbart inntil støtpunktet (maksimum 100 mm fra senter av støtpunktet).
2. **Flateelastiske gulv**, hvor en belastning (et støt) på gulvet forårsaker deformasjon på gulvet i selve støtpunktet og i et forholdsvis stort område utenfor støtpunktet (mer enn 500 mm).
3. **Kombielastiske gulv**, som består av et flateelastisk gulv med et punktlastisk dekke over, hvor en belastning (støt) på gulvet forårsaker deformasjon delvis som for punktlastiske gulv og delvis som for flateelastiske gulv.
4. **Blandingselastiske gulv**, som er punktlastisk, men som er bygget opp med et syntetisk avstivningssjikt som fordeler deformasjon over et noe større område (mellom 100 og 500 mm) enn for rene punktlastiske gulv.

Prinsipiell oppbygging av punktlastisk gulv

Prinsipiell oppbygging av flateelastisk gulv

Prinsipiell oppbygging av kombielastisk gulv

Prinsipiell oppbygging av blandingselastiske gulv

Ytelseskrav til gulv

Ved innhenting av tilbud på idrettsgulv skal tilbyder legge fram følgende dokumentasjon som vedlegg til tilbudet:

1. Produktdatablad.
2. Rapport fra laboratorietest av tilbudt produkt.
3. Installasjonsveileder.
4. Renholds- og vedlikeholdsinstruks.

I tabellen under er det gitt ytelseskrav for gulv til idrettshaller i Norge. Dette er krav som Kulturdepartementet har fastsatt som vilkår for tildeling av tilskudd av spillemidler til anlegg. Egenskapene skal dokumenteres i rapport fra laboratorietest som beskrevet i NS-EN 14904.

Etter at gulvet er ferdig lagt skal følgende egenskaper dokumenteres med felttest:

- støtdemping;
- deformasjon;
- friksjon;
- ballrefleksjon;
- motstand mot gjennomlokking (bare for dekker med punktelastisk overflate);
- planhet og sprang.

Felttest skal utføres 6–10 måneder etter at gulvet er overlevert til fra leverandør til anleggeier. Tidspunkt for test settes i samråd med leverandør.

Renhold av gulvet må utføres i henhold til gulvleverandørens instruks. Bruk av feil rengjøringsmidler kan endre gulvets egenskaper i negativ retning.

Valg av type gulv

En idrettshall har mange ulike brukergrupper, og valg av type gulv vil være en avveining av ulike ønsker og hensyn.

Punktelastiske gulv

Fordeler:

- er forholdsvis mykt, oppleves bra av lette brukere (barn);
- har overflate som normalt krever lite vedlikehold;
- reparasjon av lokale skader er enkelt;
- liten byggehøyde.

Ulemper:

- kan få dårlig støtdemping etter noe tid dersom støtdempingssjiktet ikke er av tilstrekkelig god kvalitet;

- utøvere kan oppleve at sko «sitter fast» i gulvet på grunn av stor lokal deformasjon;
- myk overflate som kan være ugunstig for manøvrering av rullestol.

Flateelastiske gulv

Fordeler:

- gode støtdempende egenskaper for tunge brukere (voksne);
- utøvere opplever ikke at sko «sitter fast» i gulvet på grunn av deformasjon
- lett å manøvrere rullestol;

Ulemper:

- kan oppleves som ubehagelig hardt for lette brukere (barn);

Kombielastiske gulv

Fordeler:

- kombinerer de gode egenskapene til punktelastiske og flateelastiske gulv, men mykhet i overflate vil være mindre enn for punktelastiske gulv;
- er forholdsvis mykt, oppleves bra av lette brukere (barn);
- har overflate som normalt krever lite vedlikehold.

Ulemper:

- reparasjon av skader kan være forholdsvis komplisert.

Mikselastiske gulv

Fordeler:

- er forholdsvis mykt, oppleves bra av lette brukere (barn);
- har overflate som normalt krever lite vedlikehold;
- liten byggehøyde.

Ulemper:

- kan få dårlig støtdemping etter noe tid dersom støtdempingssjiktet ikke er av tilstrekkelig god kvalitet;
- utøvere kan oppleve at sko «sitter fast» i gulvet på grunn av stor lokal deformasjon;
- myk overflate som kan være ugunstig for manøvrering av rullestol.

Det er svært viktig å velge idrettsgulv med materialer av god kvalitet. Materialer som er ømfintlige overfor fukt, eller absorberer fukt i skadelig grad, må unngås, særlig i kompakte gulv med tett overflate. Dette av hensyn både til fare for svelling i

	Egenskap	Punkt- elastisk gulv	Flate- elastisk gulv	Kombielastisk gulv	Blandings- elastiske gulv	Testmetode
1	Støtdemping	33–45%	50–75%	55–75%	40–55%	NS-EN 14808
2	Deformasjon	≤ 2,6 mm	1,8 –3,0 mm	3,0–5,0 mm totalt, herav 0,5–2,0 mm i punktelastisk del	1,8–3,0 mm	NS-EN 14809
3	Friksjon	Samme krav for alle typer: 85–110				NS-EN 16837
4	Ballrefleksjon	Samme krav for alle typer: minimum 90%				NS-EN 12235
5	Bruddstyrke rullende last	Samme krav for alle typer: Minimum 1500 N v/300 bel.				NS-EN 1569 (kun lab.test)
6	Motstand mot gjennomlokking	Minimum 8 Nm v/ 1 m fallhøyde	Ikke krav	Minimum 8 Nm v/ 1 m fallhøyde	Minimum 8 Nm v/ 1 m fallhøyde	NS-EN 1517
7	Strekfasthet	Minimum 6 N/mm ²	Ikke krav	Minimum 6 N/mm ² (punktelastisk del)	Minimum 6 N/mm ²	NS-EN 12230 (kun lab.test)
8	Bruddforlengelse	Minimum 100 %	Ikke krav	Minimum 100 %	Minimum 100 %	NS-EN 12230 (kun lab.test)
9	Planhet og sprang	Iht. NS 3420, toleranseklasse PA. Samme krav for alle typer. Planhet: ±2 mm på 2 m rettholt. Sprang: maksimum 0,5 mm.				(kun felttest)
10	Særlige krav til piggfaste punktelastiske dekker:					
	<ul style="list-style-type: none"> • Strekkfasthet: minimum 12 N/mm² • Bruddforlengelse: minimum 300 % • Piggmotstand: middelerdi minimum 1000 N, ingen mindre enn 800 N • Støtdemping: 33–45% • Deformasjon: 1,8–3,0 mm 					

Anm. Det må skilles mellom egenskapene for kombielastiske og blandingselastiske gulv.

materialene og utvikling av skadelig soppvekst. Levetid for idrettsgulv varierer mye, og det er viktig å innhente referanser. Pris bør ikke være det viktigste kriterium for valg av gulv.

Oppmerking av idrettsgulv

Anleggseier må vurdere oppmerking av gulvet i samråd med de idrettslagene som er aktuelle brukere, og gjerne med idrettsrådet som et koordinerende organ. Det skal merkes for alle idretter som normalt skal bruke hallen. Det anbefales imidlertid ikke å merke for alle idretter og alle banetyper. Det vil gi et antall streker som fort vil bli forvirrende for brukerne.

Merkeplaner og plan for gulvfester finnes på www.idrettsanlegg.no. Oppmerking av de enkelte banene må imidlertid ses i sammenheng med inndeling av hallen med skillevegger.

Normalt benyttes følgende farger:

- badminton, svarte linjer;
- basket matchbane, hvite linjer;
- basket treningsbaner, røde linjer;
- håndball, gule linjer;
- innebandy, oransje linjer;
- volleyball matchbane, blå linjer;
- volleyball treningsbaner, lys lilla linjer.

Angitte farger kan fravikes. Oppmerkingen må gi god kontrast både mellom gulvets farge og linjene, og mellom de forskjellige linjene. Tradisjonelt har tennisbaner vært merket med hvit farge. En idrettshall for bruk av mange idretter, med idrettsgulv som spesifisert foran, er imidlertid ikke godt egnet for tennis, og tennisbaner blir derfor normalt ikke merket i den typiske idrettshallen. Dersom tennis likevel skal merkes, kan denne merkes med hvit farge og basket matchbane med rød farge.

Rekkefølgen i oppmerking, hvilke baner som skal ligge «øverst» og hvilke som skal ligge «nederst» bør avgjøres av hvilke idretter som forventes å være viktigste bruker av hallen, særlig i konkurransesammenheng. Dersom badminton er en viktig bruker av hallen anbefales det at denne oppmerkingen legges øverst, da badmintonbanen merkes med smale linjer og badminton er en meget hurtig idrett med små marginer ved bedømming av linjene, om ballen er ut eller inn.

Festepunkter for utstyr

Plassering av festepunkter for fast utstyr må planlegges i god tid i samarbeid med brukegrupper. Se kapittel 4 for særvidrettenes ønskemål og merkeplan med gulvfester.

5.3.2 Skillevegger

Inndeling med skillevegger vil i de aller fleste haller være hensiktsmessig for god utnyttelse av aktivitetsflaten. Inndeling med skillevegger på tvers av hallen må vurderes ut fra planlagt bruk. I en normalhall er det hensiktsmessig å dele hallen inn i to eller tre enheter. I større haller vil det være aktuelt å dele hallen i flere enheter både på langs og tvers.

En vanlig valgt løsning er nettvegger med tett duk på nedre del. Dette er en løsning som er rimelig i anskaffelse og funksjonell og lett i bruk.

For undervisningsformål kan det være ønskelig med skillevegger med lydisolasjon på min. 28 dB(A). Da slike vegger tar mer plass enn nettvegger, bør hallens lengde økes tilsvarende. Lydfeller i himling og sidevegger må vurderes. Lydfeller kan redusere brukbarheten av hallen hvis de ikke er godt integrert i himling og sidevegger. Lydskillevegger er kostbare og kan være tungvinte i bruk, og behovet for slike vegger må vurderes nøye i forhold til nytteeffekt.

Skillevegger kan også utføres som harde foldevegger. Ved bruk av harde vegger vil sikkerhetssoner måtte vurderes spesielt, og kan medføre at størrelsen på hallen må økes. Harde skillevegger er forholdsvis lite brukt i idrettshaller.

Både for idrettens og skolens bruk er det viktig med en gjennomtenkt plan for inndeling av hallen med skillevegger i forhold til oppmerking av de ulike banene.

Foto: Morten Roa

Både for idrettens og skolens bruk er det viktig med en gjennomtenkt plan for inndeling av hallen med skillevegger i forhold til oppmerking av de ulike banene.

På de neste sidene er det skissert forslag til fire ulike alternativer for oppmerking av baner og plassering av skillevegger. Hensikten med skissene er å legge best mulig til rette for samtidig bruk av salenhetene til trening i ulike idretter. Banene er angitt med konkurransemål så langt dette er mulig av hensyn til disponibel plass, og ellers med redusert størrelse for trening. I skissene er det lagt til grunn at det benyttes lette nettskillevegger. Dersom det benyttes f.eks. lydskillevegger som har en større tykkelse må det vurderes å øke lengden på hallen for å oppnå samme brukbarhet av banene. I haller som har andre størrelser enn angitt må inndeling vurderes spesielt.

Merkeplaner for baner og skillevegger

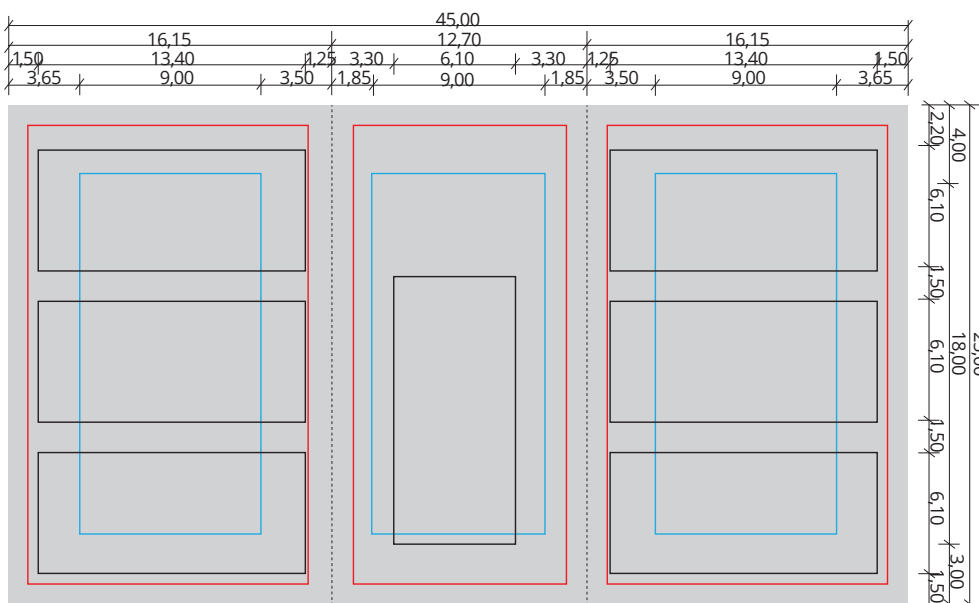
For detaljerte merkeplaner vises det til V-0976 B «Målbok for idrettsanlegg», og til målskisser på nettstedet www.idrettsanlegg.no.

Standard merkeplaner finnes som Vedlegg I og II.

Generelt gjelder:

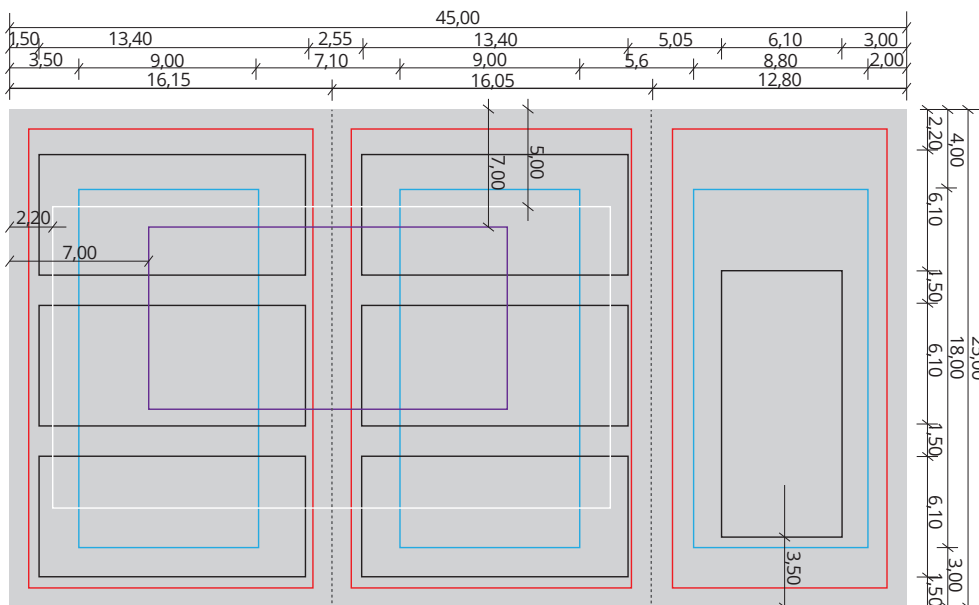
- Oppmerking for håndball og innebandy er ikke vist i skissene, heller ikke sentralt plasserte matchbaner for basket og volleyball. Disse banene merkes i henhold til standard merkeplan (se også omtale i kapittel 5).
- Oppmerking for minihåndball kan gjøres med markering med kryss i viktige punkter og provisorisk oppstreking. Oppmerking

Alternativ I, hall 25 x 45 m med to skillevegger symmetrisk plassert

- tre basket treningsbaner (rød strek), redusert mål;
- tre volleyball treningsbaner, én med redusert mål (blå strek);
- syv badmintonbaner (sort strek).

Alternativ II, hall 25 x 45 m med to skillevegger usymmetrisk plassert

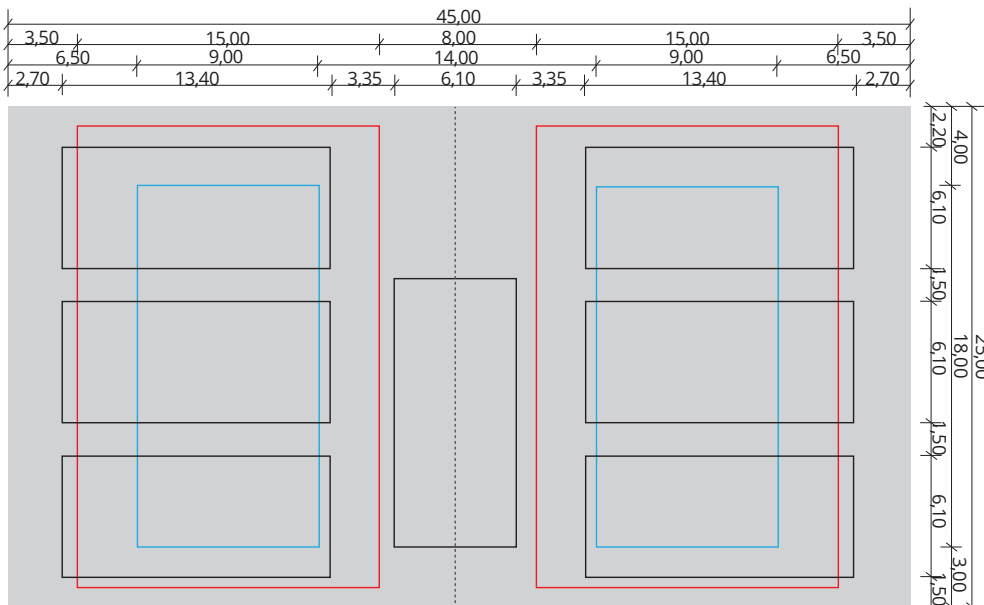
- tre basket treningsbaner (rød strek), reduserte mål;
- tre volleyball treningsbaner, én med redusert mål (blå strek);
- mulig plassering av basket matchbane (hvit strek);
- mulig plassering av volleyball matchbane (lilla strek);
- syv badmintonbaner (sort strek).

i hall gjøres fortrinnsvis med farger som angitt på s. 54.

- Basket treningsbaner er angitt med rød strek. Banene merkes med 1,0 m sikkerhetszone mot vegger. Størrelse tilpasses avhengig av veggkonstruksjon og utforming kurvstativ, men 3-sekunders feltet skal alltid ha mål som for konkurransebaner.
- Sekretariat plasseres «øverst» på skissen ved arrangement.

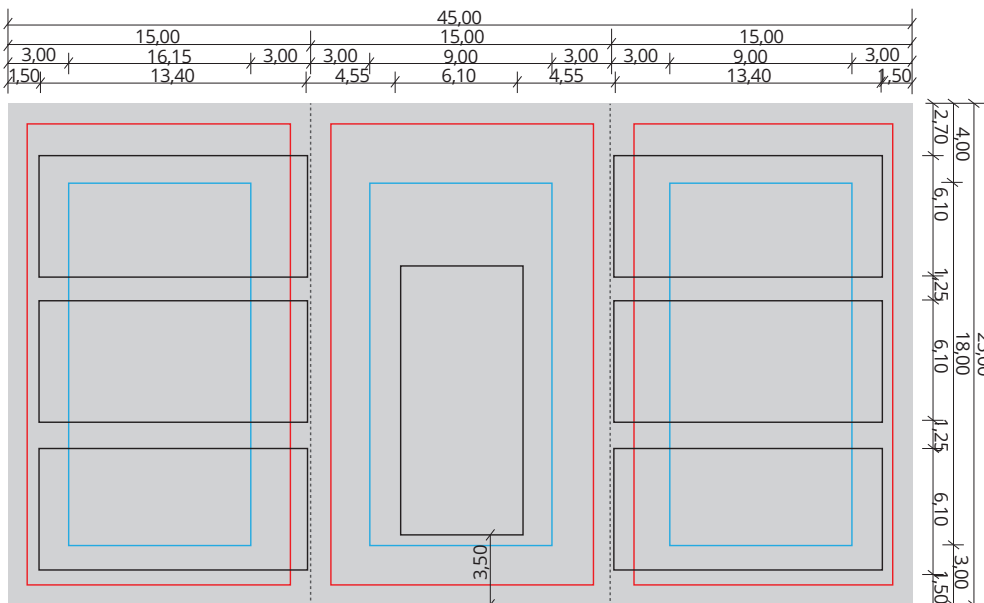
- Bane
- Basket treningsbane
- Badminton bane
- Volleyball treningsbane
- Volleyball match-bane
- Basket match-bane
- Skillevegg

Alternativ III, hall 25 x 45 m med én midtstilt skillevegg

- to basket treningsbaner (rød strek), redusert lengde;
- to volleyballbaner (blå strek);
- syv badmintonbaner (sort strek).

Alternativ IV, hall 25 x 45 m med to skillevegger som deler hallen i tre like store enheter

- tre basket treningsbaner (rød strek), redusert mål;
- tre volleyballbaner (blå strek), fullverdige for breddekamper og trening;
- syv badmintonbaner (sort strek), seks baner kan ikke benyttes når skillevegger er nede (her er vist 1,25 m mellom parallelle baner for å gi bedre plass på sekretariatside).

Beskyttelse av elektriske installasjoner Foto: Morten Roa

Port til lagerrom. Foto: Morten Roa

5.3.3 Innvendige vegger og himling

Vegger i en idrettshall må være robuste. De skal tåle belastninger fra ballspill og veggfast utstyr for kroppsøving og andre aktiviteter, de skal være mest mulig vedlikeholdsfrie og gi gode akustiske forhold.

Opp til 3 m over gulvet bør veggen være plan, uten framspring og andre elementer som kan medføre risiko under aktivitet i hallen. Dersom bærende konstruksjoner medfører pilastre eller frittstående søyler må disse fortrinnsvis bygges inn i plan vegg. De må under ingen omstendighet ikke stikke ut i sikkerhetssone for ballspill. Elektriske installasjoner som brytere og stikkontakter plassert på vegg mot spilleflater må felles inn i veggen.

Vegger bør ha nøytrale farger med matt overflate og forholdsvis lav refleksjonsfaktor, (ρ) mellom 0,2 og 0,5, jf. tabell. Trepaneler er godt egnet og mye brukt, men det er viktig at materiale er av god kvalitet og riktige dimensjoner.

Særidrettenes ønsker med hensyn til bakgrunnsfarger osv. er omtalt i kapittel 4.

Innslipp av dagslys i idrettshaller er omdiskutert. I Norge har det vært vanlig å bygge idrettshaller helt uten vinduer i hallrommet. Dagslys er imidlertid positivt for arbeidsmiljøet i en hall, og i andre land kan man se eksempler på til dels store vindusflater i idrettshaller uten at dette tilsynelatende er

Typiske refleksjonsfaktorer (ρ)

Gul	0,40-0,60
Grønn	0,15-0,55
Blå	0,10-0,50
Rød	0,10-0,50
Brun	0,10-0,40
Grå	0,10-0,60
Svart	0,05-0,10
Hvit	0,70-0,75
Hvit (brekket)	0,60-0,65
Synlig betong	0,25-0,45
Rød tegl	0,15-0,30
Gul tegl	0,30-0,45
Tre mørkt	0,10-0,20
Tre middels	0,20-0,40
Tre lyst	0,40-0,50

problematiske for aktiviteter i hallen. Et godt alternativ kan være indirekte dagslys, det vil si at lys slippes inn via tilliggende rom eller annen avskjerming i bygget.

Himlingen i en idrettshall består gjerne av synlige bærekonstruksjoner med tekniske installasjoner, og en akustisk dempende kledning mot yttertaket. Det er viktig at tekniske installasjoner er såpass robuste at de tåler treff av baller, og at de er utformet slik at baller ikke blir liggende på bærekonstruksjoner eller installasjoner. Himlingen bør ha en refleksjonsfaktor på 0,6 eller noe høyere. Takvinduer bør unngås. Kondens i himling har vært et problem i mange idretts-haller, og det er viktig at fuktsperre blir riktig utført.

5.3.4 Dører og porter

Dører og porter må, i likhet med vegger, være robuste og tåle påkjenninger fra aktivitetene i hallen. Dører bør ikke plasseres der hvor de får stor belastning fra aktiviteter som f.eks. bak og til side for håndballmålet.

Legg dører og porter i plan med vegg, eller helst tilbaketrukket, og ikke ha håndtak og beslag som stikker innenfor innvendig vegg. Slagretning bør være ut fra hallen. Det anbefales å bruke flate terskler i størst mulig grad av hensyn til rullestolbrukere og transport av utstyr.

Idrettshaller må ha kjøreport for transport av større utstyr og adkomst for lift.

5.3.5 Lysanlegg

Lysanlegg skal dimensjoneres i henhold til norsk standard for idrettsbelysning, NS-EN 12193.

Utforming av et godt lysanlegg i en idrettshall er en utfordrende oppgave. Det skal tas hensyn til mange ulike aktiviteter som foregår på ulike baner. Det er ikke realistisk å komme fram til et felles lysanlegg som er optimalt for alle idretter.

I en idrettshall for trening og konkurranser for breddeidrett legges normalt kravene i NS-EN 12193, Tabell A.2, klasse II til grunn. I denne klassen angir standarden en minste horisontal belysningsstyrke på 500 lux (bruksverdi) med jevnhet 0,7, og fargegjengivelsesindeks Ra på minimum 60.

I tillegg til standardens verdier må lysanlegget tilfredsstillende en del grunnleggende krav:

- det skal gi optimalt blendingsfritt lys både horisontalt og vertikalt;

- det skal ikke gi ugunstige skyggeeffekter av personer og bevegelige elementer i hallen;
- det skal kunne reguleres trinnvis etter behov;
- armaturer bør plasseres i hallens lengderetning, men ikke i hallens midtakse;
- det skal ikke bestå av få, konsentrerte og sterke lyskilder;
- i tilfelle av svikt i strømforsyning, eller andre feil, må anlegget gi uavbrutt belysning på minimum 5 % av oppgitt verdi i minimum 30 sekunder, eller lenger tid etter nærmere vurdering av anleggets utforming og antall personer som kan oppholde seg i anlegget.

For internasjonale konkurranser vil det normalt kreves lys i henhold til standardens Klasse I. Det samme kan gjelde ved nasjonale konkurranser på elitenivå, jf. særforbundenes krav. For fjernsynsopptak vil det settes spesielle krav fra de aktuelle fjernsynsselskapene.

For øvrig vises det til Lyskulturs publikasjon nr. 3 *Idrettsbelysning*. Der er det gitt grundig omtale av blant annet lysanlegg i idrettshaller og blendingsproblematikk.

5.3.6 Lydisolasjon og akustikk

Byggteknisk forskrift (TEK 10) setter krav til lydisolasjon, trinnlydnivå og etterklangstid (absorpsjon) for bygninger. Det vises også til byggdetaljblad 527.303 *Lydregulering og støyreduksjon i idretts- og svømmehaller*, og til byggdetaljblad 527.304 *Lydregulering i rom med tilhørere*.

Etterklangstiden i en idrettshall som skal benyttes til undervisning og instruksjon bør være mindre enn 1,5 sekunder. I tom hall bør etterklangstiden være mindre enn 2 sekunder for frekvensområdet 250–4000 Hz.

Trommelyder kan oppstå i hulrommet mellom oppbygde gulv og konstruksjoner under. Trommelyden kan reduseres ved å fylle hulrommet mellom lagene med mineralull, ved å benytte myke gulvbelegg eller ved andre bygningsmessige tiltak.

Der hvor rom for idrettsaktivitet grenser til rom for undervisning må lydisolasjon mellom rommene vurderes spesielt. Det anbefales at man om

mulig unngår slike planløsninger, da kravene kan være vanskelig å tilfredsstillende. Støy fra tekniske anlegg eller utenfra skal ikke overstige 40dB(A) i undervisningsrom.

5.4 UTSTYR I IDRETTSHALLEN

5.4.1 Fast idrettsutstyr

En idrettshall må utstyres med fast utstyr for de idretter og aktiviteter som hallen forutsettes brukt til og merkes opp for. Dette er utstyr som f.eks. kurver for basketball, håndballmål og relevant gymnastikk- og turnutstyr.

5.4.2 Anvisertavle

Hallen skal være utstyrt med anvisningstavle bestående av resultattavle og match-ur, samt en vanlig klokke. Anvisertavlen må plasseres slik at publikum, spillere og sekretariat lett kan se denne. Den må kunne betjenes fra sekretariat på banen. Det kan være aktuelt med flere tilkoblingspunkter, avhengig av idrett.

Resultattavle må kunne vise tydelige tall opp til 999–999. Match-uret må kunne telle tid opp til og tilbake fra 30 minutter. Den må kunne startes og stoppes, samt justeres fram og tilbake, uten å gå tilbake til utgangsstillingen.

5.4.3 Lydanlegg

Hallen skal utstyres med lydanlegg som dekker tribuner og spilleflate, og som er egnet til gjengivelse av både tale og musikk. Anlegget må kunne betjenes fra sekretariat på banen, eventuelt også fra speakerrom e.l. Omfang av lydanlegg må vurderes i forhold til det aktivitetsnivå og antall publikummere som hallen utformes for. Lydanlegget bør ha både kablet og trådløs mikrofon. Forsterker, mikser og annet enheter som f.eks. CD-spiller bør plasseres i en mobil enhet (rack).

Hvilke rom som utover selve hallen skal være tilknyttet lydanlegget må vurderes, men det vil være naturlig at rom som kafeteria og garderober har lydanlegg. Eventuelle høyttalere i disse rommene må kunne slås av manuelt.

Dersom det er lydanlegg i hallen skal det også være teleslynge. Etablering av velfungerende

teleslyngeanlegg i store rom, som en idrettshall, vil være utfordrende, og må planlegges samtidig med øvrige tekniske anlegg. Det er gode erfaringer med å legge kabler for teleslynge i gulvet i en idrettshall.

5.4.4 Løst utstyr i hallen

Hallen må inneholde det utstyr som kreves for å drive de ulike idrettsaktiviteter som hallen er bygget for. Med utgangspunkt i kroppsøving og de ulike idretters behov for generelt utstyr til oppvarming, grunn trening og ressurstrening, anbefales et visst minimum av fellesutstyr som bør finnes i alle haller.

For normalhallen anbefales:

Utstysliste	
Lette hekker for spenstrenning	10 stk
Matter 2 x 14 m for am. idretter	7 stk
Innebandyvant på tralle	1 sett
Innebandymål	2 stk
Nett og nettstolper for badminton	1 sett pr. bane
Dommerstol for badminton	1 pr bane
Tellekasse for badminton	1 pr bane
Markører (små kjegler)	20 stk
Minimål	6 stk
Håndballmål	2 stk
Minihåndballmål	4–6 stk
Nett og nettoppsett for volleyball	1 sett pr bane
Bordtavle volleyball	1 pr bane
Dommerstol for volleyball	1 pr bane
Nettrulle	1 pr bane
Ballkasser	Etter behov
Bordtennisbord m/nett etc.	Etter behov
Balansebrett	5 stk
Sekretariatsbord	4 stk
Stoler	10 stk

I tillegg kommer løst utstyr for gymnastikk og turn, se s. 40.

5.4.5 Storskjerm

En storskjerm vil være et element som gjør hallen attraktiv både for publikum og aktive. Det er imidlertid kun på eliteserienivå at det vil være krav til storskjerm.

5.5 SERVICEROM TIL IDRETTSHALLEN

5.5.1 Lagerrom for idrettsmateriell

En idrettshall på 25 x 45 m skal totalt ha minimum 100 m² lagerrom for idrettsmateriell. Rom for annet materiell må vurderes å komme i tillegg. Størrelse og utforming av lagerrom må vurderes ut fra hvilke idretter som skal utøves i hallen og hvilke brukergrupper som skal disponere utstyret. Det må være et lagerrom til hver salenhet, og rommene må utformes slik at utstyret lett kan transporteres inn og ut. Rommene bør ha:

- størrelse på minimum 30 m² pr. salenhet;
- gulv i plan med hallen;
- dybde 3–5 m;
- høyde minimum 2,5 m, gjerne 2,8 m;
- port, uten terskel, direkte mot hallen, åpning minimum 2,20 m, men gjerne i rommets fulle bredde.

Det bør være ett felleslager for stort utstyr, som f.eks. turnutstyr, minimumål for håndball og mål og vant for innebandy. Dette rommet bør være på minimum 40 m² med dybde på minimum 5 m. Eventuelt turnutstyr må kunne lagres i rom mot den del av hallen som er beregnet for turn. Skoler og idrettslag bør ha mulighet for innlåsing av mindre utstyr. Dersom hallen skal tilrettelegges for ballspill med elektriske rullestoler, vil dette krever noe ekstra areal og opplegg for lading av rullestoler (minimum 6 ladepunkter).

Lagerplass for eventuelt utstyr for andre aktiviteter enn idrett bør komme i tillegg, og helst i egne rom.

5.5.2 Garderober

En garderobe bør ha et areal på ca. 1,2 m² pr. samtidige brukere, og bør ikke være mindre enn 20 m².

Garderober er utsatt for stor slitasje og må utføres av robuste materialer som krever lite vedlikehold og som gir enkelt renhold.

Garderober bør tilfredsstillende følgende krav:

- romhøyde minimum 2,50 m;
- benklengde minimum 0,4 m pr.aktiv;
- benkavstand minimum 1,8 m fra motstående benk eller vegg;
- sluk i gulvet bør vurderes med tanke på renhold med trykkspyling;
- utvendige hjørner skal beskyttes med hjørnebeslag;
- det må være solide kleskroker på veggene, 3 kroker pr. omkleddingsplass (40 cm);
- løsning med låsbare skap bør vurderes;
- himling bør være lydpendende, men i robust utførelse;
- benker, eventuelle skap og annet utstyr bør festes på vegg med tanke på enkelt renhold.

Minimum to garderober med toalett og dusjrom skal være tilrettelagt for rullestolbrukere.

Garderobeløsning med skiftebåser for enkeltpersoner, skap for oppbevaring av tøy, og eventuelt adskilte dusjbåser bør vurderes, slik at personer som ikke ønsker å skifte/dusje i åpne løsninger kan gjøre dette alene. (se også 5.5.3).

Garderober for lagidretter bør ha en åpen romløsning for å kunne fungere for «lagmøter» før kamp. Dersom hallen skal fungere for kamper i eliteserier vil det være krav om større garderober. Dette kan løses ved å benytte to garderober med dør mellom.

5.5.3 Små garderober

En idrettshall bør ha minimum to mindre garderober beregnet for dommere, instruktører og lærere. En slik garderobe vil også være godt egnet for personer som har behov for å kunne skifte og dusje alene eller med ledsager.

Garderoberne må ha dusj og toalett. Det bør være skap for oppbevaring av tøy med tanke på ambulerende bruk av 2–4 personer. Det bør være plass til en liten skrivepult og stol, og det bør vurderes å utstyre disse garderobene med førstehjelpsskrin.

Minimum én av disse garderobene, med toalett og dusjrom, skal være tilrettelagt for rullestolbrukere.

Servant med høy armatur – fungerer bra for fylling av drikkeflasker. Foto: Morten Roa

Renholdsrom. Foto: Gry Brodshaug

5.5.4 Dusjrom

Et dusjrom bør ha et areal på ca. 0,8 m² pr. samtidige brukere av tilhørende garderobe, og bør ikke være mindre enn 10–12 m². Av hensyn til fleksibel bruk av garderobene bør det være eget dusjrom til hver garderobe.

Dusjrom bør tilfredsstillende følgende krav:

- romhøyde minimum 2,5 m;
- ett dusjhode pr. 4. omkleddingsplass;
- avstand mellom dusjhoder minimum 0,9 m;
- det må være en tørkesone med håndkleknagger;
- alle overflater må tåle fuktighet og være lettstelte med tanke på rengjøring;
- hele gulvet må ha vanntett sjikt, som trekkes minimum 0,2 m opp på vegg, men det anbefales vanntett sjikt på alle veggflater i dusjrommet;
- klaring mellom dørblader og gulv minimum 50 mm;

- gulvet må være sklissikkert og må kunne trykkspyles;
- minimum fall mot sluk skal være 1:50 (2 %);
- dusjene bør være termostatstyrte med vanntemperatur, maks 40 °C; ved automatisk regulering ca. 37–40 °C;
- skjult røropplegg og vannsparende dusjhoder anbefales;
- for forebygging av legionellasmitte vises det til veiledere fra Folkehelseinstituttet;
- om ventilasjon, se pkt. 5.4.

5.5.5 Renholdssentral

Renholdsfunksjonene i anlegget bør i størst mulig grad samles i én renholdssentral. Denne bør ha adkomst direkte til hallen. Sentralen er et våtrom og må utføres med robuste overflater. Gulvet med overgang til vegger må ha vanntett sjikt. Vegger som utsettes for mye vann, må også ha vanntett sjikt.

Foto: Johnny Syversen

Renholdssentralen må ha:

- plass for gulvaskemaskin og moppe-maskin med ladestasjon;
- plass for vaskemaskin og tørketrommel for mopper;
- plass for renholdstralle;
- rikelig forsyning av varmt og kaldt vann;
- gulv med sluk med god kapasitet, og som tåler spyling;
- lagerplass for vaskemidler og renholdsutstyr.

Et rom på 10–12 m² vil normalt være tilstrekkelig. Det kan være praktisk å innrede en verkstedbenk med hensiktsmessig verktøy i renholdssentralen. Vanninntak med vannsentral og varmtvannsbereidere kan med fordel plasseres i tilknytning til renholdssentralen. I større anlegg kan det være aktuelt å supplere renholdsfunksjonen med bøttekott i arealer som ligger langt fra renholdssentralen.

5.5.6 Vaktrom for betjening

Vaktrom bør ligge sentralt i forhold til inngang og ha god oversikt og kontroll med trafikk i anlegget. Kontroll med det tekniske anlegget (fjernstyring), branntavle og sentral for styring av belysning og høyttaleranlegg bør ligge i vaktrommet.

5.5.7 Treningsrom

Treningsrom bør ligge i direkte tilknytning til idretts-hallen, eller med adkomst fra garderober gjennom inneskogang. Størrelse på rommet og hvordan det skal utstyres må avgjøres gjennom behovsvurdering. Store rom som er godt utstyrt blir normalt populære og godt brukt, også av utøvere som normalt ikke bruker idrettshallen.

Fri høyde i rommet bør ikke være mindre enn 3,0 m. Gulv og vegger må tåle belastning av vekter og treningsapparater, utsatte steder må sikres spesielt og veggene må tåle innfesting av apparater og utstyr.

Rommet bør fortrinnsvis ligge på grunnplanet, da aktivitet i rommet, særlig bruk av tunge vekter, vil gi lyd og vibrasjoner i bygget som kan være sjenerende for andre brukere. Bruk av tunge vekter krever spesielt gulv.

5.5.8 Rom for førstehjelp og dopingkontroll

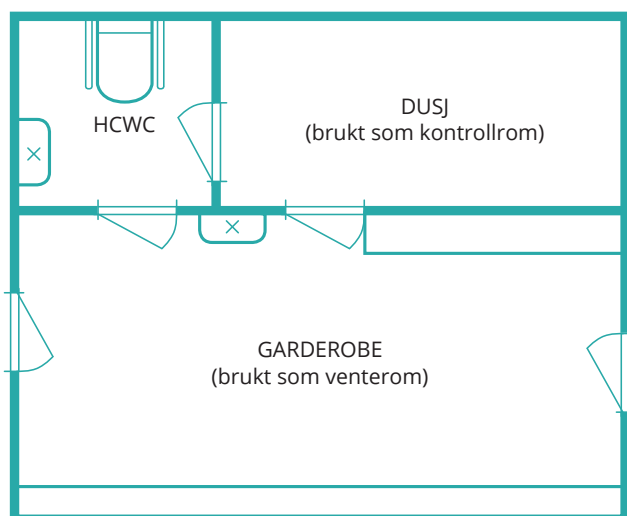
I større anlegg kan det være behov for eget rom for førstehjelp. Rommet bør ha lett adkomst fra hallen og være godt skiltet. Det må være direkte tilgang til tosidig HC-toalett. Rommet bør være utstyrt med relevant førstehjelpsutstyr, bord for undersøkelse, massasjebenk og et lite arbeidsbord og stoler. Rommet bør ha god belysning og mulighet for manuell kontroll av temperatur.

Hjertestarter bør finnes lett tilgjengelig i alle idrettshaller.

I større anlegg kan det også være krav om eget rom for dopingkontroll. Kontrollrommet må være utstyrt med arbeidsbord og stoler, og ha direkte adgang til toalett på størrelse med HC-toalett. Det må være et egnet venteområde for 10 personer i umiddelbar nærhet.

I mindre anlegg, uten eget rom for førstehjelp og dopingkontroll, kan en garderobe med tilhørende dusjrom og toalett fungere greit for dopingkontroll, se skisse.

Enkel løsning for bruk av garderobe og dusjrom som kontrollrom.

Ved å sette inn en dør mellom dusjrom og toalett, kan dusjrommet midlertidig møbleres som kontrollrom, og garderoben fungere som venterom.

5.5.9 Regirom, speakerrom, sekretariat

I større anlegg vil det være behov for eget rom for regi-, speaker- og sekretariatstjenester. Rommet bør utformes og inndeles etter nærmere behovsvurdering. Rommet må ha god oversikt over hallen og være godt lydisolert. Kontrollpanel for lysanlegg, resultattavle og høyttaleranlegg bør vurderes. Rommet bør ha bredbåndstilkobling med god kapasitet.

5.6 TRIBUNER

5.6.1 Generelt

Norsk standard NS-EN 13200 omhandler utforming av tribuner og tilskueranlegg for øvrig, og servicearealer for tilskuere.

Det skilles mellom tre typer tribuner:

- faste tribuner;
- teleskoptribuner;
- demonterbare tribuner.

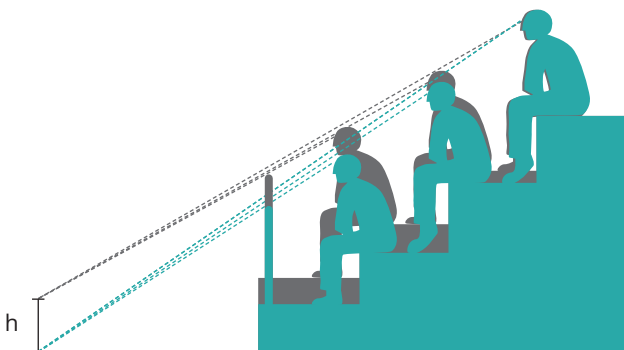
Standardens krav til utforming av tribuner og til sikkerhet er i prinsippet de samme for de tre typene.

Generelle føringer for utforming av tribuner:

- siktlinjer skal være fri for søyler og andre hindringer
- adkomst uten å krysse de aktives trafikkareal og hallens aktivitetsflate
- adkomst fortrinnsvis direkte fra vestibyle
- adkomst fortrinnsvis fra planet over tribunen
- bredde for sitteplasser skal fortrinnsvis være 0,5 m, minimum 0,45 m
- fri siktlinje skal for de fleste hallidrettene krysse nærmeste begrensingslinje for spilleflaten maksimalt 0,5 m over gulvet
- det skal være lett adkomst til toaletter og andre servicearealer;
- det skal være spesielle plasser for rullestolbrukere, én plass pr. 200 tribuneplasser, men minimum fem plasser.

Teleskoptribune, her parkert i «garasje». (NB: nærmeste håndballmål er ikke sikret mot velting). Foto: Morten Roa

Høyden (h): Maks 500 mm for håndball, 0 for innebandy

■ Siktlinje håndballbane

■ Siktlinje innebandy

Generelle mål på inntrinn og opptrinn:

- Sittetribuner: 0,8 m inntrinn og 0,4 m opptrinn.
- Ståtribuner: 0,4 m inntrinn og 0,2 m opptrinn.

Det kan imidlertid være nødvendig å tilpasse forholdet mellom inntrinn og opptrinn for å oppnå tilfredsstillende siktlinjer.

Noen særforbund har krav til antall tilskuerplasser for nasjonale eliteserie og til internasjonale kamper.

5.6.2 Faste tribuner

Alle idrettshaller bør ha noe tilskuerplasser på faste tribuner. Tribuner er arealkrevende og antall plasser bør behovsvurderes i forhold til antall personer som kan ventes på hyppige arrangementer i hallen. Som minimum bør det være 2–3 benkerader i hallens lengderetning, noe som vil tilsvare ca. 150–250 tilskuerplasser i en normalhall.

5.6.3 Teleskoptribuner

Teleskoptribuner er effektive fordi de til daglig frigjør arealer til aktivitet, og som er forholdsvis raske å trekke ut for å imøtekomme ønske om økt tribunekapasitet ved regelmessige arrangementer. Krav til teleskoptribuner går fram av NS-EN 13200, del 5. En teleskoptribune bygger normalt 1,2–1,4 m i sammenslått tilstand.

Oppmerking av matchbaner må planlegges grundig i forhold til uttrukket teleskoptribune. Oppmerkingen vil normalt bli gjort før tribunen installeres, og det

Foto: Jenny Solem Vikra, Minsk

må settes av plass for sekretariat, arenareklame osv. for disse banene.

Man må forsikre seg om at valgt gulv tåler belastning fra tribunen, og at tribunens skinner eller hjul ikke vil skade gulvet.

5.6.4 Demonterbare tribuner

Det kan være aktuelt å sett opp demonterbare tribuner i idrettshaller. Dette er tribuner som monteres opp ved sjeldne anledninger hvor det ventes stor publikumstilstrømning. Krav til demonterbare tribuner går fram av NS-EN 13200, del 6.

Dette er tribuner som etter behov bygges sammen av matriell som kan sammenlignes med stillasmatriell. Det må imidlertid påses at det materiellet som benyttes tilfredsstiller standardens krav, og at sammenføringer og avstivninger er tilfredsstillende utført. Ansvarlig utførende skal, etter at tribunen er ferdig montert, utstede et dokument, en samsvars-erklæring, som bekrefter at tribunen er utført i henhold til nevnte standard.

5.7 VARME- OG VENTILASJONSANLEGG

5.7.1 Generelt

Som nevnt innledningsvis er denne veilederen å betrakte som et dokument som skal være et grunnlag for å utarbeide en mer detaljert spesifisering tilpasset det enkelte bygg. Prosjektering skal gjennomføres i henhold til gjeldende forskrift om tekniske krav til byggverk.

Det anbefales separate systemer for varme og ventilasjon. Dersom det likevel velges oppvarming via luft, må systemet bygges og reguleres på en slik måte at man kan håndtere:

Luftmengdenivå	Lufttemperatur
Høy luftmengde	Overtemperatur på luft
Høy luftmengde	Undertemperatur på luft
Lav luftmengde	Overtemperatur på luft
Lav luftmengde	Undertemperatur på luft

Krav til 100 % ventilasjonseffektivitet vil gjelde for alle situasjoner.

Det anbefales ikke omluftsystemer, da luktoverføring fra avtrekk til tilluft vil redusere kvaliteten på inneklimaet. Dog kan omluftsystem brukes for hall og tribuneområde hvis dette betjenes fra ett og samme ventilasjonsaggregat, forutsatt at friskluftandel til enhver tid kan reguleres i henhold til personbelastning i hall og tribuneområde (se tabell for anbefalte luftmengder på neste side). I haller beregnet for mange tilskuere anbefales det separate ventilasjonsaggregat for hall og tribuneområde.

Det anbefales å installere et automatikkanlegg med sentral driftskontroll (SD-anlegg) for VVS-anleggene. Disse bør reguleres og overvåke sanitæranlegg, varmeanlegg, luftbehandlingsanlegg og eventuelt luftkjølingsanlegg. Anlegget kan også omfatte lysstyring, særlig i idrettshallen, nøddlys og adgangskontroll.

Oversikt og synliggjøring av energibruk vil være motiverende for optimalisering.

Noen idretter krever spesielle hensyn, se nærmere om dette i kapittel 4.

5.7.2 Varmeanlegg

Det anbefales varmeanlegg med vannbåren varme til oppvarming av mest mulig av bygget.

Alle deler av varmeanlegget bør utføres som mengderegulert anlegg. I idrettshallen anbefales det bruk av varmepaneler i taket (strålevarme) som gir en behagelig og jevn varme på gulvnivå. Oppvarming av mindre rom utføres generelt med radiatorer plassert under vinduer. I større anlegg med mye trafikk ut og inn bør det monteres luftport i inngangsparti og vindfang. I garderobes og dusjrom bør det monteres vannbåren gulvvarme.

Anlegget som helhet skal normalt dimensjoneres for innetemperaturer opp til 22 °C, men med normal driftstemperatur i idrettshallen og andre aktivitetsrom på 16–18 grader. Romtemperaturen bør kunne reguleres med nøyaktighetsnivå på ± 2 °C i oppholdssonen.

I de årstidene da det er behov for oppvarming av lokalene, anbefales det at lufttemperaturen i lokalene holdes under 22 °C (med unntak av garderobe og dusj). Individuell reguleringsmulighet må tilstrebes.

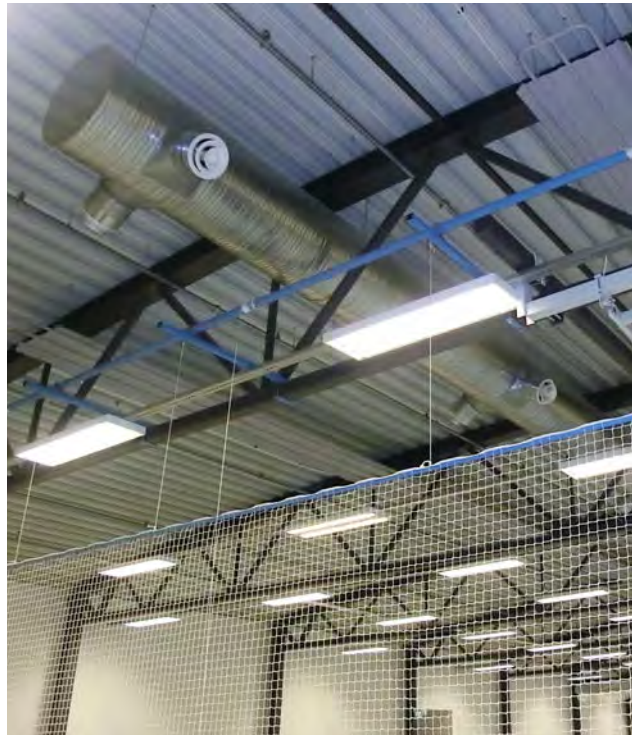
5.7.3 Ventilasjon

Ventilasjonsanlegg skal ha balanserte luftmengder for tilluft og avtrekk og varmegjenvinner. Valg av varmegjenvinner må tilpasses de rommene som ventileres. For å oppnå lavest mulig energibruk skal ventilasjonsluftmengden behovsstyres i hall- og tribuneområde og evt. andre områder med store luftmengder og store variasjoner i bruk.

For dimensjonering av ventilasjonsmengden skal tas hensyn til persontetthet, aktivitetsnivå, materialbruk (emisjoner), overflatebehandling, glassarealer og solavskjerming for de enkelte rom.

Prinsipper for utforming av ventilasjonsanlegg

Dersom idrettshall kan deles til mindre aktivitetsområder, må ventilasjon kunne styres individuelt for hver del. Dette gjelder for både tilluft og avtrekk. Måling av CO₂ for idrettshall kan gjøres i avtrekkskanal.

Teknisk anlegg i himling. Foto: Morten Roa

Anbefalte luftmengder:

Areal / funksjon	Luftmengde pr. person	Luftmengde pr. m ²	Kommentar
Idrettshall aktive utøvere	150 m ³ /h	7 m ³ /h	Behovsstyres CO ₂ /temp.
Idrettshall tilskuere	26 m ³ /h	7 m ³ /h	Behovsstyres CO ₂ /temp.
Treningsrom, høy aktivitet (eks. spinning)	250 m ³ /h	7 m ³ /h	Ca. 2,5 m ² pr. person. Behovsstyres manuelt, pådrag med automatisk reset.
Treningsrom, middels aktivitet	150 m ³ /h	7 m ³ /h	Behovsstyres CO ₂ /temp
Treningsrom, moderat aktivitet	80 m ³ /h	7 m ³ /h	Behovsstyres CO ₂ /temp
Møterom	26 m ³ /h	7 m ³ /h	Behovsstyres CO ₂ /temp
Garderobe		15 m ³ /h	Konstant tilluft balansert etter samlet luftmengder fra dusj og WC.
Dusj		15 m ³ /h	80 m ³ /h pr dusjhode. Konstant avtrekk. Overluft fra garderobe.
WC			100 m ³ /h konstant avtrekk. Overluft fra garderobe.
HCWC			150 m ³ /h konstant avtrekk. Overluft fra garderobe.
Gangareal/trapperom		7 m ³ /h	Overluft fra omliggende arealer.

Luftmengder angitt pr. person og pr. m² summeres for dimensjonering av ventilasjonsmengde.

Lufthastighet i oppholdssone skal tilstrebes å ligge under 1,0 m/s i idrettshall og treningsrom for høy aktivitet. For øvrige rom bør lufthastigheten ikke overstige 0,15 m/s.

Temperaturkrav vil variere mellom ulike rom.

Veiledende verdier vil være:

Areal / funksjon	Normal temperatur	Ønsket reguleringsområde
Idrettshall	Ca. 18 °C	15–21 °C
Treningsrom, høy aktivitet (eks. spinning)	Ca. 18 °C	15–18 °C
Treningsrom, middels aktivitet	Ca. 19 °C	17–21 °C
Treningsrom, moderat aktivitet	Ca. 20 °C	18–22 °C
Møterom	Ca. 21 °C	20–25 °C
Garderobe	Ca. 23 °C	22–24 °C
Dusj	Ca. 27 °C	25–28 °C

5.7.4 Kjøling

For mange idrettshaller vil overoppheting være et problem, og det vil være behov for kjøling.

Det skal foretas beregninger som viser temperaturforløp i hall og tribuneområde for dimensjonerende døgn ved sommerdrift. Med bakgrunn i utførte beregninger beslutter byggherre om kjøling skal installeres. Dersom det velges energibrønn som energikilde til varmepumpe bør utnyttelse av energibrønn til frikjøling vurderes spesielt.

Temperaturglidning fra 2–4 grader kan vurderes. Men det anbefales ikke å akseptere temperaturglidning i beregning for treningsrom med høy aktivitet, f.eks. spinning.

I de årstider da det kan være behov for kjøling tillates temperaturglidning opp til 26 °C. Individuell reguleringsmulighet må tilstrebes.

5.7.5 Drift og vedlikehold

Tekniske anlegg krever vedlikehold for å opprettholde sin funksjon og effektivitet. Tilsyn bør utføres 2 ganger pr. år, og vedlikehold bør utføres 1 gang pr. år. Leverandør av teknisk anlegg skal levere plan for

drift og vedlikehold av anlegget. Typiske punkter for tilsyn vil være:

- kontroll av alle ventilasjons-komponenter som vifter, filtre, varmegjenvinner etc.;
- kontroll av automatikk og alarmer;
- kontroll av temperaturer;
- kontroll av sikkerhetsfunksjoner som frostsikring;
- måle interntrykkfall aggregater;
- måle eksterntrykkfall tilluft, avtrekk, avkast og inntak;
- kontrollere hovedluftmengde, tilluft og avtrekk;
- måle og vurdere virkningsgrad for varmegjenvinner;
- kontrollere oppheng og dempere på motorer og vifter;
- måle strømstyrke og spenning på motorer;
- registrere og vurdere *Specific Fan Power* (SFP), energibruk i forhold til luftmengde ($\text{kW}/(\text{m}^3 \times \text{s})$);
- kontroll av remdrift og remskiver;
- kontroll av kjøle- og varmebatterier;
- etterfylle vann/glycol ved behov;
- kontroll av sirkulasjonspumper til batterier;
- kontroll av stengespjeld, tetthet og funksjon;
- vurdere settpunkter for reguleringsløyper;

- vurdere driftstider (start- og stopp tider aggregater);
- visuell kontroll av forbindelser og rekkeklemmer;
- ettertrekking av rekkeklemmer i tavle;
- kontroll av reguleringsentral, settpunkter og funksjoner (både internstyring og opp mot SRO);
- teste signaler og alarmfunksjoner (både internstyring og opp mot SRO);
- kontroll av intern sikkerhetsautomatikk (både internstyring og opp mot SRO);
- kontroll av forrigling og regulering (både internstyring og opp mot SRO);
- kontrollere frostgrense og alarmverdi (både internstyring og opp mot SRO);
- kontroll av reguleringsentral, settpunkter og funksjoner, både internstyring og opp mot sentral regulering og overvåking (SRO);
- justering av automatikkanleggets innstillinger (både internstyring og opp mot SRO).

Typiske punkter for vedlikehold vil være:

- kontroll av reguleringsutstyr og romkontroll som motorspjeld og ventiler;
- sjekk av innstillinger for temperaturer og driftstider;
- kontroll av behov for rengjøring;
- kontroll og service på kjølemaskin/varmepumpe;
- F-gass kontroll;
- utskifting av kileremmer (utføres 1 gang pr. år);
- utskifting av filter (utføres 1 gang pr. år eller etter behov);
- avfallshåndtering av brukte filter og kileremmer.

I tillegg anbefales:

- energivurdering med tiltaksliste iht. Energi-merkeforskriften (NVE).

5.8 REHABILITERING AV IDRETTSHALLER

5.8.1 Om spillemidler til rehabilitering

En idrettshall som er i bruk til undervisning på dagtid og til idrett på kveldstid og i helger vil normalt ha en brukstid på 2 500–3 500 timer pr. år. Denne intense bruken vil etter en del år normalt medføre behov for å gjennomføre tiltak for rehabilitering av hallen.

I Kulturdepartementets bestemmelser for tilskuddsordningen av spillemidler (2015), er rehabilitering definert som en istandsetting av anlegget som skal gi vesentlig funksjonell og bruksmessig standardheving i forhold til dagens situasjon. Vilåårene for å kunne søke om tilskudd til rehabilitering er i prinsippet de samme som ved søknad om tilskudd til nye anlegg. Dette innebærer blant annet at det stilles samme krav til innarbeiding i kommunal plan, idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning, kostnadsoverslag og finansiering som for nye anlegg. Som en generell bestemmelse forutsettes det minimum 20 års brukstid av anlegget før det kan søkes om tilskudd til rehabilitering. For idrettsgulv gjelder likevel et unntak fra denne bestemmelsen; det forutsettes minimum 10 års brukstid for gulv.

Det forutsettes at det utarbeides en helhetlig tilstandsrapport for anlegget som grunnlag for å kunne vurdere grunnlaget for rehabilitering, med en helhetlig tiltaksplan. Det er viktig å hente fram grunnlagsdata for anlegget i forbindelse med utarbeiding av en tilstandsrapport. Opplysninger om byggeår, grunnforhold og utførte grunnarbeider, materialvalg etc. kan være viktig informasjon for å utarbeide en god tiltaksplan. Det skal utarbeides en samlet plan for alle arbeider som skal gjøres i forbindelse med rehabiliteringen. Planen skal være komplett selv om arbeidet skal utføres i atskilte byggetrinn.

Bestemmelsene for størrelsen på tilskudd av spillemidler er de samme som for nye anlegg: hovedregelen er at det kan søkes om en tredjedel av kostnadene, og for større anlegg gjelder de samme maksimale tilskuddsbeløp som for nye anlegg.

Egen veileder for rehabilitering av idrettsanlegg og oppdaterte bestemmelser for tilskuddsordningen finnes på www.idrettsanlegg.no

5.8.2 Universell utforming

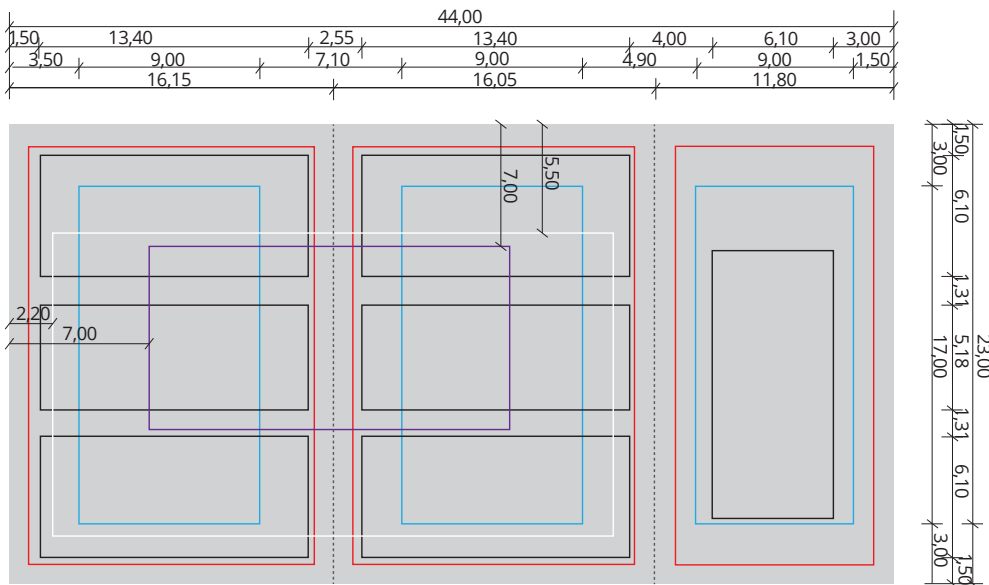
Mange eldre idrettshaller har mangler når det gjelder universell utforming. Oppgradering til dagens lover, forskrifter og bestemmelser vil være et vilkår for tilskudd til rehabilitering av en idrettshall.

5.8.3 Lysanlegg

Et lysanlegg svekkes over tid. Selv med jevnlig vedlikehold og rengjøring må det påregnes betydelig reduserte lysverdier etter f.eks. 20–25 års brukstid.

Hall 23 x 44 m med to skillevegger, forslag til oppmerking og plassering skillevegger

- tre basket treningsbaner (rød strek), reduserte mål;
- tre volleyball treningsbaner, én med redusert mål (blå strek);
- mulig plassering av basket matchbane (hvit strek);
- mulig plassering av volleyball matchbane (lilla strek);
- syv badmintonbaner (sort strek).

Det anbefales å benytte en uavhengig kompetent person for vurdering av lysanlegget, inkludert det elektriske opplegget, for anbefaling av nødvendige tiltak.

5.8.4 Varme og ventilasjonsanlegg, energiøkonomisering

Den mest krevende delen av rehabiliteringsprosjekt vil ofte dreie seg om hva som skal gjøres med varme og ventilasjonsanlegg, og hvilke tiltak for energiøkonomisering som skal gjennomføres. Det bør gjennomføres en livsløpsanalyse for byggets forventede levetid etter rehabilitering. Det finnes mye litteratur og gode modeller for gjennomføring av slike beregninger, men dette må gjennomføres av kompetent personell.

Enova vil kunne bidra med forslag til løsninger og informasjon om mulighet for tilskudd til energiøkonomiseringstiltak. Se www.enova.no.

5.8.5 Idrettsgulv

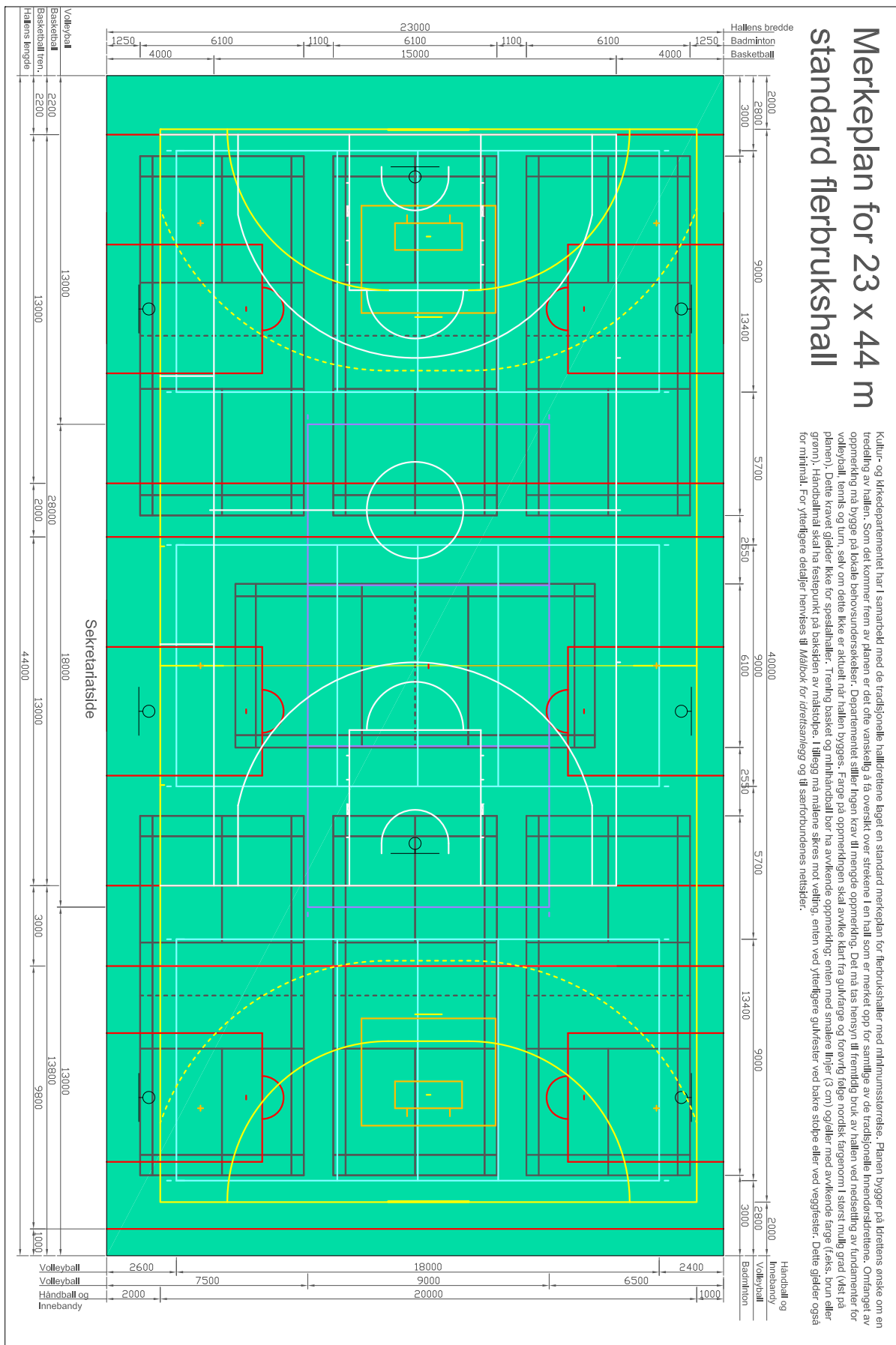
Gulvet i en idrettshall er utsatt for store påkjenninger og er den bygningsdelen i hallen som normalt

vil ha behov for rehabilitering. Levetiden for et idrettsgulv vil normalt kunne variere fra 10 til 25 år. Det finnes imidlertid eksempler på gulv som ikke har fungert så lenge som 10 år, og det finnes eksempler på gulv som har fungert godt i mer enn 25 år.

Det er vanskelig å gi generelle råd for hvordan et idrettsgulv skal rehabiliteres. Det er imidlertid viktig å gjøre en god faglig vurdering av det gamle gulvet før det bestemmes hvilke rehabiliteringstiltak som skal gjennomføres. Alt fra fullstendig utskifting av det gamle gulvet, til et begrenset tiltak med å legge et nytt toppdekke på det gamle gulvet med bør vurderes.

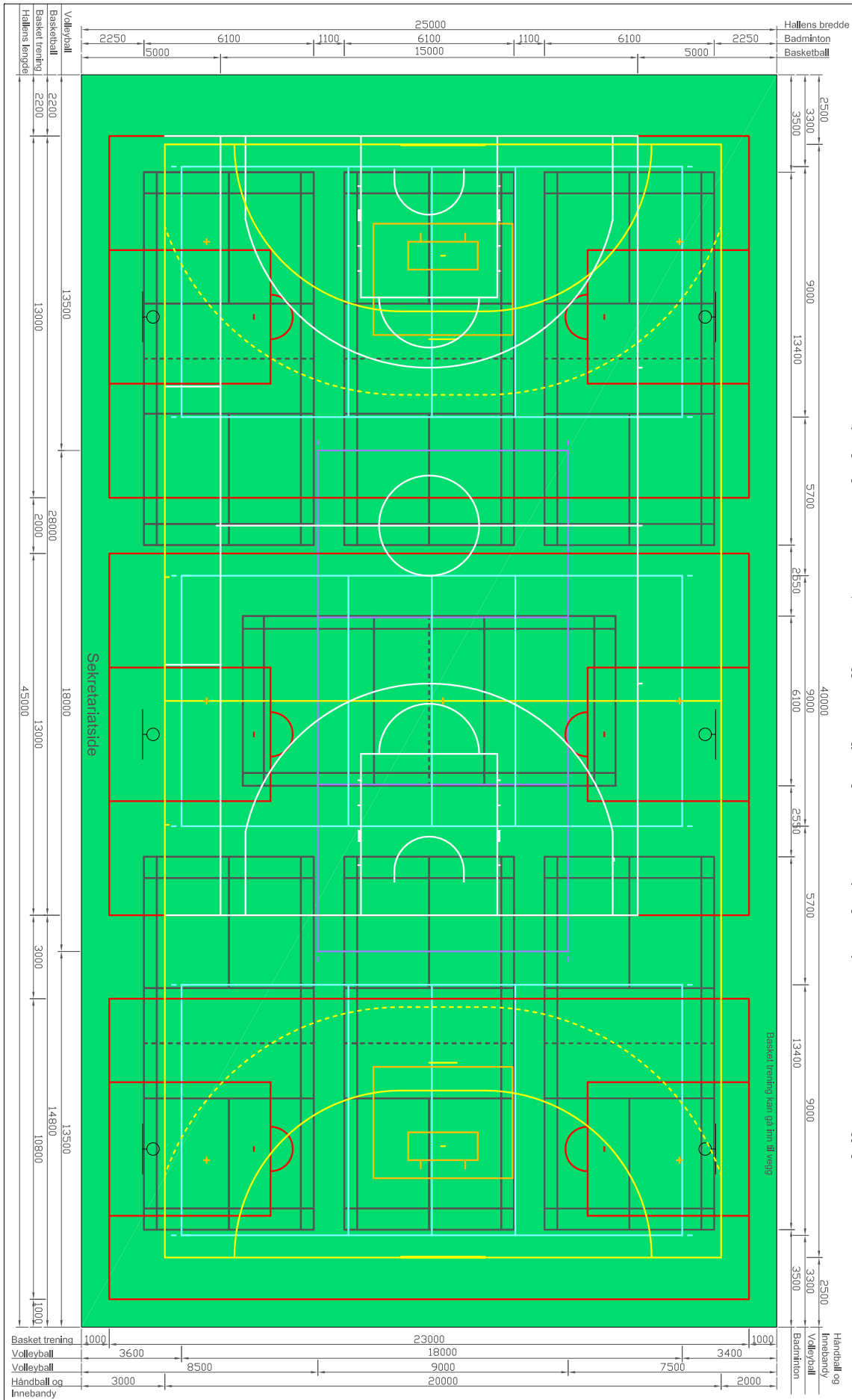
Ved rehabilitering skal kravene til idrettsfunksjonelle egenskaper for nye gulv (friksjon, støtdemping, deformasjon, ballsprett etc.), legges til grunn. Dersom det eksisterende gulvet inngår, helt eller delvis, i den nye konstruksjonen, må det ved forhåndstesting dokumenteres at den valgte løsning vil tilfredsstille funksjonskravene som stilles.

Skissen over viser et forslag til plassering av to skillevegger og oppmerking av gulv i en hall på 23 x 44 m. Dersom det skal være én skillevegg i hallen vises det til oppmerking vist i Alternativ III på side 57, men målene må tilpasses.

Merkeplan 25 x 45 m standard idrettshall

Kulturdokumentet har i samarbeid med de tradisjonelle hallidrettene laget en standard merkeplan for idrettshaller. Planen bygger på idrettens ønske om en tredeling av hallen. Som det kommer fram av planen er det ofte vanskelig å få oversikt over strekene i en hall som er merket opp for samtlige av de tradisjonelle innendørsidrettene. Omfanget av oppmerking må bygge på lokale behovsundersøkelser. Departementet stiller ingen krav til mengde oppmerking. Det må tas hensyn til fremtidig bruk av hallen ved nedsettning av fundamenter for volleyball, tennis og turn, selv om dette ikke er aktuelt når hallen bygges. Farge på oppmerkingen skal avvike klart fra gulvflaten og forvring i størst mulig grad følge fargene som er vist på planen. Dette kravet gjelder ikke for speilhallar. Trening basket og minihandball bør ha avvikende oppmerking: enlinje med smalere linjer (3 cm) og/eller med avvikende farge (rødt, brun eller grønt). Handballhall skal ha festepunkt på bakside av målsløpet. I tillegg må målene sikres mot veiling, enen ved ytterligere gullfleser ved bakre sløpet eller ved veggfleser. Dette gjelder også for minihall. For ytterligere detaljer henvises til *Målbok for idrettsanlegg* og til særforbundenes nettsider.

Litteraturliste og referanser

Aktuelle lover og forskrifter: www.lovdatab.no

Bestemmelser om tilskudd til anlegg for idrett og fysisk aktivitet V-0732 B. Kulturdepartementet. Revideres hvert år.

Rehabilitering/ombygging av eldre idrettsanlegg V-0823 B. Kulturdepartementet – 2015.

Universell utforming av idretts- og nærmiljøanlegg V- 0511 B. Kulturdepartementet – 2012.

Kommunal planlegging for idrett og fysisk aktivitet V-0798 B. Kulturdepartementet – 2014.

Målbok for idrettsanlegg V-0976 B. Kulturdepartementet – 2015.

Idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning V-0985 B. Kulturdepartementet – 2015.

Veileder Klatreanlegg V-0974 B. Kulturdepartementet – 2015.

Veileder Anlegg for kampsport V-0987 B. Kulturdepartementet – 2015.

Idrettsbelysning. Utgitt i samarbeid mellom Lyskultur og Kulturdepartementet – 2013. Kjøpes fra Lyskultur.

Veileder for støyvurdering ved etablering av nærmiljøanlegg. Helsedirektoratet – 2009.

Veiledning om tekniske krav til byggverk Direktoratet for byggkvalitet

NS-EN 14904, *Idrettsdekker* – Innendørs dekker for fleridrettsbruk

NS-EN 13200 *Tilskueranlegg* del 1–8. Det vises særlig til:

- Del 1: Generelle egenskaper for tilskuerområder
- Del 3: Rekkverk, gjerder og bølgebrytere
- Del 5: Teleskoptribuner
- Del 6: Demonterbare tribuner

NS-EN 749, *Sportsplussutstyr*, Håndballmål, Funksjons- og sikkerhetskrav, prøvingsmetoder

Veileder for innendørs skytebaner for kal. 22. Det frivillige Skyttervesen – 2007

Utgitt av:

Kulturdepartementet

Offentlige institusjoner kan bestille flere eksemplarer fra:

Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon

Internett: www.publikasjoner.dep.no

E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no

Telefon: 22 24 00 00

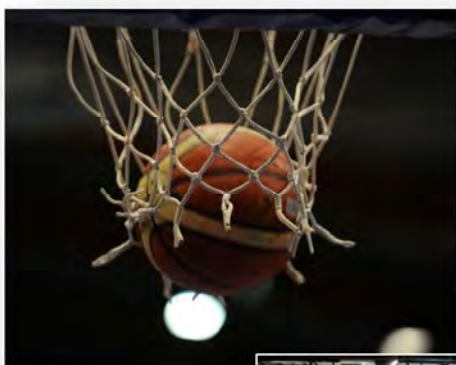
Publikasjonskode: V-0989 B

Design: Kord AS

Forsidefoto: Johnny Syversen

Trykk: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon

03/2016 – opplag 1500

PLANLEGGING OG BYGGING AV FLERIDRETTSHALLER I NORGE

Prosessbeskrivelse fra
Norges Håndballforbund, Norges Basketballforbund og Norges Bandyforbund

Oppdatert mai 2015

Innhold

Forord.....	2
1 Innledning.....	4
2 Prosjektstart.....	5
2.1 Sammen drag av prosess og beslutninger frem til bygging.....	5
2.2 Ønske om ny idrettshall (innledende skisse).....	5
2.3 Lokalisering, tomt.....	6
2.4 Reguleringsplan.....	6
2.5 Konkretisering av prosjektidé, skisseprosjekt.....	6
2.6 Prosess i kommunen.....	7
2.7 Spillemiddeltilskudd.....	8
2.8 Momsrefusjon / -kompensasjon.....	9
3 Byggeprogrammering.....	10
3.1 Valg av entrepriseform.....	10
3.2 Presentasjon av byggeprosjektet (eksempel).....	10
3.3 Rammebetingelser.....	12
4 Forslag til byggeprogram for totalentreprise.....	13
4.1 Overordnet.....	13
4.2 Prosjektomfang.....	14
4.3 Spesifikasjon/romprogram.....	15
4.4 Sportsgulv, Gulv i hallen.....	16
4.5 Lydanlegg.....	26
4.6 Lysanlegg.....	28
4.7 Resultattavle / klokke.....	32
4.8 Løst og fast utstyr som inngår.....	33
4.9 Teleskoptribuner.....	37
4.10 Situasjonsplan (Eksempel).....	40
4.11 Adkomst (Eksempel).....	40
4.12 Romprogram (Eksempel).....	40
4.13 Energi, miljø, radon.....	42
4.14 Tekniske installasjoner.....	44
5 Sjekkliste ved de ulike stadiene i byggesaken.....	45
5.1 Ønske om ny idrettshall.....	45
5.2 Konkretisering av prosjektidé, skisseprosjekt.....	45
5.3 Byggeprogram.....	45
5.4 Forprosjekt.....	46
6 Ferdig hallprodukt.....	47
7 Entrepriserformer (vedlegg 1).....	52
7.1 Totalentreprise.....	52
7.2 Hovedentreprise.....	53
7.3 Delte entrepriser.....	53
7.4 OPS (Offentlig-privat samarbeid) – en finansieringsform.....	54
8 Momskompensasjon / -refusjon (vedlegg 2).....	55
9 Anleggspoolen.....	59

Forord

Norges Håndballforbund har i samarbeid med Norges Basketballforbund og Norges Bandyforbund laget dette dokumentet. Dokumentet er ment som hjelpemiddel til alle som har planer om å bygge en idrettshall slik at bygget blir optimalt for dem anlegget bygges for: utøverne i første hånd. Deretter tilskuerne, der hvor noen planlegger å bygge en elitehall.

Det finnes ingen ordning som forhåndsgodkjenner utrustninger/installasjoner i idrettshaller. I denne publikasjonen presenterer vi noen alternativer. Vi gjør særskilt oppmerksom på at det finnes andre løsninger og andre leverandører.

Når man bygger et idrettsbygg skal man ha i tankene at man bygger et bygg som skal stå i 50 – 100 år. Vi vet at viljen og evnen til å avsette årlige vedlikeholdsmidler, nesten er fraværende. Samtidig som vi også vet at bruksfrekvens og antall besøkende er svært høy. Dette gjør at det å prioritere kvalitet fremfor pris på det vi kjøper bare blir viktigere og viktigere. Spesielt gjelder dette idrettselementene i bygget.

Det er utøverne som må settes i fokus når det bygges idrettsbygg. Derfor må man vekte kvalitet høyere enn pris. Spesielt gjelder dette for elementer som idrettsgulv, lys og lyd. Et godt idrettsgulv vil det lange løp spare utøverne for skader, både under karrieren og ikke minst etter endt karriere. (senskader) Samtidig vet vi at kvalitetsvarer har en lengre levetid. Dette er viktige elementer når man tenker på hvor lite midler det er til rehabilitering.

Vi ønsker også å sette søkelys på beskrivelser til anbudsdokumentene. Disse er helt avgjørende for at entreprenør skal levere det man ønsker. Kunnskapen hos entreprenører er ofte ganske liten når det gjelder idrettselementene i et idrettbygg. Det er derfor svært viktig at byggherre gjør en ekstra god jobb med å beskrive disse elementer godt og presist.

Avslutningsvis oppfordrer vi alle byggherrer til å søke råd hos kyndig ekspertise. Ofte finnes denne hos idretten selv; det være seg i klubber eller særforbund. Derfor er det et godt råd å ta disse med så tidlig som mulig i planleggingsfasen. Denne rådgivingstjenesten utfører idretten helt gratis.

Etterfølgende faksimile (på neste side) fra Idrett & Anlegg nr 6 2010 mener vi illustrerer dette svært godt og er derfor tatt med for å illustrere problematikken.

Tom Anderson
Anleggsrådgiver NHF

Leder

Redaktør Allan Aabech. Tlf.: 915 80 536 allan.aabech@sportmedia.no

Billig kan bli dyrt

Det har sikkert vært noen cowboyer på ferde i anleggsbransjen siden sist vi omtalte slurvete entreprenører på denne plass. Måtte de bli bundet rundt totempelen og bli skalpert. Det er saktens greit å skjelle ut cowboyene, men den beste måten å utrydde dem på er ikke å engasjere dem.

Oppdragsgivere og anleggseiere, ofte profesjonelle folk i kommunene, har standard anbudsbeskrivelse å forholde seg til i vurderingen når entreprenører skal velges ut. Enhver fremtidig eier må følge opp arbeidet etter hvert, søke råd hos eksperter og kontrollere mens arbeidet skrider frem. Aller helst ha plass i byggekomiteen, der de som utfører arbeidet er samlet, og fra første stund.

Idrett&Anlegg har etterlyst et forum hvor byggherrer/eiere kan få råd og anbefalinger om hvem som kan utføre arbeidet. Den servicen har ikke Kulturdepartementet, og vil heller ikke få den. Men det er jo ikke verre enn å søke etter referanser hos dem som har oppført tilsvarende idrettsanlegg. For det er ikke alle særforbund som kan hjelpe, Fotballforbundet aller minst etter hva vi registrerer.

Den største fellen er å kjøpe for billig. Alle må tenke seg om før man hopper på billigste tilbud, og dugnad kan noen ganger også føre til uheldige løsninger. For det er etterarbeidet med å reparere dårlige løsninger som koster penger, og avslører cowboyvirksomhet. Men ikke det alene også arkitekter må tegne en svømmehall før de lærer.

Man tar derfor ikke det billigste tilbudet uten å forsikre seg om at entreprenøren er faglig dyktig og ikke minst, sjekk referansene.

Og husk, når anlegget står ferdig, skal det utføres tester som inngår i kontraktene. Disse testene skal være på plass før eier får spillemidlene utbetalt fra KUD.

Vi kan ikke annet enn å bli imponert over den anleggsviljen som råder i Norge, for det bygges for seks-sju milliarder kroner i året.

Imponerende anlegg, det være seg svømmehaller, isflater, idrettshaller og kunstgressbaner. I dette nummer har vi fornøyelsen av å presentere storstua som de 1 400 innbyggerne i Lierne har fått. En vakker funksjonell flerbrukshall med prislapp på 52 millioner kroner står ferdig i den nord-trønderske bygda som heller sokner over grensa enn til fylkesentrum i Steinkjer.

Når vi også presenterer den nye Kikutstua er det for å vise at det går an å bygge folkelige turhytter i skog og mark hvor folk ferdes, uten spillemidler. Dugnadsånden rår fortsatt innen organisasjonslivet, noe ikke minst Skiforeningen drar nytte av. For medlemskontingent – noen kaller det løypeavgift – reinvesteres i friluftsområdene rundt hovedstaden, Nordmarka og dens mange grener. Av medlemmer som ser verdien av det. Egentlig burde alle betalt løypeavgift, men den diskusjonen dukker nok snart opp igjen – her eller der.

La oss til alle eiere av kunstgress nå like før vinteren kommer understreke at prepareringen er alfa og omega for om banen skal komme til sin rett vinterstid. Idrett&Anlegg har besøkt Årbogen Idrettspark der driftleder Bjarne Vidar Øen med sin propanstyrte undervarme har lagt seg opp erfaringer som han gjerne deler med andre.

Og husk – uten anlegg stopper idretts-Norge. Med driftsstopper stopper idretten!

Allan Aabech
Redaktør Idrett&Anlegg

1 Innledning

Denne publikasjonen er en "prosessbeskrivelse" for planlegging av en "fleridrettshall" primært utformet for ballspillene **håndball, basketball og innebandy**. Beskrivelsen er utarbeidet av Norges Håndballforbund. Målet er å ha et verktøy for å planlegge og bygge en rimelig og god idrettshall som skal fungere ihht idrettens krav og med drifts- og vedlikeholdsutgifter (FDV-kostnader) i laveste kategori (fra Holte Prosjekt) i 40 år.

Det er valgt å beskrive en enkel treningshall med én spilleflate i to versjoner: med og uten fast tribune for ca 300 tilskuere.

I tillegg er det tatt med en beskrivelse av en enkel og rimelig idrettshall i to versjoner, én med én treningsflate og én med to treningsflater.

Dokumentet er et verktøy for lokale byggherrer, vanligvis kommuner, som skal oppføre en idrettshall som dekker de ovennevnte idrettens behov. Beskrivelsen omfatter obligatoriske krav som skal innfris, og anbefalte løsninger hvor man har alternative utførelser. Krav som må innfris for å få "Spillemidler til anlegg for idrett og fysisk aktivitet" er også medtatt.

Enkelte anleggsdeler er beskrevet og illustrert med konkrete eksempler. Det presiseres at dette er eksempler på løsninger, men at det også finnes andre produsenter / leverandører som leverer produkter og løsninger.

Beskrivelsen inneholder en sjekkliste / huskeliste for å sikre at alle viktige tema og elementer kommer med under planlegging og budsjettering av prosjektet.

Denne beskrivelsen omhandler spesielt stadiene i planleggingsfasen.

Andre verktøy finnes for oppfølging i byggefasen, overtakelse og fremtidig drift og vedlikehold. For disse fasene er det viktig at byggherren benytter egne eller innleide byggfaglige eksperter som følger opp prosjektet på vegne av byggherren.

Det anbefales også at byggfaglig eksperter deltar i planleggingsfasen som beskrives her, i og med at mange viktige bygg-faglige og idrettsfaglige valg og beslutninger gjøres her.

Det er stadig endringer og justeringer i standarder, lovverk og anbefalte løsninger. Dette dokumentet blir derfor oppdatert ved behov. Kontroller alltid at siste versjon benyttes. Bekreftelse på dette fås fra Norges Håndballforbund.

Ansvar

Dette er en veiledning / huskeliste som beskriver og gir ideer til initiativtakere og byggherrer. De nødvendige formelle prosedyrene overfor stat, kommune og andre involverte organisasjoner er omtalt, men fullstendige regelverk må innhentes og gjennomgås før avtaler inngås med de berørte parter for å unngå feil og misforståelser.

2 Prosjektstart

2.1 Sammendrag av prosess og beslutninger frem til bygging

Behov	Pådriver / utreder	Ønsket beslutning	Besluttet av
Ønske om ny idrettshall (kap. 2.2)	Idretten, politikerne, andre brukere	Etablering av planleggingsgruppe	Fremtidig eier – kommunen og brukere - idretten
Konkretisering av prosjektidé, skisseprosjekt (kap. 2.5)	Planleggingsgruppen, + evt. innleid spesialist	Gå videre med planene, avsetting av midler for planleggingen	Kommunen og idretten
Byggeprogram: Entrepriseform, budsjett, finansieringsplan (kap. 3)	Planleggingsgruppen, + evt. innleide spesialister	Ja til finansieringsplan, etablering av byggekomite og prosjektleder	Kommunen
Forprosjekt: Kravspesifikasjon	Prosjektleder og innleide rådgivere	Godkjenning av forprosjekt, utsendelse på anbud	Kommunen og idretten
Anbud	Prosjektleder	Valg av leverandør, kontraktinngåelse	Kommunen

2.2 Ønske om ny idrettshall (innledende skisse)

Et nytt prosjekt kan starte etter initiativ fra idretten selv, fra ildsjeler, fra politikere eller andre. Selv om kommunene har ansvaret for kommunal planlegging, må idretten selv som oftest ta initiativ og fremme sine krav/ønsker i forbindelse med utbygging av idrettsanlegg. Dette bør da skje gjennom *Idrettsrådet* som er idrettens fellesorgan for idrettslag, -klubber og -foreninger i kommunen. Det er viktig at initiativtaker snarest mulig får hjelp til å komme på "riktig spor" slik at prosjektet kan bli realistisk vurdert og prioritert.

På dette innledende stadiet bør det nedsettes en arbeidsgruppe som lager en foreløpig skisse med:

- Bakgrunnsstoff om behov for hallen;
- Dagens situasjon vedrørende medlemmer, aktiviteter og anlegg, økonomisk tilskudd;
- Plan for hall, brukere og aktiviteter;
- Skissert tidsplan, økonomi og finansiering;
- Ansvar for videre utvikling av prosjektet.

Oppfølging og "salg" av prosjektidéen er minst like viktig som selve utviklingsplanen. Arbeidsgruppen bør også ha en plan for dette arbeidet. Planarbeidet har først gitt virkelig gevinst når anlegget er inne i kommunens handlingsplan og realiserbar når den er inne i kommunens økonomiplan.

Når prosjektidéen har kommet inn i kommuneplanen, eller gjerne tidligere, bør det settes ned en planleggingsgruppe ("byggekomite") som blir ansvarlig for de neste trinn i prosessen. Det er viktig at ansvarlige beslutningstakere blir med her, og at de så tidlig som mulig får "eierskap" til prosjektet. Dette vil bidra til å gi prosjektet prioritet. Man må imidlertid også sørge for å ha med noen som kan arbeide frem nødvendig underlag.

Gruppen kan f.eks. bestå av:

- Ordfører
- Rådmann – "Eiendomssjef" i kommunen / ansvarlig etat
- Idrettslagets representant
- Initiativtaker
- Innleid kompetanse (anbefales)

Gruppens første oppgave er å konkretisere prosjektet slik at man har et realistisk bilde, bl.a. ved å avklare lokalisering, og dermed ha et grunnlag for vedtak om å avsette midler til utarbeidelse av byggeprogram.

2.3 Lokalisering, tomt

Bygging av en fleridrettshall forutsetter at man har analysert og konkludert lokaliseringsspørsmålet. Skal hallen være et frittstående idrettsanlegg, eller en del av et eksisterende anlegg? Det forutsettes også at reguleringsplanen for området tillater et slikt anlegg.

I tillegg til plass for selve bygget skal man ha en plan for:

- Adkomstveier for publikum, fortrinnsvis separate gangveier uten biltrafikk
- Adkomst / parkering for service, leveranser, søppeltømming etc.
- Adkomst som tilfredsstillende universell utforming (HC-parkering nær inngangen)
- Parkering (i nærheten) for biler

2.4 Reguleringsplan

For oppføring av en fleridrettshall vil det kreves at kommunens reguleringsplan gir anledning til dette. Kommunen kan også ha utarbeidet "Områderegulering" eller "Detaljregulering" for området. Disse angir mer detaljerte reguleringer av arealene. Det er naturlig at kommunens representant(er) i arbeidsgruppen får spørsmålet om tomt og reguleringsplan og avklarer om prosjektet er innenfor gjeldende reguleringsplan, eller om det vil kreves endringer på planen. De vil også ta stilling til nødvendig tid, kompetanse og midler som kreves for å få klarsignal fra reguleringsmyndighetene.

2.5 Konkretisering av prosjektidé, skisseprosjekt

Først når midler for utarbeidelse av skisseprosjekt er avsatt, kan dette planarbeidet igangsettes. Dette er fordi arbeidet vil involvere mange aktører og medføre kostnader. Man må derfor ha en politisk beslutning om prosjektet skal videreføres i den formen det foreligger, samt hvilke brukergrupper som i tilfelle skal prioriteres. Det anbefales at man benytter innleid kompetanse til deler av dette arbeidet.

Skisseprosjektets innhold er de samme punktene som omtales i kapittel 2.2 (innledende skisse) men nå med dokumentasjon basert på gruppens arbeid.

Når skisseprosjektet som skal lede til vedtak om byggeprogrammering, fremlegges, bør følgende grunnprinsipper følges:

- Saksdokumentene må kunne forstås av ikke byggkyndige.
- Saksfremstillingen bør omtale brukergrupper i prosjektet med forslag til prioritering av ulike behov og/eller aktiviteter
- Hvis alternativer eller tillegg presenteres, må de ulike konsekvensene for fremdrift, kostnad og kvalitet være tydelig formulert. Generelt frarådes det å legge frem mange alternativer på dette stadiet.
- Det bør foreligge klare forslag til vedtak.
- Saken må inneholde vedtak om midler til byggeprogrammeringsarbeidet.
- I utgangspunktet bør man unngå å sette en bindende økonomisk ramme for prosjektet på et så tidlig stadium, da denne vil basere seg på meget usikre tall og kan føre til begrensninger for den videre gjennomføringen.

2.6 Prosess i kommunen

Kommunen er sentral i alle idrettsanleggsprosjekter. Når "Kommunedelplan for idrett og fysisk aktivitet" er vedtatt av kommunestyret, er dette kommunens styringsverktøy for bygging og rehabilitering av offentlige og private¹ idrettsanlegg.

For å kunne få spillemiddelfinansiering til et prosjekt, forutsetter KUD at prosjektet er innarbeidet og prioritert i kommunedelplanen.

Planen utarbeides hvert fjerde år, og rulleres hvert år. Kommunen skal annonsere oppstart og fremdriftsplan for arbeidet med kommunedelplanen. Kunngjøringen skal opplyse om tidsfrister og hvilke organisasjoner som kan levere inn forslag/innspill til planen.

Innspill til planen fra idrettens klubber/lag, særkretser/regioner og særforbund samles hos Idrettskretsen/Idrettsrådet.

Idrettskretsen / idrettsrådet utarbeider deretter forslag til prioritert kommunedelplan sammen med kommunens idrettsenhet som har innhentet innspill fra andre organisasjoner og foreninger.

NB: Fylkeskommunen har ingen finansiell rolle overfor idretten, men de har ansvar for videregående skoler, noe som gjør at deltakelse i idretts-hallprosjekter kan være aktuelt.

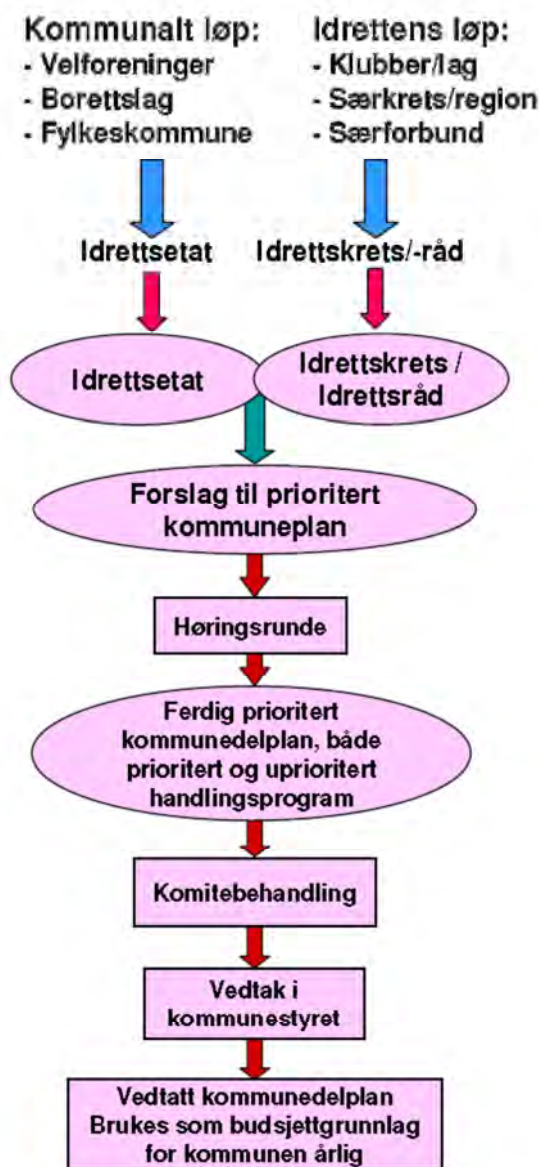
Neste trinn i kommunedelplanprosessen er at forslaget sendes ut på høring til berørte parter.

Høringsresultatene behandles og den ferdig prioriterte kommunedelplanen behandles politisk (komitebehandles), fremmes og vedtas i kommunestyret (evt. bystyret).

Den vedtatte planen brukes som budsjettgrunnlag for kommunens årlige budsjettering. Anlegget er ikke realiserbart før det ligger i kommunens økonomiplan.

Som i alle prioriteringsprosesser er det vinnere og tapere. Det vil alltid være en fordel å presentere godt dokumenterte prosjekter som "treffer" riktig.

Det er derfor viktig at man er aktiv overfor de ulike organer og personer (idrettsetat, komite-medlemmer, politikere, osv.) som har en rolle i utarbeidelsen av kommunedelplanen, lytter til deres argumenter og ivaretar politiske og faglige signaler i prosjektbeskrivelsen.

Dette løpet kan variere noe fra kommune til kommune

¹ For å få spillemiddelfinansiering må private anlegg inngå i kommunedelplanen

2.7 Spillemiddeltilskudd

Bygging av idrettshaller kvalifiserer til tilskudd fra spillemidlene (fra Norsk Tipping AS). Tilskuddsordningen styres og administreres av Kulturdepartementet (KUD). Et omfattende regelverk er utgitt fra departementet. Nedenfor nevnes de viktigste forutsetningene for tilskudd. Ved planlegging og realisering av et prosjekt må man sette seg inn i KUDs publikasjoner, og gjerne gjennomgå prosjektet med KUDs saksbehandler på et tidlig stadium for å unngå misforståelser.

Tilskuddene avgjøres av KUD. For tiden (2014) er maksimalsatsen for en treningshall med én spilleflate 44x23 m og to sett garderober 7,0 mill. kroner og 45x25 m 10 mill. kroner. For haller med to flater kan man få en større sum.

Dersom man anlegger styrkerom eller ekstra garderobesett (ut over to sett) vil det utløse ekstra tilskudd.

De viktigste forutsetningene for tilskudd er angitt nedenfor.

2.7.1 Eierforhold

- Idrettslag/organisasjonsledd i NIF og / eller kommunen skal inneha kontroll med eierforhold og drift.
- Det skal ikke foretas økonomiske utdelinger (utbytte etc.) til eierne.
- Et eventuelt overskudd skal tilfalle idrettslige formål.
- Ved oppløsning/avvikling skal formuen tilfalle idrettslige formål.

2.7.2 Åpent for allmenn idrettslig aktivitet

Anleggseier plikter å holde anlegget åpent for allmenn idrettslig aktivitet i 30 år fra ferdigstillelse av anlegget.

2.7.3 Anlegget må følge kravet om tilgjengelighet/universell utforming

Det er et krav at idrettsanlegg skal være tilgjengelig for funksjonshemmede som utøvere, publikum, trenere, dommere og arrangementsteknisk personell.

2.7.4 Idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning av planer for idrettsanlegg må foreligge

Planene for det tilskuddsberettigede anlegget må på forhånd være gitt en idrettsfunksjonell godkjenning av departementet eller den det bemyndiger.

2.7.5 KUDs anleggsregister må være oppdatert

Kulturdepartementets register for idrettsanlegg og spillemiddelsøknader (www.idrettsanlegg.no) må være oppdatert for søkende kommune(r). Anleggsregisteret skal oppdateres minimum årlig.

2.7.6 Anlegget må være med i Kommunal plan

Det er et vilkår for å kunne søke om spillemidler at anlegget er med i en kommunal plan for idrett og fysisk aktivitet. Dette gjelder også ved søknad om forhåndsgodkjenning.

2.7.7 Finansieringsplan må fremlegges

Det må fremlegges en plan som redegjør for anleggets totale kostnader (prosjektkostnad).

2.7.8 Forvaltnings-, drifts-, vedlikeholds- og utviklingsplan (FDVU) med budsjett må fremlegges

- Plan for bruk, med budsjetterte utgifter og inntekter (gjelder alle anlegg).
- Plan for forvaltning, drift, vedlikehold og utvikling med tilhørende budsjetter.

2.7.9 Søknadsprosedyre

Søker kan være kommuner, fylkeskommuner, idrettslag / organisasjonsledd i NIF eller andre sammenslutninger. Søknader om tilskudd til skal leveres elektronisk gjennom nettstedet www.idrettsanlegg.no. Det er en rekke årlige tidsfrister for de ulike elementene i søknadsprosessen som man må kjenne til og følge.

2.8 Momsrefusjon / -kompensasjon

2.8.1 Kommunale og fylkeskommunale byggherrer.

Hovedregelen er at en kommune som selv fører opp et bygg vil få merverdiavgiften på byggekostnadene helt ut kompensert. Det samme gjelder merverdiavgift på driftskostnader i fast eiendom som kommunen eier og driver. Reglene for dette er beskrevet i *Vedlegg 2: Momskompensasjon / -refusjon*

2.8.2 Private byggherrer,

Veldedige og samfunnsnyttige organisasjoner (som f. eks. idrettslag) kan også få momsrefusjon ved bygging av idrettsanlegg. Forutsetningene for dette er tilsvarende som for spillemiddeltilskudd. Reglene som må følges er nærmere beskrevet i *Vedlegg 2: Momskompensasjon / -refusjon*

Søknader om momsrefusjon til private organisasjoner behandles og avgjøres av Lotteri- og stiftelsestilsynet. (se også www.lotteritilsynet.no)

3 Byggeprogrammering

Når fremtidig byggherre (tiltakshaver, prosjekteier) som ofte er kommunen, har vedtatt å utarbeide byggeprogram, må fageeksperter delta i dette arbeidet. Hvor mye man må leie inn avhenger av egen kompetanse og kapasitet hos byggherre og i planleggingsgruppen.

Erfaringsmessig består planleggingsgruppen av beslutningstakere og representanter fra fremtidige brukergrupper, ikke fageeksperter. Byggherren (kommunen) har sjelden nødvendig spesialkompetanse eller kapasitet til å gjøre hele arbeidet med egen bemanning.

Den utpekte prosjektleder fra kommunen har normalt generell byggkompetanse og vil kunne lede prosjektarbeidet. Vi vil imidlertid sterkt anbefale å benytte ekstern fagkompetanse som kan bidra med å utarbeide byggeprogrammet.

På dette stadiet gjøres viktige overordnede valg.

3.1 Valg av entreprisform

For kommuner som skal bygge idrettshaller anbefales det å benytte **totalentreprisemodellen**.

Dette har vist seg å være den beste måten å sikre budsjett og fremdrift for byggherrer med begrenset kapasitet / liten egen stab for byggeprosjekter. Det forutsettes at grunnarbeider er med i totalentreprisen.

NB! Også med denne entreprisformen er det svært viktig at byggherren løpende følger opp prosjektet med egen ekspertise.

For å ha full kontroll over kvalitet på de viktigste elementene i idrettshallen, anbefales det å holde følgende innkjøp utenfor totalentreprisen:

- Sportsgulv (alle halltyper)
- Lydanlegg (alle halltyper)
- Lys (alle halltyper)
- Resultattavler (for elitehaller)
- Teleskoptribuner (for elitehaller)

Etter at leverandører og produkter er valgt, tiltransporteres disse til totalentreprenøren som dermed får ansvar for det totale byggeprosjektet.

De ulike entreprisformene og deres fordeler og ulemper er kort beskrevet i Vedlegg 1, Entreprisereformer.

3.2 Presentasjon av byggeprosjektet (eksempel)

- Idéskisse / formål:

Vår kommune skal bygge en ny fleridrettshall. Hallen er en selvstendig bygning inneholdende en idrettshall, garderobeanlegg og servicerom. Hallen skal kvalifisere til optimalt tilskudd fra "Spillemidler for idrettsanlegg".

- Hallens størrelse

Hallen skal ha én spilleflate som med sikkerhetssoner er på 25 x 45 meter, og fri innvendig takhøyde skal være 7 meter. Det skal være tribuneplass for 300 personer. Totalt gulvareal anslås til 1 800 m².

- Bruk av hallen (brukstider, idretter og evt annet)

Hallen skal brukes som treningshall for følgende idretter: **Håndball, basketball og innebandy**. På dagtid (i skoletiden) skal hallen brukes av barne- og ungdomsskolen. I tillegg skal hallen kunne brukes til turneringer for aldersbestemte klasser samt kamper i lavere divisjoner i håndball.

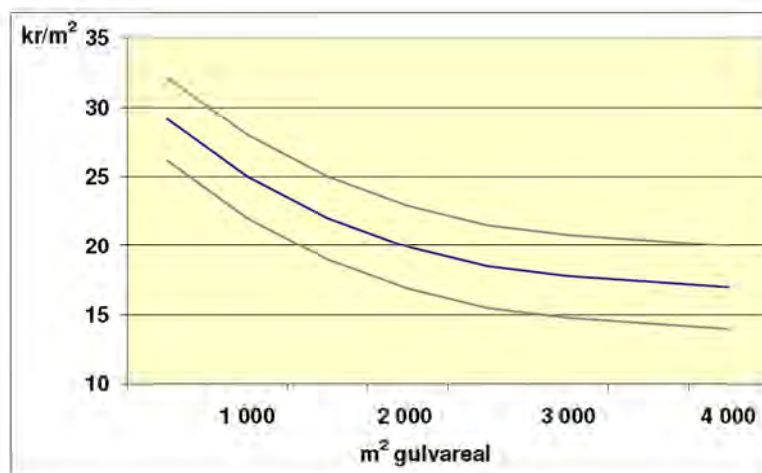
– Byggebudsjett

Det antas en total prosjektkostnad på ca 36 MNOK

I budsjetteringsarbeidet er det viktig å få med alle postene i prosjektet. I tillegg til den konkrete "huskostnaden" kommer:

- Tomtekostnad (hvis kommunen ikke bidrar med tomt)
- Byggherrekostnader (BH-ombud etc)
- Finanskostnader
- Reserveavsetning
- Merverdiavgift (som senere blir kompensert)

Figuren til høyre antyder erfaringstall som viser hvordan prosjektkostnaden avhenger av gulvareal. NB: Tallene må ikke brukes direkte.

Erfaringstall for prosjektkostnad – midlere og øvre/nedre grense

– Finansiering

Investeringen dekkes av følgende kilder:

- Kommunens investeringsbudsjett
- Evt. andre tilskudd
- Spillemidler
- Sponsormidler
- Dugnad (kan sees på som finansiering)

– Driftsbudsjett

Det velges tekniske og operative løsninger for å minimalisere driftsutgiftene. Målsettingen er årlige eierkostnader på 850 kr/m² eller lavere. Driftsutgiften er basert på følgende driftsbudsjett ²:

Poster	kr/m ²
1. Forvaltning: (skatter, avgifter, forsikringer, administrasjon)	28
2. Drift og ettersyn (tilsyn, kontroll, justeringer, småreparasjoner, mm)	316
3. Renhold (innvendig nytteareal, innvendig fellesareal, utvendig)	171
4. Energikostnader	160
5. Planlagt vedlikehold	67
6. Utskiftninger	78
Sum	820

De anslåtte budsjettallene er basert på laveste erfaringstall fra 2013.

Kommentarer:

- Postene 2. Drift og ettersyn og 3. Renhold, kan variere sterkt avhengig av lokale forhold, organisering og avtaler.
- Post 4. Energikostnader er avhengig av valg av energiprisutviklingen, energikilder og av at byggets tekniske installasjoner for varme, ventilasjon, lys, varmtvann og evt snøsmelting styres og driftes korrekt.
- Postene 5, Planlagt vedlikehold, og 6 Utskiftninger, er poster som ikke er store de første fem årene. (Dersom det er mulig, bør man i denne perioden avsette midler til et "vedlikeholds-

² (kilde: Laveste verdi i Holte Prosjekt, FDV-nøkkelen 2011)

fond" for å ha midler når man må foreta større reparasjoner og utskiftninger som kommer etter garantitiden)

- Fremdriftsplan
- Finansiering av driften

3.3 Rammebetingelser

- Tomt
Hallen vil bli bygget på Gnr x Bnr. y. Grunnen eies av vår kommune, og adressen er Idrettsveien 1.
- Reguleringsplan
Tomten er regulert for formålet, og hallens plassering er skissert på situasjonskartet som er vedlagt.
- Adkomst / infrastruktur
Skilte adkomstveier for gående/syklende og for biler, samt parkeringsområder for funksjonshemmede, for servicebiler og for publikum er angitt på situasjonsplanen.
- Energi
Byggets årlige energiforbruk skal være 20% lavere enn gjeldende byggeforskrifters krav.
- Elektrisitet, tele og kommunaltekniske anlegg
Bygningen tilknyttes lokale nett i området.

4 Forslag til byggeprogram for totalentreprise

4.1 Overordnet

Det skal bygges en treningshall (fleridrettshall) i vår kommune. Prosjektet skal inneholde:

- Treningshall med én spilleflate.
- Fast tribune for 300 personer.
- Adkomster som angitt på tegninger og i spesifikasjoner.
- Alle nødvendige tilknytninger for elektrisitet, tele og VA.
- Utomhusanlegg og terrengbearbeiding.

Hallens spilleflate skal ha netto mål som for én håndballbane med internasjonale mål: 25 x 45 meter inkludert sikkerhetssoner.

Det skal prosjekteres og bygges slik at byggherren er berettiget til optimale tilskudd fra "Spillemidler til idrettsanlegg" som angitt fra Kulturdepartementet.

Hallen/prosjektet skal utformes så den oppfyller alle krav og anbefalinger som er gitt i Kulturdepartementets veiledere for:

- Flerbrukshaller – Planlegging, bygging, drift og vedlikehold, utgitt 2005.
- Forvaltning, drift og vedlikehold av idrettsanlegg, utgitt 2003.
- Miljøriktige idrettsbygg, utgitt 2003.
- Universell utforming av idrettsanlegg, utgitt april 2012.
- Bestemmelser om tilskudd til anlegg for idrett og fysisk aktivitet – 2013
- Rundskriv om samvirkeforetak og spillemiddelordningen av 02.10.2012
- Bestemmelser for fordeling av midler i 2014
- Kommunal planlegging av idrettsanlegg, utgitt 2007.
- Målbok for idrettsanlegg Red.: Kultur- og kirkedepartementet, utgitt 2004, (Under revisjon, ny utgave kommer)

Veilederne kan lastes ned fra <http://www.regjeringen.no/nb/dep/kud/tema/idrett>

Hallen skal dekke skolens behov for lokaler innenfor faget kroppsøving og må derfor uten omfattende omgjøring/endringer, på kort tid, kunne endres til forskjellige idrettsaktiviteter.

Hallen er dimensjonert med rømningsveier / ventilasjonsanlegg for maksimalt 500 personer.

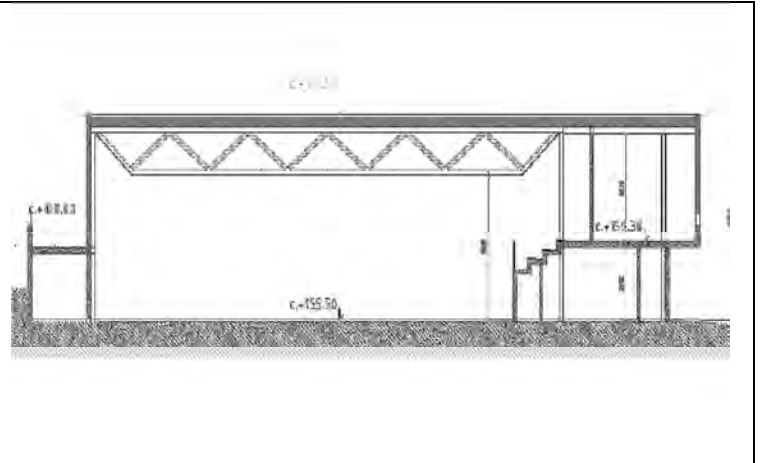
4.2 Prosjektomfang

Tegningene viser skjematisk fotavtrykket og snitt av hallen.

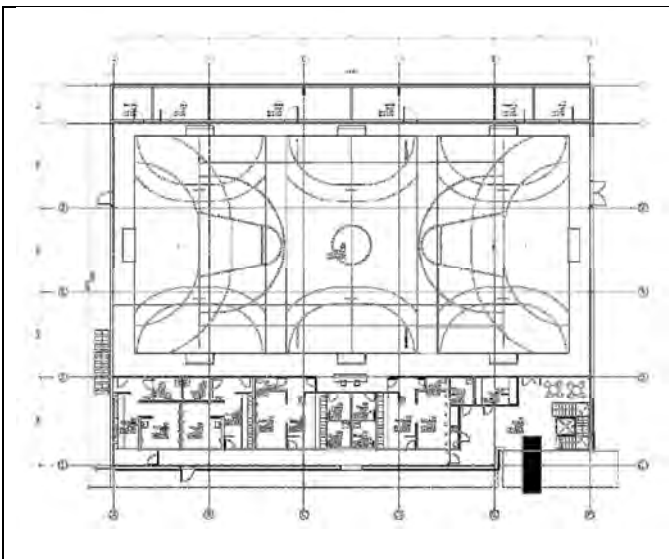
4.2.1 Tegninger

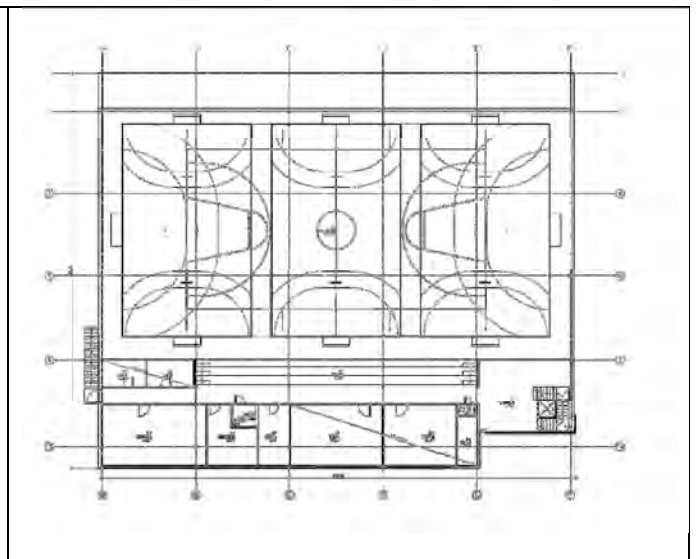
Situasjonsplan Treningshall

Snitt Treningshall

Plan 1 Treningshall

Plan 2 Treningshall

4.2.2 Adkomst / infrastruktur

I prosjektet inngår omlegging av vei og etablering av asfaltert plass som angitt på situasjonsplanen, etablering av nødvendige veier / adkomster til og rundt hallen som følge av offentlige pålegg om universell utforming, krav til rømning og brannbekjempelse.

4.3 Spesifikasjon/romprogram

4.3.1 Innhold

Prosjektet skal inneholde:

- En hall med én spilleflate. Hallen skal være dimensjonert for én bane for håndball, basketball og innebandy med banestørrelse 20 x 40 meter + sikkerhetssone, totalt min. 25 x 45 meter uten utstikkende konstruksjoner i sikkerhetssonene. Hallen skal i tillegg ha plass for 300 tilskuere på fast tribune.
- Inngang/vestibyle med vaktrom/kiosk (10 m²) og plass for stoler/bord ("kafeteria") for kort opphold, totalt ca 60 m²
- 4 garderober i 2 sett med felles dusjanlegg (4 garderober og 2 dusjanlegg)
- 2 garderober med egen dusj for instruktører/dommere
- 1 stk. WC tilknyttet hver garderobe. (6 toaletter)
- Styrke- / oppvarmingsrom på ca 100 m²
- Klubbrom/møterom 25 m²,
- Renholdsrom tilpasset renholdsmaskin, størrelse 10 m², bredde minst 2 m
- 3 utstys-/apparatrom hvert på ca 50 m² med terskelfri adkomst til hallen
- Toaletter for tilskuere, min. 2 pluss et tosidig HC- toalett
- Teknisk rom for sentrale installasjoner (varme, ventilasjon, varmtvann)

4.3.2 Adkomst / infrastruktur

Adkomst skal utformes i henhold til veiledning for universell utforming for idrettshaller (Siste utgave utgitt april 2012.)

[http://www.regjeringen.no/upload/KUD/Idrett/Publikasjoner/Veileder-Universell-utforming-enkeltsider.pdf#search=universell utforming av idrettsanlegg](http://www.regjeringen.no/upload/KUD/Idrett/Publikasjoner/Veileder-Universell-utforming-enkeltsider.pdf#search=universell+utforming+av+idrettsanlegg)

4.3.3 Tilpasning til eksisterende bygninger

Den nye hallen skal innordne seg og formes i samspill med eksisterende bygninger. Dette skal illustreres med prinsippskisse.

4.3.4 Høyder/snitt

Bygningen skal tilpasses gjeldende reguleringsplan.

4.3.5 Sikkerhet

Bygget vil få risikoklasse 5 (forsamlingslokaler med personer som ikke kjenner rømningsforholdene). Utformingen må tilfredsstille krav for rømning, døråpninger og adkomst for brannvesen. Det bør innhentes krav om adkomst og utstyr fra brannvesenet.

4.3.6 Standard veier og kommunaltekniske anlegg

Alle veier og andre kommunaltekniske anlegg må bygges i henhold til kommunale krav.

4.3.7 Spesielle idrettstekniske valg og løsninger

Her beskrives viktige valg / utførelser som sikrer at idrettshallen vil fungere optimalt i forhold til idrettens krav. NB: Det er meget viktig å spesifisere og låse disse valgene tidlig i planprosessen – og i anbudsbeskrivelsen, for å unngå at det blir stående åpent, og lett blir beskåret til billigere (og dårligere) løsninger senere i plan- og byggeprosessen. Spesielt gjelder dette idrettsgulvet.

4.4 Sportsgulv, Gulv i hallen

4.4.1 Om sportsgulvet

Sportsgulvet er den viktigste delen av en fleridrettshall. Valg av sportsgulv er derfor det viktigste valget man gjør ved planleggingen av hallen. Det er nødvendig å sette seg inn i de ulike gulvtypenes egenskaper samt å innhente referanser for å kunne velge et sportsgulv som tilfredsstillende lokale krav.

I dette kapitlet beskrives først generell informasjon om gulvtyper, standardkrav, og fordeler og ulemper med de ulike gulvtypene. Deretter har tre leverandører av sportsgulv beskrevet sine gulvtyper og kommet med råd om og presentasjon av disse.

Informasjonen er ikke komplett. Det er derfor sterkt å anbefale at man innhenter ytterligere informasjon direkte fra gulvleverandørene.

Som tidligere nevnt, anbefales det at sportsgulvet skilles ut fra totalentreprisen og behandles som en egen entreprise med egen anbudskonkurranse. Når byggherre har valgt gulvtype og leverandør, tiltransporteres kontrakten til totalentreprenøren.

4.4.2 Generelle krav:

Det skal anlegges sportsgulv som tilfredsstillende nasjonale kravene fra Kulturdepartementet (KUD). Den europeiske standarden, NS-EN 14904³, er ennå ikke implementert i Norge, men den vil bli det. Det refereres derfor generelt til denne.

Alternative gulvtyper:

- Kombielastisk: Syntetiske gulv
- Flateelastisk: Parkett- eller syntetiske gulv.
- Punktlastisk
- Blandingselastisk (ikke ønskelig)

NS-EN 14904 beskriver en rekke egenskaper som må være tilfredsstillende, f.eks.:

- Sikkerhetskrav: Friksjon, støtdemping, vertikal deformasjon.
- Tekniske krav: Som angitt i NS-EN 14904

Typiske verdier for støtdemping og vertikal deformering for ulike gulvtyper. (Fra EN 14904:2013)⁴

Tabell B.1 – Støtdemping (%)

Type	P (punktlastisk)	B (blandingselastisk)	F (flateelastisk)	K (kombielastisk)
Klasse ^a				
1	≥25<35	-	-	-
2	≥35<45	≥40<50	≥40<50	≥40<55
3	≥45	≥50<75	≥50<75	≥55<75

^a: Klassifisering etter laveste verdi i prøven

³ NS-EN 14904:2006, Idrettsdekker, Innendørs krav for allsidig bruk, Krav (under revisjon 2011-2012)

⁴ Disse tabellene er veiledende i og med at NS-EN 14904 foreløpig ikke er implementert, men de kan brukes som kontroll overfor gulvleverandører

Tabell B.2 – Vertikal deformasjon (mm)

Type	P (punkt elastisk)	B (blandingselastisk)	F (flateelastisk)	K (kombielastisk)
X	$\leq 2,0$	$\leq 1,8$		
Y	$>2 \leq 3,5$	$\geq 1,8-2,3$	$\geq 1,8-2,3$	$\geq 1,8-3,0$ ${}^aVD_p \geq 0,5 < 2,0^a$
Z	-	$\geq 2,3-5,0$	$\geq 2,3-5,0$	$\geq 3,0-5,0$ $VD_p \geq 0,5 < 2,0^a$

^a: Klassifisering etter laveste verdi i prøven,

VD_p : Den vertikale deformasjonen av punkt elastisk komponent

Kombielastiske sportsgulv:

Det finns ulike kombielastiske sportsgulvtyper med syntetisk, punkt elastisk topp.

Toppkonstruksjonen:

1. Lokalt produsert med flytende PU-masse
2. Fabrikkfremstilt på rull

Flate-elastiske sportsgulv:

Det finnes ulike flateelastiske sportsgulv med ulik byggehøyde, så vel med parkett som PU – helt vanntett slitesjikt.

Selv om alle gulvtypene tilfredsstiller kravene fra NS-EN 14904, har de ulike egenskaper som kan være avgjørende for valget.

Testresultater basert på EN Normen fra uavhengig sertifisert institusjon på sportsgulvet skal legges frem. I tillegg skal tilsvarende dokumentasjon for topplaget legges frem. Be også om referanser.

Spesiell belastning: I hvert prosjekt må man utrede behovet for bl.a. tungtransport (truck/lastebil), teleskoptribuner og annen bruk som kan påvirke valg av gulv. Be alltid om referanser og om varighets- og slitasjetester. Et sportsgulv skal beholde sine egenskaper i mange år. Kulturdepartementet åpner for nytt tilskudd til sportsgulv etter 10 år.

Sportsgulvet skal oppfylle kravene til støtdemping og deformasjon i henhold til NS-EN 14904:2006.

Sportsgulv i norske anlegg reguleres av de til enhver tid gjeldende Norske Standarder og KUD/EN-bestemmelser.

På de følgende sidene beskrives godkjente sportsgulvløsninger fra tre sportsgulvleverandører som alle er medlemmer av Norges Håndballforbunds anleggspool.

Vi gjør særskilt oppmerksom på at det finnes andre leverandører.

Sportsgulv fra leverandører i Norges Håndballforbunds anleggspool.

(Det finnes flere leverandører i markedet)

1. Lokalt produsert sportsgulv (utstryking av flytende masse)

Leverandør: **Gulv og Takteknikk AS**

Kombielastiske sportsgulv

Type: **Boflex PULASTIC 2000 TP HPC** (High Performance Combi)

Systemet er et lavtbyggende og luftet, kombielastiske sportsgulv, helt uten tilfarere/krysslagte tilfarere.

Underlag i betong skal ha toleranseklasse kl. A, maksimalt ± 2 mm avvik på 2 m rettholt.

Undergulv: Bygger på Boens "SMART"- løsning: BOFLEX CHAMPION. (26 mm kryssfiner med utfreste spor for fjæings-elementer i EVAZOTE 50 (etylen-vinyl-acetat).

Punkt elastisk toppkonstruksjon med 5 mm evt. 7 mm HD gummidemper ("pad").

Massivt skjøtefritt slitesjikt av polyuretan - 2 mm type PULASTIC GM/2000 som bygges opp i 3 adskilte operasjoner - legges ut flytende - helsparklet "vått i vått"

Topp-coating/friksjon: Systemet leveres med vannbasert miljø-coating. Friksjon: 04-06.

Kan også leveres med vanlig løsemiddelbasert topp-coating som tilfredsstillende EN 14904.

Byggehøyde: 33 mm, evt 35 mm totalt fra betonggulv til spilleflate.

Mekaniske laster: Hele oppbygningen tåler kjøring av mobile tribuner uten krav til overflatebeskyttelse, tung truck, lift og lastebiltrafikk.

Systemet kan kombineres med gulvvarme nedstøpt i betongundergulvet.

Dobbel barrierelist. Systemet avgrenses i alle randsoner med Gulv og Takteknikk selvutviklede doble barrierelist i aluminium som stopper renholdsvann, hår-, tekstil- og hudavfall mm å komme ned i underkonstruksjonen via gulvets ekspansjonsfuger. Det monteres en trelist 5 – 120 mm over ok aluminiumslisten som avslutning. Det gir en fuktsikker lufting av gulvkonstruksjonen og mekanisk "buffer".

Andre kombielastiske sportsgulv fra Gulv og Takteknikk:**Type: PULASTIC 2000 TP Combisport 35M**

Som 2000 TP HPC men med undergulv bestående av en 20 mm PUR skum-matte og to lag MDF-plate limt og mekanisk sammensatt. Denne konstruksjonen tåler en belastning på opptil 750 kg/m²

Type: PULASTIC Elite classic Combisport 60M (E73) t 0 75 mm, kan kiles opp til 90 mm

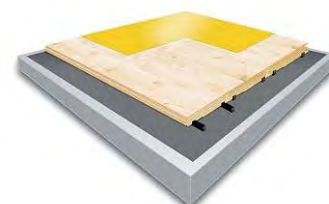
Som 2000 TP HPC men med følgende undergulv: 15 mm dempningsmatte i PUR skum.

Krysslagte tilfarere i et integrert system i tre - oppkilbart i henhold til nærmere spesifisering for utligning av ujevnt underlag.

Montert på diffusjonssperre: 0,2 mm PE-folie med tapede skjøter.

Maksimal oppkiling: 15 mm

Lastfordelingsplate: 16 mm spon

Denne konstruksjonen kan ta opp større ujevnheter i underlaget, og tåler en maksimal belastning på 500 kg/m².

Flateelastiske sportsgulv:

Type: Boflex PULASTIC 2000 TP HPF (High Performance flate)

Sportsgulvet er bygget opp på samme måte som **PULASTIC 2000 TP HPC**, men uten 5 evt. 7 mm gummipad. Overflaten er 100% vanntett som alle Pulastic gulvkonstruksjoner, like slitesterk og rimelig i drift.

Punktelastiske sportsgulv

Type **PULASTIC 2000 TP 10 + 2 = 12 mm**

Standardversjonen som tilfredsstill KUDs minimumskrav.

Systemet er lavtbyggende: 12 mm og monteres direkte på betongunderlaget i toleranse-klasse A: maksimalt avvik ± 2 mm på 2 m rettholt.

Består av en gummidempningsmatte 10 mm HD (High Density) som klebes til betong-underlaget. Matten tar opp støt og belastninger med en lav deformasjon (viktig!) med fastsatt deformasjonskrav. På dette utlegges et 2 mm skjøtefritt og slitesterkt herdepolyuretan (PU) slite- og aktivitetssjikt i 3 sjikt. Til slutt påføres coating i ønsket farge og med korrekt friksjon. Toppcoating kan fås i løsemiddelbasert utførelse eller i vannbasert miljøutgave.

Alternativ type :**PULASTIC 2000 TP 12 + 3 mm = 15 mm**. Forbedret utgave med god svikt for alle vektklasser utøvere og et moderat deformasjonsforløp som gir et minimalt energitap.

Denne anbefales i anlegg med mye håndballtrening og også der man har mye statisk trening. Systemet er lavt-byggende: Totalt 15 mm. Samme oppbygning og materialsammensetning som TP 10 + 2 = 12 mm, men med 12 mm gummidempematte og aktivitetssjikt på 3 mm. Denne versjonen gir et bedre dempnings- og deformasjons-forløp og bør vurderes som et svært godt alternativ der punktlastisk sviktversjon diskuteres.

Piggresistent overflate/lavfriksjon: system PULASTIC SP/TP for innendørs flerbruksanlegg der også friidrett med innendørspigger skal utøve sine aktiviteter: Inngår i så vel den punktlastiske som den kombielastiske sviktversjon – penetrerer ikke slitesjiktet, og samme lave friksjon som PULASTIC 2000TP.

Innspill fra Gulv og Takteknikk AS

Det er viktig å fokusere på systemets egenskaper. Basis: KUDs funksjonskrav som er minimumskrav.

Fokuser på systemenes tilleggsegenskaper som gir gulvtypen både idrettsfunksjonelle og driftsfunksjonelle fortrinn samt aldringsstabilitet.

<i>Dempning</i>	<i>helt jevnt dempningsforløp -VIKTIG</i>
<i>Deformasjon</i>	<i>helt jevnt deformasjonsforløp - VIKTIG</i>
<i>Friksjon</i>	<i>Oppgi referanser og be om felttester på friksjon</i>
<i>Slitasjemotstand</i>	<i>skal oppgis</i>
<i>Brannkrav</i>	<i>skal oppgis</i>
<i>Aldring/bibehold av de idrettsfunksjonelle egenskaper</i>	<i>Be om aldrings-tester på eldre, norske anlegg, utført av KUD-godkjent testinstitutt.</i>

Gulvkonstruksjonen skal sikres mot vanninntrenging spesielt ved avdekningslokk for gulvinstallasjoner og langs alle kanter/ekspansjonsspalter med et selvutviklet barrierelistsystem i kombielastiske og flateelastiske løsninger.- Dette er svært viktig, hindrer råte, bakterievekst og lukt!

Med disse detaljløsningene er gulvene våre garantert 100% vanntette!

Emisjoner/VOC - be om produktets/systemets miljønivå - svært viktig - BREEAM og andre miljøbaserte krav er tatt godt vare på hva angår alle våre systemer - kan dokumenteres.

Slitasjemotstand PULASTIC 2000 TP/W i henhold til krav fra EN 14904 - oppgis.

- Flate-elastisk undergulv av type Boflex Champion i ren bjørkefiner i møbelkvalitet. Dobbel not/fjær som limes sammen i en monolitisk virkende platekonstruksjon med minimale bevegelser.*
- Boflex Pulastic kombielastisk sportsgulvsystem tåler de absolutt største mekaniske laster, takket være systemets dynamiske oppbygning og bevegelsesmønster.*

Svært viktig å fokusere på i anlegg med behov for kjørende trafikk, innlagt sikkerhet i anlegg med teleskoptribuner osv, osv. i tillegg til systemets helt unike idrettsfunksjonelle egenskaper som kan dokumenteres så vel med godkjente tester som i vårt omfattende referansemateriale i Norge.
- Aldringsstabilitet: Man skal kreve dokumentasjon fra nøytralt og godkjent testinstitutt - be om referanser.*
- Be om dokumentasjon på innlagte detaljløsninger for fuktsikring av systemets flate- elastiske undergulv i tre.*
- Be om opplysninger for å sikre konstruksjonen mot fare for dannelse av skadelig og uventilert klima i undergulvets luftrom.*
- Oppmerking - omfang og type*
- Installasjoner i og under gulvflaten*
- Ventilasjonslist - utforming og plassering*
- Barrierelist som effektivt hindrer vann (fra renhold og eventuelle lekkasjer) å renne ned i gulvets ekspansjonsspalte langs veggfliv - bør være uorganisk(!)*
- Spesialtilpassede og garantert vanntette avdekningslokk for alle gulvinstallasjoner*
- Beste varmedistribusjonsegenskaper grunnet systemets lave byggehøyde*
- Fargevalg/fargeseparasjon*
- Overgangsbeslag mot dører, kjøreporter, nødutganger, materialrom etc.*
- Miljø-sertifikat vedlegges fra BOEN.*
- PULASTIC system er kvalitets- og miljøsertifisert ihht ISO 9001 og ISO 14001 + tilfredsstillende BREEAM-krav.*
- Alle systemer er beregnet for vannbåren varme, men vi anbefaler at man kontakter oss, da det er stor forskjell på systemene i markedets evne til varmedistribusjon og varmegjennomgang. Vi har SINTEF-referanse av stor interesse hva angår dette tema.*

AKUSTIKK:

Gir redusert trommelyd grunnet minimal tykkelse på luftsjikt: 5 mm - en akustisk svært viktig problemløsning.

(Referanse til system Boflex PULASTIC 2000 TP HPC og Boflex PULASTIC 2000 TP HPF).

2. Fabrikkfremstilte sportsgulv

Leverandør: **Unisport Scandinavia AS**

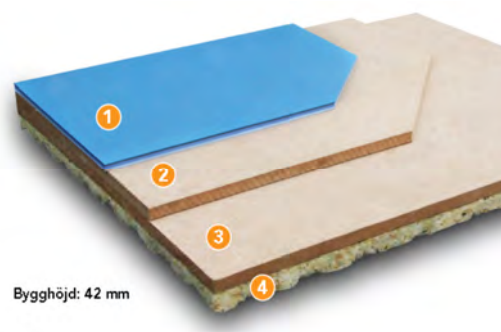
Type: **Taraflex Sport M Plus / Unisport Elastic MDF 35**

Kombielastisk sportsgulv med doble MDF-plater:
Underlaget skal helst være avrettet med flytesparkel, og maksimalt avvik kan være ± 3 mm på en 2 meters rettholt.

Undergulvet er av typen Unisport Elastic MDF 35

Oppbygging av undergulvet: 15 mm sviktfoam ④ samt 10 + 10 mm MDF-plater⁵ ③+② limt og festet sammen med forskjøvede skjøter (i forband).

Toppbelegget ① er av typen Taraflex Sport M Plus 7,0 mm.

Type: **Taraflex Sport M Plus / Unisport Kombi 68 S**

Kombielastisk sportsgulv oppbygget på doble tilfarere (fjærstaver) i tre.

Underlaget kan her tåle større ujevnheter enn for Unisport Elastic MDF 35. Det kreves toleranse klasse B til betonggulv.

Undergulvet er av typen Unisport Kombi 68 S

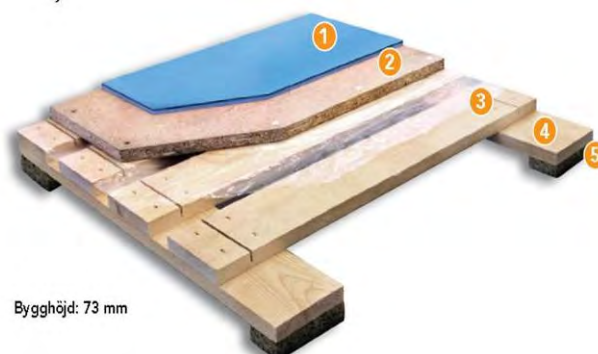
Oppbygging av undergulvet: Sviktelementer ⑤ (kan tilpasses med distanseklusser), nedre ④, og øvre ③ tilfarer, plastfolie og sponplate ②

Toppbelegget ① er av typen Taraflex Sport M Plus 7,0 mm.

Mekaniske laster: Ved tyngre last og trafikk på gulvet vil gulvet bli forsterket.

Det kan legges vannbåren varme rett i tilfarersystemet noe som vil spare både bygge- og driftskostnader.

Gulvet kan også ventileres mekanisk.

Innspill fra Unisport Scandinavia AS.

For og få gode sportslige egenskaper samt god livslengde og kvalitet i et sportsgulv bør man skrive følgende i en kravspekk:

Unisport Sportsgulv type 1

Sportsgulvet skal være kombielastisk og oppfylle krav for støtdemping og deformasjon ihht EN Norm 14904:2006.

– Undergulvskonstruksjonen skal være av type Unisport Elastic MDF 35.

Oppbygningen av undergulvet:

– 1 mm sviktskum

– 10 + 10 mm MDF plater (OBS! Platene skal limes og festes sammen med forskjøvede skjøter. Ingen

⁵ MDF: Medium Density Fibreboard – trefiberplater med glatte overflater

enkelplateløsning skal tilbys)

- Toppbelegget skal være Taraflex Sport M Pluss 7,0 mm eller tilsvarende.
- Hele systemet skal være CE merket og dokumentasjon skal kunne bekrefte dette.
- Testresultat fra et uavhengig sertifisert testinstitutt på tilbudt kombielastisk gulv skal ligge ved tilbudet ihht EN Norm.
- Testresultat fra et uavhengig sertifisert testinstitutt skal også foreligge for toppbelegget og ligge ved tilbudet.
- Krav til undergulv (betongflate) er kl. A $\pm$ 3 mm på 2 m rettholt.
- Livslengde på toppbelegg med hensyn til sportslige egenskaper: Minimum 20 år.

Unisport Sportsgulv type 2

For og få gode sportslige egenskaper samt god livslengede og kvalitet for et sportsgulv bør man skrive følgende i en kravspekk:

Sportsgulvet skal være kombielastisk og oppfylle krav for støtdemping og deformasjon ihht EN Norm 14904:2006.

- Undergulvskonstruksjonen skal være et tilfarersystem av type Unisport Kombi 68 S eller tilsvarende og kunne tilpasses en bygghøyde på minst 80 mm.

Oppbygningen av undergulvet:

- 15 mm sviktelement
- Undertilfarer : 17,5 x 95 mm CC 50 mm
- Overtilfarer : 17,5 x 95 mm CC 145 mm
- 16mm fuktbestandig sponplate m/ 0,2 mm PE folie under.
- Toppbelegget skal være Taraflex Sport M Pluss 7,0 mm eller tilsvarende.
- Hele systemet skal være CE merket og dokumentasjon skal kunne bekrefte dette.
- Testresultat fra et uavhengig sertifisert testinstitutt på tilbudt kombielastisk gulv skal ligge ved tilbudet ihht EN Norm.
- Testresultat fra et uavhengig sertifisert testinstitutt skal også foreligge kun på toppbelegget og ligge ved tilbudet.
- Krav til undergulv (betongflate) er kl. B, noe som gir en stor besparelse av kostnader til betongflate.
- Livslengde på toppbelegg med hensyn til sportslige egenskaper: Minimum 20 år.
- Gulvet er også mulig å få mekanisk ventilert.
- Det kan også legges vannbåren varme rett i tilfarersystemet noe som også er kostnadsbesparende bygningsmessig (investering) og oppvarmingsmessig (drift).

Gulvsokkel

Skal kunne fåes luftet eller ikke luftet. Gulvsokkelen skal ha oppfrest luftinntak og være ca 30 mm bred nede, samt ha en høyde på min. 70 mm. Det skal finnes mulighet og sette inn filter i list ved luftinntak.

3. Flateelastisk parkett sportsgulv

Leverandør: **Boen Sport**

Type: **Boflex Stadium** Flateelastisk

Systemet er markedets lavest byggende og luftede, flatelastiske sportsgulv, helt uten tilfarere/krysslagte tilfarere.

Med lav konstruksjonshøyde kan den lett installeres i nye bygninger, eller på eksisterende gulv.

Overflate: Parkett med 3,6 mm slitesjikt.

Total byggehøyde 28 mm.

Systemet kan kombineres med gulvvarme nedstøpt i betongundergulvet.

Underlag: Betong evt. trekonstruksjon skal ha toleranseklasse A – maks. ± 2 mm på 2 meters rettholt.

Mekaniske laster: Hele oppbygningen tåler kjøring av mobile tribuner uten krav til overflatebeskyttelse, tung truck, lift og lastebiltrafikk uten å forsterke konstruksjonen.

Type: **Arenaflex Elevation** Flateelastisk sportsgulv på tilfarer

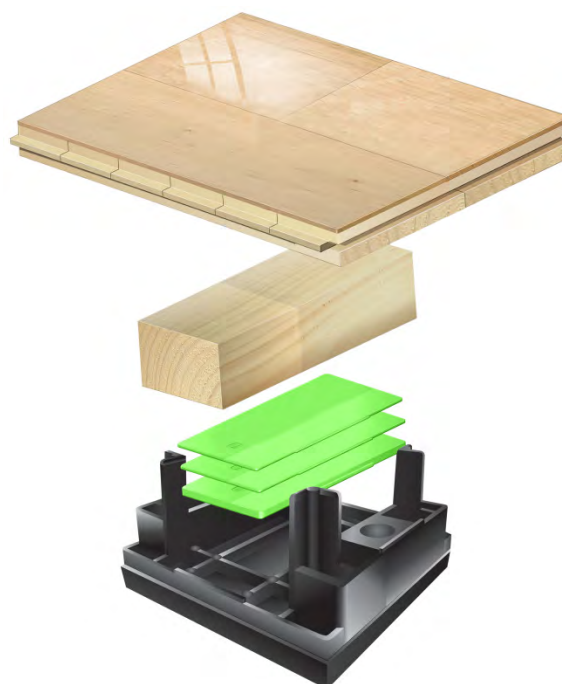
Arenaflex Elevation er et alternativ ved større byggehøyder og evt. ujevnt undergulv. Det løser byggehøyder fra 75 mm til 145 mm.

Arenaflex Elevation er et flateelastisk sportsgulv laget av krybber av resirkulert ABS-plast og med svikt-foampads som bærer/støtter tilfarere av gran.

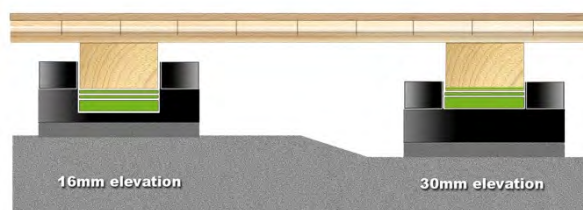
På toppen benyttes Arenaflex Stadium (3,5 mm slitesjikt) eller Arenaflex Olympia (5,5 mm slitesjikt).

Bruksområde

Arenaflex Elevation er tilpasset for aktiviteter i sportshaller.

Mekaniske laster: Spesielle foranstaltninger må tas for kjøring av mobile tribuner, tung truck, lift og lastebiltrafikk.

Type: **Singelflex Stadium** Flateelastisk sportsgulv på tilfarere og kontrabord.

Overflate: Parkett m/3,6 mm slitesjikt. Byggehøyde 66 mm. Mulighet for gulvvarme

Bruksområde: Sport og flerbrukshaller.

Undergulvet kan tåle større ujevnheter enn for Boflex Stadium.

Mekaniske laster: Spesielle foranstaltninger må tas for kjøring av mobile tribuner, tung truck, lift og lastebiltrafikk.

Innspill fra Boen Sport

Vedr. Boflex Stadium Flateelastisk:

Når det kommer til fleksibilitet slår ingen Boflex".

Tester utført av **Norsk Institutt for Byggeforskning** viser at Boflex sportsgulv passerer alle sine rivaler når det gjelder støtdempende egenskaper.

Boflex sportsgulv passer flerbrukshaller og er vennlig mot miljøet

Boflex systemet med innebygget støtdemping i parketten er like godt egnet til barneaktiviteter som til å tåle vekten av en tung tribune.

Boflex passer til flerbrukshaller, helsestudio og skoler

Boflex er et miljøvennlig produkt basert på naturlige og fornybare ressurser.

Arkitektbeskrivelse Boflex Stadium

Sportgulv skal være flateelastisk og oppfylle type A4 kravene for støtdemping og deformasjon iht. En Norm 14904:2006 og KDU's funksjonskrav.

Flersjiktets parkettgulv, overflate av tre

Monteres på selv bærende undergulv, limt innbyrdes.

Undergulv skal være avrettet og i Toleranseklasse A (+/- 2 mm målt over 2 m rettholt)

Tresort: Eik, ask eller kanadisk lønn

Type: Sportsgulv Boflex Stadium

Skal inkludere underliggende sviktmateriale, type Evazote 50

Total byggehøyde 28 mm

Gulvet skal leveres med 6 strøk lakk fra fabrikk

Dampspærresjikt av folie

Kvalitet: 0,2 mm aldri bestående plastfolie

Skjøtemetode: overlappes med 500 mm og tapes

Legges i 2 lag mellom ferdig avrettet betong og parkettgulv

Gulvlist:

Det monteres fotlist i samme treslag som parkettovflate Dim. 28 x 45 mm

Vedr. Arenaflex Elevation:

EN 14904:2006 Type A4 godkjent sportsgulv system

Arenaflex LOGIC har blitt testet etter den internasjonale standarden EN14904:2006 Type A4.

Arkitektbeskrivelse Arenaflex Stadium Elevation

Sportgulv skal være flateelastisk og oppfylle type A4 kravene for støtdemping og deformasjon iht.

En Norm 14904:2006

Undergulvet må ha en overflate som gir en god understøttelse for pad.

Underkonstruksjon skal bestå av Elevation krybber i resirkulert ABS plast med foam pad på undersiden.

Tilfarer 36/48 mm x 45 x 1800 mm PEFC sertifiserte tilpasset en byggehøyde på 73/ 145 mm.

Toppsjiktet skal være av Boen sportsparkett 23 mm x139 mm x 2200 mm med toppsjikt av hardved på 3,5 mm tykkelse .

Tresort: Eik, ask eller kanadisk lønn.

Dampsperrsiikt av folie

Kvalitet: 0,2 mm aldringsbestandig plastfolie

Skjøtemetode: overlappes med 500 mm og tapes

Legges i 2 lag mellom ferdig avrettet betong og parkettgulv

Gulvlister

Det må monteres ventilasjonslister 28 x 68 mm for utlufting av undekonstruksjonen.

Arkitektbeskrivelse Singelflex

Sportgulv skal være flateelastisk og oppfylle type A4 krave for støtdemping og deformasjon iht.

En Norm 14904:2006

Undergulvet må ha en overflate som gir en god understøttelse for pad.

Underkonstruksjon skal bestå av tilfarer med kontrabord type Boen Singleflex tilpasset en byggehøyde på 66 mm.

Toppsjiktet skal være av Boen sportsparkett med toppsjikt av hardved på 3,5 mm tykkelse.

Tresort: Eik, Ask eller kanadisk lønn.

Dampsperrsiikt av folie

Kvalitet: 0,2 mm aldringsbestandig plastfolie

Skjøtemetode: overlappes med 500 mm og tapes

Legges i 2 lag mellom ferdig avrettet betong og parkettgulv

Gulvlister

Det må monteres ventilasjonslister 28 x 68 mm for utlufting av underkonstruksjonen.

4.5 Lydanlegg

Idrettshaller bygges til forskjellig bruk. Det er derfor utarbeidet kravspesifikasjon for de typiske hallene - med tribune eller uten tribune. Speakeranlegget er en vital installasjon for at publikumsopplevelsen skal bli god. Akustikken i idrettshaller kan være utfordrende, det er derfor viktig at man benytter kvalitetskomponenter i alle ledd, samt at installasjonen utføres riktig. I tabellen under fins lydkrav som sørger for at lydtrykk og tale tydelighet i hallen blir ivaretatt. Det forutsettes et distribuert lydanlegg, dvs. at høyttalere plasseres på en slik måte at hallens etterklang ikke blir den dominerende faktor i lytteopplevelsen.

I tabellen nedenfor er anbefalte spesifikasjoner for to halltyper.

	Treningshall m. tribune på én langside	Treningshall uten tribune
Lydkrav hallflate	Direkte lydtrykk 100 dB, +/- 5 dB, i 85% av hallflaten Frekvensgang 100-10 KHz (-3 dB) og 60-12 KHz (-10dB)	
Lydkrav tribuneareal	Direkte lydtrykk 101 dB, +/- 3 dB. Frekvensgang 100-10 KHz (-3dB) og 60-12 KHz (-10 dB)	
Speaker-tjenesten	Skal dekke tribune, hallflate og garderober/-kafeteria. Med volumkontroll på spak på mikseren hver av de 3 sonene (tribune, hallflate og garderober/ kafeteria)	Skal dekke hallflate og garderober/kafeteria. Med volumkontroll på spak på mikseren for hver av de 2 sonene(hallflaten og garderober / kafeteria)
Plassering av forsterkere	Forsterkere for høyttalere er normalt plassert i mobilt rack. Ved lange kabelstrekk fra høyttalere til forsterkere, kan forsterkere plasseres i teknisk rom	
Lydkrav i garderober og kafeteria	Frekvensområde minimum 70 -18KHz for innfelte høyttalere i garderober og kafeteria.	
Høyttalere i hall og tribuneareal	Høyttalerne skal tåle treff fra håndball/fotball. Høyttalere passivt delt, toveis med 12 eller 15" basselement med horn. Horn foretrekkes for å øke tale tydelighet.	
Anleggstype	Det foretrekkes lavohmig løsning i hall og 100 V -løsning i garderober og kafeteria.	
Styring av lydanlegget	Lydanlegget styres fra mobilt rack på hjul. Ved eget speaker-rom kan mobilt rack vurderes sløffet.	
Mobilt rack utstyr	Toppmontert mikser med minimum 6 mikrofoninnganger og 4 stereo linjeinnganger. 1 stk trådløs håndholdt mikrofon som dekker tribuner og hallflate. 1 stk kablet mikrofon med av/på-bryter. 1 stk bordstativ og 1 stk gulvstativ for mikrofonene. 1 stk rackmonterbar CD-spiller Det forutsettes at all signalgang med lengde større enn 3 m er balansert.	
Opplæring	Opplæring og idriftsettelse utføres av leverandør eller kvalifisert personell utpekt av leverandør.	

Spesifikasjonen er utarbeidet av Scandec Systemer AS

*Eksempler på lydutstyr til treningshaller**Fulltone høyttalere 12" eller 15" element, som tåler balltreff**Trådløs håndholdt speakermikrofon**Kablet speakermikron med av/på bryter**Trådløs mikrofon med hodebøyle**Rack på hjul som inneholder speakermikser, CD spiller, trådløs mikrofonmottager, forsterker etc*

4.6 Lysanlegg

Generelt

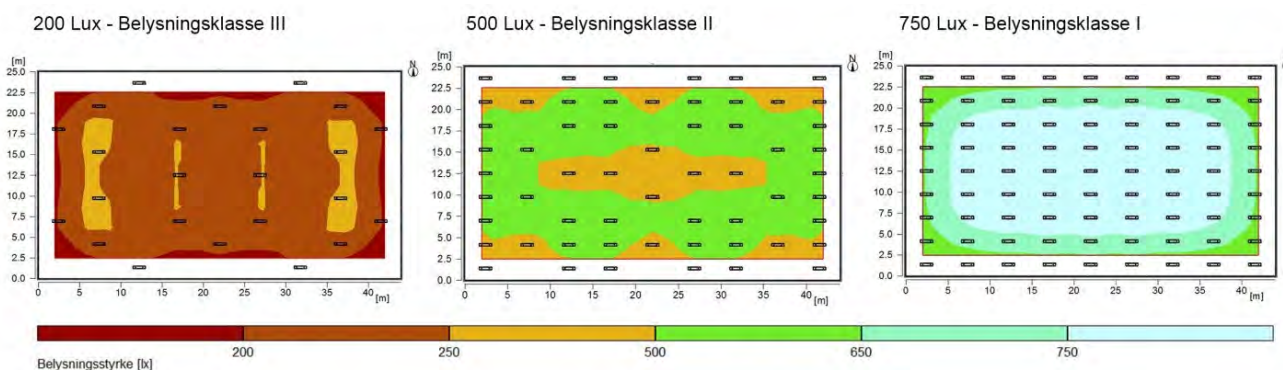
Lysanlegget må enkelt kunne reguleres i flere trinn (minst 4) med følgende ytelser:

1. Av (kun rømningslys),
2. Vanlig trening uten tilskuere, skolegymnastikk etc. $E_h = 200$ lux, (Belysningsklasse III).
3. Avansert trening / klubbkamper med tilskuere, $E_h = 500$ lux, (Belysningsklasse II).
4. Kamper på høyere nivå, $E_h = 750$ lux. (Belysningsklasse I).

Tilskuerområder skal belyses i henhold til NS-EN 12464-1:2011, tabell 5.28, Ref. 5.28.3 Lounges (Vestibyle, salong) (Tilskuerområder skal ha minst $E_h = 10$ lux)

Det må utføres lysberegning av hallen for å dokumentere at belysningsstyrke, jevnhet og øvrige krav iht NS-EN 12193:2007, Lys og belysning, Idrettsbelysning, overholdes.

Eksempel på dokumentasjon av lysberegning

Belysningsstyrke for de forskjellige belysningsklassene slik det dokumenteres som en del av lysberegningene.

Sikkerhetsbelysning

Sikkerhetsbelysning/nøddlys for utøvere må utgjøre minimum 5% av hovedlyset i 30 sek.

Det anbefales et sentralisert nøddlyssystem av hensyn til teknisk vedlikehold.

Lysarmaturer i hallen

Det skal primært benyttes armaturer med T5 lysrør. Disse har store lysende flater fra lyskilder med lav luminans og er best egnet m.h.t. blendingsbegrensning. LED-armaturer kan benyttes forutsatt tilstrekkelig avskjerming som sikrer tilsvarende lave luminanser som for lysrør.

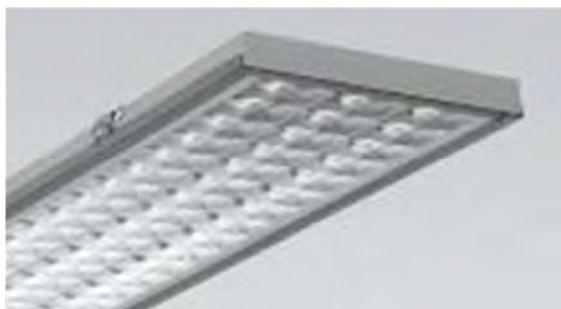
Blending skal primært dokumenteres iht. NS-EN 12464-1/ UGR ("Unified Glare Rating"), hvor grenseverdien skal være i henhold til punkt 6.2.24, $UGR_L \leq 22$.

I de tilfeller det er uhensiktsmessig å benytte lysrørarmaturer eller armaturer med tilstrekkelig avskjerming LED, kan det være vanskelig å klare blendingskrav - UGR_L . I slike tilfeller kan blending dokumenteres i henhold til NS-EN 12193:2007 - GR. Maksimalt tillatt: $GR < 50$. Vurdering av blendingsmetrikk og krav i slike tilfeller bør avklares med kvalifisert rådgiver.

Det kan i enkelte tilfeller være aktuelt å benytte armaturer med damplamper og uskjerming LED som påbyggingstrinn for TV-krav, hvor årlig brukstid er meget kort.

I slike tilfeller stilles det store krav til reflektorer/avskjerming, og armaturene må søkes montert i posisjoner og med innstillingsvinkler som gir minimal blending. Vurdering av plassering og innstillinger bør i slike tilfeller avklares med kvalifisert rådgiver.

For hallbelysningen skal det normalt benyttes lysrørarmaturer med T5 lysrør. Det skal legges vekt på energisparende lyskilder som longlife forkobling og longlife lysrør. Lysarmaturer skal leveres i metallutførelse med metallraster og ballgitter.

Eksempel på anbefalt lysrørsarmatur:
Sisport MU 3x80w Alu raster matt.

Eksempel på anbefalt LED armatur:
NJ700 LED 4000K CRI>70 1/2 modul, smal/bred asym

Lyskilder

Det skal primært benyttes armaturer med T5 lysrør, alternativt LED forutsatt tilstrekkelig avskjerming som sikrer tilsvarende lave luminanser som for lysrør.

Det skal legges vekt på energisparende lyskilder med lang levetid, eksempelvis longlife lysrør eller tilstrekkelig avskjermet LED. Damplamper eller uskjermede LED bør generelt ikke benyttes grunnet potensielle blendingsproblemer.

Damplamper bør ikke benyttes til allmenbelysning eller i "vanlige" anlegg uten TV-krav grunnet meget dårlig driftsøkonomi.

Det kan i enkelte tilfeller være aktuelt å benytte damplamper og uskjermet LED som påbyggings-trinn for TV-krav, hvor årlig brukstid er meget kort.

Treningshall med lysrørarmaturer

Foto: Karl Ture Sagen, Reklamefotografene as

Utendørs, gangveier og parkeringsarealer.

Det anbefales å vurdere LED-lyskilder i all utendørsbelysning. Disse er foreløpig dyrere enn vanlige høytrykks Natrium-damplamper. Overgang til LED betyr halvert energiforbruk, tredobbel levetid og en lyskilde som er vesentlig mer robust mot rystelser (vandalsikker) enn andre lamper.

Det anbefales lys over/ved alle dører.

Se Lyskulturs publikasjon publikasjon nr.1c: Luxtabell for belysning av utendørs arbeidsplasser, side 18: Tabell 7.9. – Parkeringsområder.

Eksempler på anbefalte utomhusprodukter for parkeringsområder, gangveier, tilkomst

CITY-LIGHT PLUS LED

DL 20 LED 3000, 4000 og 5000K 29w

Streetlight 10 LED 3000, 4000 og 5000K 29w

Anbefalt mastehøyde 4 eller 5 meter

Forslag adkomstvei, parkeringsområder.

Foto: Karl Ture Sagen, Reklamefotografene as

Ball og lekeområder

Foto: Karl Ture Sagen, Reklamefotografene as

Litt om lys.

- **Lysfluks** betegner hvor mye lys som sendes fra en **lyskilde**. Symbol: Φ . Måleenhet: **Lumen** (lm)
- **Lysstyrken** – "I" - er lysfluks i en gitt retning innenfor en uendelig liten romvinkel ($d\Phi/d\omega$). Armaturenes lysfordelingsdata beskriver lysstyrker i forskjellige retninger fra armaturene, og på denne måten gir informasjon om hvordan lysfluksen fordeles ut fra armaturene. Lysstyrken er grunnenhet i SI-systemet med symbol "I" og enhet Candela - cd (lm/sr)
- **Belysningsstyrke** forteller hvor mye lysfluks som treffer et **areal**. Symbol: E. Måleenhet: **Lux** (lx) En lux tilsvarer 1 lumen per kvadratmeter. Eh og Evc angir belysning på hhv horisontal og vertikal flate.
- **Lysutbytte** betegner hvor mye **effekt** som er tilført en **lyskilde** per avgitt mengde lysfluks. Måleenhet: **lumen/Watt**
- **Luminans** er forholdet mellom den lysstyrken som treffer øyet, og flaten av lyskilden eller den flaten som reflekterer lyset. Med andre ord kan vi si at luminans er lystetthet, og den måles i cd/m^2

4.6.1 Vegger

Veggene skal ha 3 m høyt brystningspanel (spaltepanel) glatt, uten fremspring i ensfarget matt-lakkert treverk. Panelveggen skal både gi en dempende effekt på ballspill og på akustikken i hallen. Spaltebredden skal være maksimalt 6 mm og isolasjonen bak skal være dekket med robust finmasket netting. ("siktenetting")

Veggene skal tåle belastning fra ballspill og veggfast utstyr. Deler av veggene bør være plan og fri for enhver hindring slik at veggen kan brukes som treningsapparat for ballspill. Refleksjonsfaktor skal være lavere enn 0,5. Alle brytere etc. skal være innfelt i vegg og godt beskyttet på annen måte.

Eventuelle ribbevegger skal plasseres så de ikke bygger ut i sikkerhetssonen.

4.6.2 Innvendige flater

Alle innvendige flater skal tåle belastning fra ballspill og utstyr som festes på vegg / i tak.

Det skal monteres ballnett bak målgårdene i minst 6 meters bredde. Nettene utstyres med prefabrikkerte åpninger for dører etc.

4.6.3 Vinduer

Dagslys er ønskelig for trivsel og for å kunne redusere energiforbruket for lysanlegget i perioder hvor dette er mulig, men det er veldig viktig å unngå blinding av spillere og tilskuere. Lysåpningene må derfor ha vinkler og plassering for å unngå direkte solinnfall. Dagslyset bør helst besørges gjennom vinduer med matt glass eller med eller opaliserte polycarbonatplater. Vinduene må kunne avskjermes slik at sterkt dagslyset ikke sjenerer spillere og tilskuere.

4.6.4 Dører/porter

Dører og porter må ha overflater som tåler belastningene fra normal bruk over tid, samt dimensjoner og utforming tilpasset brann-, lyd- og transportkrav. Det skal leveres minst en kjøreport med tilstrekkelig høyde, bredde, plassering og fundamentering for ut/innkjøring med stor lastebil med skap.

4.6.5 Fast utstyr som skal monteres

- 2 stk. nedsenkbare basketballkurver fra taket for spill på "hel bane".
- Det skal på vegg være 6 doble stikk (16 A) tilgjengelige i hver 1/2 bane for løst utstyr.
- Minikurver

4.6.6 Spesielle installasjoner for rullestoler

Det må legges opp til 6 ladestasjoner for bandyrullestoler. De utstyres med 16A stikkontakter med 1,5 meters avstand langs en vegg i lagerrom.

4.7 Resultattavle / klokke

Standardtavle.

Treningshallen skal utstyres med en enkel lystavle med match-ur som viser spilletid, mål og utvisninger.

Styringsenheten bør ha ledningsbasert tilkobling.

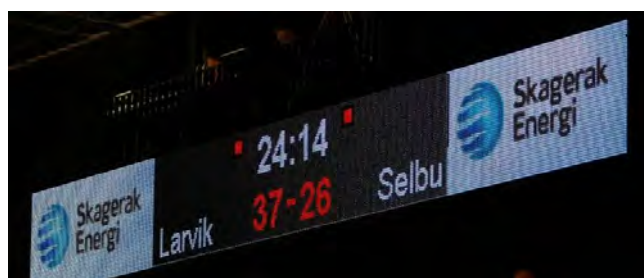
LED-tavle kombinert med resultater, velkomstlogo, info etc.

For haller hvor man ønsker resultat-tavler/match-ur med bruksområde for mer enn bare resultatservice, som for eksempel logoeksponering, velkomsttekst etc., er LED-skjerm med resultattavle og trådbundet styringsenhet det riktige valg.

Resultattavlen må kunne leses fra tilskuerområdet.

Standard resultattavle

LED-skjerm med resultattavle og sidefelt

Eksempel på muligheter med LED-skjerm og utstyr

video/tv

resultat

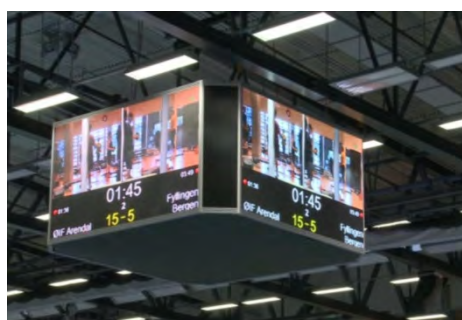
logo etc.

Systemoppbygging

LED-skjerm

Kube med 4 skjermer

Touch panel

4.8 Løst og fast utstyr som inngår

Spesifikasjoner for baner og utstyr kan lastes ned fra Kulturdepartementets hjemmesider, se: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/kud/tema/idrett/publikasjoner-fra-idrettsavdelingen.html?id=86915>

Vedlagt vises eksempler på utstyr som er vanlig å benytte i treningshaller:

Håndballmål matchmodell:

- Ramme i eloksert aluminium og bøyer i polyesterbelagt stål.
- Nett i 4 mm knuteløs polypropylen.
- Sikringsbolter / fester for innfesting i gulv.

Håndballmål.

- Ramme i lakkert furu med hengslet, innsvingbare bøyer i polyesterbelagt stål. Når bøyene svinges inn, kan målet veltes bakover og kjøres på 4 stk. trinser til lagerplass.
- Knuteløst, 4 mm nett
- Sikringsbeslag for gulv.
- Standardstørrelse: 300x200 med dybde ca 130 cm i bakkant nede.

Dette er det mest brukte målet i idrettshaller.

Minihåndballmål.

- Ramme i lakkert furu med hengslet, innsvingbare bøyer i polyesterbelagt stål. Når bøyene svinges inn, kan målet veltes bakover og kjøres på 2 stk. trinser til lagerplass.
- 3 mm nett
- Ministørrelse: 240x160x60/80 cm.
- Tung bakstang for hurtigmontering som veltesikring av målet.

Basketplate "match"

- Heisbart basketsystem til tak for internasjonalt matchspill.
- Leveres med plate i polykarbonat, 180x105x1.5 cm med polstring,
- Fjærbelastet ring,
- El-motor innebygd i kasse
- Brytertablå for kjøring.

Basketplate "skole"

- Heisbart basketbeslag med el-motor og låsbart brytertablå for vegg eller takinnfesting.
- Justering automatisk i mini og maksinnstilling.

Basketplate justerbar

- Basketplate i trefiber/polycarbonat, 120x100x1.8 cm med festebeslag, 80x60 cm som kan stilles i forskjellige høyder med en gassdemper.
- Basketring i stålrør og nett i 4 mm nylon.
- Mini/maksi standardhøyder er 305 cm og 260 cm overkant ring.

Innebandymål

- Det offisielle matchmålet for innebandy i størrelse 115 x 160 cm belagt med rød polyester.
- Helsveiset stålrør,
- Fangnett og hovednett.
- Plastknotter mot gulv.

Vant for match innebandy

- Banemål: 20x40 m, Godkjent av IFF. Består av:
- 4 svingseksjoner,
- 52 rette seksjoner, 2 m
- 4 rette seksjoner, 1.0 m
- 2 stk Transport/lagringstraller

Nettheisevegg.

Heisevegg for deling av gymsaler og idretts-haller. 250 cm grå, armert, 700g pvc-duk i bunn og 450 cm hvitt nylonnett med 100 mm masker i topp. Disse er sydd sammen, og det er solide stålrør i bunn og topp av PVC-duk, og i topp av nett. Heiseaksel med el-motor som styres fra medfølgende brytertablå. Automatisk stopp oppe og nede. Sidemonteres til drager og krever 80 cm fri høyde i oppheist stilling. Heises ved hjelp av nylonbånd på trinser i heiseaksel som festes i bunnrør. Kan fås i lengder og høyder etter ønske.

Lydheisevegg med / uten lydfeller

Lydskillevegg for deling av gymsaler og idrettshaller der en samtidig vil dempe støyen. Grå, armert, flammehemmende duk som monteres dobbelt med avstand på ca 50 cm. Heising med 2 stk 3-faset el-motor som styres fra et låsbart brytertablå. Automatisk stopp oppe og nede. Vegg demper med ca. 25 db. Meget solid og driftssikker vegg som side-monteres til drager og krever ca. 125 cm fri høyde i oppheist stilling.

Dersom treningshallen brukes av skoler er det i mange tilfeller et krav om å kunne dele opp hallen med lydtett heisevegg.

Heisbart beskyttelsesnett

4x10m

Beskyttelsesnett bak håndballbur. Nettet kan heises opp mot tak når det ikke er i bruk.

Røraksel med el-motor monteres på ca 700 cm høyde og det henges opp hvitt nylonnett med 100 mm masker med tyngdestang i stål både oppe og nede. Motoren har automatisk stopp oppe og nede og styres fra låsbart brytertablå

Gulvhylse med lokk.

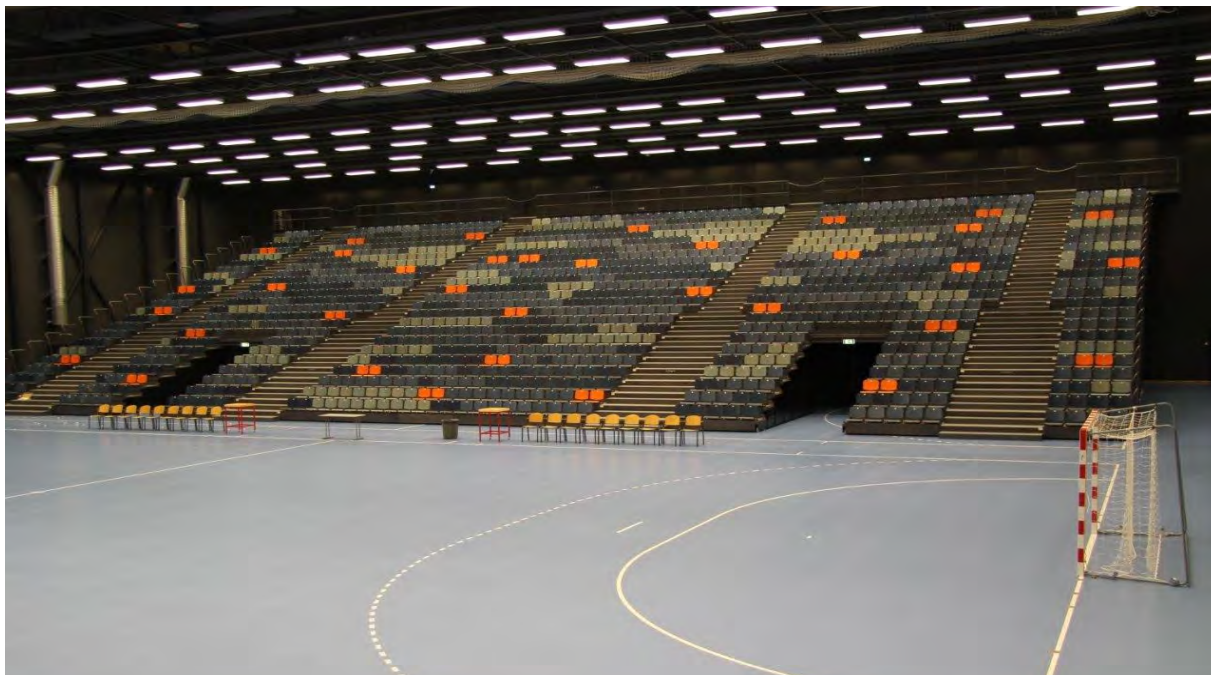
Gulvhylse i aluminium, 290x120 mm som benyttes når det skal legges syntetiske gulv. Benyttes i idrettshaller, og settes i fundament, ca 50x50x50 cm. Det kjernebores med bor ca. 130 mm og hylsen fastsettes med epoxylim. Medfølger lokk i støpt aluminium som det limes belegg på. Innvendig diameter = 111,2 mm.

Aluminiumsdeksel m/ring, 186 mm.

Deksel for parkettgulv som benyttes over gulvhylser. Ringen som har utvendig diameter på, 186 mm freses ned i parketten. Dekselet ligger løst i denne, men har flens og ribbe-forsterkninger som gjør at det ligger meget stabilt. Dekselet er belagt med beige polyester.

4.9 Teleskoptribuner

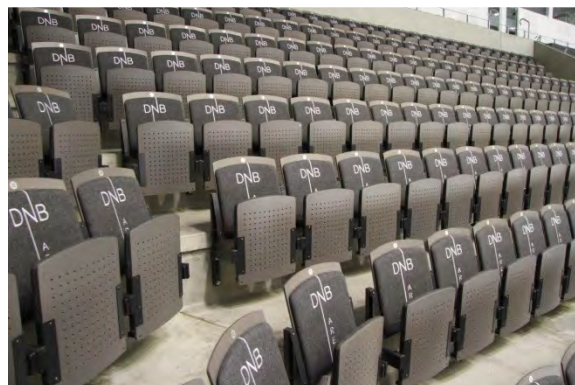
Dersom treningshallen skal utstyres med tribuneanlegg for større arrangementer er det mest hensiktsmessig å bruke teleskoptribuner. Nedenfor er en del råd / anbefalinger som bør følges ved planlegging av tribuneanlegg.

- Teleskoptribunene skal bygges etter følgende gjeldende EN normer EN-13200-1, EN-13200-3, EN-13200-4, EN-13200-5, EN-13200-6
- Teleskoptribunene skal kunne leveres i minst 3 ulike utførelser:
  1. Montering mot vegg.
  2. Montering under balkong.
  3. Mobile flyttbare.
- Teleskoptribunene må ikke under noen omstendighet festes i andre sportsgulvs-konstruksjoner enn betong. De veggmonterte tribunenene skal alltid festes i vegg.
- Produksjonen av teleskoptribunen skal være sertifisert i henhold til ISO 9001
- Etter gjeldende EN standard skal alle bærende konstruksjoner være sveiset av sertifiserte/lisensierte sveisere. Gyldig sertifikat for sveising etter gjeldende EN norm skal kunne dokumenteres.
- Teleskoptribunen skal være konstruert for og kunne klare de dynamiske lastene av publikum i bevegelse.
- Gyldig CE dokumentasjon om overholdelse av gjeldende EN standarder skal overleveres ved overleveringen.
- Alle elektriske installasjoner i teleskoptribunen skal oppfylle gjeldende lavvoltsdirektiv 2006/95/EG
- Teleskoptribunens sitteplasser skal tåle en last på minimum 500 kg/m^2 etter gjeldende EN standard.
- Teleskoptribunens trapper skal tåle en last av minimum 750 kg/m^2 etter gjeldende EN standard.
- Komplette statiske belastningsberegning etter gjeldende belastningsnormer skal kunne dokumenteres.
- På teleskoptribuner for innendørs bruk skal alle ståldetaljer være fosfaterte og pulverlakkerte i valgfri RAL farge for høyeste holdbarhet.

- Teleskoptribuner for utendørsbruk skal konstrueres med bærende konstruksjoner av varmgalvanisert stål, og som gangbaner benyttes dørkeplater i aluminium. Motorer og elektriske komponenter skal følge standarden for gjeldende IP klassifisering, alle bolter, komponenter etc. skal være i syrefast rustfritt stål.
- Teleskoptribunen skal kunne fåes med styringssensorer samt med følere i sportsgulvet under sportsbeleggingen. Dette for at tribunen ikke skal komme ut av kurs ved ut- og innkjøring.
- Teleskoptribunens nederste rad skal kunne tilpasses for og skape sittplasser for bevegelseshemmede. (rullestolplasser)
- Teleskoptribunens motorer skal være utstyrt med en automatisk bryter som kutter strømforsyningen når teleskoptribunen har nådd endepunktene.
- Teleskoptribunens elskap skal være utstyrt med nødstopp.
- Teleskoptribunens håndkontroll skal være utstyrt med nødstopp
- Teleskoptribunen skal kunne utrustes med 3 ulike valgbare typer av ikke-klatringsbare sidegelendere:
  1. Sidegelendere som følger teleskoptribunene (automatisk).
  2. Avløftbare sidegelendere.
  3. Fellbare sidegelendere.
- Teleskoptribunen skal være utstyrt med et frontgelender på den nederste raden for å ha et fysisk skille mellom tilskuere og spillere.
- Teleskoptribunen skal være utstyrt med automatisk teleskoperende sidegardiner i en brannklasset pvc duk som skal fåes i flere valgbare farger.
- Hjulvognene skal være sammenkoplet med kapslede hjullager for og gi en korrekt og lydløs drift.
- Teleskoptribunens hjul skal ha en diameter på minimum 160 mm samt en bredde på minimum 42 mm.
- Hjulene på teleskoptribunen skal ha en rulleflate som er tilpasset harde respektive myke gulvtyper.
- Teleskoptribunen skal kunne utrustes med både automatisk og manuelt fellbare tribunestoler.
- Alle tribunestoler skal kunne utstyres med sitteplassnummer.
- Teleskoptribunen skal kunne utrustes med ulike typer seter:
  - tribunestoler i tre uten polstring
  - tribunestoler i tre med polstring
  - sittebenker
  - tribunestoler i plast.
- Tribuneleverandøren skal kunne tilby samme type stoler for montasje på betongtribune da det er vanlig at flerbrukshaller utstyres med teleskoptribune på gulvnivå og betonggraderinger på plan 2.

Tribunestoler i tre uten polstring

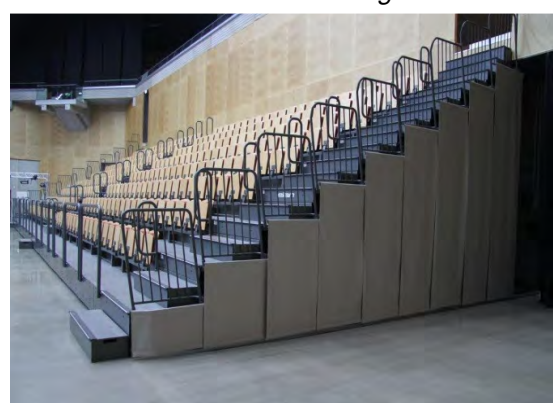
Tribunestoler i tre med polstring

Plassnummerering

Åpningsbar grind på frontgelender

Sidegardiner i brannsikker pvc

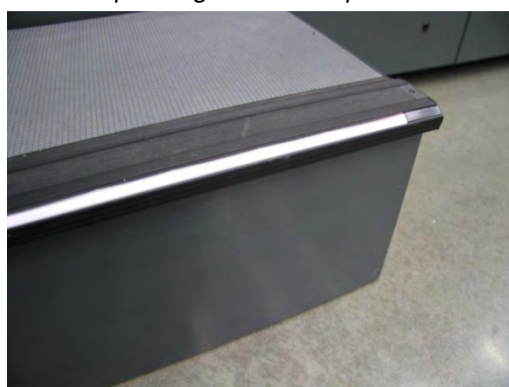
Frontgelender

Tilpassing for rullestolplasser

Frontpaneler

Trappestegsbelysning

Håndkontroll med nødstop

Forprosjekt

Forprosjektet er en beskrivelse av byggeprosjektet basert på byggeprogrammet, spesifisering av de idrettstekniske løsningene angitt i kapittel 4.3.7, samt beskrivelse av bygning med romprogram, tegninger og tekniske krav til de ordinære tekniske installasjonene. Forprosjektet må utarbeides av arkitekt og rådgivende ingeniører innen bygg-, VVS- og elektroteknikk.

Et forprosjekt kan utformes som anbudsgrunnlag for en totalentreprise.

Mange kommuner har allerede utarbeidet egne generelle kravspesifikasjoner for nybygg, ombygging og rehabiliteringsarbeider. Dersom dette foreligger, vil det forenkle forprosjektbeskrivelsen. Da kan man generelt henvise til kravspesifikasjonen og bare ta med spesielle valg som f.eks. vegg- og dørtyper, der hvor kravspesifikasjonen angir flere alternativer.

Dersom kommunen ikke har egne kravspesifikasjoner, kan f. eks. Statsbyggs "prosjekteringsanvisninger"⁶ være nyttige å bruke.

4.10 Situasjonsplan (Eksempel)

På det aktuelle området ligger det i dag barne- skole, ungdomsskole og samfunnshus. Kommunen er eier av alle lokalene. Den nye fleridrettshallen blir liggende i forlengelse av samfunnshuset, på området som i dag er grusbane.

Det er i tillegg flere utendørs idrettsanlegg i umiddelbar nærhet av den nye hallen. I utforming av uteområdene legges det vekt på god tilgjengelighet for alle brukergrupper. Området skal planlegges iht. krav om universell utforming, blant annet med hensyn til adkomst og oversiktlig orientering.

Ny og eksisterende parkering skal fungere som felles parkering for hele området. Det er vist 90 permanente p-plasser. Ved store arrangement kan ny grusbane benyttes for parkering. Trafikksikkerhet skal vektlegges. Likeledes skal det tilrettelegges med tanke på kostnadseffektivitet for drift og vedlikehold av alle utomhusanlegg. Veier og parkeringsplasser opparbeides. Parkeringsplass / adkomst for bevegelseshemmede skal anlegges ihht til krav om universell utforming. Ved hallen skal det være en driftsinngang med direkte adkomst til hallen. Her vil det bli varelevering, søppeltømming, inn- og uttransport av utstyr og riggplass i tilknytning til arrangementer i hallen. Plassen skal dimensjoneres for tung trafikk ihht til kommunale krav.

4.11 Adkomst (Eksempel)

Forprosjektet viser ny felles adkomst fra parkeringsområdet mot vest. Det er trinnfri adkomst til vestibylen. Derfra er det direkte inngang til hallen og garderobeanlegget. På dagtid vil skolene ha egen inngang til garderobeanlegget fra nord.

4.12 Romprogram (Eksempel)

Hallen

⁶ <http://www.statsbygg.no/Dokumenter/Prosjekteringsanvisninger/>

Hallen skal ha en spilleflate på 25x45 m. Netto fri takhøyde skal være 7 m. Område for sekretariat vil være på samme side som publikum og tilrettelegges med tilgang til nødvendig teknisk utstyr.

Det skal legges til rette for allsidig bruk av hallen, alt fra aldersbestemte klasser til større arrangementer som krever adkomst med truck og diverse kjøretøyer.

Inngang/vestibyle/vaktrom/kiosk

Inngangspartiet etableres med vestibyle / møteplass med stoler / bord for kort opphold. Det anlegges vaktrom / kiosk direkte mot vestibylen. Kiosken utstyres med minikjøkken for salg av kaffe / vafler mm.

Garderober

Det etableres to garderobesett, hvert bestående av to garderober med felles dusjanlegg samt to instruktør- / dommergarderober. (Samtlige garderober skal tilfredsstille kravene til universell utforming).

Treningsrom / Styrkerom / Oppvarmingsrom

Rommet skal ha adgang fra garderobenes rene side samt direkte adgang til hallen.

Møterom / Klubbrom

Rommet ca 25 m², bør ligge i tilknytning til vaktrom / vestibyle.

Lager / utstyrsrom

Langs hallens langside er det planlagt tre rom for utstyr. Rommene, hvert på ca 50 m², skal ha terskelfri adgang til hallen, og være utstyrt med låsbare rulleporter (garasjeporter) ca 2,5 m brede. Skolen skal ha ett av rommene som sitt lager.

Renholdsrom

Det er avsatt plass for renholdsrom i garderobeområdet. Det skal være dør direkte inn i hallen vis a vis renholdsrommet. I tillegg til gulvvaskemaskin skal det være plass til en vaskemaskin, bøtte-tralle, støvsuger og hylle / lagerplass. Det skal også være utslagsvask med kran, og sluk for tømning av gulvvaskemaskin i gulvet.

Avfallsrom

Avfallsrom legges i tilknytning til driftsinngangen til hallen. Rommet skal være utstyrt for kildesortering ihht kommunens krav.

Teknisk rom

Teknisk rom skal være plassert og innredet slik at det er enkelt å drifte og vedlikeholde installasjonene.

Publikumstoletter

Det skal inngå 2 stk ordinære toaletter og et eget tosidig HC toalett.

4.13 Energi, miljø, radon

Energikilder

Romoppvarming, ventilasjonsvarme og varmtvannsberedning kan i henhold til dagens lovverk ikke dekkes med elektriske varmeelementer. Byggeforskriftenes krav om at minimum 60 % av netto varmebehov for rom-, vann-, og ventilasjonsoppvarming skal kunne dekkes med annen energiforsyning enn direktevirkende elektrisitet eller fossile brensler skal oppfylles.

Normalt løses dette ved å benytte et av følgende alternativer:

- Fjernvarme hvor dette er tilgjengelig.
- Varmepumpe, vanligvis med grunnvann (borehull) som energikilde. Med denne løsningen bør "spisslasten" for de kaldeste dagene i fyringssesongen dekkes med elektrisitet, olje eller gassoppvarming.
- Bioenergi (fyring med flis eller pellets).

Energiforbruk

For å sikre lavt fremtidig energiforbruk skal Byggeforskriftenes (TEK 2010⁷) energikrav § 14-3. Energiltak, overholdes godt innenfor følgende verdier:

Post	TEK 2010	NHF anbefaler
Transmisjonsvarmetap:		
U-verdi yttervegg	$\leq 0,18 \text{ W}/(\text{m}^2 \cdot \text{K})$	$\leq 0,15 \text{ W}/(\text{m}^2 \cdot \text{K})$
U-verdi tak	$\leq 0,13 \text{ W}/(\text{m}^2 \cdot \text{K})$	$\leq 0,11 \text{ W}/(\text{m}^2 \cdot \text{K})$
U-verdi gulv	$\leq 0,15 \text{ W}/(\text{m}^2 \cdot \text{K})$	$\leq 0,12 \text{ W}/(\text{m}^2 \cdot \text{K})$
U-verdi glass/vindu/dør inkludert karm/ramme	$\leq 1,2 \text{ W}/(\text{m}^2 \cdot \text{K})$	$\leq 1,00 \text{ W}/(\text{m}^2 \cdot \text{K})$
Normalisert kuldebroverdi, der m^2 angis i oppvarmet areal	BRA: $\leq 0,06 \text{ W}/(\text{m}^2 \cdot \text{K})$.	BRA: $\leq 0,06 \text{ W}/(\text{m}^2 \cdot \text{K})$.
Infiltrasjons- og ventilasjonsvarmetap:		
Lekkasjetall ved 50 Pa trykkforskjell:	$\leq 1,5$ luftvekslinger/. time	$\leq 1,5$ luftvekslinger/. time
Årsgjennomsnittlig temperaturvirkningsgrad for varmegjenvinner i ventilasjonsanlegg:	$\geq 80 \%$	$\geq 80 \%$
Øvrige tiltak:		
Spesifikk vifteeffekt i ventilasjonsanlegg (SFP-faktor):	$\leq 2,0 \text{ kW}/(\text{m}^3 / \text{s})$	$\leq 2,0 \text{ kW}/(\text{m}^3 / \text{s})$
Mulighet for natt- og helgesenking av innetemperatur	ja	ja
Tiltak som eliminerer bygningens behov for lokal kjøling	ja	ja

Energiforbruk / passivhusstandarden

Dagens byggeforskrifter spesifiserer minimumskvalitet på bygningskropp (yttervegger, tak og gulv). I tiden fremover vil kravene bli skjerpet og EU (og Norge) skal innen 2018 ha som krav at alle offentlige bygg skal ha såkalt passivhus-standard. For å oppnå dette vil man både måtte øke isolasjonstykkelsen og ha tettere (mindre luftlekkasjer) konstruksjoner i forhold til dagens krav. I tillegg vil man også sette strengere krav til energieffektivitet for de tekniske installasjonene (varme, ventilasjon, varmtvann, lys).

⁷ TEK 2010: FOR 2010-03.26 nr 489: Forskrift om tekniske krav til byggverk (Byggteknisk forskrift) gjeld. fra 01.01.10

Standardkravene for næringsbygg som passivhus er ikke ferdig utviklet. For norske forhold er SINTEFs forslag til standardkrav og beregningsregler for idrettsbygg følgende:

Passivhus-krav for idrettsbygg (foreløpig)⁸

Oppvarmingsbehov (sum varme, ventilasjonsvarme, varmtvann)

Idrettsbygg	25 kWh/m ² •år
-------------	---------------------------

Komponentverdier:

U-verdi yttervegg	0,12 W/(m ² •K)
U-verdi gulv	0,08 W/(m ² •K)
U-verdi yttertak	0,10 W/(m ² •K)
U-verdi vinduer	0,80 W/(m ² •K)
Varmegjenvinning (virkningsgrad η)	82 %
Normalisert kuldebroverdi	0,03 W/(m ² •K)

Minste anbefalte gjennomsnittlige luftmengder for hele bygget:

I driftstiden:	6 m ³ /h•m ²
Utenom driftstiden	1 m ³ /h•m ²

Interne varmetilskudd:

Belysning:	6 W/m ²
Utstyr:	1 W/m ²
Personer:	10 W/m ²
Sum internvarme (gjennomsnitt over året):	5 W/m ²

Varmetapstall

Idrettsbygg	0,70 W/(m ² •K)
-------------	----------------------------

Maksimalt tillatt CO₂-utslipp*

Idrettsbygg	30 kg/(m ² •år)
-------------	----------------------------

*: Høyeste tillatte CO₂-utslipp beregnet ut fra total levert energi for bygget, dvs. både for varmebehovet og det elspesifikke energibehovet i bygget.

Disse verdiene kan oppnås med komponenter som allerede finnes på det norske markedet, men det vil kreve økte investeringer og en tettere oppfølging / dokumentasjon av utførelsen av byggeprosjektet.

Som en konsekvens av den sterke energiprisøkningen og med et ønske om å bygge miljøvennlige fremtidsrettede idrettshaller, anbefaler NHF å strekke seg mot de ovennevnte verdiene i forprosjektkravene for nye haller. Dette gjelder særlig isolasjonskvalitet og bygningstetthet, noe som normalt ikke skal fornyes i bygningens levetid. Dette må da spesifiseres tydelig i forprosjektet som danner grunnlag for tilbudene.

Radon

For alle bygninger som oppføres i et område hvor det er fare for radon-gass fra grunnen, må nødvendige tiltak iverksettes for å unngå skadelige konsentrasjoner av radon i oppholdsrommene.

⁸ Basert på SINTEFs Byggforsk Prosjektrapport 42-2009

4.14 Tekniske installasjoner

Generelt

Det skal velges robuste og logiske løsninger som gjør det enkelt å opprettholde riktig og energi-effektiv drift av de ulike systemene. Det etableres separate uavhengige systemer for oppvarming og ventilasjon. Alle rør og armaturer isoleres for å unngå unødig varmetap.

Eksempel på anbefalte løsninger:

Systemer	Hallen	Garderober	Øvrige rom
Varmeanlegg Vannbåren varme.	Strålevarmepaneler i tak.	Gulvvarme med separat regulerte slynger for dusjrom og garderober.	Radiatorer med termostatiske ventiler.
Temperaturkrav vinter	Brukstid: 18 °C Utenom: 16 °C	Garderober: 20 °C Dusjrom: 22 °C Innstøpte varmerør har så stor termisk treghet at "nattnedsetting" ikke vil ha noen merkbar spareeffekt.	Brukstid: 20 °C Utenom: 16 °C
Ventilasjonsanlegg Balansert ventilasjon varmegjenvinning. For samtlige rom reduseres luftmengden til minimum utenom brukstiden.	Behovstyrt luftmengde (VAV) styrt med CO ₂ -føler VAV: Variable Air Volume	Konstante luftmengder i brukstiden.	Konstante luftmengder i brukstiden. For rom med luftmengder > 500 m ³ /h bør det etableres behovsstyring styrt av CO ₂ -føler eller med bevegelsesføler.
Varmtvann Sentral bereder og manuell rutine for legionella-"spyling".		Sentral bereder og sentral blandeventil for varmtvannet til dusjene. Trykknapp-"timer" på hver dusj.	
Sentral Driftskontroll	Bygget utstyres med SD-anlegg for styring av de tekniske anleggene. Utforming og evt tilknytning til andre systemer / bygg må avgjøres etter forholdene.		
Drift / Styring	Det må etableres drifts- og styringsrutiner (Driftsinstruks) og det må gis grundig opplæring for dem som skal være ansvarlige for drift og vedlikehold. Mangelfull oppfølging vil kunne lede til dårlig inneklima, høyt energiforbruk og kortere levetid for installasjonene.		

5 Sjekkliste ved de ulike stadiene i byggesaken

5.1 Ønske om ny idrettshall

- Benytt *Idrettsrådet* (Idrettens fellesorgan for idrettslag, -klubber/foreninger i kommunene) som rådgiver / samarbeidspartner.
- Etabler en arbeidsgruppe som lager en foreløpig skisse.
- Lag en plan for "Innsalg" av prosjektidéen overfor kommunale beslutningstakere og la dem få eierskap til prosjektet.

Mål:

- Å etablere en arbeidsgruppe med kommunale beslutningstakere som deltakere.
- Å få anlegget inn i kommunens handlingsplan og budsjetter.
- Å få midler til å lage et skisseprosjekt.

5.2 Konkretisering av prosjektidé, skisseprosjekt

- Politisk vedtak om avsetting av midler til dette planarbeidet må foreligge før arbeidet kan påbegynnes.
- Kommunale beslutningstakere må delta i planarbeidet.
- Beskrivelse og tegninger (skisser) som utarbeides må kunne leses/forstås av ikke byggkyndige.
- Totalkostnad for prosjektet er vanskelig å fastslå på dette stadiet. Å angi rammebeløp bør derfor unngås.
- Prosjektet må utformes slik at det oppnås spillemiddeltilskudd og momsrefusjon.
- Beskrivelsen må konkludere med et klart forslag til vedtak.

Mål:

- Kommunalt vedtak om midler til byggeprogrammering.
- Prosessen med å få prosjektet med i "Kommunedelplan for idrett og fysisk aktivitet" kommer i gang.

5.3 Byggeprogram

- Midler til byggeprogrammering må være avsatt.
- Fagekspertene må delta i utarbeidelsen av byggeprogrammet.
- I byggeprogrammet beskrives hva som skal inngå i prosjektet:
  - Formål, bruk, romprogram typer, størrelser osv
  - Byggebudsjett
  - Finansiering
  - Fremdriftsplan
  - Driftsbudsjett
- Hvilke rammebetingelser som gjelder for prosjektet:
  - Tomt, reguleringsplan, adkomst/infrastruktur, elektrisitet, tele og kommunaltekniske nett
- Energiforbruk (krav)
- Entrepriseform bør velges på dette stadiet, da det påvirker utformingen av byggeprogrammet.

- Spesielle idrettstekniske valg gjøres og tas med som kravspesifikasjon i byggeprogrammet:

NB: Det er meget viktig å spesifisere og låse disse valgene tidlig i planprosessen – for å unngå at det blir valgt billigere (dårligere) løsninger senere i planprosessen.

- Sportsgulv i hallen
- Vegger, vinduer, dører/porter
- Tribuner
- Lysanlegg
- Lydanlegg
- Resultattavle/klokke
- Fast og løst utstyr

Mål for byggeprogrammet:

- Alle interessenter, brukerorganisasjoner og eier (kommunen) skal ha gitt innspill under utarbeidelsen og deretter godkjent byggeprogrammet.
- Skal spesifisere prosjektet så detaljert og klart at det, sammen med kommunens generelle kravspesifikasjoner for nybygg, kan brukes som anbudsgrunnlag i en totalentreprise.
- Er basis for et sannsynlig totalt prosjektbudsjett

5.4 Forprosjekt

- Forprosjektet er basert på:
  - byggeprogrammet;
  - spesifisering av de idrettstekniske løsningene angitt i kapittel 4.3.7;
  - en beskrivelse av bygning med romprogram, tegninger og tekniske krav til de ordinære tekniske installasjonene.
- Forprosjektet må utarbeides av arkitekt og rådgivende ingeniører innen bygg-, VVS- og elektroteknikk.
- Dersom kommunen har egne "Generelle kravspesifikasjoner for nybygg, ombygging og rehabiliteringsarbeider", skal disse benyttes som basis i beskrivelsen.

Mål for forprosjektet:

- angi byggherrens krav på romnivå
- beskrive valg av tekniske løsninger
- være basis for detaljprosjektering
- være grunnlag for anbudsinnhenting

6 Ferdig hallprodukt

Eksempler fra W. Giertsen Hallsystemer og IPAS Sport AS

Et alternativ til tradisjonell idrettshall er en lettere konstruksjon kledd med sandwich-paneler.

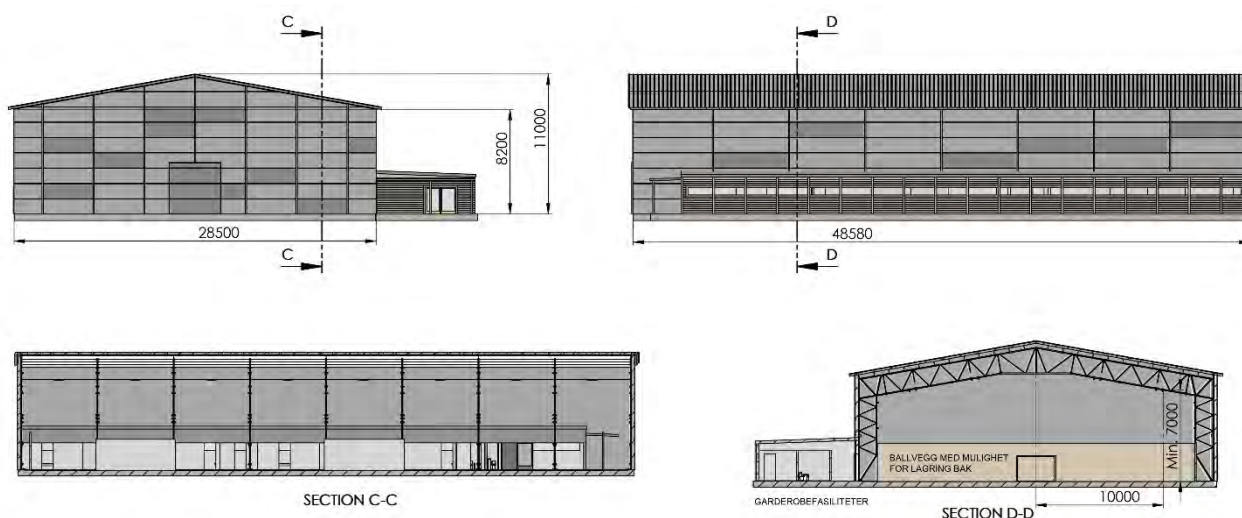
Grunnversjonen er standardisert med 25x45 meter aktivitetsflate i fokus. Hallvolumet er dimensjonert ut ifra idrettens krav. Hallen fundamenteres på vanlig måte med isolert betongplate direkte på avrettet og drenert grunn. Dersom man også trenger garderobefasiliteter, skaleres disse fritt ihht ønsker og behov og bygges som konvensjonelt bygg inntil hallen. Alternativt kan en mer integrert fasilitetsløsning bygges, men fortsatt med utgangspunkt i den standardiserte basisversjonen.

Hallen består av selvberende galvanisert stålkonstruksjon som kles med isolerte sandwich-elementer ihht TEK 10. Om man bygger kaldhall, typisk for tennis eller fotball, kan takplatene erstattes med isolert duk, en raskere og rimeligere løsning.

Hallen driftes med konvensjonelle varme-, ventilasjons- og lysanlegg og utstyres med sportsgulv og aktuelt idrettsutstyr for de sportsgrenene byggherren ønsker.

Eksempel på hall-løsning fra W Giertsen Hallsystemer:

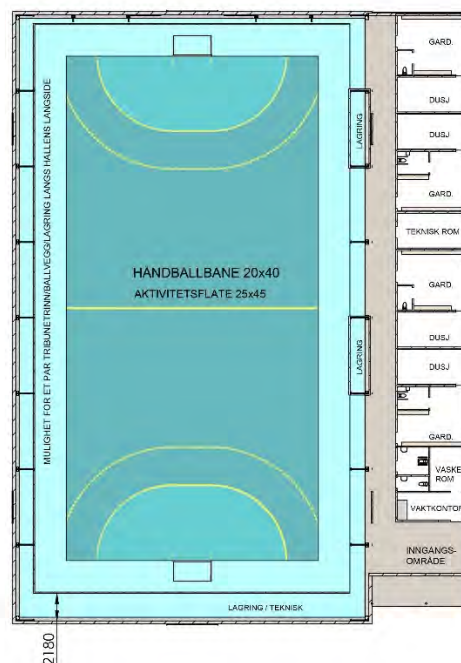

Det viste eksempelet er spesielt utformet som treningshall med én håndballbane og sidebygg med to garderobesett, lagerrom i hallen og mulighet for tribune plass langs en langsida og/eller oppå lagerrommet på banens ene kortsida.

Hallkonseptet er meget fleksibelt, og ulike hallstørrelser / sidebygg kan utformes etter behov fra byggherren.

Hallene er konstruert i henhold til norske byggeforskrifters krav om å tåle snø- og vindlast som for en permanent bygning.

Når det gjelder brannsikring må man for hvert byggeprosjekt utarbeide "brannkonsept" i samarbeid med hallleverandøren og deres kvalifiserte brannspesialistfirma.

Eksempel: Treningshall med én spilleflate og to garderobesett

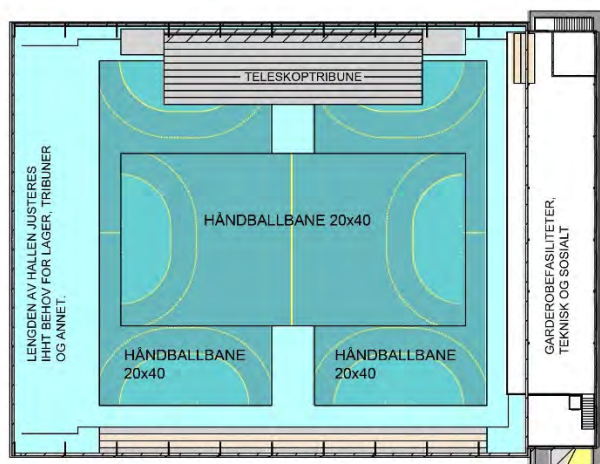
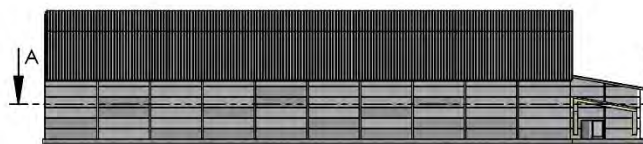
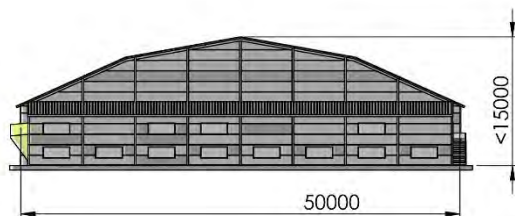

Hovedbegrunnelsen for å velge denne halltypen fremfor en konvensjonelt oppbygget hall er prisen (investeringskostnaden), men også realiseringshastigheten, både på tegnearket siden ting er standardisert og mer eller mindre klart, samt den raske byggeprosessen. De standardiserte fagverksbuene er raske å montere og med sandwichkledning har man raskt yttervegger og tak på plass.

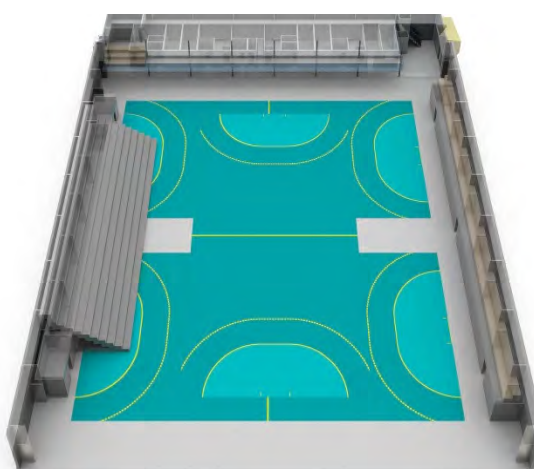
En annen grunn for å velge halltypen er at det er enklere å utvide hallen, man legger bare til flere buer, eller å flytte hallen til et annet sted. Dette bør man imidlertid ta med i planleggingen ved første gangs oppføring slik at man velger løsninger som er forberedt på dette.

Alternativ med to baner

Hallkonstruksjonen finnes også med to spilleflater. (Eksempel fra W. Giertsen Hallsystemer)

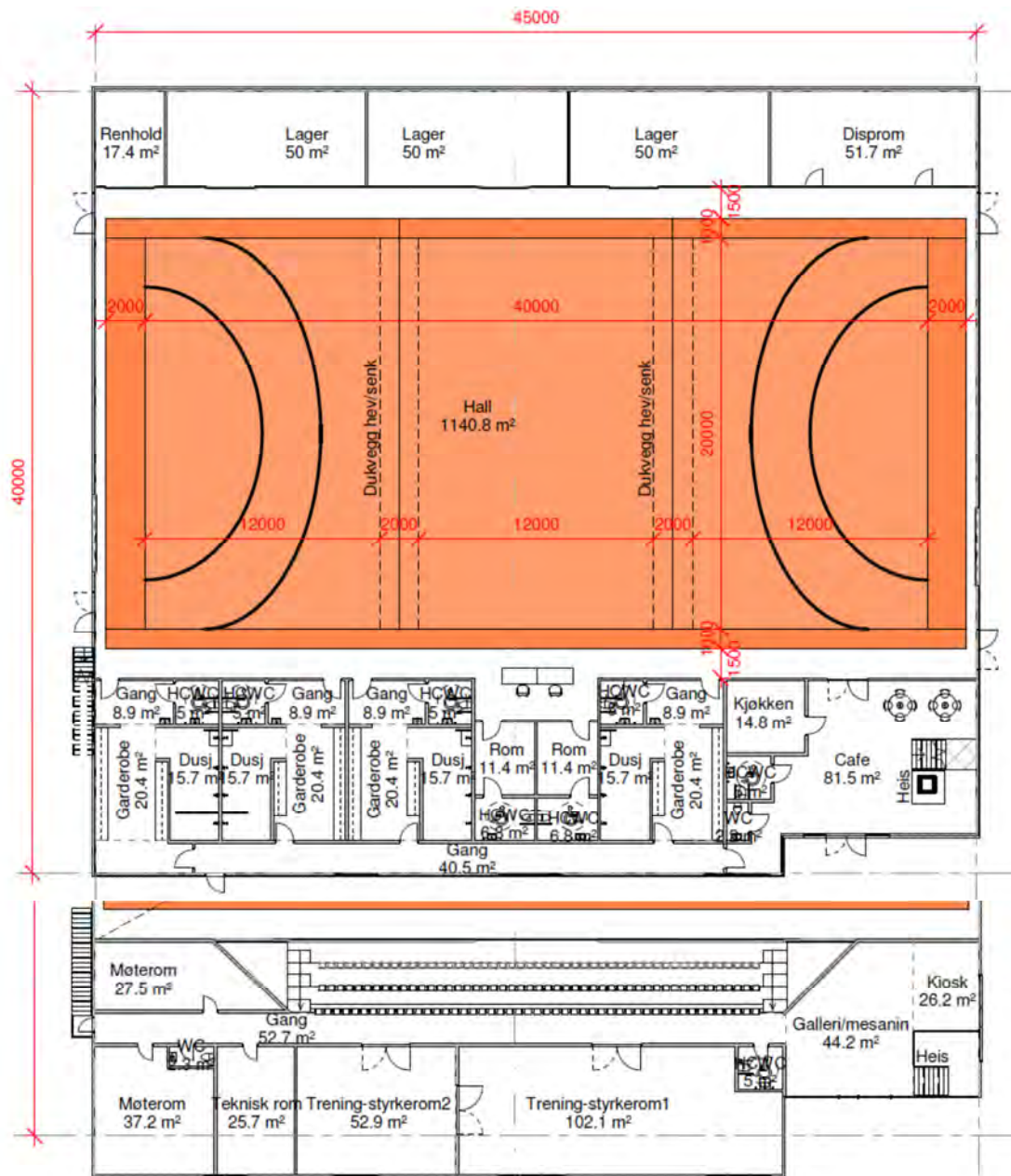

SECTION A-A

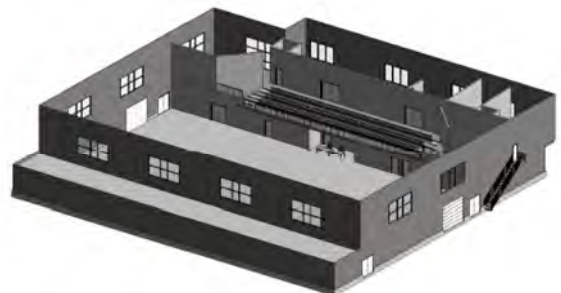
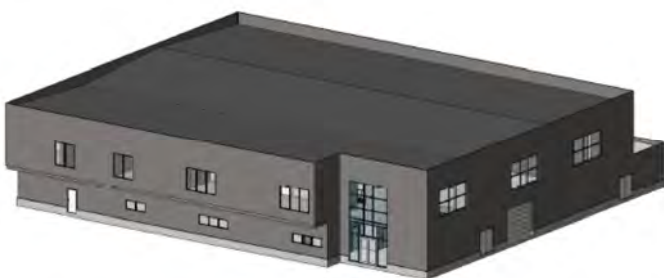

Treningshall med én spilleflate. Eksempel fra IPAS Sport AS:

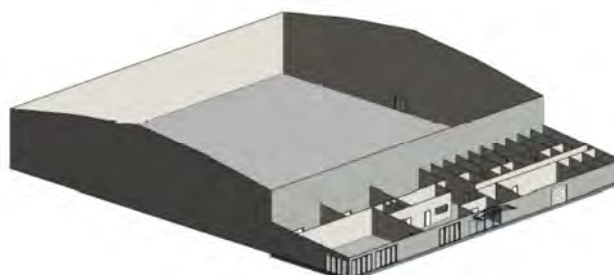
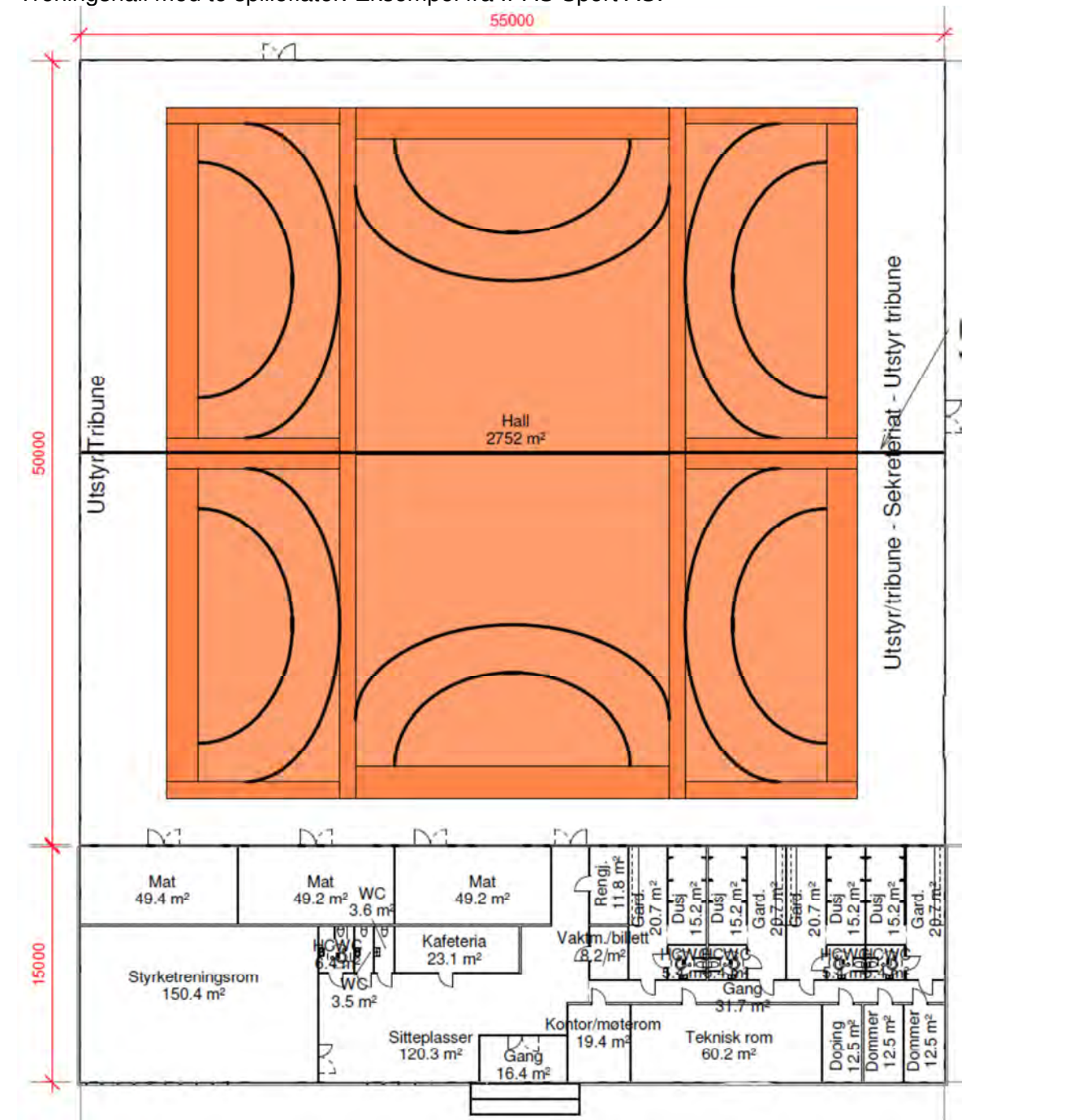

2 Etasje

5 HF.T.Flebruk.trening-102

Treningshall med to spilleflater. Eksempel fra IPAS Sport AS:

7 Entreprisereformer (vedlegg 1)

Nedenfor følger en kort beskrivelse av de ulike entreprisereformene med fordeler og ulemper for de forskjellige.

For bygging av treningshaller anbefaler vi å benytte totalentreprisemodellen.

For å gi byggherren full kontroll over valg av type og kvalitet av sportsgulv, lydanlegg og lysanlegg for idrettshaller, samt resultattavler og teleskoptribuner for elitehaller, bør disse anleggene skilles ut fra totalentreprisen og kontraheres separat av byggherren. Deretter tiltransporteres leveransen til totalentreprenør..

7.1 Totalentreprise

Ved totalentreprise utarbeider byggherre først en beskrivelse (byggeprogram eller forprosjekt) som brukes som anbudsgrunnlag.

Det er svært viktig at anbudsgrunnlaget er godt gjennomarbeidet og inneholder alle nødvendige kvalitetskrav til bygning, funksjoner og utstyr for å sikre at tilbudene er komplette og sammenlignbare. Man må unngå at en mangelfull beskrivelse leder til tilleggsarbeider eller redusert kvalitet, kostnadsøkninger og i verste fall konflikt med utførende totalentreprenør.

Dersom anbudsgrunnlaget består av et byggeprogram og generelle kravspesifikasjoner, må tilbyderne engasjere både arkitekt og rådgivere for å utarbeide forprosjekt for sitt tilbud.

Dersom byggherren velger å utarbeide tilbudsgrunnlag i form av et forprosjekt, gjøres dette med innleid arkitekt og rådgivende ingeniører. Totalentreprenøren gir da pris på ferdig bygg inkl. videre prosjektering. Ved denne fremgangsmåten er det vanlig at totalentreprenøren benytter (tiltransporteres) byggherrens arkitekt/rådgivere til den videre prosjekteringen.

I en totalentreprise har byggherre kun én kontraktspartner å forholde seg til.

Det kan imidlertid være en ide å skille ut utomhusopparbeidelsen fra totalentreprisen, og ha egne anbudsrunder på denne. Erfaringsmessig har ikke de store byggefirmaene alltid tilstrekkelig kompetanse på utomhusarbeider. Det kan gi bedre priser og utførelse dersom kvalifiserte utøvere som f.eks. anleggsgartnere, inviteres til en egen anbudsrunde.

Også ved bruk av totalentreprise er byggherre avhengig av en prosjektleder som har tilstrekkelig fagkunnskap og innsikt til å styre prosjektet. I byggefasen må det engasjeres en byggeleder (byggherreombud) som følger opp byggearbeidene.

Fordeler for byggherre:

- Liten kostnad for å innhente tilbud,
- God kostnadsoversikt på et tidlig tidspunkt,
- God økonomisk sikkerhet, liten risiko,
- Enklere byggherreadministrasjon.
- Ansvar for prosjektering og bygging samles hos totalentreprenøren. Gir fokus på byggbare løsninger og klare ansvarsforhold.
- Unngår grensesnitt med byggherres rådgivere under gjennomføring
- Større sikkerhet for pris, forutsatt liten endringsmengde.

Ulempe for byggherre:

- Liten mulighet for påvirkning av utførelse og kvalitet etter kontraktinngåelse, krever godt formulert anbudsgrunnlag / kravspesifikasjon (Mindre påvirkningsmulighet i gjennomføringsfasen)

- Vedlikeholds- og driftshensyn kan bli underfokuset under prosjektering og bygging
- Ofte dårligere grunnlag i kontrakten for prising av endringer
- Kan utelukke mindre entreprenører

Totalentreprise kan blant annet være fordelaktig når en har et prosjekt som lar seg beskrive gjennom funksjonskrav, evt. et ukomplisert prosjekt, hvor suksessen ligger i en god gjennomføringsfase.

7.2 Hovedentreprise

Hovedentreprise blir helst benyttet når hele planleggingsprosessen blir gjennomført før byggearbeidene igangsettes. *Den praktiske situasjonen er ofte en annen:* Når beslutningen om å bygge er tatt, er ofte byggherre i den situasjon at han ønsker å fullføre prosjektet i løpet av meget kort tid.

Hovedentreprise er en entrepriseform der alle bygningsmessige arbeider er samlet hos én entreprenør. I tillegg til kontrakten med hovedentreprenøren, vil byggherre opprette kontrakter med de prosjekterende og tekniske entreprenørene.

Byggherren har separat kontrakt med rådgivere og separat kontrakt med en hovedentreprenør, som har ansvar for et definert antall fag, byggherre har i tillegg separate entreprisekontrakter med de resterende fag. Koordineringsansvar kan kontraktsfestes hos hovedentreprenør som under delte entrepriser (se 7.3).

Fordeler

- Lavere antall entreprenører / kontrakter å administrere for byggherre
- Enklere administrasjon av arbeider og kostnader enn ved delte entrepriser
- Mindre risiko for byggherre enn delte entrepriser
- Direkte kontraktsforhold med entrepriser en ønsker direkte innflytelse på

Ulemper

- Administrasjon av flere kontrakter for byggherre
- Kan utelukke mindre entreprenører
- Koordinering av sideentreprenører kan fungere dårlig / vanskelig å formulere
- Koordinering av gjenstående kontraktsgrensesnitt, risiko / kostnad for ventetid for byggherre
- Mindre påvirkning på evalueringskriterier for underleverandører til hovedentreprenør

Hovedentreprise kan blant annet være fordelaktig i prosjekter hvor hovedarbeidsomfanget er definert, men hvor enkeltfag kan ha en større usikkerhet - evt. enkeltfag er klare og avgrensede slik at begge typer styres mest kostnadseffektivt av byggherre – og disse enkeltfagene kontraheres som separate entrepriser i tillegg til hovedentreprisen.

7.3 Delte entrepriser

Byggherre inngår kontrakter med sideentreprenører for ulike fagtjenester og leveranser. Delentreprenørene inngår så eventuelle kontrakter med underentreprenører. Byggherre har ansvar for detaljprosjektering, koordinering av sideentreprenører og fremdrift.

Denne prosjektorganiseringen blir ofte benyttet når byggherren har dårlig tid, og prosjektering og bygging derfor må skje parallelt. Da er det mulig å starte grunn- og betongarbeidene før tømmer- og malerentreprisen er klargjort.

Fordeler for byggherre:

- Sterk priskonkurranse – lave tilbudspriser, god oversikt pr. fag.

Ulemper for byggherre:

- Krevende byggherreadministrasjon, mange kontrakter, mange grensesnitt, høy risiko, lang tid før økonomisk sikkerhet.

7.4 OPS (Offentlig-privat samarbeid) – en finansieringsform

Prosjekteier/leietager inngår leiekontrakt med privat aktør på basis av pris – og konseptkonkurranse.

Privat aktør finansierer, bygger og drifter leieobjektet. Leietaker overtar normalt leieobjektet til avtalt sum etter avtalt antall år.

Fordeler

- Kan optimalisere livssyklusbetraktninger
- Bedriftsøkonomisk vurdering av vedlikehold
- Større sikkerhet for pris hvis prosjektet er godt definert

Ulemper

- Mindre kontroll på endringer i et langt tidsperspektiv
- Kompliserte, og nye avtaleforhold

Kontraktsformen kan blant annet være fordelaktig hvis utleier eier tomt / opprinnelig bygg og en ikke kan enes om salgssum. Kan også være gunstig å ha som variant i større portefølje for å måle egen drifts- og vedlikeholdseffektivitet. Kan også være fordelaktig om egen organisasjon mangler kapasitet eller kompetanse for gjennomføring av byggherrerollen.

8 Momskompensasjon / -refusjon (vedlegg 2)

Kompensasjon av merverdiavgift ved bygging av idrettsanlegg - bestemmelser for fordeling av midler i 2014

Fastsatt av Kulturdepartementet 16.12 2013.

1 Generelt

Ordningen er rammestyrkt. Det vil bli tildelt midler etter søknad innenfor den rammen Stortinget har bevilget for det enkelte år. Bevilgningen skal i tillegg dekke kostnadene ved å forvalte ordningen. Dersom bevilgningen ikke rekker til full kompensasjon, vil den prosentvise avkortningen være lik for alle godkjente søkere. Søkere som mottar avkortet kompensasjon kan ikke søke om å få kompensert det resterende beløpet i senere søknadsrunder.

2 Målgruppe

2-1 Ordningen gjelder for

Ordningen omfatter alle som oppfyller vilkårene for å motta spillemidler gjennom Kulturdepartementets tilskuddsordninger for bygging (inkludert rehabilitering) av idrettsanlegg, jf. Bestemmelser om tilskudd til anlegg for idrett og fysisk aktivitet, med unntak av kommuner/fylkeskommuner og kommunale foretak. Spillemiddelsøknaden må være godkjent. Det er ikke et krav at det er tildelt spillemidler for å kunne søke om kompensasjon av merverdiavgift.

Følgende kan søke:

- idrettslag/organisasjonsledd i Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité (NIF)
- idrettslag organisert under Samisk idrettsforbund
- sammenslutninger organisert under Norges Jeger- og Fiskerforbund
- sammenslutninger organisert under Den Norske Turistforening
- sammenslutninger organisert under Norges Bilsportforbund
- sammenslutninger organisert under Det Frivillige Skyttervesen
- aksjeselskaper/allmennaksjeselskaper
- stiftelser
- andre sammenslutninger

2-2 Ordningen gjelder ikke for

Anlegg som bygges i regi av kommuner/fylkeskommuner og kommunale foretak.

3 Anlegg som omfattes av ordningen

3-1 Hva ordningen omfatter

Ordningen omfatter prosjekter for utbygging av idrettsanlegg hvor idrettslag og andre organisasjoner/sammenslutninger, jf. pkt 2-1, er tiltakshavere. Ordningen omfatter merverdiavgift knyttet til tilskuddsberettigete anleggselementer, jf. Bestemmelser om tilskudd til anlegg for idrett og fysisk aktivitet.

3-2 Tidspunkt for byggestart

Ordningen gjelder idrettsanlegg hvor byggearbeidene er igangsatt etter 1. januar 2010. I den grad anleggsutbyggingen skjer gjennom flere byggetrinn, er det kun byggetrinn igangsatt etter 1. januar 2010 som kan inngå i søknad om kompensasjon.

Et byggetrinn er bygging av en anleggsenhet som: - kan benyttes som en selvstendig enhet til idrett/aktivitet, og - bygges sammenhengende og innenfor en begrenset tidsperiode og - normalt skal ha en egen spillemiddelsøknad.

3-3 Hva ordningen ikke omfatter

Ordningen omfatter ikke merverdiavgift knyttet til ikke tilskuddsberettigete anleggselementer, jf. Bestemmelser om tilskudd til anlegg for idrett og fysisk aktivitet.

Drifts- og vedlikeholdskostnader omfattes ikke av ordningen.

Søkere, jf. punkt 2-1, som er registrert i merverdiavgiftsregisteret og har forholdsmessig fradrag for inngående merverdiavgift på sine anleggsinvesteringer, kan søke om kompensasjon.

Merverdiavgift som kan fradragsføres i det ordinære avgiftsoppgjøret, skal i slike tilfeller ikke inngå i søknad om kompensasjon.

4 Kunngjøring

Ordningen kunngjøres på www.regjeringen.no/nb/dep/kud og på www.lottstift.no.

5 Forvaltning av ordningen

Lotteri- og stiftelsestilsynet forvalter ordningen.

6 Krav til søknad om kompensasjon

6-1 Generelt

Anlegget må være ferdigstilt, og anleggsregnskap som er kontrollert og attestert av revisor skal følge søknaden om kompensasjon, jf. 6-4.

Minstegrensen for søknad er 15 000 kroner i merverdiavgift.

6-2 Slik søker man

Søknad om kompensasjon leveres elektronisk gjennom nettstedet www.idrettsanlegg.no. Nærmere informasjon vil framgå av søknadsskjemaet.

6-3 Søknadsfrist

Søknader må være mottatt av Lotteri- og stiftelsestilsynet senest 1. mai 2014. Søknader som mottas etter denne fristen, vil behandles i forbindelse med tildelingen av kompensasjonsmidler i 2015. Søknadsfrist i 2015 er satt til 1. mai 2015.

6-4 Spesifikke krav til søknad om kompensasjon

Søker skal bekrefte at han har gjort seg kjent med bestemmelsene for ordningen.

Det skal søkes på grunnlag av anleggsregnskap som er kontrollert og attestert av revisor. Dette er samme regnskap som legges til grunn for utbetaling av spillemiddeltilskudd. Regnskapsskjema og revisorrapport skal vedlegges søknaden om kompensasjon av merverdiavgift.

Om krav til regnskap og kontroll av regnskap, se Bestemmelser om tilskudd til anlegg for idrett og fysisk aktivitet, pkt. 5. Det er kommunens revisor som skal gjennomgå og kontrollere dette regnskapet. Kontroll av regnskap for anlegg med spillemiddeltilskudd inntil kr 100 000 kan utføres av annen revisor, for eksempel organisasjonens tillitsvalgte revisor. Dersom søker er et aksjeselskap med revisjonsplikt, kan anleggsregnskapet kontrolleres av selskapets revisor.

Regnskapet skal skille mellom tilskuddsberettigete anleggselementer og ikke tilskuddsberettigete anleggselementer. Revisor skal kontrollere at merverdiavgiften som søkes kompensert, knytter seg til tilskuddsberettigete anleggselementer.

Dersom søker er registrert i merverdiavgiftsregisteret og har forholdsmessig fradrag for inngående merverdiavgift på sine anleggsinvesteringer, skal revisor kontrollere at fradragsberettiget merverdiavgift ikke inngår i søknadsbeløpet.

7 Saksbehandling

7-1 Generelt

Lotteri- og stiftelsestilsynet behandler mottatte søknader på grunnlag av de fastsatte bestemmelsene for ordningen.

7-2 Avkorting

Dersom det totale søknadsbeløpet er større enn gitt bevilgning, vil det bli foretatt en lik prosentvis avkorting i alle tildelingsbeløp.

7-3 Brev om beregnet kompensasjon

Brev om beregnet kompensasjon skal sendes hver enkelt søker som får tildelt midler, jf. Bestemmelser om økonomistyring i staten punkt 6.3.3. Kopi av brev sendes til Kulturdepartementet, fylkeskommune og kommune. Følgende punkter skal inngå:

- Mottakers navn, adresse og bankkontonummer.
- Totalt beløp til fordeling.
- Tildelt kompensasjonsbeløp.
- Tidspunktet for når utbetaling vil bli foretatt.
- Henvisning til Kulturdepartementets bestemmelser for ordningen. Bestemmelsene skal vedlegges brevet.
- Opplysning om klageadgangen i forvaltningsloven kapittel VI.

7-4 Avslag

Vedtak om avslag skal sendes hver enkelt søker som ikke får tildelt midler. Kopi av brev sendes til Kulturdepartementet, fylkeskommune og kommune. Begrunnelsen for avslaget skal angis, jf. forvaltningsloven § 24. Det samme gjelder ved delvis avslag. Det skal videre opplyses om klageadgangen i forvaltningsloven kapittel VI.

8 Klageadgang

Vedtak om beregnet kompensasjon, avslag på søknad om å få tildelt kompensasjon, og beslutning om å avvise søknad anses som enkeltvedtak etter forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav b og kan påklages etter lovens kapittel VI.

Klagen sendes Lotteri- og stiftelsestilsynet senest tre uker etter det tidspunkt underretning om vedtaket er kommet fram til mottaker. Dersom Lotteri- og stiftelsestilsynet ikke omgjør vedtaket, sender tilsynet klagen til Lotterinemnda til endelig avgjørelse. Nemndas avgjørelse kan ikke påklages.

I den grad eventuelle tildelinger som følge av klagebehandlingen ikke lar seg dekke innenfor bevilgningen i 2014, skal slike tildelinger dekkes over neste års bevilgning.

9 Rutiner hos kompensasjonsforvalter for registrering av tildelte midler

Tildelte midler må registreres av Lotteri- og stiftelsestilsynet i henhold til Bestemmelser om økonomistyring i staten, herunder punkt 6.3.4.

10 Rutiner for utbetaling, regnskapsføring og behandling av eventuelt for mye utbetalt kompensasjon

Det skal etableres rutiner for utbetaling, regnskapsføring og behandling av eventuelt for mye utbetalt kompensasjon i samsvar med Bestemmelser om økonomistyring i staten, punkt 6.3.5.

11 Oppfølging og kontroll (intern kontroll)

Det skal etableres metoder og tiltak hos kompensasjonsforvalter som har til oppgave å avdekke og korrigere feil og mangler, jf. Bestemmelser om økonomistyring i staten, punkt 6.3.8.

12 Oppfølging og kontroll av kompensasjonsmottaker

Kompensasjonsforvalter skal kontrollere informasjonen som mottakeren sender inn og som har betydning for kompensasjonsforvalters beregning av kompensasjonsbeløp og tildeling. Gjennomførte kontrolltiltak skal dokumenteres på en tilfredsstillende måte, jf.

Bestemmelser om økonomistyring i staten, punkt 6.3.8.2.

Underlagsdokumentasjon for kompensasjon må av mottaker:

- oppbevares i 10 år etter søknadsåret

- være ordnet på en måte som muliggjør en hurtig gjennomføring av kontroll
- være betryggende sikret mot ødeleggelse og tyveri

Den som har søkt om eller har mottatt kompensasjon, må ved forespørsel fra kontrollmyndigheten, herunder Riksrevisjonen, gi innsyn i underlagsdokumentasjonen for kompensasjonskravet. Søker/mottaker skal også gi kontrollmyndigheten nødvendig bistand til innsyn.

13 Sanksjon ved brudd på bestemmelsene

Dersom en mottaker gir ufullstendige eller ukorrekte opplysninger i forbindelse med søknad om kompensasjon, og dette medfører at kompensasjon utbetales uberettiget eller med for stort beløp, kan kompensasjonen helt eller delvis kreves tilbake. Dersom kompensasjonen ennå ikke er utbetalt, kan den holdes helt eller delvis tilbake og bortfalle.

Dersom det utbetales for høy kompensasjon på grunn av feilberegninger fra Lotteri- og stiftelsestilsynet, kan den uberettigede del kreves tilbakebetalt.

Ved investeringer i idrettsanlegg der inngående merverdiavgift utgjør kr 100 000 eller mer er det en innlåsningsperiode på 10 år. Det vil si at kompensert merverdiavgift skal tilbakebetales dersom anlegget innen 10 år fra ferdigstilling overdras eller selges til formål som ikke er berettiget til tilskudd av spillemidler til idrettsformål. Tilbakebetaling skal skje også i tilfelle nedlegging av anlegget i samme tidsperiode.

9 Anleggspoolen

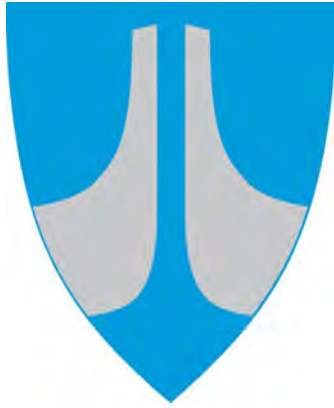
Norges Håndballforbund har etablert et kontaktforum med en rekke leverandører av idrettsutstyr. Formålet med denne "Anleggspoolen" er å ha dialog med seriøse leverandører for å utveksle erfaringer og diskutere gamle og nye løsninger.

Medlemmer av anleggspoolen har bidratt med faglig innhold til denne håndboken.

Pr. 01.04.2015 består anleggspoolen av følgende firmaer:

Medlemmer i NHFs anleggspool - kontaktpersoner				
Firma	Navn	Kategori	Telefon	E-post
Unisport	Kenneth Fossli	Gulv og tribuner	413 31 333	kenneth.fossli@unisport.com
Gulv og Takteknikk AS	Bjørn Finngaard	Gulv	915 44 287	post@gulvogtakteknikk.no
Boen Sport	Christian Kvarnes	Gulv	992 13 706	christian.kvarnes@boen.no
Media System as	Jan Åge Andresen	Led skilter, kuber, AV-løsninger	911 91 164	andresen@mediasystem.no
Scandec systemer	Tore Steen	Lyd/Talevarsling, Proff/Konsertlyd, Audiovisuelt, interaktiv undervisning	909 30 308	tore.steen@scandecsystemer.no
Solar/Sikringen	Martin Holst-Nilsen	Belysning, Lys systemer	901 71 758	martin.holst-nilsen@solarnorge.no
Killingsmo/-Tønsberg	Jan-Eivind Tollerud	Utstyrsleverandør ift mål, nett, etc.	911 21 749	jan.e@killingmo-tonsberg.no
W.Giertsen Hallsystemer AS	Rune Molberg (Hovedkontakt NHF Anleggspool)	Hallsystemer	906 03 672	rune.molberg@giertsen.no
MSO Sport og Invest AS/ Hugås Entreprenør	Tor Helgeton	Sportshaller	400 33 335	tor@mso-sport.no

HERØY KOMMUNE

EINEDALEN SKULE

Gymsal

BYGGEPROGRAM

Herøy kommune deler sine byggeprosjekt inn i fylgjande delfaser:

BYGGEPROSJEKT			
Programfase	Prosjekteringsfase	Byggefase	Garantifase

Byggeprogrammet er det sentrale byggherredokumentet for eit byggeprosjekt og beskriv funksjonar, arealramme og andre overordna føringar for prosjektet.

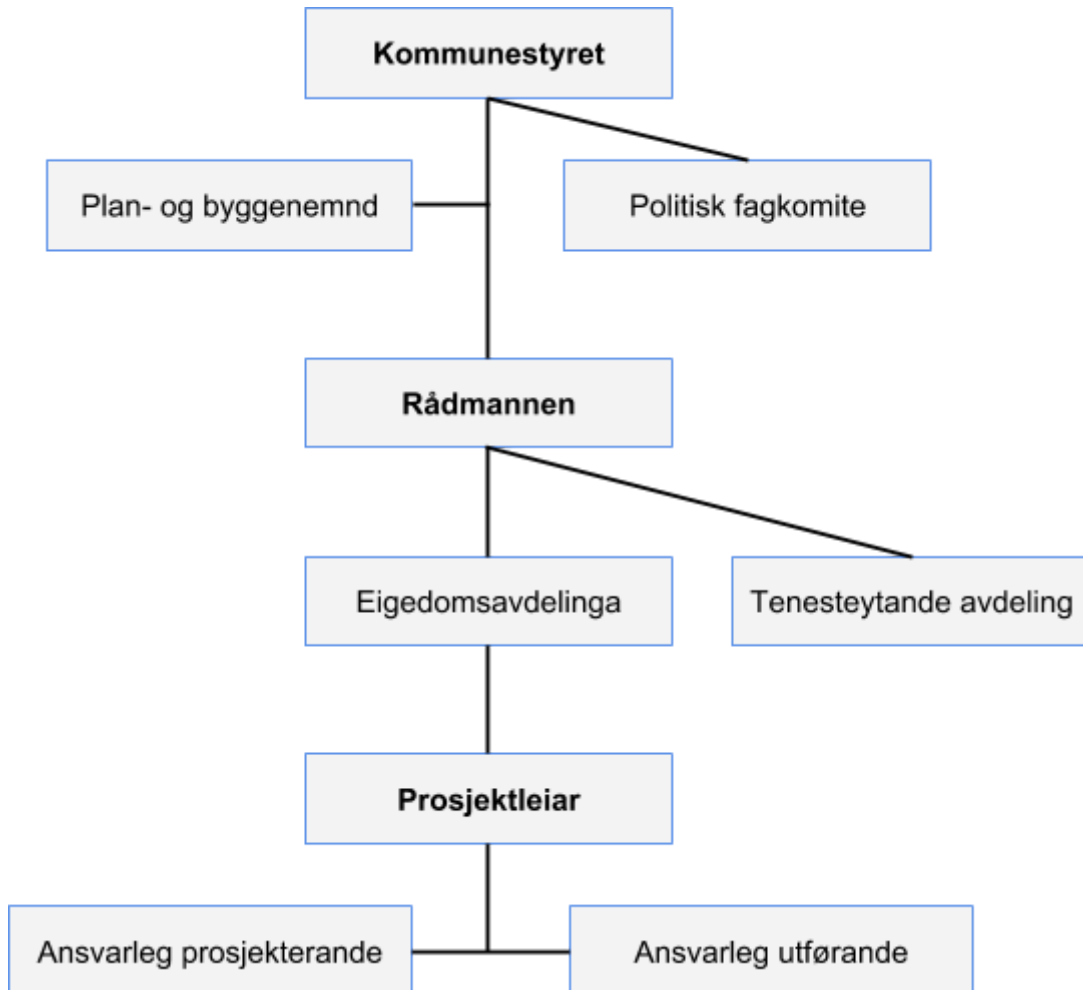
Byggeprogrammet er såleis eit bestillings- og styringsdokument for Herøy kommune i etterfylgjande prosjekteringsfase, byggefase og garantifase.

Einedalen skule opna i 2010 som barneskule for 230 elevar frå 1. til 7. trinn samt SFO.

Prosjektet omhandler bygging av ein gymsal med speleflate 12 x 20 m ved skulen.

Hallen skal plasserast ved dagens personalinngang og byggast saman med skulen. Gymsalen skal samstundes fungere som ei sjølvstendig brukseining ved sidan av og utanfor ordinær skuledrift.

Herøy kommune organiserer sine byggeprosjekt slik:

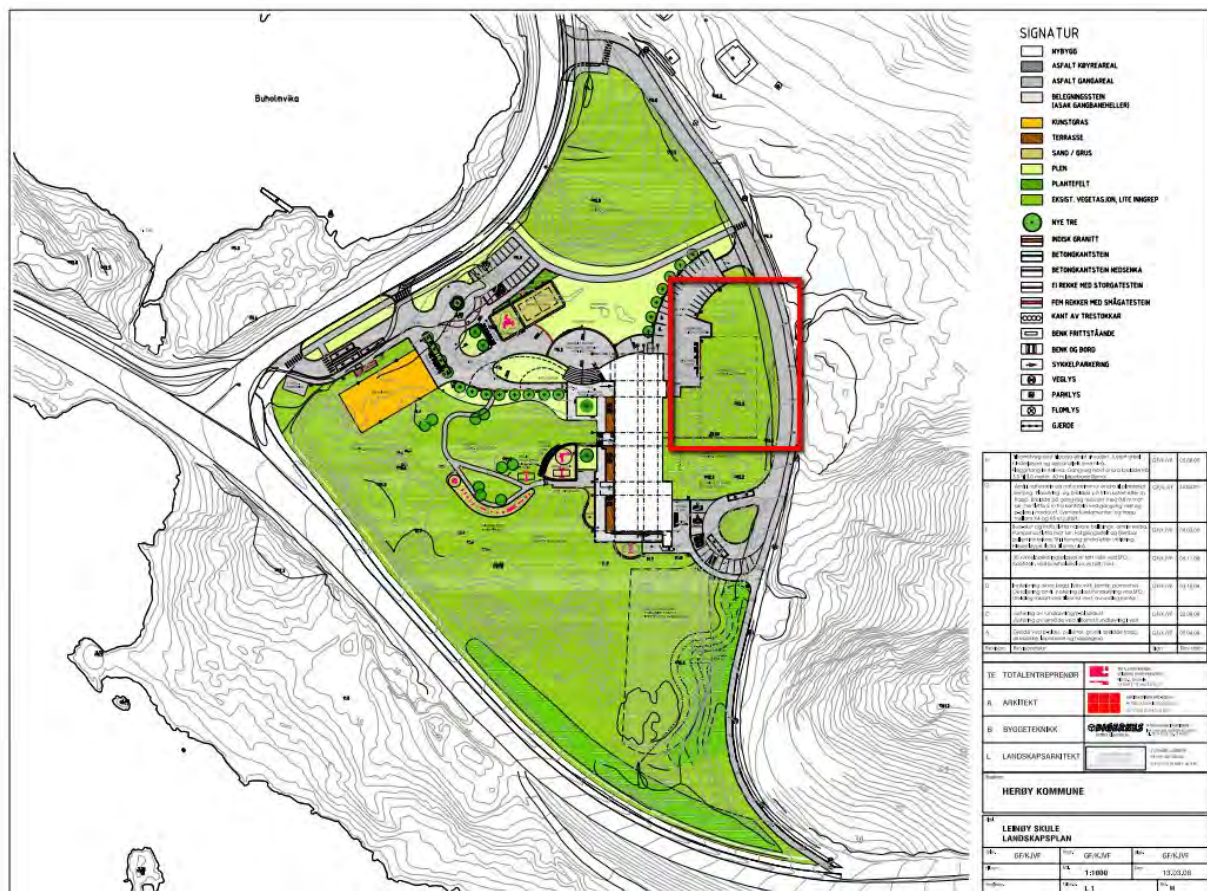

INFORMASJONSFLYT

All informasjonsutveksling mellom ansvarleg prosjekterande, ansvarleg utførande og kommunen som byggherre vedrørende prosjektet skal gå via prosjektleiari som kommunens byggherrerepresentant.

Prosjektleiaren koordinerer informasjonsflyten vidare mot eigedomsforvaltar, den tenesteytande avdeling og andre brukar- og interessegrupper.

Byggeprosjektet er tenkt utbygd på del av kommunens eigedom gnr. 24 bnr. 74:

REGULERINGSPLAN

Reguleringskart og føresegner fyl som vedlegg 1 og 2 til byggeprogrammet.

FAKTISK BRUK

Utbyggingseigedomene vert i dag hovudsakleg nytta som uteareal for elevane ved skulen.

NABOLAG

Eigedomene grensar inntil private grunneigarar i nord, sør, vest og aust.

GRUNNFORHOLD

Utbyggingstomtane vart grusa og planerte ved utbygginga av Einedalen skule. Vi kan ikkje dokumentere grunnforholda utover dette.

ATKOMST

Atkomst til prosjektet etablerast via eksisterande hovudatkomst til Einedalen skule.

PARKERING

Gymsalen er primært meint for skulens eigen bruk. Etter skuletid kan andre brukarar nytte eksisterande parkeringsplassar.

BEBYGGELSE

Gymsalen skal byggast som eit tilbygg til Einedalen skule, med eigen hovudinngang på bakkeplan i området ved dagens personalinngang.

Bebyggelsen skal plasserast og utformast slik at ein ved eit seinare byggetrinn kan utvide gymsalen til ein fleirbrukshall.

Gymsalen skal samanbyggast med skulen slik at ein kan bevege seg innandørs mellom skulen og gymsalen via dagens personalinngang.

ARKITEKTONISK UTTRYKK

Gymsalen skal stå i stil med skulens arkitektur forøvrig. Det er viktig at utsiktsforhold og innslepp av dagslys til skulens fasade aust vert ivareteke på best mogleg vis.

GRENSESNIITT MOT EKSISTERANDE BEBYGGELSE

Gymsalen skal kunne nyttast sjølvstendig og uavhengig av skuledrifta.

REFERANSEMATERIALE

Byggherre har særleg teke utgangspunkt i Byggforsk sine byggdetaljblad 341.706 og 379.201 i planlegginga. Likeins har ein vurdert byggeprogrammet opp mot rettleiar frå kulturdepartementet til planlegging og bygging av idrettshallar samt gjeldande kvalifikasjonskrav for tippemidlar.

6.1 INNLEIING

Funksjons- og arealanalyse beskriv dei funksjonar og areal som minimum krevst for prosjektet.

6.2 GYMSAL - 12 x 20 m.

PRIMÆRFUNKSJONAR

Prosjektet utløyser slike krav:

FUNKSJON	Antal	Areal	Sum	MERKNAD
Speleflate	01	240	240	Speleflate 12 x 20 m. Netto innvendig fri takhøgde minimum 5 meter. Moglegheit for mørklegging av rommet.
Materialrom	01	48	48	Felles materialrom for hallen.
Garderobe - dame	01	22	22	Dimensjonerande tal: 18
Dusjrom - dame	01	15	15	
Toalett - dame	01	02	02	
Garderobe HC - dame	01	10	10	
Lærargarderobe	01	10	10	Garderobe, dusj og toalett.
Garderobe herre	01	20	20	Dimensjonerande tal: 18
Dusjrom - herre	01	15	15	
Toalett - herre	01	02	02	
Garderobe HC - herre	01	10	10	
Lærargarderobe	01	10	10	Garderobe, dusj og toalett.
SUM NTA	-	-	404	-

DRIFTSFUNKSJONAR

Prosjektet utløyer slike krav til driftsfunksjonar for drift av bygget:

FUNKSJON	Antal	Areal	Sum	MERKNAD
Teknisk rom	01	50	50	VVS, sprinkler og IKT
Tavlerom	01	01	01	Separat frå teknisk rom.
Reinholdssentral	01	12	12	Utslagsvask, slukbrønn i gulv. Dør slår ut.
Lager	01	10	10	Reinhold.
Lager	01	10	10	For eksterne brukarar.
Lager	01	10	10	For eksterne brukarar.
Avfallsrom	01	06	06	Låsbar rulleport minimum 130 cm bredde.
SUM NTA	-		99	-

ATKOMST & LOGISTIKK

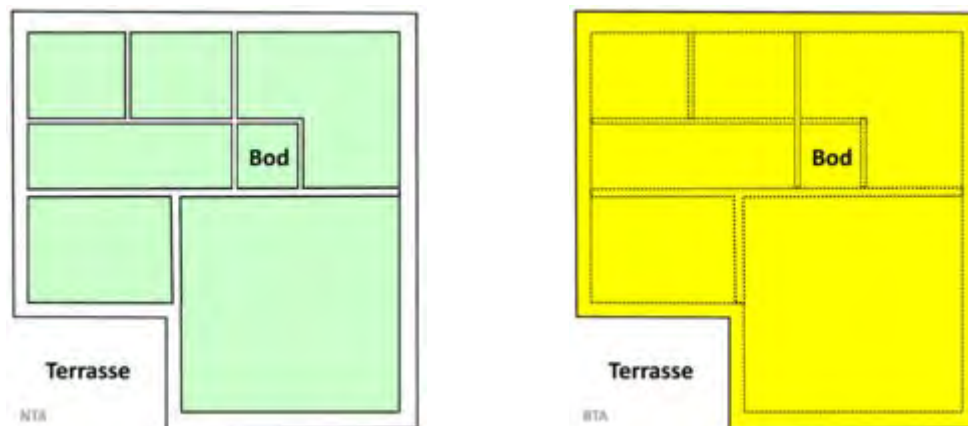
Prosjektet utløyer slike krav:

FUNKSJON	Antal	Areal	Sum	MERKNAD
Hovudinngang	01	-	-	For bruk utanfor ordinær skuletid.
Publikumstoalett HC	01	06	06	
SUM NTA		-	06	-

UTANDØRS

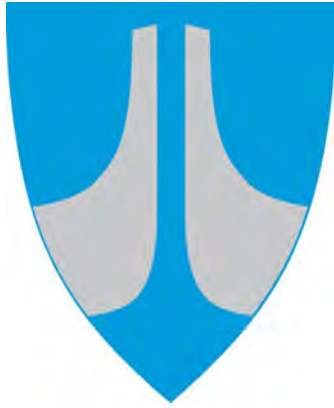
Prosjektet utløyer ingen særskilde krav utandørs då eksisterande atkomst og parkering også skal tene dette prosjektet,

Estimert arealbehov er oppgitt som nettoareal (NTA) og bruttoareal (BTA):

UTBYGGINGSLTERNATIV	NTA	BTA
Gymsal	509	662

Forholdet mellom nettoareal og bruttoareal er vurdert etter ein brutto/netto-faktor på 1,3. Utandørs areal er ikkje medrekna.

HERØY KOMMUNE

EINEDALEN SKULE

Fleirbrukshall

BYGGEPROGRAM

Herøy kommune deler sine byggeprosjekt inn i fylgjande delfaser:

BYGGEPROSJEKT			
Programfase	Prosjekteringsfase	Byggefase	Garantifase

Byggeprogrammet er det sentrale byggherredokumentet for eit byggeprosjekt og beskriv funksjonar, arealramme og andre overordna føringar for prosjektet.

Byggeprogrammet er såleis eit bestillings- og styringsdokument for Herøy kommune i etterfylgjande prosjekteringsfase, byggefase og garantifase.

Einedalen skule opna i 2010 som barneskule for 230 elevar frå 1. til 7. trinn samt SFO.

Alternativ 1

Prosjektet omhandler bygging av ein fleirbrukshall med speleflate 23 x 44 m. ved skulen. Hallen skal stette skulens krav til gymsalfunksjonar samstundes som den skal fungere som ei sjølvstendig treningsarena utanfor ordinær skuledrift.

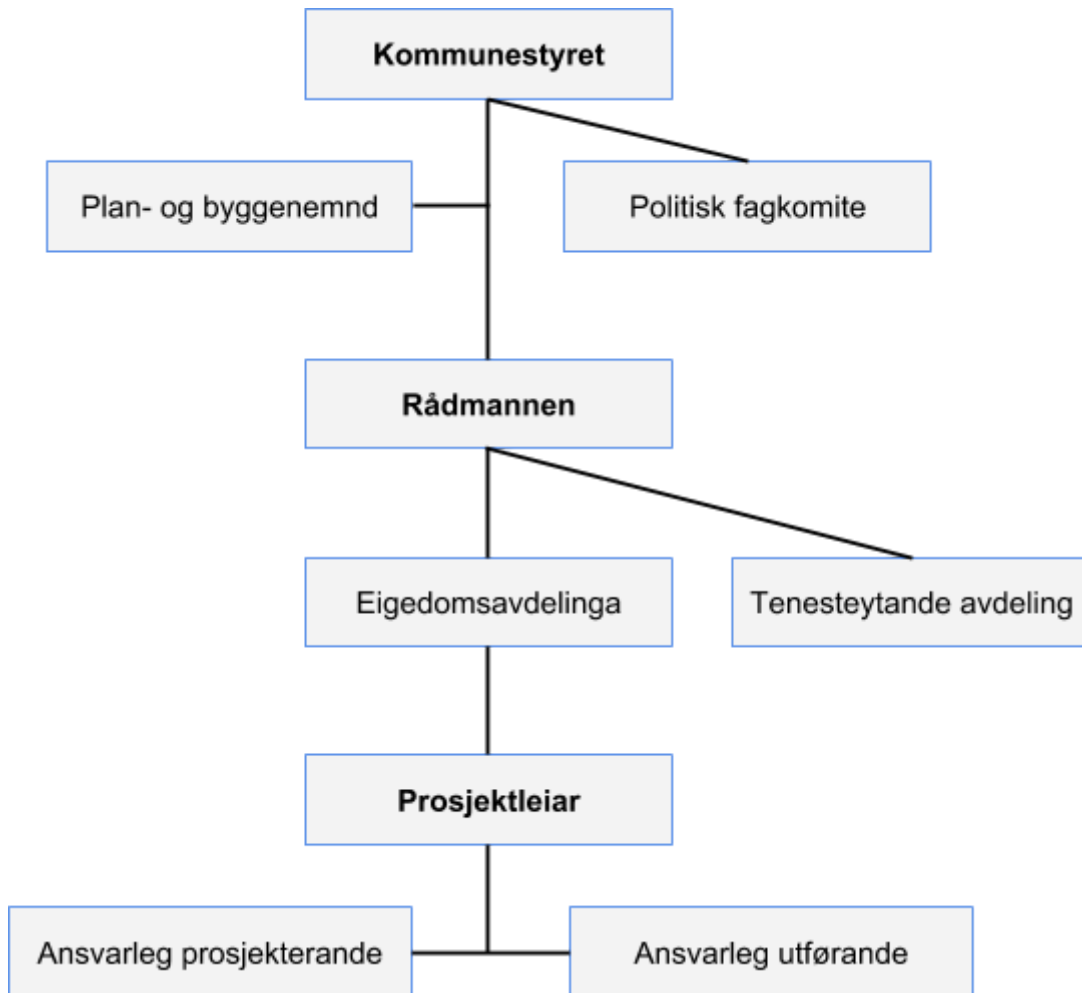
Fleirbrukshallen skal stette krava knytt til treningsarena for handball, men skal ikkje nyttast som kamparena. Det er difor ikkje lagt opp til tribunefasilitetar for anlegget.

Alternativ 2

Prosjektet omhandler bygging av ein fleirbrukshall med speleflate 25 x 45 m. ved skulen. Hallen skal stette skulens krav til gymsalfunksjonar samstundes som den skal fungere som ei sjølvstendig treningsarena utanfor ordinær skuledrift.

Fleirbrukshallen skal stette krava knytt til treningsarena for handball, men skal ikkje nyttast som kamparena. Det er difor ikkje lagt opp til tribunefasilitetar for anlegget.

Herøy kommune organiserer sine byggeprosjekt slik:

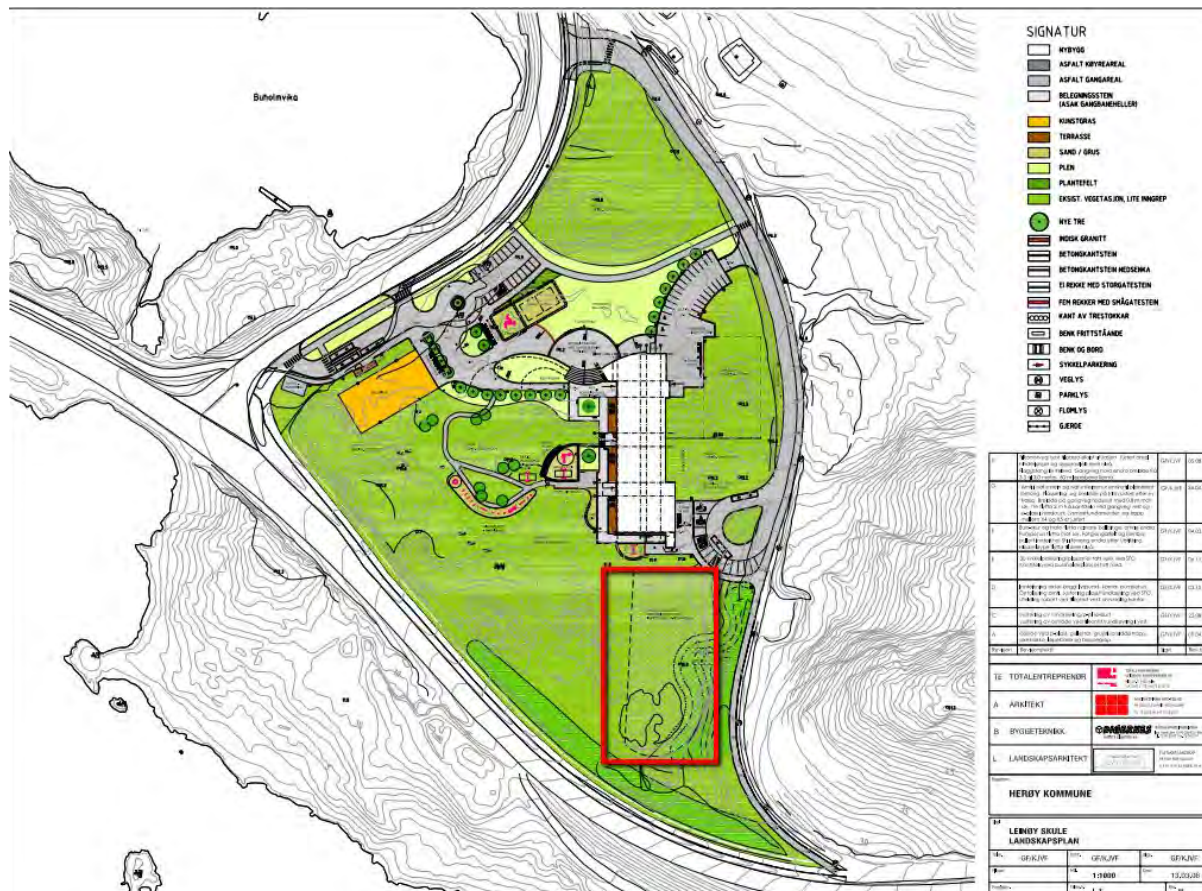

INFORMASJONSFLYT

All informasjonsutveksling mellom ansvarleg prosjekterande, ansvarleg utførande og kommunen som byggherre vedrørende prosjektet skal gå via prosjektleder som kommunens byggherrerepresentant.

Prosjektlederen koordinerer informasjonsflyten vidare mot eigedomsforvaltar, den tenesteytande avdeling og andre brukar- og interessegrupper.

Byggeprosjektet er tenkt utbygd på del av kommunens eigedom gnr. 24 bnr. 74:

Byggherren har valt to alternative plasseringar av hallen.

REGULERINGSPLAN

Reguleringskart og føresegner fyl som vedlegg 1 og 2 til byggeprogrammet.

FAKTISK BRUK

Utbyggingseigedomene vert i dag hovudsakleg nytta som uteareal for elevane ved skulen.

NABOLAG

Eigedomene grensar inntil private grunneigarar i nord, sør, vest og aust.

GRUNNFORHOLD

Grunnforhold er ikkje undersøkt.

ATKOMST

Atkomst til prosjektet etablerast via eksisterande hovudatkomst til Einedalen skule.

PARKERING

Fleirbrukshallen er primært meint for skulens eigen bruk. Etter skuletid kan andre brukarar nytte eksisterande parkeringsplassar.

BEBYGGELSE

Fleirbrukshallen skal byggast som eit sjølvstendig bygg ved Einedalen skule, med eigen hovudinggang på bakkeplan i området ved dagens SFO. Fleirbrukshallen skal alternativt plasserast på bakkeplan ved dagens personalinngang.

Ein skal ved plasseringa av bygget tilstrebe nærleik til skulen slik at hallen også kan tene skulens behov for avlastningsareal. Overbygd gangareal mellom bygga kan vere eit alternativ.

ARKITEKTONISK UTTRYKK

Fleirbrukshallen skal stå i stil med skulens arkitektur forøvrig. Plassering av hall ved dagens personalinngang må ivareta utsiktsforhold og innslepp av dagslys til skulens fasade aust best mogleg vis.

GRENSESNIITT MOT EKSISTERANDE BEBYGGELSE

Fleirbrukshallen skal kunne nyttast sjølvstendig og uavhengig av skuledrifta.

REFERANSEMATERIALE

Byggherre har særleg teke utgangspunkt i Byggforsk sine byggdetaljblad 341.706 og 379.201 i planlegginga. Likeins har ein vurdert byggeprogrammet opp mot rettleiar frå kulturdepartementet til planlegging og bygging av idrettshallar samt gjeldande kvalifikasjonskrav for tippemidlar.

FINANSIERING

Ein skal ved planlegging, prosjektering og utbygging søke å optimalisere prosjektet for sikre størst mogleg tippemiddelfinansiering.

6.1

INNLEIING

Funksjons- og arealanalyse beskriv dei funksjonar og areal som minimum krevst for prosjektet.

6.2

ALTERNATIV 1: FLEIRBRUKSHALL - 23 x 44 M.**PRIMÆRFUNKSJONAR**

Prosjektet utløyser slike krav:

FUNKSJON	Antal	Areal	Sum	MERKNAD
Speleflate	01	1012	1012	Speleflate 23 x 44 m. Skal kunne delast i 3 like soner. Netto innvendig fri takhøgde minimum 7 meter.
Materialrom	01	98	98	Felles materialrom for hallen.
Trimrom	01	60	60	I direkte tilknytning til fellesarealet. For kondisjon- og styrketrening samt andre kroppsøvingsaktivitetar.
Garderobe - dame	02	22	44	Dimensjonerande tal: 18
Dusjrom - dame	02	15	30	
Toalett - dame	02	02	04	
Garderobe HC - dame	02	10	20	Garderobe, dusj og toalett.
Garderobe herre	02	22	44	Dimensjonerande tal: 18
Dusjrom - herre	02	15	30	
Toalett - herre	02	02	04	
Garderobe HC - herre	02	10	20	Garderobe, dusj og toalett.
Dom margarderobe	02	10	20	Garderobe, dusj og toalett.

SUM NTA	-	-	758	-
----------------	---	---	------------	---

DRIFTSFUNKSJONAR

Prosjektet utløyer slike krav til driftsfunksjonar for drift av bygget:

FUNKSJON	Antal	Areal	Sum	MERKNAD
Teknisk rom	01	50	50	VVS, sprinkler og IKT. Tilkomst utanfrå.
Tavlerom	01	01	01	Separat frå teknisk rom.
Reinholdssentral	01	12	12	Utslagsvask, slukbrønn i gulv. Dør slår ut.
Lager	01	10	10	Reinhold.
Lager	01	10	10	For eksterne brukarar.
Lager	01	10	10	For eksterne brukarar.
Lager	1	50	50	For stolar, bord og demonterbar scene.
Avfallsrom	01	06	06	Låsbar rulleport minimum 130 cm bredde.
SUM NTA	-		149	-

ATKOMST & LOGISTIKK

Prosjektet utløyer slike krav:

FUNKSJON	Antal	Areal	Sum	MERKNAD
Hovudinngang	01	-	-	
Publikumstolett HC	01	06	06	
Publikumstolett U	01	02	02	
Resepsjon/"kiosk"	01	20	20	Som del av hovudinngang
SUM NTA		-	28	-

UTANDØRS

Prosjektet utløyer ingen særskilde krav utandørs då eksisterande atkomst og parkering også skal tene dette prosjektet,

PRIMÆRFUNKSJONAR

Prosjektet utløyer slike krav:

FUNKSJON	Antal	Areal	Sum	MERKNAD
Speleflate	01	1125	1125	Speleflate 25 x 45 m. Skal kunne delast i 3 like soner. Netto innvendig fri takhøgde minimum 7 meter.
Materialrom	01	98	98	Felles materialrom for hallen.
Trimrom	01	60	60	I direkte tilknytning til fellesarealet. For kondisjon- og styrketrening samt andre kroppsøvingsaktivitetar.
Garderobe - dame	02	22	44	Dimensjonerande tal: 18
Dusjrom - dame	02	15	30	
Toalett - dame	02	02	04	
Garderobe HC - dame	02	10	20	Garderobe, dusj og toalett.
Garderobe herre	02	22	44	Dimensjonerande tal: 18
Dusjrom - herre	02	15	30	
Toalett - herre	02	02	04	
Garderobe HC - herre	02	10	20	Garderobe, dusj og toalett.
Dommargarderobe	02	10	20	Garderobe, dusj og toalett.
SUM NTA	-	-	1386	-

DRIFTSFUNKSJONAR

Prosjektet utløyer slike krav til driftsfunksjonar for drift av bygget:

FUNKSJON	Antal	Areal	Sum	MERKNAD
Teknisk rom	01	50	50	VVS, sprinkler og IKT. Tilkomst utanfrå.

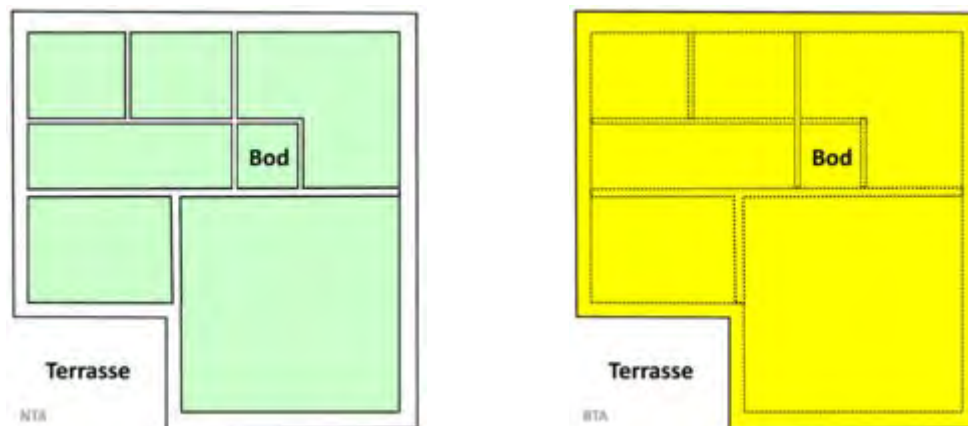
Tavlerom	01	01	01	Separat frå teknisk rom.
Reinholdssentral	01	12	12	Utslagsvask, slukbrønn i gulv. Dør slår ut.
Lager	01	10	10	Reinhold.
Lager	01	10	10	For eksterne brukarar.
Lager	01	10	10	For eksterne brukarar.
Lager	1	50	50	For stolar, bord og demonterbar scene.
Avfallsrom	01	06	06	Låsbar rulleport minimum 130 cm bredde.
SUM NTA	-		149	-

ATKOMST & LOGISTIKK

Prosjektet utløyer slike krav:

FUNKSJON	Antal	Areal	Sum	MERKNAD
Hovudinngang	01	-	-	
Publikumstoalett HC	01	06	06	
Publikumstoalett U	01	02	02	
Resepsjon/"kiosk"	01	20	20	
SUM NTA		-	28	-

Estimert arealbehov er oppgitt som nettoareal (NTA) og bruttoareal (BTA):

UTBYGGINGSMØNSTER	NTA	BTA
Fleirbrukshall - 16 x 24 m.	935	1216
Fleirbrukshall - 23 x 44 m	1563	2032

Forholdet mellom nettoareal og bruttoareal er vurdert etter ein brutto/netto-faktor på 1,3. Utandørs areal er ikkje medrekna.

Flerbrukshaller 2015.

Ny type standard Flerbrukshall – 1 spilleflate.

MSO Sport/ Hugaas Entreprenør AS har i samarbeid med Norges Håndballforbund/Norges Basketball Forbund & Norges Bandyforbund utviklet en «ny» standard flerbrukshall som vi nå ønsker og informere klubber/ lag/kommuner/idrettsråd etc om i det ganske land.

Vi har bygget på «malen» som de tre overnevnte særforbund har i sin presentasjon/katalog : «Planlegging og bygging av fleridrettshaller i Norge ,okt 2014».

Hallen(e) er bygget i stål , kledd med sandwichelementer i både vegger og tak. Vi har også utviklet et nytt massivt tretak, som kan eventuelt erstattes sandwichelementene i taket.

Hallens innhold:

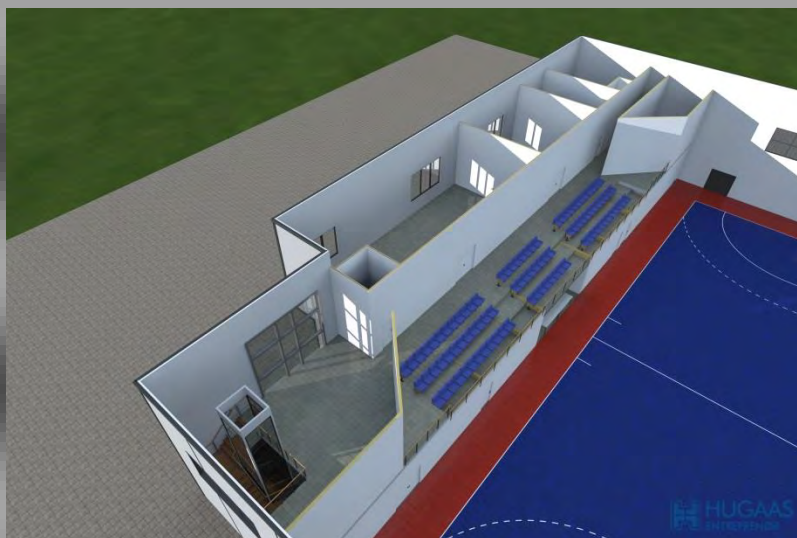
I tillegg til aktivitetsflaten på 45X25 m består 1. etg av et inngangsparti/ foaje/kafeteria med kjøkken og publikums toaletter, pluss heis/trapp opp til 2.etg. I tillegg 2 sett garderober ,pluss 2 dommergarderober.

Inne i selve hallen er det sekretariat, 3 store lagerrom, rom for renhold/maskiner, og et disponibelt rom/ klubblokale/møterom på over 50 m2.

2.etg:

Består av et stort galleri/mesanin med kiosk. I tillegg har vi stort oppvarmingsrom/styrkerom på over 150m2,pluss teknisk rom og 2 stk møterom på hele 27m2 og 37m2. I tillegg har vi lagt inn en enkel tribune med plass til mellom 200-300 personer.

Utstyr i hallen :

I tillegg er også følgende utstyr/inventar med i konseptet:

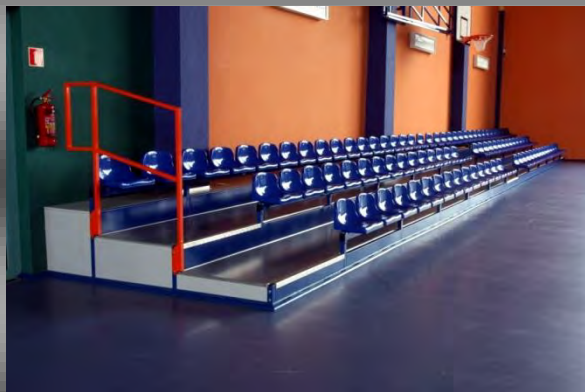
Lys : 750 lux ihht krav fra Kulturdepartementet.

Gulv: Kombielastisk gulv ferdig installert og oppmerket for flere idretter.

Lyd: Komplette lydanlegg/speakeranlegg for tale og musikk med trøkk.

Skillevegger: 2 stk skillevegger (motorisert), på tvers av banen, for flere treningsarealer.

Resultattavle: Digital resultattavle/multisport for flere idretter (vegg-montert).

I tillegg til fastmontert inventar levere vi også med ett sett standard håndballmål i Aluminium, som er godkjent for IHF som matchmål.

I tillegg:

-2 sett minimål for håndball

-1 sett basketkurver for match

-2 sett basketkurver på tvers av banen for trening.

-Komplett utstyr for innebandy (mål + vant/rink).

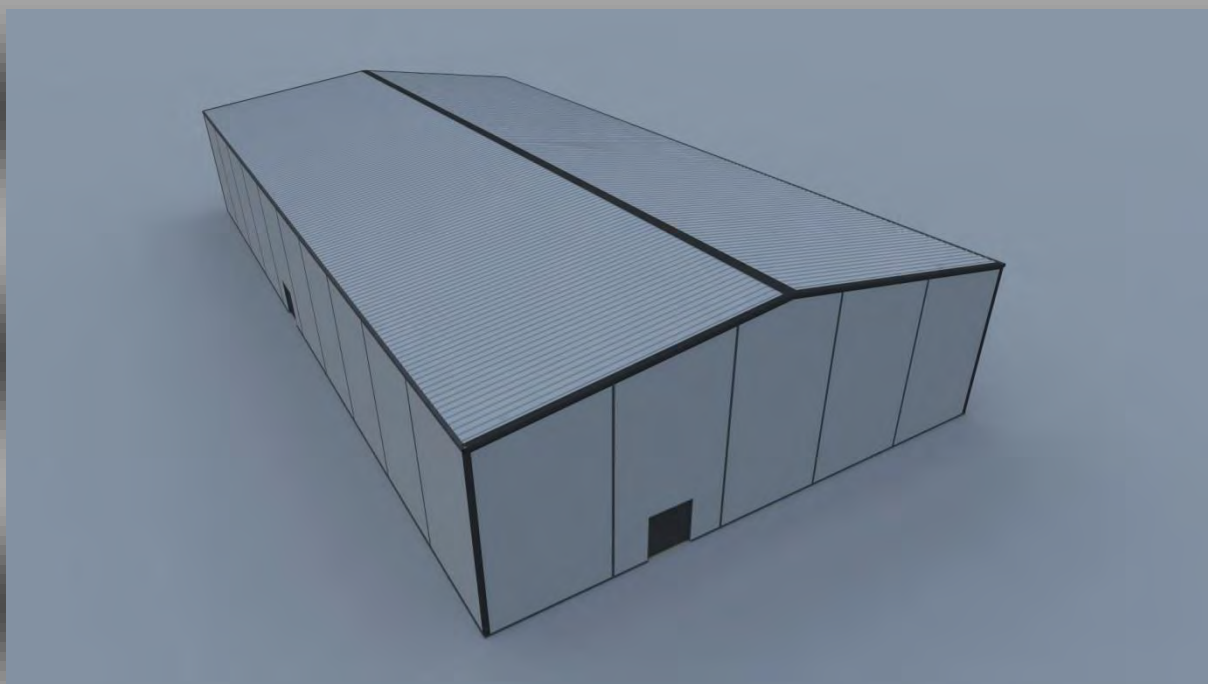
-Hylser montert/installert i gulv for volleyball & Badmintonspill.

I tillegg til vår standardmodell med en spilleflate ønsker vi her å vise noen av de andre modellene:

Flerbruk Mini-«Skoeska» enkel hall uten fasiliteter.

Enkel treningshall med spilleflate på 20X40m + sikkerhetssoner, totalt 25X45m aktivitetsflate.

Hallen størrelse er på 25m bredde og 50 m lengde. Vi har satt av 25X5m =125m² servicedel.

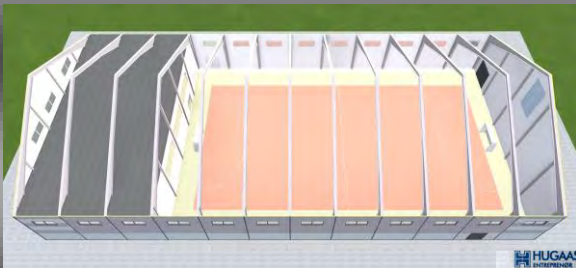
Her har vi satt av to enkle garderober og et lagerrom, i tillegg til en liten foaje/inngangsparti.

Vi har ikke lagt vekt på vinduer, men ønsker klubben en «penere» fasade er dette fullt mulig.

Enkel hall med for de som trenger en ekstra spilleflate/treningsflate.

Type Flå

Enkel Flerbrukshall med 1 spilleflate. Hallen har saltak form.

I tillegg til spilleflaten/aktivitetsflaten forlenges hallen med et servicebygg/garderobebygg.

Dette kan fås i både en-to og tre etasjer.

**En etasje er på ca 400m². Her kan dere bla annet få 4/6 garderober-Teknisk rom-
Kiosk/billettkontor-Publikumstoletter eventuelt en liten kafeteria.**

**I 2.etg er det plass for styrketreningsrom-aerobic rom-sosialt rom-disprom-
ventilasjonsrom-klubblokale/møterom.**

I 3.etg står fritt for klubbens egne ønsker av rominnhold.

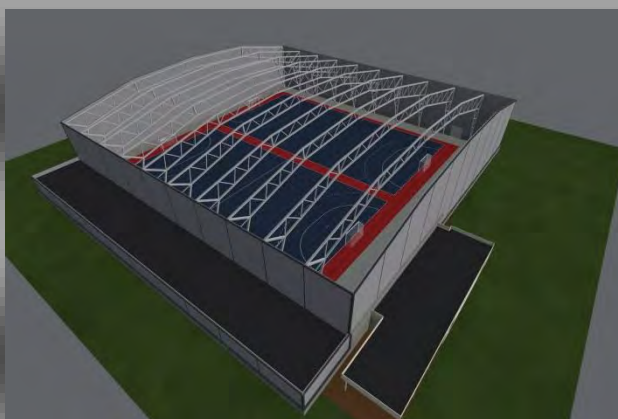
Type Trondheim.

Enkel hall med 2 spilleflater .

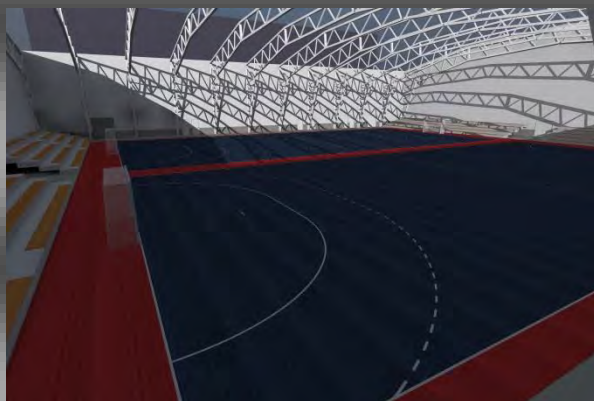
Denne kan fås med eller uten garderober. Hallens størrelse er på 50X52m.

Ved å legge inn 7 m ekstra på den ene langsiden, har vi 4 garderober + lagerrom mm .

Vi kan også plassere en enkel tribune på kortsiden (Bak målene)

Flerbruk 2 – Standard hall med 2 spilleflater.

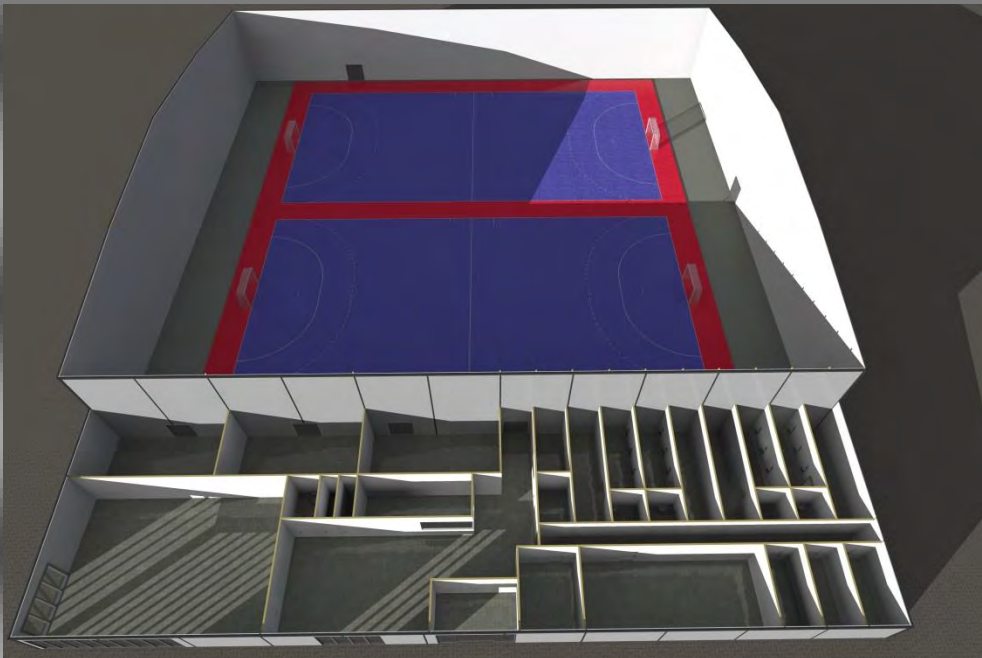
Denne hallen har 2 spilleflater, og har ett stort servicebygg.

Denne hallen er på 50X55m=2750m². I tillegg har vi plassert et servicebygg på 15X55m= 825m².

I tillegg til aktivitetsflaten på 50X55m, inneholder servicebygget :

6 garderober -3 lagerrom-styrketreningsrom/oppvarmingsrom-stor foaje/kafeteria-kontorer-vaktmester/billettrom-2 dommergarderober-doping/legerom.

Samme hall kan også fås med to etg servicebygg.

Andre etasjen har vi lagt inn følgende rominnhold:

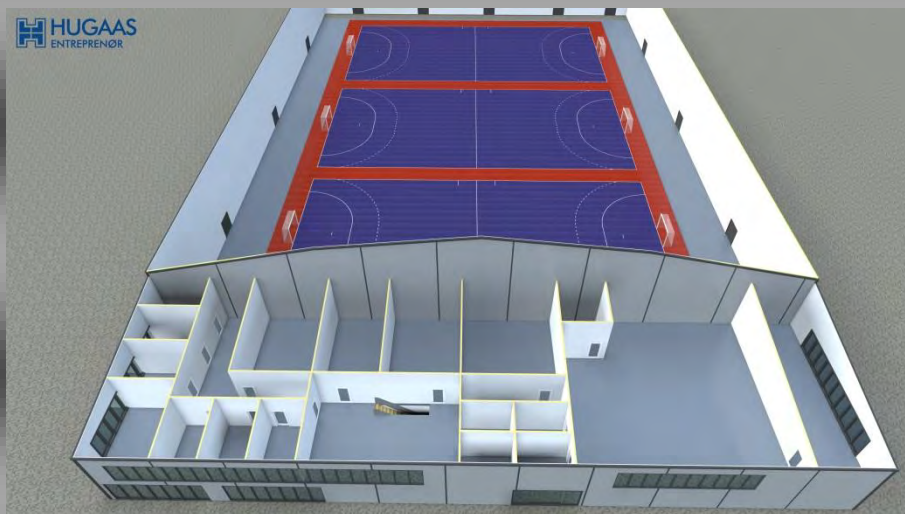
**6 kontorer på hver 15m²-kantine på 30m²-3 møterom på 30 m²-Klubblokale på 65m²-
Festsal/klubblokale med kjøkken på hele 250m²-flere WC/HC**

Flerbruk 3- Standard hall med 3 spilleflater.

Samme hall, men vi forlenger hallen med 25m , sik at vi får plass til 3 spilleflater.

Aktivitetsflaten inne i selve hallen økes fra 50 m opp til 75m lengde. Samme bredde på 55m.

**Vi bruker samme servicebygg, men øker opp garderobedelen fra 6 til 8 garderober, og øker
lagerkapasiteten opp fra 150m² til 200m²(Krav fra Kulturdep), for å få maks spillemidler.**

Flerbruk 2000- Hall med 2 spilleflater & 2000 sitteplasser.

Dette er en flerbrukshall som kan gjøres om til Elitehall ved behov.

Hallen har det lille ekstra som kreves av fasiliteter, at det kan spilles kamper på øverste nivå .

Hallens fotavtrykk er på 55X65m, totalt 3575m², mens servicedelen er på 15X55m.

Servicebygget er i to etasjer, hvor vi har plassert garderobes, flere lagerrom, styrketreningsrom etc i første etasjen.

I andre etasjen har vi flere kiosksalg, kontorer, klubblokale, egen VIP-avdeling med VIP-bokser, plass for TV/Radio produksjon, flere WC/HC. Vi har langt inn mesaniner/galleri på begge sidene av hallen for publikum.

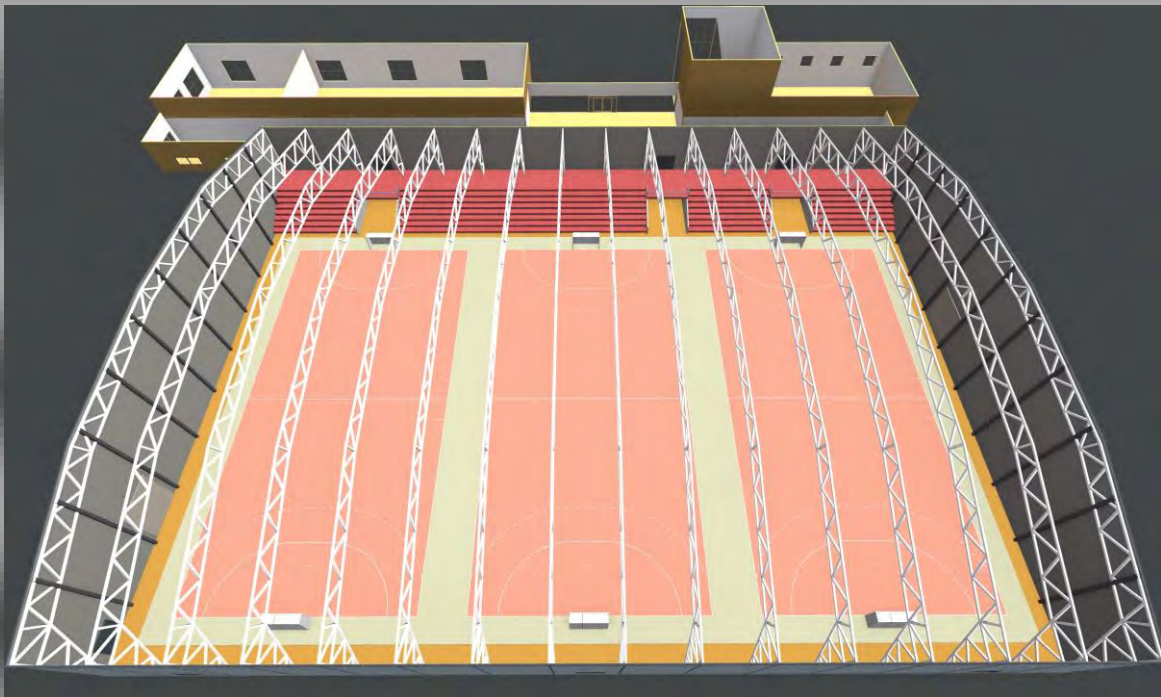
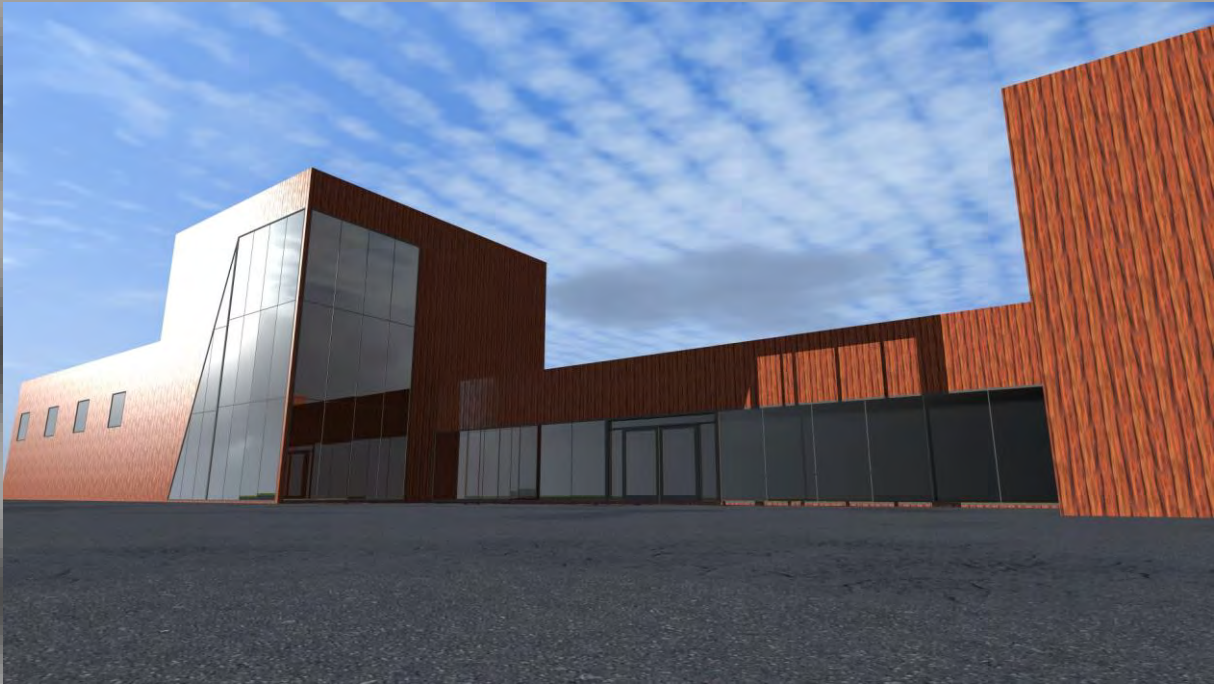
Vi har plassert 1000 sitteplasser på hver side , på «matchdager», trekkes 1000 sitteplasser ut på hver side(teleskopsystem), slik at 2000 tilskuere kan se på kamp.

Under ser vi hallen som både treningshall og match hall.

Arenaer.

Over forslag til en flerbrukshall med 3 spilleflater, tribuner.

I tillegg har vi lagt inn en klatrehall, treningsrom/styrkerom, kafeteria mm.

Her har vi 3 fullskala treningsflater. Denne kan gjøres om til kamparena/matcharena, ved å snu matchbanen 90 grader, og trekke inn teleskoptribuner på hver langside.

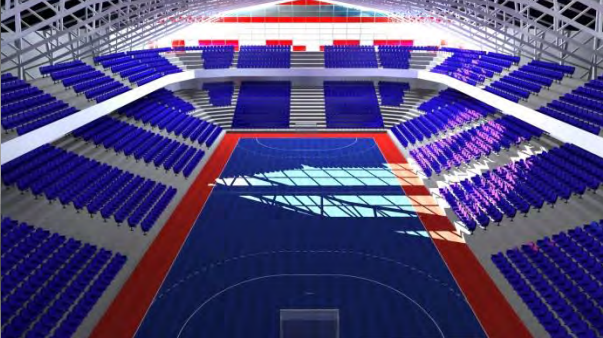
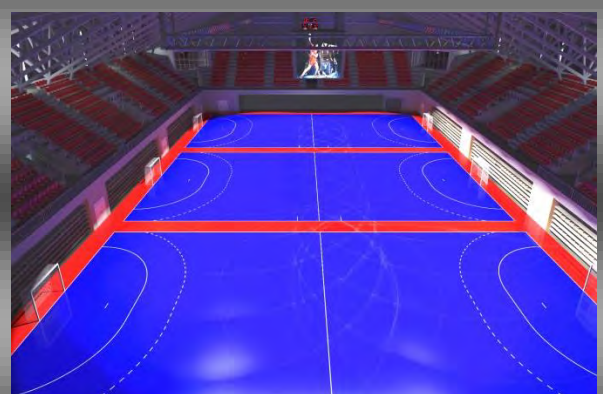
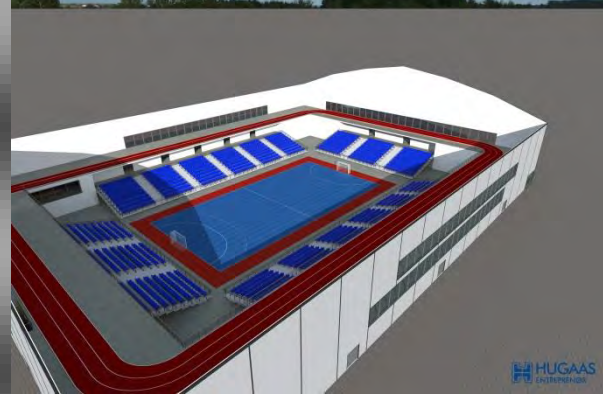
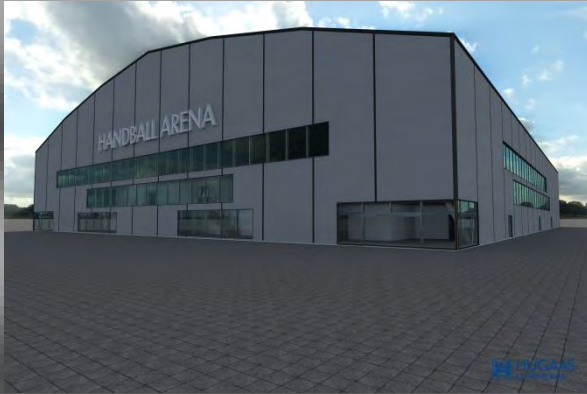
Her kan vi få plass til mange tilskuere, hvis ønskelig.

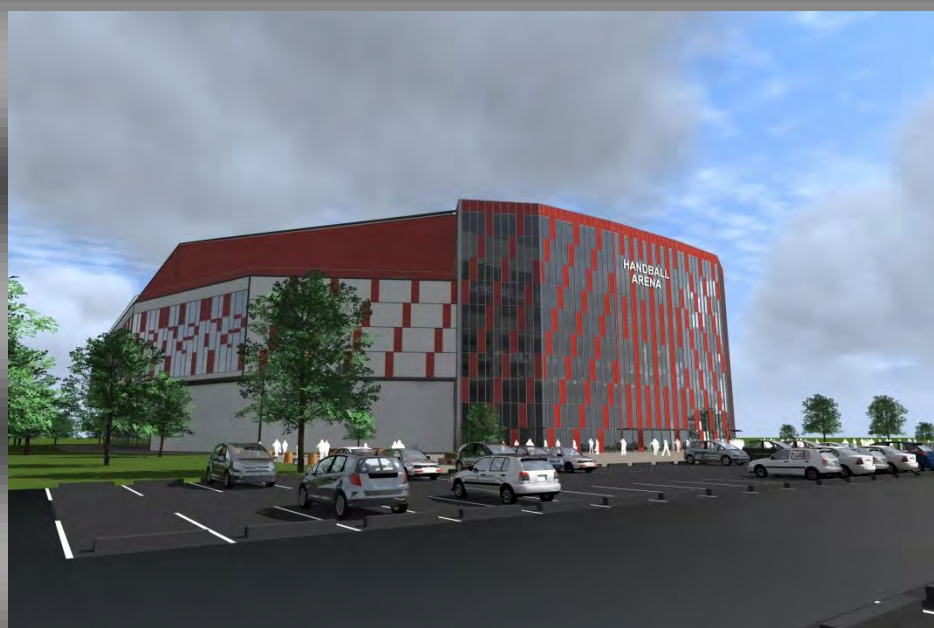

I tillegg til disse standard Flerbrukshaller som vi har utviklet sammen med anleggskomiteen i Norges Håndballforbund, ønsker vi også her å presentere haller for Elite klubber.

Her har vi haller med kapasitet fra 2000-3500-5000-8000 & 15000 pers.

Se billedgalleri under

Komplett bygg fra fundament/ringmur til nøkkel i døra, ihht TEK 10 krav

Kontakt: 400 33335 eller tor@msosport.no

Kulturavdelinga

SAKSFRAMLEGG

Sakshandsamar:	ENG	Arkivsaknr:	2016/361
		Arkiv:	223

Utvalsaksnr	Utval	Møtedato
60/17	Komite for næring, kultur og idrett	06.09.2017

SØKNAD OM KULTURMIDLAR - EINGONGSINVESTERINGAR/PROSJEKT, FRØYSTAD BEDEHUS

Tilråding:

1. Frøystad bedehus får tilsegn om tilskot på kr. 40 000 til rehabilitering av kjøken.
2. Tilskotet kan utbetalast når det kan leggjast fram kvitteringar for gjennomført prosjekt.
3. Tilskotet skal dekkast over post 14700.4011.231 prosjektmidler

Særutskrift:
Frøystad bedehus v/ Olav Torvik
Økonomileiar
Kulturleiar

Vedlegg:

Søknad om tilskot

Rekneskap for bedehus 2015

Samandrag av saka:**Saksopplysningar:**

Frøystad bedehus søker om kr. 100 000 i tilskot knytt til oppussinga av kjøkenet som fann stad i 2014. Verdien på investeringa i 2014 var på ca. 425'.

Bedehuset har søkt og fått avslag på søknad om RDA-midler.

Frøystad bedehus er eit samlingspunkt for Frøystad krins, og er arena for årlege samkome, foreiningsarbeid og private feiringar. I 2016 vart det arrangert barneklubb i lokala 2 ggr/mnd og anna møteaktivitet 1-2 ggr/mnd. Andre aktivitetar av varierende grad.

Bedehuset sine rekneskap viser for det meste overskot i den årlege drifta, og inntektene er hovudsakleg gåver, basar og sal av jonsokgraut. Unntatt er året 2010 knytt til ein vasslekkasje og i 2014 ifm oppussing av kjøkenet. Bedehuset har også eit lån på kr. 277' (2016).

Lagt til rette for vekst, nytt stort boområde.

Vurdering og konklusjon:

Søknaden frå Frøystad bedehus oppfyller kulturmidlane sine retningsliner for tilskot til eingongsinvesteringar /prosjekt. Om tilskotsordninga seier retningslinene blant anna:

- Maksimumsbeløp kr. 40 000,-. Dekninga skal ikkje overstige ¼ av kostnadane.
- Denne typen tilskot kan mellom anna gå til (...) forsamlingshus/kulturbygg/der det vert drive kulturverksemd.
- Før utbetaling skal det leggjast fram kvittering for gjennomført prosjekt.

Det er lagt til rette for vekst på Frøystad, og ei vidareutvikling av området med m.a. planfri kryssing av skuleveg. Det er og lagt til rette med sikring av den gamle skuletomta til grøntareal som møteplass og stad for bl.a. isbane og ballbinge i middelbar nærleik til bedehuset.

Konsekvensar for folkehelse:

I lov om folkehelsearbeid er formålet beskrive slik: «*Folkehelsearbeidet skal fremme befolkningens helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold og bidra til å forebygge psykisk eller somatisk sykdom, skade eller lidelse*»

Om ein tek utgangspunkt i stad- og lokalsamfunnsutvikling; er det «å høyre til – identitet, stoltheit og kjenne eiga historie» eit viktig mål i folkehelsearbeidet. I tillegg til å kunne; medvirke, møtes og kunne bruke omgjevningane. (Kjelde: Kyrre Kvistad, folkehelsekoordinator Nord-Trøndelag fylkeskommune ifm. Tettstedskonferansen – Stedsutvikling, folkehelse og universell utformin)

Konsekvensar for beredskap:

Bygdehus er gode lokalar for møte/informasjon/evakuering ifm uønska hendingar lokalt.

Konsekvensar for drift:

Ingen ut over allereie vedteke budsjett for 2017.

Fosnavåg, 30.08.2017

Olaus-Jon Kopperstad
Rådmann

Jarl Martin Møller
Sektorleiar Samfunnsutvikling

Sakshandsamar: Eileen Gjerde

Herøy kommune

Rådhusgata 5

Postboks 274

6099 Fosnavåg

Telefon: 70 08 13 00

Telefaks: 70 08 13 01

E-post: postmottak@heroy.kommune.no

Hjemmeside: <http://www.heroy.kommune.no>**Kulturformål - søknad om tilskudd**

Opplysninger om søker		
Søker er:		
☐ Privatperson		
☐ Virksomhet uten organisasjonsnummer		
☒ Virksomhet med organisasjonsnummer		
Org.nr. 994087177	Forening/organisasjon FRØYSTAD BEDEHUS	Stiftelsesår 1 956
Adresse	Postnr. 6095	Poststed
E-postadresse olav.torvik@domstol.no		
Telefon 97543767		
Bankkonto 3910 43 55319		
Tilknyttet fylkesorganisasjon		
Tilknyttet landsorganisasjon		
Internettadresse		

Styrets sammensetning		
Styrets leder Olav Torvik		
Adresse Torvika 21	Postnr. 6095	Poststed Bølandet
E-postadresse olav.torvik@domstol.no		Telefon 97543767
Kasserer Margareth Kvalsvik Jensen		
Adresse Torvika	Postnr. 6095	Poststed Bølandet
E-postadresse margareth@olagarden.no		Telefon 98892174

Undergrupper		
Betegnelse undergruppe	Kontaktperson	Telefonnr.
Betegnelse undergruppe	Kontaktperson	Telefonnr.
Betegnelse undergruppe	Kontaktperson	Telefonnr.

Betegnelse undergruppe	Kontaktperson	Telefonnr.
------------------------	---------------	------------

Aktiviteter

Foreningens/gruppens aktiviteter Møteaktivitet	Brukstid/hyppighet per år 1-2 møte pr. mnd.
Foreningens/gruppens aktiviteter Barneklubb	Brukstid/hyppighet per år 2 gangar pr. mnd.
Foreningens/gruppens aktiviteter Andre møter	Brukstid/hyppighet per år Varierende
Foreningens/gruppens aktiviteter Utleige	Brukstid/hyppighet per år Varierende
Foreningens/gruppens aktiviteter Søndagsskule	Brukstid/hyppighet per år Ikkje i 2016
Foreningens/gruppens aktiviteter Barnekor	Brukstid/hyppighet per år Ikkje i 2016

Aktive medlemmer

Aktive medlemmer	Antall
Aktive medlemmer	Antall
Aktive medlemmer	Antall
	Totalt aktive medlemmer 0

Kommentarer

Frøystad bedehus er eigd av innbygarane i Frøystad krins. Huset er såleis krinsen sin eigedom.

Medlemskontingent

Medlemsgrupper	Antall	Kontingent	Beløp 0
Medlemsgrupper	Antall	Kontingent	Beløp 0
Medlemsgrupper	Antall	Kontingent	Beløp 0
			Sum inntekt medlemskontingent 0

Eiendommer/anlegg

Nåværende eiendommer/anlegg

Frøystad bedehus

Vedlikehold

Ev. planer om nyanlegg/rehabilitering

Søknad om tilskudd

Tilskuddsordning Tilskot eingongsinvestering/Prosjekt	Søknadsbeløp 100 000
Tilskuddsordning	Søknadsbeløp
	Sum 100 000

Søknad

Styret for Frøystad bedehus søker med dette om tilskot til oppussing av kjøkkenet på bedehuset.

Investeringa vart gjort i 2014 til ein kostnad på kr. 425 123. Dette var eit stort løft, men heilt naudsynt for eit hus som er 60 år i år. I tillegg kom ein stor eigeninnsats/dugnad.

To ytterveggar vart lekta inn, isolerte og plata, det vart støypt nytt golv med sluk og varmekablar, ny oppvaskdel/steammaskin, ny komfyr og dampomn, ventilasjonsanlegg, kjølerom, brannskap, nytt røropplegg og elektrisk opplegg m.v.

Huset er no godt eigna for utleige. På sikt vil dette truleg styrke økonomien ved auka utleige.

Huset er nytta til vanleg møteaktivitet for eit bedehus og barne- og ungdomsarbeid.

I tillegg er huset mykje nytta av bygdefolket til festlege samkome. Grendalaget brukar også huset til ulike møter. Det er også mange som leiger huset til feiring av åremålsdagar, konfirmasjonar m.v.

Frøystad bedehus er samlingspunktet i krinsen vår.

Styret søkte om tilskot frå RDA-midlane, men fekk avslag sjølv om vi er kjent med at andre bedehus har fått slik støtte til liknande formål.

I haust vart vi kjende med at ein også kan søkje om kulturmidlar til slike tiltak.

Vi vonar at de vil sjå med velvilje på søknaden, sjølv om den kjem i etterkant av investeringa. Årsaka er at vi ikkje var klar over denne muligheita. Ser at det står i reglane at det ikkje er nokon søknadsfrist for tilskot til eingongsinvestering.

Vi kan opplyse at i 2010-2011 vart storsalen/matsalen/garderobe- og toalettavdeling pussa opp for over kr. 600 000.

I perioden 2010-2014 er Frøystad bedehus påkosta for over ein mill kroner.

Vedlegg		
Legg ved siste reviderte godkjente regnskap Rekneskap for bedehus 2014.jpg		Ettersendes ☐ per post
Legg ved årsberetning		Ettersendes ☐ per post
Legg ved budsjett for inneværende år Rekneskap for bedehus 2015.jpg		Ettersendes ☐ per post
Medlemslister med fødselsår		Ettersendes ☐ per post
Andre vedlegg:		
Type vedlegg	Last opp vedlegg	Ettersendes ☐ per post

Rekneskap for Frøystad Bedehus for 2015

	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Inntekter:						
Prosentar	3227,00	4945,00	1 150,00	3 514,00	2 946,00	280,00
Leige	10400,00	2000,00	8 360,00	3 400,00	7 300,00	3 150,00
Gåve frå Frøystad Yngres	0,00	0	0	0	25 762,93	0
Gåve frå Sp.Møre	0,00	0	0	20 000,00	0	0
Gåve frå 17.mai kommiteen	2000,00	0	0	2 421,00	0	0
Andre gåver	38100,00	39119,00	31 838,00	28 550,00	35 151,00	52 422,22
Basar	54708,00	0,00	49 976,00	50 958,00	49 105,50	50 513,50
Jonsokgraut	12690,00	0,00	12 890,00	13 488,00	6 985,00	0
Renteinntekter	75,00	141,00	170,00	105,00	20,00	207,28
Sum inntekter	121200,00	46205,00	104 384,00	122 436,00	127 270,43	106 573,00

Utgifter:						
Elektrisitet	15933,14	15728,11	22 979,56	16 201,35	23 717,22	52 322,57
Vassavgift	5250,00	5278,00	4 501,00	4 391,00	4 330,00	3 126,00
Avfallsgebyr/komm.avgifter	5879,92	4831,79	5 353,91	6 215,03	7 594,00	5 752,50
*Vedlikehald, inventar, oppussing kjøkken, m.m.	-48143,00	426480,74	22 082,70	4 751,15	11 906,00	134 301,30
Forsikringserstatning elektr. og vasskade	0,00	0,00	0	0	(16 702,50)	(51 087,31)
Renter og lånegebyr	17475,00	2000,00	0	0	-	-
Porto og bankgebyr	91,00	153,00	113,50	111,00	67,50	75,00
A. onser	2831,00	1769,00	1 924,00	2 040,00	1 998,00	588,00
Forsikring	17203,00	16181,00	16 008,00	15 275,00	0	13 210,00
Sum utgifter	16520,06	472421,64	72 962,67	48 984,53	32 910,22	158 288,06

Resultat	104679,94	-426216,64	31 421,33	73 451,47	94 360,21	(51 715,06)
-----------------	------------------	-------------------	------------------	------------------	------------------	--------------------

Balanse pr. 31.12.	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Omløpsmidlar:						
Bankkonto - bruks	158842,73	76878,79	203 095,43	171 674,10	98 222,63	3 374,46
Bankkonto - høgrente	0,00	0,00	0	0	0	487,96
Sum omløpsmidlar	158842,73	76878,79	203 095,43	171 674,10	98 222,63	3 862,42

Gjeld og eigenkapital:						
Eigenkapital 01.01.	-223121,21	203095,43	171 674,10	98 222,63	3 862,42	55 577,48
Resultat	104679,94	-426216,64	31 421,33	73 451,47	94 360,21	(51 715,06)
Sum eigenkapital 31.12.	-118441,27	-223121,21	203 095,43	171 674,10	98 222,63	3 862,42

Langsiktig gjeld:						
Gjeld til Spareb.Møre	277284,00	300000,00				
Kortsiktig gjeld:						
Partøpt forsikring	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Sum gjeld og eigenkapital	158842,73	76878,79	203 095,43	171 674,10	98 222,63	3 862,42

Bølandet	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
----------	------	------	------	------	------	------

Margareth Kvalsvik Jensen
Margareth Kvalsvik Jensen
Kasserar

Oddvar Torvik
Oddvar Torvik
Revisor

*Spesifikasjon vedlikehald, inventar, oppussing kjøkken, m.m	
Utgifter vedlikehald/inventar	11863,00
Momsskompensasjon etter oppussing av kjøken 2014	-60006,00
Netto:	-48143,00